

Hallituksen esitys Eduskunnalle kunnalliseksi eläkelainsäädännön ja kunnallisen eläkelain voimaantuloiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi kunnallinen eläkelaki, johon on koottu nykyisen kunnallisten viranhaltijain ja työntekijöiden eläkelain sekä sen nojalla annetun kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön voimassa oleva sisältö.

Tarkoituksena on siirtää nykyiset kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä olevat eläketurvaa koskevat määräykset lain tasolle muuttamatta eläketurvan sisältöä. Eläkelaitoksen tietojen antamista, saamista ja salassapitoa koskevat säännökset on siirretty esitykseen sellaisina kuin ne ovat hallituksen esityksessä yksityisten alojen ja valtion sekä kunnallisen eläkejärjestelmän tietojen saamista, antamista ja salassapitoa koskevien sekä eräiden muiden lainsäännösten muuttamisesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi erillinen voimaantulolaki, jossa säädettäisiin eläketurvasta ajalta ennen nyt ehdotettujen

lakien voimaantuloa sekä aikaisemmin tehtyjen muutosten yhteydessä suojatuista eläkeoikeuksista.

Kunnallisen eläkelain ja sen voimaantuloain säätämisen yhteydessä kumottaisiin kunnallisten viranhaltijain ja työntekijöiden eläkelaki sekä nykyisin voimassa oleva kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntö. Nykyisen eläkesäännön lisäeläkettä koskevia määräyksiä sovellettaisiin edelleen ennen vuotta 1940 syntyneisiin viranhaltijoihin ja työntekijöihin. Mahdollisesta muusta lisäeläketurvasta määrättäisiin uudessa lisäeläkesäännössä, jonne myös siirrettäisiin nykyisestä lisäeläkejärjestelmästä voimaan jäävää taloudellista tukea koskevat määräykset.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
KVTEL:n sisällön kehitys.....	3
Eläkesäännön sisällön kehitys	5
2. Nykytila.....	7
2.1. Lainsäädäntö	7
2.2. Nykytilan arviointi.....	8
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	9
4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	9
5. Asian valmistelu	10
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	10
Seuraavassa on kuvattu keskeisimmät vireillä olevat uudistushankkeet.	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
1. Lakiehdotusten perustelut	12
1.1. Lakien rakenne	12
1.2. Kunnallinen eläkelaki.....	14
1 luku. Lain tarkoitus ja soveltamisala	14
2 luku. Eläketurva.....	15
3 luku. Eläkeoikeus	16
4 luku. Eläkkeiden määräytyminen.....	23
5 luku. Perhe-eläke.....	33
6 luku. Eläkkeen hakeminen ja ennakkopäätökset.....	37
7 luku. Viimeinen eläkelaitos	38
8 luku. Eläkkeen maksaminen	40
9 luku. Eläketurvan rahoitus	45
10 luku. Hallinto.....	47
11 luku. Tietojen antaminen ja saaminen	48
12 luku. Muutoksenhaku	52
13 luku. Erinäiset säännökset.....	55
1.3. Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki.....	56
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	60
3. Voimaantulo	60
4. Säättämisjärjestys	60
LAKIEHDOTUKSET	61
Kunnallinen eläkelaki	61
Kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki.....	102

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Työntekijäin eläkelain (395/1961, TEL) säätämisen yhteydessä nousi esiin myös julkisen alan, kunnan ja valtion eläketurvan uudistamistarve. TEL ei koskenut lainkaan virkasuhteita eikä myöskään kunnallisia työsuhteita, jos niistä oli oikeus kunnan oman eläkesäännön mukaan vähintään TEL:n tasoiseen eläketurvaan.

TEL:n mukainen yleinen eläketurvajärjestelmä erosi eräiltä osiltaan huomattavasti niistä eläkejärjestelmistä, joita valtio ja kunnat olivat kehittäneet virkamiehilleen ja työntekijöilleen. Tämän johdosta valtioneuvosto asetti 5 päivänä lokakuuta 1961 komitean tutkimaan ja tekemään ehdotuksen siitä, mitkä muutokset valtion ja kuntien eläkejärjestelmään olisivat tarpeen ottaen huomioon yleisten eläketurvajärjestelmien kehittyminen maassamme.

Keskitetyn eläkejärjestelmän luominen kaikkien kuntien ja kuntainliittojen viranhaltijoille ja työntekijöille oli käynyt välttämättömäksi. Monista syistä ei kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena, että heidän eläketurvansa järjestäminen tapahtuisi yleisen työeläkejärjestelmän mukaan:

-kuntien ja kuntainliittojen aseman julkisoikeudellisena yhteisönä katsottiin aiheuttavan, ettei yksityisiä työnantajia ja työntekijöitä koskeva järjestelmä sellaisenaan hyvin soveltunut kunnallisten palvelussuhteiden perusteella myönnettäviin eläkkeisiin;

-kunnissa ja kuntainliitoissa eläketurvajärjestelyillä oli pitkät perinteet, joita ei voitu kokonaan syrjäyttää;

-eläketurva on ollut parempi kuin yksityisellä sektorilla ja määräytynyt pääasiassa samojen periaatteiden mukaan kuin valtion viran- ja toimenhaltijain eläketurva;

-viranhaltijat ja työntekijät eivät olleet osallistuneet eläkkeistä aiheutuviin menoihin.

Tarkoituksenmukaisena pidettiin myös sitä, että kunnallisella taholla säilytetään tietty kunnalliseen itsehallintoon kuuluva itsemääräämisoikeus sekä eläketurvan aineelliseen sisältöön että eläkejärjestelmän hallintoon nähden. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki annettiin 30 päivänä huhti-

kuuta 1964 (202/1964, KVTEL).

Lakia säädettäessä otettiin huomioon aikaisemmin voimaantulleissa yksityisen alan työeläkkeissä omaksutut periaatteet. Kuntien ja kuntainliittojen asema julkisoikeudellisena yhteisönä aiheutti kuitenkin sen, ettei yksityisiä työnantajia ja näiden työntekijöitä koskevan järjestelmän katsottu sellaisenaan hyvin soveltuvan kunnallisten virka- ja työsuhteiden perusteella myönnettävien eläkkeiden järjestelyssä käytettäväksi. KVTEL:sta tehtiin niin sanottu puitelaki, johon eläketurvan osalta otettiin vain pakollisen peruseläketurvan vähimmäistasoa koskeva säännös. Muilta osin eläketurvan aineellisen sisällön päätösvalta annettiin kunnallisen itsehallinnon mukaisesti eläkelaitoksen päätösvaltaa käyttävän hallintoelimen päätettäväksi.

KVTEL:n sisällön kehitys

KVTEL:iin on sen voimassaoloaikana tehty useita muutoksia, joiden johdosta lain rakenne alkuperäisestä puitelaista on muuttunut. Lain voimaantullessa annettiin kuntien ja silloisten kuntainliittojen palveluksessa oleville viranhaltijoille ja työntekijöille oikeus valita edelleen oman työnantajansa eläkesäännön mukainen eläketurva. Valinnasta tuli ilmoittaa viimeistään vuoden 1966 loppuun mennessä jäsenyhteisölle. KVTEL:iin lisättiin myöhemmin säännökset, joilla mahdollistettiin valinnan tehneille oikeus siirtyä KVTEL:n alaisuuteen.

KVTEL:n alkuperäisen säännöksen mukaan peruseläketurvan tuli täyttää TEL:ssa säädetyt vähimmäisvaatimukset. Näistä vaatimuksista voitiin kuitenkin sisäasiainministeriön luvalla poiketa. KVTEL:ia on tältä osin myöhemmin muutettu siten, että lain mukaisen peruseläketurvan tulee määrältään vastata vähintään TEL:ssa säädettyjen perusteiden mukaista eläketurvaa ja että lain soveltamisen piiriin kuuluvilla henkilöillä on oikeus eläketurvaan myös päättyneiden palvelussuhteiden perusteella.

Vuonna 1977 lisättiin lakiin säännös kunnallisen viranhaltijan tai työntekijän kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta. Taloudellinen tuki voi olla osa lisäeläketurvaa. Sii-

hen kuuluminen on jäsenyhteisöille vapaaehtoista ja ne voivat itse päättää, mistä etuuden järjestävät.

Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöjen palveluksessa olevat lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962, LEL) piiriin kuuluvat työntekijät eivät aikaisemmin kuuluneet lainkaan KVTEL:n soveltamisen piiriin. Näiden työntekijöiden kuuluminen KVTEL:n mukaisen lisäturvan piiriin mahdollistettiin KVTEL:n vuoden 1977 muutoksella. Samassa yhteydessä mahdollistettiin eläkepäättöksen tekeminen siitä riippumatta, että henkilöllä on viireillä ensisijaisen etuuden hakemus tapaturman, sotilasvamman tai liikennevahingon perusteella, antamalla Kuntien eläkevakuutukselle oikeus periä mahdollisesti liikaa maksamansa eläke ensisijaisen etuuden maksavalta vakuutusyhtiöltä.

Alunperin KVTEL:n mukaisen eläketurvan piiriin kuuluivat kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa olevat viranhaltijat ja työntekijät. Kunnallinen yhdistys voi niin halutessaan liittyä eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi. Myöhemmin lakia muutettiin niin, että kokonaan jäsenyhteisöjen omistama osakeyhtiö voi myös niin halutessaan liittyä eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi. Aluksi tämä oikeus ei koskenut sähkölaitosta ylläpitävää osakeyhtiöstä. Myöhemmin tämä rajoitus on poistettu. Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöksi voi nykyisin liittyä myös ammattioppilaitosta tai ammattikorkeakoulua ylläpitävä osakeyhtiö, jos sen osakkeista vähintään 90 prosenttia on eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen omistuksessa. Lain soveltamisen piiriin kuuluvat nykyisin myös Kuntien takauskeskuksen työntekijät.

Vuonna 1987 KVTEL:iin lisättiin säännökset eläkevastuurahaston perustamisesta kunnalliseen eläkelaitokseen. Jäsenyhteisöjen maksuosuuteen eläkelaitoksen menoista sisältyvät siirrot eläkevastuurahastoon. Lakiin lisättiin myös säännökset eläkelaitoksen sijoitusneuvottelukunnasta, jonka tehtävänä on hyväksyä rahaston varojen vuotuinen sijoitustoiminnan yleissuunnitelma. Laissa säädetään myös sijoitusneuvottelukunnan kokoonpanosta. Säännöstä on myöhemmin muutettu siten, että alunperin asiantuntijoiksi nimetyt palkansaajajärjestöjen edustajat ovat sijoitusneuvottelukunnan varsinaisia jäseniä. Sijoi-

tustoimintaa koskevia säännöksiä on myös muutettu siten, että sijoituksia tehtäessä on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä hajauttamisesta.

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä tulivat joustavat eläkemuodot voimaan heinäkuun alusta 1989 lukien. KVTEL:iin lisättiin tällöin varhaiseläkelautakuntaa ja ammatillisen eläkeiän valintaa koskevat säännökset. Valintaoikeuteen liittyvää säännöstä muutettiin myöhemmin siten, että ammatillinen eläkeikä oli voimassa vain vuoden 1995 loppuun. Tällöin myös valinta-aikaa lyhennettiin päättämään vuoden 1996 lopussa.

Vuonna 1991 KVTEL:iin lisättiin kuntoutusta koskevat säännökset, jotka yhdessä eläkelaitoksen eläkesäännön määräysten kanssa vastaavat muiden työeläkejärjestelmien kuntoutusta koskevia säännöksiä.

KVTEL:n mukainen eläketurva koski alkujaan vain jäsenyhteisöjen palveluksessa olevia viranhaltijoita ja työntekijöitä. Lakia on myöhemmin muutettu niin, että lain soveltamisen piiriin kuuluvat myös kunnan tai kuntayhtymän kanssa toimeksiantosopimuksen tehneet perhehoitajat sekä sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 b §:n mukaisen sopimuksen tehneet niin sanotut omaishoitajat. Kun erillinen kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelaki kumottiin vuonna 1992 ulotettiin KVTEL koskemaan myös kunnallisia luottamushenkilöitä.

Kunnallisen eläketurvan kokonaisuudistuksen yhteydessä KVTEL:ia muutettiin niin, että jäsenyhteisö ei voi enää vuoden 1992 jälkeen järjestää lisäeläketurvaa muille kuin vuonna 1939 tai sitä ennen syntyneille viranhaltijoille ja työntekijöille. Muiden eläketurva määräytyy vain perusturvan mukaisesti.

Vuoden 1994 alusta lukien KVTEL:iin lisättiin säännökset palkansaajien eläkemaksusta. Maksu peritään kaikilta KVTEL:n soveltamispiiriin kuuluvilta henkilöiltä. Lakiin lisättiin myös säännökset siitä, että osa eläkelaitoksen menoista voidaan jakaa jäsenyhteisöille niiden palveluksen perusteella syntyneiden varainhoitovuoden aikana maksettujen eläkemenno-osuuksien suhteessa.

KVTEL:iin on myös täydennetty eläkeasioiden käsittelyä koskevia menettelytapasäännöksiä. Eläkeasioiden käsittelyssä noudate-

taan pääosin hallintomenettelylain (598/1982) keskeisiä periaatteita. Lakiin on lisätty myös oikaisuvaatimusmenettelyä ja eläkelaitoksen itseoikaisua koskevat säännökset.

Eläkelaitoksen valvontaa koskevia KVTEL:n säännöksiä on myös muutettu siten, että eläkelaitos on velvollinen suorittamaan valtiolle maksun laitoksen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Eläkelaitoksen valvonta kuuluu sisäasiainministeriölle. Eläkelaitoksen rahoitustoiminnan suunnittelua ja sijoitustoimintaa koskeva valvonta on kuitenkin annettu tehtäväksi Vakuutusvalvontavirastolle, joka raportoi sisäasiainministeriölle.

Alunperin KVTEL:n säännösten mukaan eläkelaitoksen jäsenyhteisö ei voinut järjestää viranhaltijoilleen tai työntekijöilleen virkattai työsuhteeseen perustuvaa eläketurvaa muutoin kuin KVTEL:ssa tarkoitettulla tavalla. Säännöstä muutettiin myöhemmin niin, että jäsenyhteisöillä on mahdollisuus ottaa viranhaltijoilleen ja työntekijöilleen vapaa-uoitoisia eläkevakuutuksia henkivakuutusyhtiöistä.

KVTEL:n mukaan Kuntien eläkevakuutuksen antamista eläkepääöksistä valitetaan Kuntien eläkelautakuntaan. Aikaisemmin eläkelautakunnan päätöksestä valitettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. KVTEL:ia muutettiin myöhemmin niin, että lautakunnan päätöksistä valitetaan vakuutusoi-keudessa koskevat säännökset lisättiin KVTEL:iin. Vuonna 1998 nämä säännökset siirrettiin vakuutusoi-keudesta annettuun lakiin (14/1958).

KVTEL:iin on lisätty myös säännökset, jotka mahdollistavat lain perusteella karttuneen eläkkeen siirtämisen Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään.

Eläkesäännön sisällön kehitys

Kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöön on sen hyväksymisen jälkeen tehty myös runsaasti muutoksia. Kun kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta hyväksyi eläkesäännön 31 päivänä joulukuuta 1964, todettiin silloin jo, ettei eläkesääntö ole lopullinen, vaan siihen joudutaan varsin pian tekemään muu-

toksia. Niinpä eläkesääntöä muutettiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1966. Osa muutoksista johtui TEL:iin hyväksytyistä muutoksista, kuten esimerkiksi eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen ansiorajan voimaantulo sekä eläkepalkan määräytymistä koskevat muutokset. Tämän lisäksi eläkesääntöön hyväksyttiin ammatillisen eläkeiän soveltamista koskeva ammatinimikeluettelo.

Seuraavana vuonna eläkesääntöön lisättiin peruseläketurvaan perhe-eläkettä koskevat määräykset. Nämä määräykset muutettiin työeläkejärjestelmän perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä vuonna 1990 lähes kokonaisuudessaan.

Samana vuonna lisättiin eläkesääntöön kuntoutusta koskevat määräykset, jotka nekin muutettiin vuonna 1991 kuntoutu- suudistuksen yhteydessä vastaamaan muiden työeläkelakien mukaisia etuuksia.

Vuonna 1971 eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen neljän kuukauden odotusaika muutettiin yhdeksi kuukaudeksi. Vuoden 1989 alusta ryhdyttiin kuukautta lyhempiä palvelussuhteita yhdistämään tietyin edellytyksin. Odotusajasta luovuttiin kokonaan vuoden 1998 alusta voimaantulleella muutoksella, jonka jälkeen eläke karttuu jokaiselta työssäolopäivältä.

Vuonna 1971 tulivat voimaan myös työttömyyseläkettä koskevat määräykset. Työttömyyseläkkeen saattoi aluksi saada vain peruseläketurvan mukaisena. Määräyksiä muutettiin vuonna 1988 niin, että työttömyyseläketurva kuului myös lisäturvaan. Työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä on muutettu vuonna 1993, jonka jälkeen työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä on ollut työttömyyspäivärahan enimmäismäärä sekä viimeisten 15 vuoden aikana vähintään viiden vuoden palvelu sekä oikeus tulevaan aikaan. Tulevan ajan vaatimuksesta luovuttiin vuoden 2000 alusta lukien, jolloin myös itse eläkkeestä poistettiin tulevalta ajalta karttunut eläkeosuus.

Peruseläketurvan mukaista karttumaa muutettiin ensimmäisen kerran vuonna 1975, jolloin se muuttui yhdestä prosentista puoleentoista prosenttiin vuodessa. Karttuma muutettiin kuitenkin jo vuoden 1977 alusta lukien kahdeksi prosentiksi, kunnes se vuoden 1993 alusta voimaantulleella muutoksella palautet-

tiin takaisin TEL:n mukaiseksi 1,5 prosentin karttumaksi.

Eläkepalkan määräytymistä koskevat määräykset muutettiin ensimmäisen kerran siis jo vuonna 1966 viimeisen vuoden vuosiansioista lasketusta keskimääräisestä kuukausiansiosta neljän viimeisen kalenterivuoden ansiotasoltaan kahden parhaan vuoden keskiarvoksi. Kaksi parasta vuotta muutettiin kahdeksi keskimmäiseksi vuodeksi vuoden 1979 alusta lukien. Vuoden 1989 alusta muutettiin koko järjestelmää niin, että jokaiselle palvelussuhteelle ryhdyttiin laskemaan eläkepalkka erikseen, kun se aikaisemmin oli määräytynyt kaikille kunnallisille palvelussuhteille viimeisen palvelussuhteen palkoilla. Tällöin tulivat voimaan myös palvelussuhteen teknistä katkaisua koskevat määräykset eli mahdollisuus laskea eläkepalkka erikseen saman palvelussuhteen eri jaksoille, jos palvelus on muuttunut osa-aikaisesta kokoaikaiseksi tai päinvastoin. Niin sanottua automaattista katkaisua koskevat määräykset tulivat voimaan vuoden 1994 alusta lukien ja ne koskevat yli 10 vuotta jatkuneiden palvelussuhteiden päättämistä 54 vuotta täyttäneillä viranhaltijoilla ja työntekijöillä. Itse eläkepalkkaan liittyviä määräyksiä muutettiin perusteellisesti vuoden 1996 alusta lukien, jolloin siirryttiin eläkepalkan määräytymisessä 10 viimeisen vuoden ansioihin.

Vuoden 1982 alusta lukien sairausvakuutuksen päiväraha muuttui ensisijaiseksi eläkkeeseen nähden, jolloin työkyvyttömyyseläkkeiden maksamisajankohtaan liittyviä määräyksiä muutettiin vastaamaan uudistusta. Viivästyneen eläkkeen korotusta koskevat määräykset tulivat voimaan vuoden 1986 alusta lukien.

Yksityisellä sektorilla tulivat vuonna 1986 voimaan yksilöllistä varhaiseläkettä ja varhennettua vanhuuseläkettä koskevat säännökset ja seuraavan vuoden alusta osa-aikaeläkettä koskevat säännökset. Valtioneuvosto asetti tammikuun 3 päivänä 1985 julkishallinnon eläkekäkomitean, jonka tehtävänä oli selvittää, miten on mahdollista sisällyttää julkisen sektorin eläkesäännöksiin vastaavat joustavat eläkejärjestelyt sekä tästä johtuvat eläkkeellesiirtymisjärjestelmän muutostarpeet. Komitean työn tuloksena eläkesääntöön lisättiin joustavat eläkemuodot ja

luovuttiin ammatillisesta eläkekäjärjestelmästä. Muutokset tulivat voimaan heinäkuun alusta 1989. Sen jälkeen on yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksenä olevaa alaikärajaa muutettu sekä varhennusprosenttia alennettu.

Perusteellinen eläkemuutos toteutettiin vuosien 1993 ja 1995 alusta lukien. Valtioneuvoston asettaman pitkän aikavälin eläkepolitiikan kehittämistä selvittäneen eläkekomitea 1990:n mietintöön (komiteanmietintö 1991:41) sisältyy julkista sektoria koskevia ehdotuksia. Komitea ehdotti, että julkisen sektorin työeläkejärjestelmissä eläkkeen saamisen ehdot ja eläkkeen määräytyminen muutetaan yhdenmukaisiksi TEL:n vähimmäisehtojen kanssa siten, että vanhuuseläkeikä olisi 65 vuotta, eläkkeen karttumisnopeus olisi 1,5 prosenttia vuodessa ja tavoitetasoinen eläke olisi 60 prosenttia eläkepalkasta.

Uudistus valmisteltiin kuntien eläkeoimikunnassa ja se toteutettiin kahdessa vaiheessa siten, että vuoden 1993 alusta lukien eläketurva muuttui kaikissa tänä ajankohtana tai sen jälkeen alkavissa palvelussuhteissa. Tänä ajankohtana tai sen jälkeen alkavissa palvelussuhteissa yleinen eläkeikä oli 65 vuotta. Tältä muutokselta suojattiin kokonaan ennen vuotta 1940 syntyneet työntekijät. Heillä säilyi oikeus entiseen lisäeläketurvaan, jos lisäeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Myös ammatillisten eläkekäpiiriin kuuluvien eläkekä suojattiin siten, että jos henkilö oli ollut heinäkuun alussa 1989 jatkuvassa palvelussuhteessa, ammatillisen eläkekä valintaoikeus säilyi, mutta eläkekä on vuonna 1993 tai sen jälkeen alkavissa palvelussuhteissa 65 vuotta.

Uudistuksen toinen vaihe toteutettiin vuoden 1995 alusta lukien, jolloin kaikkien muiden paitsi kokonaan suojattujen eli ennen vuotta 1940 syntyneiden eläkekäkarttuma muuttui TEL:n vähimmäisehtojen mukaiseksi. Yleinen eläkekä nousi 65 vuoteen. Kokonaan suojatuilla eläkekä säilyi samana. Eläkekä muuttui suoraan 65 vuodeksi kuitenkin vain vuoden 1959 jälkeen syntyneillä, ei ammatillisten eläkekäpiiriin kuuluneilla henkilöillä. Muille suojattiin vanha 63 vuoden yleinen eläkekä siten, että jos palvelus on yhdenjaksoinen eläketapahtumaan, eläkekä lasketaan painotettuna ennen ja jälkeen

vuoden 1995 olleista palvelusuhteista siten, että aika ennen 1995 painotetaan 63 vuodella ja sen jälkeen 65 vuodella. Ammatillisen eläkeiän piiriin kuuluvilla, tämän eläkejärjestelmän valinneilla eläkeikä lasketaan aikaisimmista yleistä eläkeikää alemmista eläkeistä ja 65 vuodesta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

Koska KVTEL säädettiin aikoinaan niin sanotuksi puitelaksi, lakiin otettiin vain ne välttämättömät säännökset, jotka keskitetyn kunnallisen eläkejärjestelyn voimaansaattamiseksi katsottiin tarpeellisiksi. Eläketurvaan kuuluu lain mukaan perus- ja lisäeläketurva, joista peruseläketurva on pakollinen. Laissa on säännökset kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden kuulumisesta lain soveltamisen piiriin sekä kaikille pakollisen peruseläketurvan tasosta. KVTEL:n 3 §:n 2 momentin mukaan peruseläketurvan, joka käsittää vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläketurvan, tulee määrältään vastata vähintään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetussa työntekijäin eläkelaiissa säädettyjen perusteiden mukaista eläketurva. Se on järjestettävä siten, että jos virka- tai työsuhde päättyy ennen eläketapahtumaa, viranhaltija tai työntekijä taikka hänen edunsaajansa ei menetä oikeuttaan saada peruseläkettä tämän virka- tai työsuhteen perusteella myöhemmän eläketapahtuman johdosta. Eläketurvan piiriin kuulumisen on KVTEL:n mukaan rajoitettu niin, etteivät sen piiriin kuulu ne kuntien ja kuntayhtymien viranhaltijat ja työntekijät, joiden eläketurvasta on säädetty erikseen. Tällainen ryhmä kunnan palveluksessa olevia henkilöitä on esimerkiksi peruskoulujen ja lukioiden opettajat, jotka vielä kuuluvat valtion eläkelain (280/1966, VEL) alaisuuteen. Siirtyminen kunnalliseen eläkejärjestelmän on kuitenkin jo alkanut koskien tällä hetkellä niitä opettajia, jotka aloittavat uuden palvelussuhteen vuoden 1998 jälkeen ja ovat syntyneet vuoden 1969 jälkeen. Myöhemmin on lakiin lisätty perhe- ja omaishoitajien sekä luottamushenkilöiden eläketurvaan liittyviä säännöksiä. Muutoin eläketurvasta määrätään kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännössä.

Tämän lisäksi KVTEL:ssa on säännökset eläkelaitoksen hallinnosta ja päätösvallan käytöstä sekä eläkelaitoksen valtuuskunnan ja hallituksen kokoonpanosta. Laissa on säännökset myös varhaiseläkelautakunnasta, eläkevastuurahastosta ja sijoitusneuvottelukunnasta. KVTEL:ssa säädetään jäsenyhteisöistä ja niiden maksuosuuksista eläketurvan kustantamiseksi. Niin ikään siinä on säännökset palkansaajien eläkemaksusta. Laissa säädetään muutoksenhausta eläkelaitoksen päätöksiin, sekä hallinnollisiin että eläkeratkaisuihin. Se sisältää Kuntien eläkelautakuntaa koskevat säännökset, eläkelaitoksen velvollisuuden käsitellä valitukset oikaisuvaatimuksena ja asioiden siirrosta eläkelautakunnan tai vakuutus oikeuden käsiteltäväksi. KVTEL:ssa on myös säännökset asia- ja kirjoitusvirheiden korjaamisesta.

Eläkkeisiin liittyviä säännöksiä ovat aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintää koskevat säännökset sekä Kuntien eläkevakuutuksen regressiooikeus muille vakuutuslaitoksille tietyissä tilanteissa sekä viimeisen laitoksen periaatteeseen liittyvät säännökset. KVTEL:ssa on eläkelaitoksen tietojensaanti-oikeuteen ja tietojenantovelvollisuuteen liittyvät säännökset siltä osin kuin ne poikkeavat viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksistä. Viranhaltijoita ja työntekijöitä koskevat säännökset liittyvät valintaoikeuksiin. Laissa on säädökset lain voimaantullessa annetusta oikeudesta valita edelleen oman kunnan eläkejärjestelmä sekä ammatillisen eläkejärjestelmän valintaan liittyvät säännökset. Siinä säädetään myös mahdollisuudesta siirtää karttunut eläke EY:n eläkejärjestelmiin.

Eläketurvan yhtenäisyyden aikaansaamiseksi laissa on myös jäsenyhteisöjä koskeva kielto järjestää henkilökunnalle lakisääteistä eläkettä muulla kuin KVTEL:ssa säädetyllä tavalla. Poikkeuksen muodostaa harkinnan mukaan järjestetty vapaamuotoinen eläketurva.

Lain mukaan eläkelaitoksen valtuuskunta hyväksyy eläkelaitokselle ohjesäännön, jossa on lain säännösten lisäksi tarvittavat yleiset määräykset eläkelaitoksen järjestysmuodosta ja toiminnasta. Ohjesääntö alistetaan sisäasiainministeriön vahvistettavaksi. Valtuuskunta hyväksyy eläkelaitokselle myös tilisään-

nön ja toimiston johtosäännön sekä lain 3 §:n 1 momentin mukaisen eläkesäännön.

Eläkesäännössä ovat kaikki muut aineelliseen eläketurvaan liittyvät määräykset. Tarkoituksena oli alusta lukien, että eläkesäännön peruseläketurvaa koskevat määräykset noudattaisivat yleistä työeläketurvaa koskevia säännöksiä. Sen sijaan vapaaehtoisen lisäturva pyrittiin järjestämään niin, että se yhdessä perusturvan kanssa sunnilleen vastasi lain voimaan tullessa kunnissa olleita eläkejärjestelyjä.

Eläkesäännössä määrätään eri eläkelajeista ja niiden saamisen edellytyksistä, eläkkeeseen oikeuttavista palvelussuhteista, eläkkeen määräytymisestä sekä eläkkeen hakemisesta ja maksamisesta. Yhdessä eläkesääntö ja KVTEL muodostavat kokonaisuuden, joka sisällöltään vastaa TEL:ssä olevia säännöksiä lukuun ottamatta vakuutusvelvollisuuteen ja yksityisen sektorin maksujen jakaantumiseen liittyviä säännöksiä sekä eläketurvakeskusta ja sen tehtäviä koskevia säännöksiä. KVTEL:ssä ei vakuutusvelvollisuutta koskevia säännöksiä tarvita, koska jäsenyhteisöjen palveluksessa oleva henkilökunta kuuluu automaattisesti lain soveltamisen piiriin. Johdannossa kuvattujen muutosten myötä nykyisin voimassa oleva kunnallinen eläketurva vastaa suurelta osin TEL:ssä säädettyä eläketurvaa. Poikkeuksen muodostavat ammatillinen työkyvyttömyysmääritelmiä ja tiettyjen palkattomien aikojen eläkkeeseen oikeuttavuus. Vuoden 1995 muutoksen yhteydessä suojattiin lisäksi yhdenjaksoisessa kunnallisessa palvelussuhteessa eläketapahtumaansa saakka oleville TEL:n mukaista eläketurvaa paremmat eläke-etuudet, jotka liittyvät eläkeikään, eläkkeen karttumaan ajalta ennen vuotta 1995 sekä eläkkeiden enimmäismäärään.

Kunnallisen eläkelaitoksen ohjesäännössä määrätään eläkelaitoksen valtuuskunnan jäsenistä, päätösvaltaisuudesta, päätöksentekomenettelystä, varsinaisista kokouksista ja valtuuskunnan tehtävistä. Ohjesäännössä on vastaavat määräykset myös eläkelaitoksen hallituksesta. Lisäksi siinä on määräykset eläkelaitoksen toimistosta, taloudesta, tilikaudesta, valvonnasta ja tilintarkastuksesta, varhaiseläkelautakunnasta, sijoitusneuvottelukunnasta sekä eläkelaitoksen jäsenyhteis-

söksi liittymismenettelystä.

KVTEL:n mukaisen eläketurvan piiriin kuului vuoden 2001 lopussa 450 000 henkilöä. Eläkettä maksettiin 251 000 henkilölle ja eläkemenot olivat yhteensä 1 821 miljoonaa euroa (10 825 miljoonaa markkaa). Vakuutettujen määrällä mitaten Kuntien eläkevaikutus on Suomen suurin eläkelaitos.

2.2. Nykytilan arviointi

Yhtenäinen kunnallinen eläkejärjestelmä luotiin noin 40 vuotta sitten. Tällöin tavoitteena oli kunnallisen henkilöstön saattaminen yleistä eläketurvaa vastaavan yhtenäisen eläkejärjestelmän alaisuuteen, aikaisemmin voimassa olleiden eri kuntien omien eläkejärjestelyjen yhteensovittaminen sekä kunnallisen itsehallinnon ja taloudellisen omavastuisuuden säilyttäminen. Järjestelmä on toiminut käytännössä hyvin. Eläketurvan toimeenpanossa ei ole ollut ongelmia jäsenyhteisöihin tai eläkkeensaajiin nähden. Myöskin eläketurvan rahoitus pohja on voimistunut käynnistetyn rahastoinnin ansiosta.

Maaliskuun alusta vuonna 2000 voimaan tulleen Suomen perustuslain 80 § edellyttää, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään laissa. Tästä syystä nykyinen järjestelmä, jossa kunnallisesta eläketurvasta määrätään valtuuskunnan vahvistamassa eläkesäännössä, ei voi tulla enää kysymykseen, vaan kunnallisen eläketurvan aineelliset määräykset on siirrettävä lain tasolle.

Eläketurvaa järjestettäessä kunnallinen itsehallinto otettiin huomioon siten, että eläketurvan materiaalisesta sisällöstä päätäntävaltaa käyttää eläkelaitoksen valtuuskunta. Eläketurvan tulee kuitenkin määrältään vastata vähintään TEL:n mukaista peruseläketurvaa. Kunnallisen itsehallinnon ei kuitenkaan katsota olevan esteenä sille, että kunnallisenkin henkilökunnan peruseläketurvasta säädettäisiin lailla.

Suomalaista työeläkejärjestelmää luotaessa oli yhtenä perusperiaatteena rakentaa se alakohtaisesti hajautetusti. Järjestelmään on yleisesti ottaen oltu tyytyväisiä, sillä se on toiminut tehokkaasti ja pystynyt hajautuksensa ansiosta ottamaan huomioon alakohtaisia erityispiirteitä ja -tarpeita. Näin ollen tästä

periaatteesta ei ole tarkoituksenmukaista luopua myöskään nyt tehtävässä uudistuksessa.

Alakohtaisten eläkejärjestelmien rahoitus on hoidettu eri tavalla. Kunnallinen eläkejärjestelmä on rahastoinnista huolimatta jakojärjestelmä, toisin sanoen kunkin vuoden menot katetaan saman vuoden tuloilla. Rahastoinnilla pyritään ainoastaan luomaan väliaikainen puskuri, josta eläkemaksujen kasvua voidaan tasata erityisesti suurten ikäluokkien eläkkeelläoloaikana. Rahastoon siirrettävä rahamäärä päätetään kunakin vuonna erikseen. Tämä rahamäärä ei riipu teknisesti millään tavalla kyseisenä vuonna syntyvästä uudesta eläkevastuusta. Kuntien yhteisvastuullisen rahoitusjärjestelmän muuttaminen ei ole taannehtivasti edes mahdollista, sillä jo syntyneiden vastuiden jakamista niiden aiheuttajille ja siitä seuraavia kuntakohtaisia varain-siirtoja ei ole mahdollista toteuttaa.

TEL-järjestelmässä rahastointi perustuu osittaisen rahastoinnin periaatteelle. Siinä osa kunakin vuonna syntyvästä eläkevastuusta rahastoidaan työntekijäkohtaisesti ja käytetään aikanaan kyseisen työntekijän jäädessä eläkkeelle. Näin ollen rahastojen kehitystä ei ole ajallisesti kohdennettu mihinkään tiettyyn ajanjaksoon, vaan ne karttavat ja purkautuvat jatkuvasti.

Rahastoinnin erilaisuuden lisäksi eri järjestelmissä on eläketurvaan liittyviä alakohtaisia eroavaisuuksia, jotka olisi syytä säilyttää myös tulevaisuudessa. Näin ollen yhden yhteisen eläkelain säätäminen kaikille työaloille ei olisi toivottava tai edes toteuttamiskelpoinen ratkaisu.

Yksityisellä työnantajalla on mahdollisuus vaikuttaa työeläkevakuutuksen toteuttamistapaan siten, että eläkevakuutus vastaa mahdollisimman hyvin kunkin yrityksen tarpeita ja olosuhteita. Sillä on TEL-eläketurvaa järjestäessään mahdollisuus valita kolmesta vaihtoehdosta. Työnantaja voi ottaa työntekijöilleen vakuutuksen työeläkevakuutusyhtiöstä, perustaa vakuutuskassalain (1164/1992) mukaisen eläkekassan tai perustaa eläkesäätiölain (1774/1995) mukaisen eläkesäätiön. Kuntasektorin taloudellisen yhteisvastuun ja oman kunnallisen eläkejärjestelmän ylläpidon keskeisenä edellytyksenä on se, että kaikki kunnat ja kuntayhtymät kuuluvat KVTEL-järjestelmään. Tällainen järjestelmä

takaa kunnallisten eläkkeiden maksamisen sekä tarjoaa merkittäviä hyötyjä sijoitustoiminnalle, koska erillistä vakavaraisuusmekanismia ei tarvita. Lisäksi hallintokulut pysyvät varsin alhaisina hajautettuun TEL-järjestelmään verrattuna.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Kunnallisessa eläkejärjestelmässä eläketurvaa koskevia säännöksiä on sekä KVTEL:ssa että eläkelaitoksen eläkesäännössä. Säädökset jakautuvat niin, että suurin osa eläketurvan aineellisista määräyksistä on eläkelaitoksen eläkesäännössä. Kunnallisen eläkejärjestelmän muuttaminen siten, että yksilön asemaan vaikuttavat säädökset olisivat lain tasolla, edellyttää muutosta nykyiseen säännösten rakenteeseen. Tarkoituksenmukaisimpaan lopputulokseen päästään, jos koko kunnallista eläketurvaa koskeva säännöstö ryhmitellään uudelleen säädettäväksi ehdotetussa laissa. Samalla on tavoitteena myös selkeyttää vuosikymmenien kuluessa tehtyjen muutosten kokonaisuutta.

Esityksessä ehdotetaan, että KVTEL:n ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön nykyisin voimassa olevat säännökset ja määräykset siirretään uuteen lakiin muuttamatta niiden aineellista sisältöä. Sen sijaan uuden lain lukujaon tavoitteena on muodostaa selkeitä asiakohtaisia kokonaisuuksia ja näin helpottaa lain sovellettavuutta ja luettavuutta. Uudistukseen on sisällytetty myös joitakin teknisiä parannuksia.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Esitys ei sisällä eläkeuudistuksia. Siinä ehdotetaan ainoastaan Kuntien eläkevakuutuksen eläkesäännössä olevien määräysten siirtämistä uuteen kunnalliseen eläkelakiin, johon koottaisiin myös KVTEL:n nykyiset säännökset, sekä kunnalliseen eläkelakiin liittyvän voimaanpanolain säätämistä. Näin ollen laeilla ei ole vaikutusta eläkkeensaajien asemaan. Laeilla ei olisi edellä mainituista syistä myöskään kunnallistaloudellisia tai valtionaloudellisia vaikutuksia eikä taloudellisia vaikutuksia kunnalliseen eläkejärjestel-

mään.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä virkatyönä. Valmistelu perustuu Kuntien eläkevakuutuksen toimiston esityöhön ja sen käymiin neuvotteluihin kunnallisten pääsopijajärjestöjen edustajien kanssa.

Esityksestä on pyydetty oikeusministeriön, valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, eläketurvakeskuksen, Kuntalan unioni ry:n, Suomen Kuntaliitto ry:n, Toimihenkilöiden Neuvottelujärjestö TNJ ry:n, AKAVA –JS ry:n, Tekniikan ja Peruspalvelujen Neuvottelujärjestö KTN ry:n, sekä Työeläkevakuuttajat TELA ry:n lausunnot.

Mikään lausunnonantajataho ei esitä huomautuksia esityksen aineellisen sisällön suhteen. Palkansaajajärjestöt esittävät kuitenkin varauksen tehdä huomautuksia asian jatkovalmistelun yhteydessä.

Oikeusministeriön laintarkastustoimisto on tarkastanut esityksen.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Parhaillaan on vireillä useita yleisiä eläkelainsäädännön sisällöllisiä muutoksia samoin kuin toimeentuloturvan muutoksenhakujärjestelmän ja hallintolainkäyttölain uudistus sekä uuden hallintolain säätäminen. Lisäksi on vireillä kunnallisten palvelussuhteiden sääntelyn siirtäminen lain tasolle. Yksityisten alojen ja valtion sekä kunnallisen eläkejärjestelmän tietojen saamista, antamista ja salassapitoa koskeva hallituksen esitys (HE 8/2002 vp), jonka sisältö on voitu ottaa huomioon tässä esityksessä, on parhaillaan käsiteltävänä eduskunnassa. Eduskunnassa on myös käsiteltävänä eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen piirin laajennusta koskeva hallituksen esitys (HE 65/2002 vp).

Kaikilla edellä mainituilla hankkeilla on vaikutusta tähän hallituksen esitykseen. Hallitus ei kuitenkaan pidä tarkoituksenmukaisena odottaa näiden eri aikoina kypsyvien lakihankkeiden valmistumista, koska se lykkäisi perustuslain edellyttämän muutoksen tekemistä kohtuuttomasti. Lykkäyksen kuluessa saattaisi lisäksi tulla vireille uusia esitys-

tä lykkäviä seikkoja. Tarkoituksena onkin, että rinnakkain etenevien lakimuutosten edellyttämät täydentävät esitykset annetaan eduskunnalle, mikäli ne ajoittuvat päällekkäin tämän esityksen eduskuntakäsittelyn kanssa. Muussa tapauksessa ne saatetaan erillisinä hallituksen esityksinä eduskunnan hyväksyttäväksi myöhemmin.

Seuraavassa on kuvattu keskeisimmät vireillä olevat uudistushankkeet.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt tekivät 12 päivänä marraskuuta 2001 yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskevan periaatesopimuksen. Sopimuksen tavoitteena on tehdä työeläkejärjestelmään tarpeelliset muutokset, joilla myöhennetään keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää 2–3 vuodella ja sopeutetaan eläkejärjestelmä keskimääräisen elinajan jatkuvaan kasvuun. Muutosten tarkoitus tulla pääosin voimaan vuoden 2005 alusta, mutta osa muutoksista toteutettaneen jo vuoden 2003 alusta lukien. Eläkeuudistuksella on vaikutusta muun muassa varhaiseläkejärjestelmään, vanhuuseläkkeelle siirtymiseen, eläkeikään, eläkkeen karttumiseen, eläkepalkan määräytymiseen sekä kuntoutustoimintaan. Vastaavien muutosten vaikutusta ja tarpeellisuutta kunnalliseen eläkejärjestelmään selvitetään vuoden 2002 aikana sekä valmistellaan tarvittavat muutosehdotukset. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen yksityisten työeläkelakien sekä kansaneläkelain osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien säännösten muuttamisesta (HE 45/2002 vp).

Toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean mietinnössä 2001:9 esitetään muutoksenhakujärjestelmien yhtenäistämistä eri sosiaali- ja eläkejärjestelmissä. Uudistus kattaisi myös kunnallisen eläkelaitoksen eläkepäästösten muutoksenhaun. Toteutuessaan näillä muutoksilla on vaikutusta myös tässä esityksessä ehdotettuihin muutoksenhakua ja Kuntien eläkelautakuntaa koskeviin säännöksiin.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (HE 72/2002 vp). Lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2004 alusta lukien. Kyseisellä esityksellä on vaikutusta

myös tähän esitykseen, koska hallintolaki tulisi koskemaan sellaisenaan kunnallista eläkelaitosta julkisena viranomaisena. Esityksen toteutuessa tähän esitykseen sisältyviä viittauksia hallintomenettelylain mukaisten periaatteiden soveltamiseen ei tarvittaisi. Myöskään päätöksentekoa ja päätöksessä olevien virheiden korjaamista koskevat erillissäännökset eivät olisi enää tarpeellisia.

Sisäasiainministeriön asettama kunnallisen viranhaltijan oikeusasematoimikunta on valmistellut ehdotuksen hallituksen esitykseksi laiksi kunnallisesta viranhaltijasta ja laiksi kuntalain muuttamisesta (komiteanmietintö 2002:6). Ehdotuksessa on koottu mahdollisuuksien mukaan yhteen kunnallista viranhaltijaa koskevat säädökset ja kunnalliset virkasäännöt sekä selvitetty täydentämis- ja tarkistamistarpeet ottaen huomioon perustuslain säännökset. Ehdotusten perusteella teh-

tävät muutokset kunnallisia viranhaltijoita koskevaan lainsäädäntöön vaikuttavat suoraan myös eläkelaitoksen palveluksessa olevien viranhaltijoiden asemaan, koska heihin on vanhastaan sovellettu vastaavia kunta-alan säännöksiä kuten kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvasta annettua lakia (484/1996).

Hallitus on antanut eduskunnalle erillisen esityksen laiksi KVTEL:n 1 §:n muuttamisesta (HE 65/2002 vp) siten, että kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi voisi liittyä myös sellainen osakeyhtiö, jonka osakkeista enintään 10 prosenttia voi olla muidenkin kuin kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen omistuksessa. Nykyisin tämä on mahdollista vain ammatillista oppilaitosta tai ammattikorkeakoulua ylläpitävillä osakeyhtiöillä. Muutosesitys tulee ottaa huomioon tämän esityksen eduskuntakäsittelyssä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Lakien rakenne

Kunnallisen eläkejärjestelmän eläketurvaa koskevien määräysten siirtäminen lain tasolle ehdotetaan tehtäväksi niin, että säädetään kokonaan uusi laki, joka sisältää sekä KVTEL:n että kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön nykyisin voimassa olevat säännökset. Joitakin eläkesäännön teknisluonteisia määräyksiä jäisi kuitenkin lain ulkopuolelle. Laissa annettaisiin valtuus säätää niistä sisäasiainministeriön asetuksella. Aikaisemmat säännökset on siirretty lakiin joko sellaisenaan tai niiden teknistä kirjoitustapaa on selvennetty kuitenkin siten, ettei säännöksen tarkoitus ole muuttunut. Perusteluissa kuvataan vain säännösten sisältöä, mutta ei sen sijaan niihin aikanaan tehtyjä muutoksia eikä niiden perusteluja.

Laki on jaettu 13 lukuun. Pykälät on ryhmitelty niin, että laki muodostaisi loogisen kokonaisuuden. Nykyisin voimassa olevia eläkelakeja ei sellaisenaan ole käytetty rakenteen mallina, koska laki poikkeaa esimerkiksi TEL:sta siinä, että ehdotettuun lakiin sisältyy myös eläkelaitoksen hallintoon liittyviä säännöksiä. Alunperin TEL:kin säädettiin tarkoituksellisesti puitelaiksi, jolloin laissa olivat vain keskeiset säännökset ja yksityiskohdat olivat alemman tasoisissa määräyksissä. Sittenmin TEL:iin alettiin sisällyttää yhä pienempiä yksityiskohtia, mikä ajan mittaan on tehnyt laista koukeroisen ja vaikeasti luettavan. Tämänkään vuoksi sitä ei ole tarkoituksenmukaista käyttää uuden lain rakenteen esikuvana.

Kunnallisessa eläkesäännössä määrätään nykyisin erilaisista rajamääristä, joista useimmat liittyvät niihin ansioihin, joita eläkkeensaajalla voi olla tiettyjen eläkkeiden aikana. Ne ehdotetaan siirrettäväksi uuteen lakiin sen suuruisina kuin ne on aikanaan eläkesääntöön hyväksytty. Jos ne muunneltaisiin nykyrahaksi, se aiheuttaisi sen, että niiden arvo myöhempien indeksikorotusten myötä poikkeaisi alkuperäisestä. Koska muissa työeläkelaeissa on vastaavat rajamää-

rät, olisi suotavaa, että myös tämän lain mukaiset rajamäärät säilyisivät samansuuruisina muiden kanssa. Rajamääriä on hyväksytty eläkesääntöön eri vuosina, joten ne eivät keskenäänkään vastaa saman vuoden indeksitasoa. Jotta eläkkeensaajien ja -hakijoiden olisi helpompi itse laista selvittää, minkä vuoden tasossa rajamäärät ovat, ehdotetaan, että tämä vuosiluku kerrotaisiin samassa pykälässä rahamäärän kanssa eikä lain voimaanpanolaisissa.

Lain 1 luvussa säädettäisiin lain tarkoituksesta ja soveltamisalasta. Luvussa on 5 pykälää, jotka on pääosin siirretty KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin lain tarkoituksesta, kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöistä, lain soveltamisalasta ja soveltamisalan rajoituksista. Soveltamisalan rajoituksista määrätään nykyisin eläkesäännössä. Kokonaan uudeksi säännökseksi ehdotetaan yleisimmin esiintyvien eläketermien määritelmää.

Lain 2 luvussa säädettäisiin eläketurvasta. Se sisältäisi neljä pykälää, jotka kaikki on siirretty uuteen lakiin KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin eläketurvasta, peruseläketurvasta ja kuntoutusetuuksista, Kuntien eläkevakuutuksen tarjoamasta mahdollisesta lisäeläketurvasta sekä mahdollisuudesta järjestää vapaamuotoista lisäturvaa yksityisistä henkivakuutusyhtiöistä.

Lain 3 luvussa säädettäisiin eläkeoikeudesta. Se sisältäisi 30 pykälää, jotka kaikki on siirretty nykyisestä eläkesäännöstä. Luvussa määriteltäisiin eri eläkelajit ja niiden saamisedellytykset. Perhe-eläkettä koskevat säännökset olisivat erikseen omassa luvussaan. Kolmannessa luvussa olisi lisäksi säännökset eri eläkkeiden lakkauttamisperusteista ja uudelleen alkamisesta. Eläkemuo-doista säädettäisiin järjestyksessä vanhuuseläke, osa-aikaeläke, kuntoutusetuudet, työkyvyttömyyseläkkeet ja työttömyyseläke.

Lain 4 luvussa säädettäisiin eläkkeiden määräytymisestä. Se olisi pykälämäärältään lain laajin luku ja sisältäisi 38 pykälää. Niiden sisältö on siirretty lakiin nykyisestä eläkesäännöstä. Luvussa säädettäisiin eläkkeen kartumisesta, varhennusvähennyksestä, eri eläkkeiden määrästä sekä kuntoutusetuuksien

määrästä, työeläkelisästä, eläkkeeseen oikeuttavasta palveluksesta, tulevasta ajasta, palvelussuhteen alkamisesta ja päättymisestä, rinnakkaisuuksista, palvelussuhteen teknisestä ja automaattisesta katkaisusta, eläkepal-kasta, eläkkeiden rajauksesta ja yhteensovituksesta sekä indeksikorotuksesta.

Lain 5 lukuun ehdotetaan siirrettäväksi perhe-eläkkeeseen liittyvät säännökset. Eriliset perhe-eläkettä koskevat säännökset koottaisiin yhteen lukuun, jotta eläkkeenhakija ja -saaja löytäisivät helpommin eläkeoikeuteen ja eläkkeen maksamiseen liittyvät säännökset. Perhe-eläkettä koskevat maksamista ja eläkkeen lakkauttamista koskevat säännökset ovat joiltakin osin erilaisia kuin muita eläkkeitä koskevat säännökset, joten niiden säätämistä samassa luvussa muiden perhe-eläkettä koskevien säännösten kanssa ei aiheutuisi päällekkäisiä säännöksiä muihin eläkelajeihin nähden. Sen sijaan muun muassa perhe-eläkkeen kertasuorituksena maksamiseen, eläkkeen korottamiseen ja takaisinperintään sovelletaan samoja säännöksiä kuin muihinkin eläkelajeihin. Luku sisältäisi 19 pykälää, jotka on siirretty lakiin nykyisestä eläkesäännöstä. Luvussa säädettäisiin edunjättäjistä, edunsaajista, eläkkeen suuruudesta, eläkesovituksesta, perhe-eläkkeen yhteensovituksista, perhe-eläkkeen alkamisesta ja päättymisestä sekä leskeneläkkeen kertasuorituksista.

Lain 6 luvussa ehdotetaan säädettäväksi eläkkeen hakemisesta ja eläkettä koskevista ennakkopäätöksistä. Luku sisältäisi viisi pykälää, joissa säädettäisiin eläkkeen hakemisesta, hakemuksen liitteistä, päätöksenantovelvollisuudesta sekä eläkeoikeudesta, yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja osatyökyvyttömyyseläkkeestä annettavasta ennakkopäätöksestä. Säännökset siirrettäisiin lakiin eläkesäännöstä.

Lain 7 lukuun ehdotetaan siirrettäväksi niin sanottua viimeistä eläkelaitosta koskevat säännökset. Luku sisältäisi myös viisi pykälää. Niissä säädettäisiin viimeisen eläkelaitoksen tehtävistä, viimeisen eläkelaitoksen määräytymisestä sekä päätöksentekoa edeltävästä neuvotteluvollisuudesta. Nykyisin nämä kaikki säännökset ovat KVTEL:ssa.

Lain 8 luku sisältäisi eläkkeen maksamiseen liittyvät säännökset. Luku sisältäisi 23

pykälää, joissa säädettäisiin eläkkeen maksamisen alkamisesta, eläkkeen takautuvasta maksamisesta, kertasuorituksesta, eläkkeen maksamatta jättämisestä, eläkkeen maksamisen päättymisestä, liikaa maksetun eläkkeen takaisinperinnästä, viivästyskorotuksesta, eläkkeen maksamisesta muulle kuin eläkkeensaajalle, eläkkeen siirtämisestä tai pantaamisesta sekä takautuvasta oikeudesta saada korvausta vakuutuslaitokselta liikaa maksetusta eläkkeestä. Säännökset siirrettäisiin tähän lukuun pääosin eläkesäännöstä lukuun ottamatta liikamaksua ja eläkkeen siirtämistä sekä oikeutta takautuvaan korvaukseen. Näistä säädetään nykyisin KVTEL:ssa.

Lain 9 luku koskisi eläketurvan rahoitusta. Se sisältäisi kuusi pykälää, jotka kaikki siirrettäisiin tähän lakiin KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin jäsenyhteisöjen maksuosuudesta, valvontamaksusta, palkansaajien eläkemaksusta, maksun perinnästä, eläkevastuura-hastosta sekä viimeisen eläkelaitoksen kustannusten jaosta.

Lain 10 luvussa ehdotetaan säädettäväksi eläkelaitoksen hallinnosta. Se sisältäisi seitsemän pykälää, jotka kaikki ehdotetaan siirrettäväksi lakiin KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin kunnallisesta eläkelaitoksesta, sen päätösvaltaa käyttävistä elimistä, toimistosta, eläkeasiamiehestä, varhaiseläkelautakunnasta sekä sijoitusneuvottelukunnasta.

Lain 11 luku koskisi tietojen antamista ja saamista. Se sisältäisi seitsemän pykälää, jotka yhtä lukuun ottamatta siirrettäisiin lakiin KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta saada ja antaa tietoja, eläkkeenhakijan ja -saajan ilmoitusvelvollisuudesta, jäsenyhteisöjen ilmoitusvelvollisuudesta, teknisestä käyttöyhteydestä ja velvollisuudesta ilmoittaa tietojen luovutuksesta.

Lain 12 lukuun ehdotetaan siirrettäväksi muutoksenhakua koskevat säännökset. Luku sisältäisi 11 pykälää, jotka kaikki siirrettäisiin lukuun KVTEL:sta. Luvussa säädettäisiin muutoksen hakemisesta eläkelaitoksen päätökseen, Kuntien eläkelautakunnasta, valitusoikeudesta ja -ajasta, valituskiellosta, eläkelaitoksen itseoikaisusta, muutoksen hakemisesta viimeisen laitoksen antamaan päätösyhdistelmään, päätöksen täytäntöön panna nosta valituksen ajalta, lainvoimaisen pää-

töksen muuttamisesta ja päätöksessä olevan virheen korjaamisesta.

Lain 13 luku sisältäisi erinäiset säännökset. Siinä olisi kuusi pykälää, jotka ehdotetaan siirrettäväksi lakiin KVTEL:sta. Niissä säädettäisiin hallintomenettelylain periaatteiden noudattamisesta, eläketurvan muuttamiseen liittyvästä palkansaajajärjestöjen neuvottelu-oikeudesta, eläketurvan hoitajien välisestä yhteistoiminnasta, oikeudesta siirtää eläke Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään sekä eläkelaitoksen säännöistä.

Lain voimaantulosta esitetään säädettäväksi erillinen laki, jossa turvataan aikaisempien säännösten mukainen eläketurva siltä osin kuin kysymys on lain voimaan tuloa edeltävästä kunnallisesta palvelusta. Voimaantulolaissa säädettäisiin myös uuden lain soveltamisesta maksussa oleviin eläkkeisiin, ennen vuotta 1940 syntyneiden lisäturvaan oikeutettujen viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläketurvan määräytymisestä edelleen eläkelaitoksen eläkesäännön mukaisesti, vanhan kuntakohtaisen eläkejärjestelmän valinneista, uuden lain soveltamisesta palvelusuhteisiin sen voimaantulosta lukien sekä ennen vuotta 1995 karttuneiden eläkkeiden suojauksista koskien eläkekarttumaa, eläkeikää ja eläkkeiden enimmäisrajaa sekä ammatillisen eläkeiän valintaa.

1.2. Kunnallinen eläkelaki

1 luku. Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin lain tarkoitus siten, että laissa säädetään kunnallisten työansioiden perusteella määräytyvästä eläketurvasta. Sen 2 momentin mukaan eläketurvasta huolehtii kunnallinen eläkelaitos, joka on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos. Nykyisin tästä säädetään KVTEL:n 1 §:n 1 ja 2 momentissa.

2 §. *Jäsenyhteisöt.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi KVTEL:n 1 §:n 3—5 momentin sisältö kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöistä. Pykälän 1 momentin mukaan eläkelaitoksen jäsenyhteisöjä olisivat suoraan lain nojalla kaikki kunnat ja kuntayhtymät sekä kunnallinen eläkelaitos ja Kuntien takauskeskus.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkelaitok-

sen jäsenyhteisöksi voisivat niin halutessaan liittyä kunnalliset yhdistykset, joiden jäseninä on yksinomaan kuntia, kuntayhtymiä, kunnallinen eläkelaitos, Kuntien takauskeskus tai niiden muodostamia yhdistyksiä. Niin ikään eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi voisi liittyä osakeyhtiö, jonka kaikki osakkeet ovat kuntien, kuntayhtymien, kunnallisen eläkelaitoksen, Kuntien takauskeskuksen, eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyneiden yhdistysten tai kokonaan edellä mainittujen tahojen omistamien osakeyhtiöiden omistuksessa. Osakeyhtiön jäsenyhteisöksi liittymisen edellytyksenä olisi osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä oleva osakkeiden luovutuskielto muille kuin edellä mainituille omistajille. Eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi voisi liittyä myös osakeyhtiö, jonka osakkeiden omistus ei ole täysin kunnallista. Ammatillista oppilaitosta tai ammattikorkeakoulua ylläpitävä osakeyhtiö voisi liittyä eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi, jos sen osakkeista vähintään 90 prosenttia on edellä mainittujen kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen omistuksessa. Lisäksi edellytettäisiin yhtiöjärjestyksessä olevaa luovutuskieltoa siitä, että osakkeista korkeintaan 10 prosenttia voidaan luovuttaa muille kuin jäsenyhteisöille. Jäsenyhteisöksi liittymisestä määrätään eläkelaitoksen ohjesäännössä, jonka mukaan jäsenyhteisöksi liittymisestä tehdään ilmoitus eläkelaitoksen hallitukselle, joka päättää mistä ajankohdasta yhdistys tai osakeyhtiö voi liittyä eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi. Myös erosta ilmoitetaan Kuntien eläkevakuutuksen hallitukselle..

Jos yhdistys tai osakeyhtiö liittyy eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi, siihen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin lain perusteella jäsenyhteisönä oleviin kuntiin ja kuntayhtymiinkin. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

3 §. *Lain soveltamisala.* Lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat kaikki jäsenyhteisöön virka- tai työsuhteessa olevat henkilöt. Poikkeuksen muodostaisivat ne viranhaltijat ja työntekijät, joiden eläketurvasta on jossakin muussa työeläkelaiissa säädetty erikseen. Tällaisia ovat esimerkiksi ne kunnallisen peruskoulun ja lukion opettajat, joiden eläketurva eräistä opetusalan erityisjärjestelyistä annetun lain (662/1998) perusteella kuuluu VEL:n alaisuuteen sekä ne kunnalliset työn-

tekijät, jotka määräaikaissa työtehtävissä työskentelevät LEL:n alaisilla työaloilla.

Pykälän 2 momentin mukaan lain soveltamisen piiriin kuuluisivat myös perhe- ja omaishoitajat, jotka ovat tehneet jäsenyhteisön kanssa perhehoitajalain (312/1992) tai sosiaalihuoltolain 27 b §:n mukaisen sopimuksen sekä jäsenyhteisön luottamushenkilöt.

Nykyisin nämä määräykset sisältyvät KVTEL:n 1 §:n 6—8 momenttiin.

4 §. *Yleiset määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin joitakin laissa useimmin esiintyviä käsitteitä. Luettelo ei olisi kattava vaan määritelmiä sisältyisi myös pykäläteksteihin. Tähän säännökseen koottaisiin ne käsitteet, jotka esiintyvät toistuvasti ja jotka voidaan selittää lyhyesti. Tämä olisi uusi säännös, jota ei ole nykyisessä KVTEL:ssa eikä eläkesäännössä.

5 §. *Soveltamisen rajoitukset.* Pykälässä säädettäisiin muutamista rajoituksista lain soveltamisalaan. Nämä määräykset ovat nykyisen kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 1 §:n 1 ja 7 momentissa. Laki ei koskisi kunnallista palvelua, joka on ollut voimassa ennen kalenterivuotta, jona henkilö on täyttänyt 14 vuotta. Se ei koskisi myöskään palvelua tai luottamustointia, joka on alkanut sen jälkeen, kun henkilö on täyttänyt 65 vuotta. Laki ei myöskään koskisi kunnallista palvelua tai luottamustointia, joka on ollut voimassa henkilön jonkin työeläkelain alaisen eläkkeen eläketapahtuman ja eläkkeen päättymisen välisenä aikana, jos eläkkeessä on otettu huomioon eläketapahtuman ja eläkeiän täyttämisen välinen aika eli niin sanottu tuleva aika.

2 luku. Eläketurva

6 §. *Eläketurvan lajit.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen KVTEL:n 2 §:n 1 momentin säännös eläketurvaan kuuluvista eläketurvan lajeista eli laissa säädettäisiin eläketurvasta, johon kuuluvat peruseläketurva ja kuntoutusetuudet. Lisäksi laissa säädettäisiin kunnallisen eläkelaitoksen järjestämästä lisäeläketurvasta. Osa-aikaeläkettä ei mainittaisi enää erikseen, koska se on osa peruseläketurvaa.

7 §. *Peruseläketurva ja kuntoutusetuudet.*

Pykälässä olisi nykyisen KVTEL:n 2 §:n 2 momentin ja 19 §:n 1 momentin sisältö sellaisena kuin sitä tarvitaan. Aikaisemman säännöksen mukaan peruseläketurva koskee kaikkia viranhaltijoita ja työntekijöitä ja se voi olla järjestetty eri tavalla ennen ja jälkeen 1 päivää tammikuuta 1993 alkaneissa palvelussuhteissa. Koska jäsenyhteisöjen kaikki viranhaltijat ja työntekijät kuuluisivat lain soveltamisen piiriin, tästä ei ole enää erillistä mainintaa vaan pykälässä todettaisiin, että laissa säädetään peruseläketurvasta ja kuntoutusetuuksista. Erilaisen eläketurvan sisällöstä ei tarvitsisi tässä pykälässä säätää, koska perusturvan sisältö on kaikilla sen piiriin kuuluvilla samantasoinen. Paremman peruseläketurvan piiriin kuuluvat vain ennen vuotta 1940 syntyneet viranhaltijat ja työntekijät, ja heidän eläketurvansa suojauksista ehdotetaan säädettäväksi voimaantulolaissa. Pykälässä säädettäisiin myös KVTEL:n 19 §:n 1 momenttiin nykyisin sisältyvästä kiellosta järjestää peruseläketurvaa henkilöstölle tai luottamushenkilöille muutoin kuin tässä laissa säädetyllä tavalla.

Lakiin ei ehdoteta otettavaksi KVTEL:n 2 §:n 3—5 momentin säännöksiä, koska laki ei enää koskisi aikaisemmin voimassa ollutta lisäturvaa. Tämän lisäturvan piiriin kuuluneiden henkilöiden oikeudet ehdotetaan turvattavaksi voimaanpanolaissa. Perhe- ja omaishoitajien ja luottamushenkilöiden peruseläketurvasta ei enää tarvittaisi erillisiä säännöksiä, koska lain säädökset koskisivat myös näiden henkilöiden eläketurvaa.

8 §. *Lisäeläketurva.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen KVTEL:n 3 §:n 3—5 momentin sisältö. Laki mahdollistaisi edelleen erillisen kunnallisen lisäeläketurvan. Sen ottaminen olisi jäsenyhteisöille vapaaehtoista. Pykälän 2 momentin mukaan lisäeläketurvasta voitaisiin määrätä eläkelaitoksen lisäeläkesäännössä, joka koskisi jatkossa vain lisäeläketurvaa. Lisäeläketurvan sisältö voisi määräytyä useamman vaihtoehdon mukaisesti sen mukaan kuin eläkelaitoksen valtuuskunta päättää. Tähän lisäeläketurvaan kuuluisi edelleen taloudellinen tuki, joka vastaa yksityisen puolen ryhmähenkivakuutusta. Taloudellisen tuen piiriin kuuluminen voisi koskea kaikkia jäsenyhteisön viranhaltijoita ja työntekijöitä riippumatta siitä, minkä elä-

kelain alaisuuteen he kuuluvat.

KVTEL:n 3 §:n 1 momentin sisältöä ei enää ehdoteta otettavaksi uuteen lakiin, koska peruseläketurvasta ei enää miltään osin määrättäisi eläkesäännössä. Tämän vuoksi ei myöskään tarvittaisi entistä 2 momenttia, jossa säädetään peruseläketurvan TEL-sidonaisuudesta. Peruseläketurva vastaisi edelleen TEL-eläketurvaa. Koska peruseläketurvasta esitetään nyt säädettäväksi vain lailla ja muutokset siihen hyväksyy eduskunta, joka päättää myös TEL:n sisällöstä, säännös ei olisi enää tarpeellinen. Myöskään niin sanotun vapaakirjaperiaatteen kirjaaminen ei olisi tarpeen, koska karttunut eläketurva säilyy, vaikka palvelussuhde ei jatku eläketapahtumaan saakka.

9 §. *Muualta järjestettävä lisäeläketurva.* Nykyinen KVTEL:n 19 §:n 2 momentti sallii jäsenyhteisöille mahdollisuuden ottaa työntekijälleen peruseläketurvan lisäksi vapaa-uoitoisen eläkevakuutuksen henkivakuutusyhtiöstä tai myöntää yksittäistapauksessa ylimääräisen eläkkeen. Tästä ehdotetaan säädettäväksi lain 9 §:ssä.

3 luku. Eläkeoikeus

10 §. *Eläke ja muut etuudet.* Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ne eläkemuodot ja kuntoutusetuudet, joihin viranhaltijoilla, työntekijöillä sekä perhe- ja omaishoitajilla olisi oikeus.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisen eläkesäännön 12 d §:n 3 ja 4 momentin sisältö luottamushenkilön oikeudesta eläkkeeseen. Luottamushenkilöllä ei olisi oikeutta työttömyyseläkkeeseen eikä varhennettuihin eläkemuotoihin. Luottamushenkilön jälkeen ei olisi oikeutta myöskään perhe-eläkkeeseen. Luottamushenkilön saamista palkkioista eläkkeeseen oikeuttaisivat ansionmenetyksen korvaukset sekä määräajalta maksetut erillispalkkiot. Eläkkeeseen oikeuttavilta määräajalta maksetuilta palkkioilta edellytettäisiin, että ne täyttävät vuodessa ansioalarajan, joka on TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu alaraja kerrottuna 12:lla. Ansioalarajan tulisi täytyä jäsenyhteisökohtaisesti. Vuonna 2002 ansioraja on 12 kertaa 219 euroa eli yhteensä 2 628 euroa (12 kertaa 1 302,11 mk yhteensä

15 625,32 mk). Ansionmenetyksen korvauksilta ei ansiorajan ylittämistä edellytettäisi. Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä.

11 §. *Vanhuuseläke.* Yleinen vanhuuseläkeikä olisi 65 vuotta. Vanhuuseläkkeen saaminen edellyttäisi kunnallisen palvelussuhteen päättymistä. Poikkeuksesta säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Jos henkilöllä on samanaikaisesti voimassa rinnakkaisia palvelussuhteita ja jokin niistä jatkuu vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, henkilöllä olisi oikeus vanhuuseläkkeeseen palvelussuhteesta, joka päättyy eläkeikään ja sitä ennen päättyneistä palvelussuhteista. Eläkettä määrättäessä ei otettaisi huomioon palvelussuhdetta, joka jatkuu. Eläkeoikeus tästä palvelussuhteesta syntyisi sen päätyttyä. Luottamushenkilöllä vanhuuseläkkeen saaminen ei edellyttäisi luottamustoimen päättämistä. Nykyisin nämä määräykset ovat eläkesäännön 2 §:n 1 ja 6 momentissa ja luottamushenkilön osalta eläkesäännön 12 d §:n 4 momentissa.

12 §. *Eriyinen vanhuuseläkeikä.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta vanhuuseläkkeeseen ennen yleisen 65 vuoden eläkeiän täyttämistä. Julkisella sektorilla on ollut aikaisemmin voimassa 65 vuotta alhaisempia eläkeikäjä sekä periaate siitä, että jos henkilö sai oikeuden jostakin julkisesta järjestelmästä vanhuuseläkkeeseen, hänellä oli oikeus samasta ajankohdasta lukien vanhuuseläkkeeseen myös kaikkien muiden julkisten palvelussuhteitten perusteella. Kun julkisella sektorilla siirryttiin 65 vuoden yleiseen eläkeikään, muutoksen voimaan tullessa jatkuvassa palvelussuhteessa olevien eläkeikään tehtiin suojauksia siten, että eläkeikä julkisen sektorin eläkejärjestelmästä voi olla alle 65 vuotta. Jos henkilöllä on oikeus eläkkeeseen jonkin julkisen järjestelmän perusteella alle 65-vuotiaana ja hänellä on myös eläkkeeseen oikeuttavaa kunnallista palvelua, hänellä olisi edelleen oikeus tässä samassa vanhuuseläkeiässä eläkkeeseen myös kunnallisesta järjestelmästä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan säännöstä sovelletaan, jos henkilö on saanut vanhuus-eläkeoikeuden valtion eläkelain tai siihen liittyvän lainsäädännön nojalla. Valtion eläkelakiin liittyvää lainsäädäntöä ovat

muun muassa valtion eläkelain voimaantulolaki (281/1966), valtion eläkerahastosta annettu laki (1372/1989), kuukautta lyhyempien valtion palvelussuhteiden eläketurvan järjestelyistä annettu laki (1152/1997), laki eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä (382/1969) sekä laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä (662/1998). Liittyvää lainsäädäntöä katsotaan kuuluvan muutkin sellaiset eri alojen lainsäädännössä olevat laintasoiset erityissäännökset, joissa on norveja työ- tai virkasuhteisiin kuuluvasta eläkeoikeudesta valtion varoista. Laki eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä koskee edelleen valtaosaa kuntien peruskoulujen ja lukioiden opettajia.

Pykälän 2 momentin mukaan vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että kunnallinen palvelussuhde on päättynyt. Tällöin hänen vanhuuseläkeikäänään pidettäisiin toisen järjestelmän eläkeikää. Säännös vastaa eläkesäännön 2 §:n 5 momentissa olevaa määrystä. Kunnallisen järjestelmän alle 65 vuoden eläkeijistä säädettäisiin tämän lain voimaantulolaisissa. Alle 65 vuoden eläkeikä ei koskisi luottamushenkilöitä.

13 §. *Varhennettu vanhuuseläke.* Viranhaltijat ja työntekijät sekä perhe- ja omaishoitajat voisivat jäädä varhennetulle vanhuuseläkkeelle viisi vuotta ennen varsinaisen eläkeiän täyttämistä. Luottamushenkilöt eivät voisi saada varhennettua vanhuuseläkettä. Eläkkeeseen tehtäisiin varhennusvähennys jokaisesta kuukautta kohti, jolla eläke varhennetaan vanhuuseläkeikästä. Muutoin varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin vanhuuseläkkeeseenkin. Varhennetusta vanhuuseläkkeestä määrätään nykyisin eläkesäännön 2 §:n 1 momentissa.

14 §. *Osa-aikaeläke.* Osa-aikaeläkkeen saamista koskevat määräykset ovat nykyisin eläkesäännön 13 §:n 1, 3 ja 5 momentissa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksistä. Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä olisi vähintään 58 vuoden ikä. Eläkkeen hakija ei saisi olla millään muulla eläkkeellä, hänen tulisi olla kokoaikatyössä osa-aikaeläkkeelle siirtymiseen saakka, hänen tulisi vähentää työtään ja hänellä olisi oikeus kokoaikatyöstään lukea eläkeajaksi aika eläketapahtumasta eläkeikään, jos hän olisi osa-aikatyöhön

siirtyessään tullut työkyvyttömäksi. Kunnallisen eläkelain alaista palvelua täytyisi olla ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta ja viiden viimeisen vuoden aikana yhdessä tai useammassa jaksossa yhteensä vähintään kolme vuotta. Kokoaikatyöksi katsottaisiin työ, jos työansio olisi keskimäärin vähintään neljä kertaa TEL:n rajamäärä eli vuonna 2002 vähintään 876 euroa (5 208,44 mk). Ansiotyön tulisi vähentyä niin, että tuleva ansio olisi vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia aikaisemman kokoaikatyön ansiosta. Ansion tulisi kuitenkin täyttää tietty ansioraja, joka on sama kuin TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty minimiraja eli vuonna 2002 vähintään 219 euroa (1 302,11 mk). Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Työaikaa tulisi vähentää samassa suhteessa. Osa-aikatyö olisi järjestettävä niin, ettei henkilö ole yhdenjaksoisesti pois työstä muun syyn kuin vuosiloman, sairausloman tai niihin verrattavan syyn takia kuutta viikkoa pidempää aikaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta kokoaikatyön käsitteeseen. Poikkeuksen muodostaisivat perhepäivähoitajat, joilla kokoaikatyöksi katsottaisiin työ, jossa ansio on vähintään 3,5 kertaa TEL:n rajamäärä eli vuonna 2002 vähintään 766,50 euroa (4 557,39 mk). Perhepäivähoitajilla ei myöskään edellytettäisi työajan muutosta.

Ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä edellytetään vähintään kuuden kuukauden yhdenjaksoista kunnallista palvelua sekä kunnallista palvelua viiden viimeisen vuoden aikana yhteensä vähintään kolme vuotta. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tähän poikkeus. Jos henkilö on siirtynyt valtion toiminnan kunnallistamisen yhteydessä valtion palveluksesta kunnan palvelukseen, valtion palvelus otettaisiin huomioon tässä kuuden kuukauden ja kolmen vuoden loppukarensissa.

Pykälän 4 momentin mukaan rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksiä 142.

Luottamushenkilöllä ei olisi oikeutta osa-aikaeläkkeeseen.

15 §. *Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen.* Jos henkilö ei enää täytä osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä,

eläke lakkautettaisiin. Jos henkilö saa oikeuden työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen ja se myönnetään samalta ajalta, jolta osa-aikaeläkettä on jo maksettu, osa-aikaeläke katsottaisiin näiden eläkkeiden osasuorituksiksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen uudelleen alkamisesta. Henkilöllä olisi oikeus saada lakkautettu osa-aikaeläke takaisin maksuun, jos hän täyttää uudelleen eläkkeen saamisen edellytykset. Jos oikeus osa-aikaeläkkeeseen alkaisi uudelleen korkeintaan kuuden kuukauden kuluttua edellisen lakkaamisesta, eläke myönnettäisiin entisin perustein, ellei hänen ansiotuloissaan ole sattunut sellaista muutosta, jonka vuoksi eläke olisi laskettava uudelleen. Nykyisin nämä määräykset sisältyvät eläkesäännön 13 b §:n 1 ja 2 momenttiin.

16 §. *Siirtyminen osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle.* Osa-aikaeläke muutettaisiin hakemuksesta vanhuuseläkkeeksi, kun henkilö täyttää vanhuuseläkeikänsä ja osa-aikatyö päättyy. Nykyisin määräys on eläkesäännön 13 d §:n 1 momentissa.

17 §. *Ammatillinen kuntoutus.* Ammatillisesta kuntoutuksesta määrätään nykyisin eläkesäännön 8 a §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan kuntoutusta annettaisiin ammatillisena kuntoutuksena ja sen tavoitteena olisi työkyvyttömyyden estäminen sekä työ- ja ansiokyvyn parantaminen. Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin ammatillinen kuntoutus. Ammatillisena kuntoutuksena annetaan neuvontaa, tehdään kuntoutustutkimuksia, annetaan työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta, järjestetään työhön valmennusta, myönnetään elinkeinotukea sekä järjestetään ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, kenelle ammatillista kuntoutusta voitaisiin antaa. Ammatillista kuntoutusta voitaisiin antaa henkilölle, joka vielä ei ole eläkkeellä sekä henkilölle, jolle on jo myönnetty työkyvyttömyyseläke. Ammatillisen kuntoutuksen saamisen edellytyksenä olisi, että joko jo myönnetty eläke on niin sanottu tulevan ajan eläke eli eläkkeessä on otettu huomioon eläketapahtuman ja eläkeiän täyttämisen välinen aika tai että henkilöllä on oikeus tulevan ajan eläkkeeseen.

18 §. *Kuntoutusraha.* Henkilöllä, joka ei ole eläkkeellä ja jolle on päätetty antaa kuntoutusta, olisi oikeus kuntoutusrahaan niiltä kuukausilta, joilta hän kuntoutuksen johdosta on estynyt tekemästä ansiotyötään. Kuntoutusrahan suuruudesta säädettäisiin 45 §:ssä. Se määrättäisiin niiden työeläkkeiden perusteella, joihin kuntoutettavalla olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi. Kuntoutusrahan määrä olisi eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

Pykälän 2 momentin mukaan kuntoutusrahaa voitaisiin maksaa myös päätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Näiltä ajoilta kuntoutusrahaa voitaisiin kuitenkin maksaa enintään kolmelta kuukaudelta kultakin kalenterivuodelta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poikkeus edellä mainittuun enimmäisaikaan. Kuntoutusraha voitaisiin maksaa kolmea kuukautta pidemmältäkin ajalta, jos se on perusteltua kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi.

Nykyisin kuntoutusrahasta määrätään eläkesäännön 8 b §:n 1 ja 2 momentissa sekä 8 d §:n 1 momentissa.

19 §. *Kuntoutusavustus.* Eläkesäännön 8 b §:n 3 momentissa määrätään nykyisin kuntoutusavustuksesta. Kuntoutusavustusta voitaisiin maksaa harkinnanvaraisesti henkilölle, jolla on oikeus kuntoutuskorotukseen, jos avustuksen maksaminen olisi kuntoutettavan työllistämisen kannalta erityisen tarpeellista. Kuntoutusavustuksen määrästä säädettäisiin 47 §:ssä. Se olisi enintään kuudelta kuukaudelta maksettavan kuntoutusrahan suuruinen.

20 §. *Kuntoutuskorotus.* Kuntoutuskorotus maksettaisiin kuntoutettavalle henkilölle, joka on jo eläkkeellä. Niiltä ajoilta, joilta työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen saajalle tehdään kuntoutustutkimuksia, annetaan työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta, järjestetään työhön valmennusta tai ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta, hänelle maksettaisiin kuntoutuskorotus. Kuntoutuskorotusta maksettaisiin myös, jos kuntoutuspäätöksen on antanut jokin muu työeläkelaitos. Kuntoutuskorotuksen määräästä säädettäisiin 46 §:ssä. Se olisi 33 prosent-

tia henkilölle myönnettyjen eläkkeiden määrästä. Kuntoutuskorotuksesta määrätään nykyisin eläkesäännön 8 e §:n 1 ja 2 momentissa.

21 §. *Erytiskustannukset*. Pykälän perusteella olisi mahdollista korvata kuntoutuksessa olevalle henkilölle kuntoutukselta johtuvia erityiskustannuksia. Tällaisia kustannuksia ovat esimerkiksi matkakulut sekä kulut oleskelusta vieraalla paikkakunnalla. Nykyinen määräys on eläkesäännön 8 c §:n 4 momentissa.

22 §. *Kuntoutusmahdollisuuksien varmistaminen*. Pykälässä säädettäisiin kuntoutuksen selvittely- sekä ohjaamisvelvollisuudesta. Jos eläkehakemus hylätään, eläkelaitoksen olisi tarvittaessa ohjattava hakija kuntoutuksen tai muiden palvelujen piiriin. Lisäksi eläkelaitoksen tulisi noudattaa kuntoutuksen asiakaspalvelusta annettua lakia (604/1991). Tässä laissa säädetään viranomaisten sekä yhteisöjen ja laitosten yhteistyöstä kuntoutuspalvelujen antamisessa, asiakkaan kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien arvioimisessa, kuntoutukseen liittyvän koulutuksen järjestämisessä sekä työllistymisen edistymisessä. Nykyisin nämä määräykset ovat eläkesäännön 2 §:n 9 momentissa ja 8 a §:n 1 momentissa.

23 §. *Työkyvyttömyysetuudet*. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyden perusteella myönnettävistä eläkkeistä eli toistaiseksi myönnettävistä työkyvyttömyyseläkkeestä ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä sekä määräajaksi myönnettävästä kuntoutustuesta. Nykyisin kuntoutustukea koskeva määräys on eläkesäännön 2 §:n 10 momentissa.

24 §. *Työkyvyttömyyseläke*. Pykälässä säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksistä. Pykälän sisältö olisi sama kuin eläkesäännön 2 §:n 7, 8 ja 12 momentin sekä luottamushenkilön osalta 12 d §:n 4 momentin.

Pykälän 1 momentin mukaan oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi henkilöllä, joka tulee kunnallisen palvelussuhteensa jatkuessa täysin työkyvyttömäksi virkaansa tai työhönsä (ammatillinen työkyvyttömyys). Jos henkilön kunnallinen palvelussuhde on päättynyt tai hän hakee kunnallisessa palvelussuhteessa ollessaan osatyökyvyttömyyseläkettä, työkyvyttömyyseläkkeen saamisen

edellytyksenä olisi, että työkyky on alentunut vähintään kahdella viidesosalla (yleinen työkyvyttömyysmääritelmä). Molemmissa tilanteissa edellytettäisiin, että työkyvyttömyyden kokonaiskesto on vähintään yksi vuosi. Jos henkilö on mennyt kunnallisen palvelussuhteen päättymisen jälkeen muuhun palvelussuhteeseen tai harjoittaa yritystoimintaa, hänellä olisi oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hän saa oikeuden tähän eläkkeeseen jonkin muun työeläkelain mukaan myöhemmästä palveluksesta (laukaisuperiaate).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka otetaan huomioon määriteltäessä, onko henkilö työkyvytön yleisen työkyvyttömyysmääritelmän mukaan. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otettaisiin huomioon henkilön jäljellä oleva kyky sellaiseen työhön, jota häneltä voidaan kohtuudella edellyttää ottaen huomioon hänen koulutuksensa, aikaisempi työkokemuksensa, ikä, asuinpaikka sekä muut näihin verrattavat asiat. Jos työkyky vaihtelee, arvioissa otettaisiin huomioon vuosiansiot.

Pykälän 3 momentti sisältäisi niin sanotun rajoitussäännön. Jos henkilöllä on jo palvelussuhteen alkaessa jokin sairaus, joka aiheuttaa hänen työkyvyttömyytensä vuoden sisällä siitä, kun palvelussuhde alkoi, hänellä ei olisi oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen tästä palvelussuhteesta.

Luottamushenkilöllä oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen edellyttäisi lisäksi, että luottamustoimi on päättynyt. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

25 §. *Kuntoutustuki*. Pykälässä säädettäisiin kuntoutustuen saamisen edellytyksistä. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 2 §:n 11 momentissa. Kuntoutustuki on luonteeltaan työkyvyttömyyseläke. Kuntoutustuen saamisen edellytyksenä olevan työkyvyttömyyden arviointi on sama kuin työkyvyttömyyseläkkeessäkin ja sen määrä lasketaan samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeen määrä. Kuntoutustuki voitaisiin myöntää kuntoutuksen edistämiseksi henkilölle, joka on tullut 24 §:ssä tarkoitettulla tavalla työkyvyttömäksi. Se myönnettäisiin niin pitkäksi ajaksi kuin kuntoutus kestää. Sen myöntämisen edellytyksenä olisi, että henkilölle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma.

Pykälän 2 momentin mukaan kuntoutustuki

voitaisiin myöntää myös siksi ajaksi kuin hoito- tai kuntoutussuunnitelman tekeminen kestää.

Muutoin kuntoutustukeen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin työkyvyttömyyseläkkeeseen.

26 §. *Täysi- ja osatyökyvyttömyyseläke.* Työkyvyttömyyseläke voitaisiin myöntää joko täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi oikeutettu henkilö, joka on tullut työkyvyttömäksi virkaansa tai työhönsä tai jonka työkyky on alentunut vähintään kolmella viidesosalla. Jos työkyky on alentunut vähintään kahdella viidesosalla, henkilöllä olisi oikeus osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 2 a §:n 1 momentissa.

27 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen eväminen tai vähentäminen.* Jos henkilö aiheuttaa työkyvyttömyyden tahallaan, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen evättäisiin tai sen määrää vähennettäisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkettä voitaisiin vähentää, jos työkyvyttömyys on aiheutettu törkeällä tuottamuksella tai rikollisella teolla. Työkyvyttömyyseläkettä voitaisiin vähentää myös, jos henkilö kieltäytyy ilman hyväksyttävää syytä eläkelaitoksen järjestämästä ja kustantamasta tutkimuksesta tai lääkärin määräämästä hoidosta lukuun ottamatta hengenvaaralliseksi katsottavia tutkimuksia tai hoitotoimenpiteitä. Samoin voitaisiin menetellä, jos henkilön työkyvyttömyyden on aiheuttanut alkoholin tai muiden päihteiden väärinkäyttö ja henkilö kieltäytyy menemästä eläkelaitoksen kustantamaan hoitoon.

Nämä säännökset ovat nykyisin eläkesäännön 8 §:n 1 ja 2 momentissa.

28 §. *Työkyvyn muutoksen vaikutus.* Eläkesäännön 2 a §:n 4 momentissa määrätään nykyisin työkyvyn vaihtelun vaikutuksesta eläkkeen määrään. Jos eläkkeensaajan työkyky vaihtelee niin, että hän osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessaan tulee täysin työkyvyttömäksi tai päinvastoin, eläke tarkistettaisiin joko hakijan tai eläkelaitoksen aloitteesta. Edellytyksenä olisi, että muutos jatkuu kokonaisuudessaan vähintään vuoden ajan. Tarkistus tehtäisiin muutosta lähinnä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jollei henki-

öllä ole oikeutta sairausvakuutuslain (364/1963) 27 §:ssä tarkoitettuun päivärahaan. Eläkettä ei kuitenkaan alennettaisi taannehtivasti eikä korotettaisi taannehtivasti pidemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen hakemusta tai eläkelaitoksen tarkistus-toimenpiteisiin ryhtymistä.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkkeen lakkauttamistilanteessa osatyökyvyttömyyseläkettä voitaisiin 1 momentista poiketen maksaa vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Jos osatyökyvyttömyyseläkkeen saaja on 20 §:ssä tarkoitettussa kuntoutuksessa, eläke voitaisiin maksaa tältä ajalta täytenä eläkkeenä. Tätä koskeva määräys on nykyisin eläkesäännön 2 a §:n 5 momentissa.

29 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen ja keskeyttäminen.* Työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin tai keskeytettäisiin, jos sen saajan työkyky palautuu ja hänelle on tarjolla sellaista työtä, joka on hänen ikäänsä ja ammattitaitoonsa nähden sopivaa ja tarjoaa hänelle kohtuullisen toimeentulon. Työkyvyttömyyseläke voitaisiin lakkauttaa myös, jos sen saaja ilman pätevää syytä kieltäytyy kuntoutuksesta tai koulutuksesta. Nykyisin nämä määräykset ovat eläkesäännön 8 §:n 8 momentissa.

30 §. *Työhönsijoittumisraha.* Jos henkilö on ollut kuntoutustuella, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon myös aika eläketapahtumasta eläkeikään ja hänen eläkkeensä on päättynyt, hänelle voitaisiin myöntää työhön paluuta varten työhönsijoittumisrahaa. Se myönnettäisiin enintään kolmelle kuukaudelle ja jos henkilölle myöhemmin myönnetään uusi eläke, sen määrä vähennettäisiin tästä eläkkeestä. Työhönsijoittumisrahasta määrätään nykyisin eläkesäännön 8 §:n 10 momentissa.

31 §. *Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttaminen yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi tai työttömyyseläkkeeksi.* Jos henkilö täyttää osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessaan yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset, eläke muutettaisiin hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi edellytysten täyttymistä seuraavan kuukauden alusta. Muutosta ei tehtäisi kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pidemmältä ajalta ennen hakemista seuraavaa kuukautta. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 2 a §:n 4 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan samoin meneteltäisiin, jos osatyökyvyttömyyseläkkeen saaja täyttää työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset. Työttömyyseläke olisi yhtä suuri kuin täysi työkyvyttömyyseläke olisi ollut. Työttömyyseläkkeen määrässä ei kuitenkaan otettaisi huomioon sitä eläkkeen määrää, joka on laskettu ajalta työkyvyttömyyden alusta eläketapahtumaan eli niin sanottua tulevan ajan eläkkeenosaa. Työttömyyseläke olisi kuitenkin aina vähintään osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Jos muutos tehtäisiin taannehtivasti, osatyökyvyttömyyseläke katsottaisiin työttömyyseläkkeen osasuorituksiksi. Työttömyyseläke alkaisi sen saamisedellytysten täyttymistä seuraavan kuukauden alusta tai jos työvoimatoimiston todistus on annettu myöhemmin kuin kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen antamisesta, sen antamista seuraavan kuukauden alusta. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 3 c §:n 8 momentissa.

32 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi.* Kun työkyvyttömyyseläkkeen saaja täyttää vanhuuseläkeikänsä, hänen eläkkeensä muuttuisi ilman erillistä hakemusta vanhuuseläkkeeksi. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 2 §:n 10 momentissa.

33 §. *Yksilöllinen varhaiseläke.* Pykälässä säädettäisiin yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksistä. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 2 c §:n 1, 2 ja 6 momentissa. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä olisivat 60 vuoden ikä ja työkyvyn alentuminen. Työkyvyn alentumaa arvioidessa otettaisiin huomioon sairaus, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissa olon pitkäaikaisuus, työstä aiheutuva rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet. Työkyvyn tulisi olla alentunut siinä määrin, ettei työntekijän voida kohtuudella edellyttää jatkavan työntekoaan. Luottamushenkilöllä ei olisi oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Pykälän 2 momentissa olisi julkisen hallinnon erityisluonteeseen liittyvä erityismääräys. Työolosuhteita arvioitaessa olisi otettava huomioon tietyille tehtäville asetettavat erityisvaatimukset. Nämä erityisvaatimukset liittyvät yleiseen turvallisuuteen, työntekijän omaan turvallisuuteen sekä työn vastuulli-

suuteen yleisen edun kannalta. Näiden erityiskriteerien soveltamisalaan kuuluisivat muun muassa palotoimen miehistöön ja päällystöön kuuluvat, nuohoojat, sairaankuljetustehtäviä suorittavat, joukkoliikenteen kuljetus- ja valvontatehtäviä suorittavat, opetus- ja kasvatustyötä vammaisten hoidossa ja koulutuksessa ja lasten päivähoidossa tekevät, terveydenhuollossa potilasturvallisuuteen vaikuttavissa tehtävissä työskentelevät sekä sellaisissa tehtävissä työskentelevät, joissa on hoitosuhteesta johtuva erityinen henkinen kuormittavuus. Erityiskriteerien soveltamisalaan kuulumissa ratkaisevana on pidettävä työn tosiasiallista luonnetta.

Oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen olisi työntekijällä, joka lopettaa työnteon siten, että hän ansaitsee vähemmän kuin TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitun rajamäärän kuukaudessa, joka vuonna 2002 on 219 euroa (1 302,11 mk). Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Koska tarkoituksena on, että työntekijä siirtyy ansiotyöstä yksilölliselle varhaiseläkkeelle, sen saamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että työntekijän eläkkeessä voidaan ottaa huomioon aika eläketapahtumasta eläkeikään eli tuleva aika. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos työntekijä saa vanhuuseläkettä jonkin muun työeläkelain mukaan, yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä tämän lain mukaiseen varhaiseläkkeeseen ei olisi tulevan ajan oikeuden liittyminen kunnalliseen palvelusuhteeseen.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen voisi saada myös niin sanottuna laukaisueläkkeenä, jos työntekijällä tämän lain alaisen palveluksen päättymisen jälkeen on ollut muuta työeläkelain alaista palvelua ja jos hän saa siitä oikeuden yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Tästä säädettäisiin pykälän 5 momentissa.

Pykälän 6 momentin mukaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen sovellettaisiin erikseen mainituin poikkeuksin työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä.

34 §. *Ansiotyön vaikutus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.* Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi ansiotyöstä luopuminen. Jos kuitenkin yksilöllisen var-

haiseläkkeen saaja eläkkeellä ollessaan palaa ansiotyöhön niin, että hän ansaitsee enemmän kuin 33 §:n 3 momentin mukaan on sallittua, yksilöllinen varhaiseläke joko muutettiin osatyökyvyttömyyseläkkeen määräiseksi tai sen maksaminen keskeytettäisiin ja eläke jätettäisiin lepäämään. Ansiorajoista säädetään 48 §:n 2 momentissa. Eläkkeen maksaminen keskeytettäisiin seuraavasta mahdollisesta ajankohdasta, mutta eläkelaitoksella olisi oikeus periä takaisin aiheuttomasti maksamansa eläke siitä alkaen, kun eläkkeensaaja on mennyt ansiotyöhön. Nykyinen määräys on eläkesäännön 2 a §:n 6 momentissa.

Ansiotyön päättymisen vaikutuksesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Ansiotyön päättyessä tai vähentyessä siten, että eläkkeensaajalla on jälleen oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen tai lepäämässä ollut yksilöllinen varhaiseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi, eläkettä ryhdyttäisiin maksamaan hakemusta seuraavan kuukauden alusta lukien. Jos työntekijä ei ole hakenut eläkkeen maksamisen muutosta heti, kun hänen ansiotyössään on tapahtunut muutos, eläkelaitos voisi poikkeuksellisesta syystä maksaa eläkettä takautuvasti enintään vuoden ajalta. Vastaava määräys on nykyisen eläkesäännön 2 a §:n 7 momentissa.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös lepävänä olevan eläkkeen lakkaamisesta. Nykyinen määräys on eläkesäännön 2 a §:n 8 momentissa. Työntekijä voisi itse hakea lepävänä olevan yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttamista. Tällöin eläke lakkautetaan hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien. Jos yksilöllinen varhaiseläke on ollut lepäämässä viisi vuotta eikä sitä sinä aikana ole vaadittu uudelleen maksuun, eläke katsottaisiin lakanneeksi ilman erillistä lakkauttamispäätöstä.

35 §. *Yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttaminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen eläkesäännön 2 c §:n 5 momentin sisältö. Jos eläkkeensaaja ei enää täytä yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksiä, eläke lakkautettaisiin. Samoin menetettäisiin, jos yksilöllinen varhaiseläke on myönnetty 33 §:n 5 momentin nojalla ja se eläke, joka on ollut yksilöllisen varhaiseläk-

keen myöntämisen perusteena, lakkautetaan. Koska 33 §:n 6 momentin mukaan yksilölliseen varhaiseläkkeeseen sovelletaan työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä, sen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi ei säädettäisi erikseen. Se muuttuisi vanhuuseläkkeeksi 32 §:ssä säädetyin tavoin henkilön täyttäessä vanhuuseläkeikänsä.

36 §. *Työttömyyseläke.* Tähän pykälään ehdotetaan siirrettäväksi eläkesäännön 3 c §:n 1, 2, 5 ja 10 momentin määräykset. Oikeus työttömyyseläkkeeseen olisi 60 vuotta täytäneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä. Luottamushenkilöllä ei olisi oikeutta työttömyyseläkkeeseen. Työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että työntekijä on työttömyyseläketapahtumaa välittömästi edeltäneinä 15 kalenterivuotena ansainnut jonkin työeläkelain mukaista eläkettä yhteensä vähintään viideltä vuodelta, hänellä ei ole enää oikeutta työttömyyspäivärahaan sekä että hän esittää työvoimaviranomaisen todistuksen työttömyydestään ja siitä, ettei hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyyspäivärahaan. Jos työntekijä on ollut LEL:n alaisessa työssä, viiden vuoden aikaa arvioitaessa lain mukainen ansainta-aika otettaisiin huomioon niin kuin sanotun lain 4 §:n 6 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin työttömyyseläkkeen eläketapahtuma. Eläketapahtuman katsottaisiin sattuneen sinä päivänä, jona 1 momentissa säädetyt kaikki edellytykset täyttyvät.

Pykälän 3 momentin mukaan työttömyyseläke myönnettäisiin toistaiseksi. Kun sen saaja täyttää vanhuuseläkeikänsä, eläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi.

Myös työttömyyseläkkeeseen ja sen saajaan sovellettaisiin työkyvyttömyyseläkettä koskevia säännöksiä laissa erikseen säädetyin poikkeuksin. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

37 §. *Työttömyyseläkkeen maksamisen keskeytys.* Nykyisessä eläkesäännön 3 c §:n 5 momentissa määrätään työttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämisestä. Nämä määräykset ehdotetaan siirrettäväksi tähän pykälään. Työttömyyseläke keskeytettäisiin, jos sen saaja ei voi vastaanottaa työtä ulkomailla

oleskelun taikka jonkin muun vastaavan synn perusteella. Myöskään työttömyyseläkkeellä ollessa ei voisi käydä ansiotyössä. Vähäiset ansiot olisivat kuitenkin sallittuja, mutta jos työttömyyseläkkeellä oleva ansaitsee enemmän kuin TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitun rajamäärän kaksinkertaisena eli vuonna 2002 vähintään 438 euroa kuukaudessa (2 604,22 mk), eläkkeen maksaminen keskeytettäisiin. Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Myös työstä kieltäytyminen olisi eläkkeen maksamisen keskeyttämisen syy, jos tarjottu työ olisi jatkunut vähintään kuukauden. Tällöin eläke keskeytettäisiin kieltäytymistä seuraavalta kalenterikuukaudelta.

38 §. *Työttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämisaikankohda ja uudelleen maksamisen aloittaminen.* Kun eläkelaitos saa tiedon seikasta, jonka perusteella 37 §:n mukaan eläkkeen maksaminen tulisi keskeyttää, eläkelaitos keskeyttäisi maksamisen seuraavasta mahdollisesta ajankohdasta lukien. Edellytyksenä olisi, että keskeytyksen aiheuttava tilanne on edelleen voimassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin keskeytetyn eläkkeen uudelleen maksamisen aloittamisesta. Maksaminen aloitettaisiin hakemuksesta siitä lukien, kun työntekijällä on jälleen oikeus saada eläkettä. Takautuva maksaminen olisi mahdollista vain hakemuksesta edeltäneiltä kuudelta kuukaudelta. Jos keskeytyksen synnä on työn vastaanottamisesta kieltäytyminen, eläkettä ei maksettaisi kieltäytymistä seuraavalta kalenterikuukaudelta. Keskeytetyn eläkkeen uudelleen maksamista haettaessa mukaan olisi liitettävä työvoimaviranomaisen antama todistus työttömyydestä. Jos työttömyyseläke on ollut keskeytyneenä vuoden eikä sitä sinä aikana ole haettu uudelleen maksuun, eläke katsottaisiin lakanneeksi ilman erillistä päätöstä.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 3 c §:n 6 ja 7 momentissa.

39 §. *Työttömyyseläkkeen muuttuminen työkyvyttömyyseläkkeeksi tai vanhuuseläkkeeksi.* Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 3 c §:n 9 ja 10 momentissa. Jos työttömyyseläkkeen saaja tulee työkyvyttömäksi niin, että hän täyttää työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset, työttömyyseläke

muutettaisiin työkyvyttömyyseläkkeeksi. Muutos tehtäisiin hakemuksesta lähinnä seuraavan kuukauden alusta. Työkyvyttömyyseläke olisi saman suuruinen kuin maksettu työttömyyseläke.

Pykälän 2 momentissa olisi erityissäännös työttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi. Työttömyyseläkkeen määrää määrättäessä ei ole otettu huomioon niin sanottua tulevan ajan eläkkeenosaa. Jos työttömyyseläke kuitenkin on ollut niin sanottu täysitehoinen eläke eli työntekijällä olisi työttömyyseläkkeen eläketapahtumahetkellä ollut oikeus tulevaan aikaan, tältä ajalta karttunut eläkkeen määrä lisättäisiin vanhuuseläkkeeseen. Samoin tehtäisiin, jos työttömyyseläke on muuttunut työkyvyttömyyseläkkeeksi ennen muuttumistaan vanhuuseläkkeeksi.

4 luku. Eläkkeiden määräytyminen

40 §. *Karttumisprosentit.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi nykyisen eläkesäännön 3 §:n 1 momentin määräykset. Yleinen eläkkeen karttumisnopeus olisi 1/8 prosenttia eläkepalkasta kuukautta kohden. Tämä karttumisnopeus koskisi eläkkeeseen oikeuttavaa varsinaista palvelusaikaa sekä ajalta ennen 50 vuoden iän täyttämistä tulevaa aikaa ja eläkeajaksi luettavaa eläkkeellä oloaika. Eläkettä karttuisi jokaiselta eläkkeeseen oikeutavalta päivältä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeen korotetusta kartumisesta 55 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä palvelusajalta. Eläkkeen karttuma muuttuisi 1/6 prosentiksi kuukautta kohden 55 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Tämä koskisi vain eläkeajaksi luettavaa varsinaista palvelusaikaa, mutta ei tulevaa aikaa eikä täysitehoisella eläkkeellä oloaika.

Pykälän 3 momentissa olisi erityissäännös 50 vuotta täyttäneiden eläkkeen karttumisnopeudesta silloin, kun eläkeajaksi luetaan tulevaa aikaa tai eläkkeellä oloaika. Eläkkeen karttuma olisi 1/10 prosenttia kuukautta kohden 50 vuoden iän täyttämisestä 60 vuoden iän täyttämiseen saakka, jolloin karttuma muuttuisi 1/15 prosentiksi kuukautta kohden eläkeajaksi luettavalta tulevalta ajalta tai siltä ajalta kuin tulevan ajan sisältävää eläkettä on

saatu.

41 §. *Eläkkeen karttuminen luottamustoitusta.* Luottamushenkilön eläke karttuisi jäsenyhteisön hänelle maksamista ansionmenetyksen korvauksista ja määräajalta maksetuista palkkioista. Eläke karttuisi kultakin kalenterivuodelta, jolta palkkioita on maksettu ja sen karttuma vuodessa olisi 1,5 prosenttia näistä korvauksista ja palkkioista.

Pykälän 2 momentin mukaan luottamushenkilön eläkkeessä ei otettaisi koskaan huomioon tulevaa aikaa. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 12 d §:n 1, 2 ja 4 momentissa.

42 §. *Varhennusvähennys.* Pykälä sisältäisi nykyisen eläkesäännön 3 §:n 9 momentin määräykset varhennusvähennyksen suuruudesta. Jos työntekijä jää varhennetulle vanhuuseläkkeelle, eläkkeen määrää laskettaessa eläkkeestä vähennettäisiin varhennusvähennys. Varhennusvähennys olisi 0,4 prosenttia jokaista kuukautta kohti, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alkamista. Varhennusvähennys laskettaisiin siitä yhteen sovitetusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeelle siirtymisajankohtaan mennessä. Varhennusvähennys säilyisi eläkkeessä koko sen maksussa oloajan ja myös perhe-eläke laskettaisiin varhennetun eläkkeen perusteella.

43 §. *Osa-aikaeläkkeen määrä.* Pykälän 1 momentin mukaan osa-aikaeläkkeen määrä olisi puolet 2 momentissa säädetyllä tavalla määrätyn kokoaikatyön ja uuden osa-aikatyön ansioiden erotuksesta. Tästä määrätään nykyisin eläkesäännön 13 a §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan osa-aikaeläkkeen määrä laskettaisiin kokoaikatyön ansioiden ja osa-aikatyön ansioiden erotuksesta. Kokoaikatyön ansiona pidettäisiin eläkepalkkaa siitä palvelussuhteesta, jonka perusteella eläkkeessä olisi otettu huomioon tuleva aika, jos työntekijä olisi jäänyt osa-aikaeläkkeelle siirtymishetkellä työkyvyttömyyseläkkeelle eli siitä palvelussuhteesta, joka ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä on jatkunut vähintään kuusi kuukautta. Jos palvelussuhteeseen on tehty automaattinen katkaisu, sitä ei sovellettaisi kokoaikatyön ansiona olevaa eläkepalkkaa laskettaessa. Ny-

kyinen määräys on eläkesäännön 13 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen määrästä silloin, kun työntekijällä on rinnakkaisia palvelussuhteita ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä. Kokoaikatyön ansio laskettaisiin rinnakkaisten palvelussuhteiden eläkepalkkojen yhteismääränä. Tästä määrästä vähennettäisiin osa-aikatyön ansiot. Jos työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen useamman työeläkelain mukaan, tämä erotus jaettaisiin ansion aleneman suhteessa näiden työeläkelakien mukaisiin osiin. Osa-aikaeläkkeen pohjana olevan ansion määrä olisi kuitenkin korkeintaan sen ansion aleneman määrä, joka vastaa kunkin työeläkelain piirissä tapahtunutta ansion alenemista. Vastaava määräys on nykyisin eläkesäännön 13 a §:n 2 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen enimmäismäärästä. Nykyinen määräys on eläkesäännön 13 a §:n 3 momentissa. Osa-aikaeläke voisi olla korkeintaan 75 prosenttia sen alkamisajankohtaan mennessä karttuneista ja yhteen sovitetuista eläkkeistä. Jos työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen useamman työeläkelain mukaan ja edellä mainittu enimmäismäärän rajaus vähentää osa-aikaeläkkeen määrää, vähennys tehtäisiin osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavien lakien mukaan ansaittujen eläkkeiden suhteessa. Myös ulkomailla ja kansainvälisen järjestön palveluksessa karttunut eläke voitaisiin aina ottaa huomioon osa-aikaeläkkeen enimmäismäärässä.

Säännöksen soveltamiseksi tarvitaan tieto ulkomailla tai kansainvälisen järjestön palveluksessa karttuneesta eläkkeestä. Jos ulkomaan eläkkeen määrästä ei saada tietoa, ulkomailla tai kansainvälisen järjestön palveluksessa karttunut eläke voitaisiin vaihtoehtoisesti ottaa huomioon siten, että kaikkien työskentelykausien perusteella laskettaisiin eläke, jonka henkilö olisi saanut, jos kaikki työskentely olisi tapahtunut Suomessa (teoreettinen eläke). Tällöin tarvitaan tieto ulkomaan työskentelykausista.

Jos työskentely on tapahtunut muussa kuin EU- tai ETA-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa, ei työskentelykausienkaan saaminen ole aina mahdollista. Siksi ulkomaan eläkkeen huomioon ottamista ei voida säätää

ehdottomaksi velvollisuudeksi. Esimerkiksi jos eläkkeen selvittäminen olisi erityisen hankalaa ja aikaa vievää, eläkelaitos ei olisi velvollinen tekemään laajoja tutkimuksia eläkkeen tai vakuutuskausien selvittämiseksi.

44 §. *Osa-aikaeläkkeen uudelleen laskeminen.* Osa-aikaeläke voidaan joutua laskemaan uudelleen. Uudelleen laskeminen tehtäisiin silloin, kun osa-aikaeläkkeen saajan osa-aikatyön ansioissa tapahtuu sellainen muutos, joka merkittävästi poikkeaa yleisestä palkka-kehityksestä. Nykyinen määräys on sijoitettu eläkesäännön 13 b §:n 3 momenttiin.

45 §. *Kuntoutusrahan määrä.* Kuntoutusraha määräytyy henkilön työeläkkeiden yhteismäärästä ottaen huomioon yhteensovituksen vaikutukset sekä indeksikorotukset samalla tavalla kuin eläkkeessä. Kuntoutusmotivaation kannalta olisi kuitenkin tarpeen, että kuntoutusraha on suurempi kuin vastaavalta ajalta maksettava työkyvyttömyyseläke. Tämän johdosta kuntoutusraha olisi eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla. Nykyinen määräys on eläkesäännön 8 c §:n 1 momentissa.

46 §. *Kuntoutuskorotuksen määrä.* Kuntoutuskorotus maksettaisiin sellaiselle henkilölle, joka työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuella ollessaan menee kuntoutukseen. Sitä maksettaisiin kuntoutusajalta ja sen määrä on 33 prosenttia henkilön saaman eläkkeen yhteen sovitetusta määrästä. Kuntoutuskorotuksesta määrätään nykyisin eläkesäännön 8 e §:n 3 momentissa.

47 §. *Harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen määrä.* Harkinnanvarainen kuntoutusavustus olisi enintään kuudelta kuukaudelta maksettavan kuntoutusrahan suuruinen ja se määritellään kertasuorituksena. Se voitaisiin maksaa joko kerralla tai useammassa erässä. Sitä ei maksettaisi ajoilta, joilta henkilö saa työttömyyteen liittyviä etuuksia. Tämänhetkiset määräykset on sijoitettu eläkesäännön 8 c §:n 3 momenttiin.

48 §. *Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen määrä.* Tätä pykälää vastaavat määräykset ovat eläkesäännön 2 a §:n 2 ja 3 momentissa. Osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä olisi puolet henkilön työkyvyttömyyseläkkeen määrästä.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen määrästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Yksilöllisen

varhaiseläke olisi työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Jos yksilöllisellä varhaiseläkkeellä oleva menee ansiotyöhön niin, että työstä saatu ansio on vähintään työntekijän eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitun rajamäärän suuruinen kuukaudessa eli vuonna 2002 vähintään 219 euroa (1 302,11 mk), yksilöllisen varhaiseläkkeen määrä muutettaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi. Jos ansiotulo ylittää 60 prosenttia yksilöllisen varhaiseläkkeen saajan eläkepalkasta, yksilöllistä varhaiseläkettä ei maksettaisi sinä aikana, vaan se jätettäisiin lepäämään. Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä.

49 §. *Työttömyyseläkkeen määrä.* Nämä määräykset ovat nykyisin eläkesäännön 3 c §:n 4 ja 10 momentissa. Työttömyyseläkkeen määrä olisi yhtä suuri kuin olisi ollut sen työkyvyttömyyseläkkeen määrä, jonka henkilö olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi työttömyyseläkkeen eläketautumahetkellä. Työttömyyseläkkeessä ei eläkkeen määrässä kuitenkaan otettaisi huomioon sitä eläkkeen osaa, joka on karttunut tulevalta ajalta eikä työeläkelisää tältä ajalta. Tämä niin sanottu tulevan ajan eläkkeenosa lisättäisiin eläkkeen määrään työttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi tai jos työttömyyseläkkeen perusteella myönnetään perhe-eläke.

Jos työntekijällä työttömyyseläkkeelle jäädessään olisi ollut oikeus tulevaan aikaan, hänelle myönnettyä työttömyyseläkettä pidettäisiin niin sanottuna täysitehoisena eläkkeenä. Jos tällainen työttömyyseläke muuttuu työkyvyttömyyseläkkeeksi, myös tätä eläkettä pidettäisiin täysitehoisena eläkkeenä. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

50 §. *Työeläkelisä.* Eräiden etuuksien osalta eläkettä korotettaisiin työeläkelisällä. Työeläkelisän tarkoituksena on korvata työttömyysaika sekä turvata se, että työntekijän eläketurva ei heikkene sillä perusteella, että hän on hakeutunut kuntoutukseen, uudelleen koulutukseen tai työkokeiluun. Työeläkelisää ei liitettäisi osa-aikaeläkkeeseen. Pykälän 1 momentissa luettelaisiin ne etuudet, jotka oikeuttavat työeläkelisään. Työeläkelisää koskevat määräykset ovat nykyisin eläkesäännön 3 a §:ssä. Ne vastaavat sisällöltään TEL:n

7 f §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ajoista, joilta 1 momentissa säädetty etuus ei kartuta työeläkelisää. Työeläkelisää ei kartuttaisi työttömyysetuus, jota henkilö on saanut ennen 23 vuoden iän täyttämistä. Työeläkelisää ei myöskään kartuttaisi etuus, jota on saatu ennen sen kalenterivuoden alkua, jolloin henkilöllä on ensimmäinen työeläkkeeseen oikeuttava palvelussuhde. Työeläkelisää ei myöskään voisi kartuttaa samanaikaisesti voimassa olleen työeläkelain alaisen palvelussuhteen aikana eikä eläketapahtuman satumisvuotena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työeläkelisän suuruudesta. Työeläkelisän määrä saataisiin kertomalla 80 prosenttia eläkkeen määrästä niillä kuukausilla, joilta työeläkelisään oikeuttavia etuuksia on saatu ja jakamalla näin saatu tulo luvulla, joka saadaan vähentämällä näiden etuuskuukausien lukumäärä kuukausista, jotka sisältyvät aikaan työntekijän 23 vuoden iän täyttämisestä eläkeikään eli 65 vuoden iän täyttämiseen. Viimeksi mainittujen kuukausien laskeminen aloitettaisiin aikaisintaan heinäkuun 1 päivästä 1962 lukien. Etuuskuukaudet määrättäisiin täysinä kuukausina etuuslajeittain niiden yhteenlaskettujen päivien lukumäärien perusteella, joilta työntekijä on saanut työeläkelisään oikeuttavia etuuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin sovitellun työttömyyspäivärahan perusteella karttuvasta työeläkelisästä. Lyhennettyä työpäivää ja osa-aikatyötä tekevälle työntekijälle maksetaan soviteltua työttömyyspäivärahaa. Työeläkelisää määrättäessä työttömyyspäivien lukumääränä käytettäisiin näiltä ajoilta saatuja päivärahvoja vastaavien täysien päivien lukumäärää. Myös muita työeläkelisään oikeuttavia etuuksia voidaan maksaa osittaisina. Osittaisina maksetut etuudet otettaisiin huomioon saatuja etuuksia vastaavina täysinä päivinä.

51 §. *Eläkkeeseen oikeuttava palvelus ja eläkkeen karttuminen osa-aikaeläkkeellä oloajalta.* Lain alainen palvelus oikeuttaisi eläkkeeseen 23 vuoden iän täyttämisestä lukien. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 4 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeen karttumisesta osa-aikaeläkkeellä olo-

ajalta. Osa-aikaeläkkeellä oloaika kartuttaisi eläkettä kuten palvelusaikakin. Eläkkeen perusteena olevana palkkana pidettäisiin sitä kokoaikatyön ja osa-aikatyön ansioiden erotusta, josta osa-aikaeläke on laskettu. Nykyinen määräys on eläkesäännön 13 d §:n 2 momentissa.

52 §. *Palvelussuhteen keskeytykset.* Pykälässä säädettäisiin niistä palvelussuhteen keskeytyksistä, jotka eivät oikeuta eläkkeeseen. Asevelvollisuus aika ei oikeuttaisi eläkkeeseen. Myöskään yli vuoden palkaton keskeytys ei oikeuttaisi eläkkeeseen. Alle vuoden mutta vähintään kuukauden keskeytys palvelusajassa ei oikeuttaisi myöskään eläkkeeseen, jos henkilö on tänä aikana ollut muussa työssä, joka oikeuttaa eläkkeeseen. Jos henkilö jatkaa työntekoa eläkeiän täyttämisen jälkeen, eläkejaksi ei luettaisi aikaa, jonka hän on vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen ollut muun syyn kuin vuosiloman tai sairausloman takia poissa työstä.

Jos henkilö on saanut palkattoman keskeytyksen aikana erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa, keskeytystä ei siltä osin vähennettäisi eläkejasta. Samoin menetettäisiin, jos henkilö on ollut palkattoman keskeytyksen aikana kuntoutuksessa. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan palvelussuhteen ei katsottaisi olevan palkattomasti keskeytyneenä, jos henkilö on saanut keskeytyksen aikana jäsenyhteisön sairauskassan maksamaa päivärahaa sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien lisäksi. Nykyisin nämä määräykset ovat eläkesäännön 4 §:n 2 ja 3 momentissa.

53 §. *Tuleva aika.* Pykälässä säädettäisiin tulevan ajan huomioon ottamisesta eläkkeessä. Nykyisin nämä määräykset ovat eläkesäännön 4 §:n 4 ja 8 momentissa. Tuleva aika otettaisiin huomioon eläkkeeseen oikeuttavana palvelusaikana, jos palvelussuhteen päättymisen ja eläketapahtuman välinen aika on korkeintaan 360 päivää (jälkikarenssiaika). Työntekijällä tulisi olla jonkin työeläkelain perusteella eläkkeeseen oikeuttavaa palvelua kymmenen viimeisen vuoden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta. Sen lisäksi työntekijän olisi tullut asua Suomessa ennen työkyvyttömyyden alkamista vähintään viisi vuotta.

Koska kuitenkin saattaa esiintyä poikkeuksellisia tilanteita, joissa viiden vuoden Suomessa asumista koskeva edellytys muodostuisi kohtuuttomaksi, pykälän 2 momentin mukaan eläkelaitos voisi erityisestä syystä päättää, ettei viiden vuoden asumista koskevaa edellytystä sovelleta. Perusteina Suomessa asumisvaatimuksesta luopumiselle voisi olla esimerkiksi, että henkilö on Suomessa pakolaisena, henkilön on tullut Suomeen paluumuuttajana, henkilön on tarkoitus jäädä asumaan pysyvästi Suomeen tai että henkilö on avioliitossa suomalaisen kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä miten LEL:n ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijöiden eläkelain (662/1985 TaEL) mukaiset ansiot otetaan huomioon 1 momentissa mainittua 12 kuukauden aikaa laskettaessa. Näiden lakien mukaan työsuhteen kestolla ei ole merkitystä eläkkeen karttumiselle.

54 §. *Jälkikarenssiajan pidennys.* Tietyt etuudet jatkaisivat edellisessä pykälässä säädettyä 360 päivän jälkikarenssiaikaa. Nykyisin tätä koskevat määräykset ovat eläkesäännön 4 §:n 5 momentissa. Jälkikarenssiaikaa pidentäisivät opintovapaalain (273/1979) mukainen opintovapaa, omaehtoista ammatillista aikuiskoulutusta varten myönnetty henkilökohtainen tuki, koulutustuki, työttömyyspäiväraha, enintään 180 päivältä maksettu työmarkkinatuki, kuntoutusraha sekä sairausvakuutuslain mukainen päiväraha kolmen viimeisen vuoden aikana ennen työttömyyden alkamista.

55 §. *Työttömyysturvalain mukaiset lisäpäivät.* Pykälä sisältää eläkesäännön 4 §:n 6 momentin nykyisen määräyksen työttömyysturvalain (602/1984) 26 §:n 2 momentin mukaisten lisäpäivien vaikutuksesta tulevan ajan oikeuden säilymiseen. Jos työntekijä on saanut ennen 53 ja 54 §:ssä säädetyn jälkikarenssiajan päättymistä oikeuden mainitun pykälän mukaisiin lisäpäiviin, hänellä säilyisi tulevan ajan oikeus.

56 §. *Lastenhoitoaika.* Myös lastenhoitoaika pidentäisi jälkikarenssiaikaa. Pidennyksen edellytyksenä olisi, että työntekijällä on ollut hoidettavanaan alle kolmen vuoden ikäinen lapsi ja hänelle on maksettu äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain

(1128/1996) mukaista kotihoidon tukea. Tällä perusteella tuleva aika säilyisi enintään yhdeksän vuoden ajan ja se olisi toissijainen 53—55 §:ssä säädettyihin tilanteisiin nähden. Nykyinen määräys on eläkesäännön 4 §:n 7 momentissa.

57 §. *Tulevan ajan liittäminen palvelussuhteeseen.* Tuleva aika liitettäisiin jälkikarenssiaikana päätyneeseen vähintään kuusi kuukautta jatkuneeseen palvelussuhteeseen.

Pykälän 2 momentin mukaan tuleva aika voitaisiin liittää kuusi kuukautta lyhyemmänkin palvelussuhteeseen, jos työntekijällä ei ole jälkikarenssiaikana yhtään vähintään kuuden kuukauden pituista palvelussuhdetta. Tällöin tuleva aika liitettäisiin jälkikarenssiaikana ensiksi päätyneeseen palvelussuhteeseen.

Tulevan ajan oikeus päättyisi edellisestä palvelussuhteesta uuden, vähintään kuusi kuukautta jatkuneen palvelussuhteen perusteella. Rinnakkaisista palvelussuhteista voisi olla yhtäaikaan oikeus tulevaan aikaan, perättäisistä palvelussuhteista vain yhdestä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös rinnakkaisen tai myöhemmän LEL-palveluksen vaikutuksesta tulevan ajan määräytymiseen. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 4 a §:ssä.

58 §. *Tuleva aika ja toimeksiantosopimus sekä lyhyet palvelussuhteet.* Eläkesäännön 12 c §:n 3 momentissa on suojasäännös koskien omais- ja perhehoitajien oikeutta tulevaan aikaan. Jos tulevan ajan oikeus on eläketapahtumahetkellä voimassa jostain virkasta tai työsuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta, tulevaa aikaa ei liitettäisi myöhempään omais- tai perhehoidon toimeksiantosopimussuhteeseen perustuvaan palvelussuhteeseen. Edellytyksenä olisi, että sopimussuhteen eläkepalkka on pienempi kuin varsinaisen palvelussuhteen eläkepalkka.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi eläkesäännön 12 e §:n 2 momentin määräys. Tulevaa aikaa ei yleensä liitettäisi myöskään alle kuukauden jatkuneisiin palvelussuhteisiin tai palvelussuhteisiin, joissa ansio on jäänyt alle TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn rajamäärän eli vuonna 2002 alle 219 euroa kuukaudessa (1 302,11 mk). Näihin palvelussuhteisiin voitaisiin kuitenkin liittää tuleva aika, jos työntekijällä ei

ole oikeutta tulevaan aikaan minkään muun virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, ja hänen näistä alle kuukauden ja alle rajamäärän jäävistä palvelussuhteista saamansa ansiot ovat yhteensä vähintään 12 kertaa mainittu rajamäärä, joka vuonna 2002 on 219 euroa eli yhteensä 2 628 euroa (12 kertaa 1 302,11 mk eli yhteensä 15 625,32 mk), eläketapahtumaa edeltäviltä 360 päivältä. Tällöin pidettäisiin tulevan ajan eläkepalkkana edellä mainituilta 360 päivältä saatuja ansioita näistä alle kuukauden ja alle rajamäärän jäävistä palvelussuhteista vähennettynä palkansaajien eläkemaksulla ja jaettuna 12:lla. Rahamäärät tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä.

59 §. *Eläkkeelläoloajan lukeminen eläkeajaksi.* Jos työntekijä on ollut eläkkeellä, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon tuleva aika (täysitehoinen eläke) ja hän saa myöhemmin oikeuden uuteen eläkkeeseen, otettaisiin eläkkeelläoloaika huomioon eläkeaikana, kuitenkin aikaisintaan 23 vuoden iän täyttämistä lukien. Säännös koskee vain eläkkeelläoloaika. Se ei koske aikaa, jolta on maksettu kuntoutusetuuksia. Nykyinen määräys on eläkesäännön 6 §:n 1 momentissa.

60 §. *Eläke entisin perustein.* Jos työntekijä on ollut täysitehoisella eläkkeellä ja tulee uudelleen työkyvyttömäksi, hänen uusi eläkkeensä myönnettäisiin entisillä perusteilla, jos uusi eläketapahtuma sattuu ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Niin ikään myönnettäisiin eläke entisin perustein, jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin jo päättynyt eläke.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos uusi eläke myönnetään samoilla perusteilla kuin edellinen eläke, ei eläkettä määrättäessä otetaisi huomioon aikaisemman eläkkeen päättymisen jälkeen voimassa olleita palvelussuhteita. Nämä ajat on jo otettu eläkeaikana huomioon tulevan ajan eläkkeenosassa.

Myös kuntoutusrahaa saaneelle myönnettäisiin eläke entisin perustein, jos hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahauden päätty-

misestä on kulunut kaksi vuotta. Tällöin eläke määrätään niillä perusteilla, joilla se olisi laskettu, jos työntekijälle olisi myönnetty työkyvyttömyyseläke kuntoutuspäätöstä tehtäessä. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Nykyisin eläkkeen laskemisesta entisin perustein määrätään eläkesäännön 6 §:n 2—4 momentissa.

61 §. *Palvelussuhteen alkaminen ja päättyminen.* Eläkkeeseen oikeuttava kunnallinen palvelus alkaisi silloin, kun henkilö ryhtyy suorittamaan työtään. Jos palvelussuhde alkaa palkattomalla keskeytyksellä, eläkkeen karttuma alkaisi vasta siitä, kun henkilö menee työhön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnallisen palvelussuhteen päättymisestä. Eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen katsottiin päättyneen siihen päivään, jolta sen perusteella henkilölle viimeksi on maksettu palkkaa. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 4 §:n 12 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkempia säännöksiä eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen alkamisesta ja keston laskemisesta annettaisiin sisäasiainministeriön asetuksella. Nykyisen KVTEL:n perusteella ei ole annettu asetusta. Asetuksenantovaltuus teknisistä yksityiskohdista olisi tarkoituksenmukaisinta antaa ministeriölle, jonka hallinnonalaan kuntien eläkejärjestelmä kuuluu. Asetuksessa määrättäisiin, että laskettaessa ajanjaksojen pituuksia katsotaan kalenterikuukauteen sisältyvän 30 päivää. Kalenterikuukausien pituudet tasoitetaan siten, että kuukauden viimeistä päivää pidetään 30. päivänä. Ajanjakson pituus kuukausina taas laskettaisiin niin, että ajanjaksoon sisältyvien päivien lukumäärä jaetaan 30:llä. Eläkkeeseen oikeuttavaa palvelusaikaa ja eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon myös vajaat kuukaudet. Palvelussuhteen alkamispäivään sovellettaisiin niin sanottua pyhäpäiväsääntöä eli jos kuukauden ensimmäinen päivä on sunnuntai-, pyhä- tai juhlapäivä tai muu vapaapäivä eikä työntekijä sen vuoksi voi ryhtyä suorittamaan työtään, katsotaan palvelussuhteen tästä huolimatta alkaneen ensimmäisenä päivänä.

62 §. *Palvelussuhteen jatkuvuus.* Eläkesäännön 1 §:n 2 momentissa on määräykset eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen jat-

kuvuudesta. Kun työntekijä siirtyy jäsenyhteisön palveluksesta toisen jäsenyhteisön palvelukseen, eläkettä laskettaessa näistä määrättäisiin erilliset eläkkeet. Eläkkeeseen oikeuttava palvelussuhde katsottaisiin yhdenjaksoiseksi, jos työntekijä vaihtaa työpaikkaa välittömästi saman jäsenyhteisön sisällä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa palvelussuhde katsotaan yhdenjaksoiseksi, vaikka työntekijä siirtyy jäsenyhteisöstä toisen jäsenyhteisön palvelukseen. Palvelussuhteen ei katsottaisi keskeytyvän, jos tällaisen siirtymisen syynä on kunnallisen jaotuksen muuttuminen, jäsenyhteisön laitoksen, liikkeen tai kiinteistön toisen jäsenyhteisön omistukseen siirtyminen tai jäsenyhteisön jonkin toiminnan siirtyminen toisen jäsenyhteisön hoidettavaksi.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi nykyisen eläkesäännön 12 c §:n 4 momentin omais- ja perhehoitajien ja luottamushenkilöitä koskeva erityismääräys. Omais- tai perhehoitosopimukseen ja luottamustoimeen ei yhdistettäisi työntekijän työ- eikä virkasuhteita, vaikka työnantajana olisi sama jäsenyhteisö ja palvelussuhteet jatkuisivat päivästä päivään.

63 §. *Rinnakkaiset palvelussuhteet.* Eläkesäännön 1 §:n 3 momentin määräykset rinnakkaisista saman jäsenyhteisön virka- ja työsuhteista ehdotetaan siirrettäviksi tähän pykälään. Rinnakkaisista saman jäsenyhteisön virka- ja työsuhteista määrättäisiin yksi yhteinen eläke. Poikkeuksen muodostaa vain tilanne, jossa työntekijä siirtyy jostain tai joistakin palvelusuhteista vanhuuseläkkeelle, mutta jatkaa jotain palvelussuhdetta edelleen. Tällöin jatkuvaa palvelussuhdetta ei otettaisi huomioon määrättäessä vanhuuseläkettä jo päättyneistä palvelussuhteista.

Pykälän 2 momentissa olisi toimeksiantosopimuksia ja luottamustoimia koskeva erityissäännös. Saman jäsenyhteisön samanaikaisesti jatkuvia virka- ja työsuhteita ei yhdistettäisi toimeksiantosopimukseen eikä luottamustoimiin, vaan näistä määrättäisiin aina erillinen eläke. Nykyinen määräys on eläkesäännön 12 c §:n 4 momentissa.

64 §. *Jäsenyhteisön yhteinen virka- tai työsuhde.* Jos kaksi tai useampi jäsenyhteisö on perustanut yhden yhteisen viran tai palkannut työntekijän yhteiseen työsuhteeseen, katsot-

taisiin se eläkettä määrättäessä yhdeksi palvelussuhteeksi. Nykyinen määräys on eläkesäännön 1 §:n 5 momentissa.

65 §. *Palvelussuhteen tekninen katkaisu.* Pykälässä säädettäisiin palvelussuhteeseen tehtävästä teknisestä katkaisusta. Yhdenjaksoisesti jatkuvasta palvelussuhteesta voitaisiin määrätä eläke useammasta eri jaksosta, jos palvelussuhde muuttuu esimerkiksi päätoimisesta sivutoimiseksi. Katkaisu voitaisiin tehdä, jos palvelussuhteen työaika tai työaikajärjestely muuttuu eikä muutosta ole tarkoitettu tilapäiseksi. Työjärjestelyn muutos tarkoittaa esimerkiksi siirtymistä vuorotyöstä tai yötyöstä säännölliseen päivätyöhön. Palvelussuhteen olisi täytynyt jatkua ennen muutosta yhdenjaksoisesti vähintään kolme vuotta. Työajan tai työaikajärjestelyn muutoksen lisäksi edellytettäisiin, että ansio työssä samalla alenee vähintään neljänneksellä tai nousee vähintään yhdellä kolmanneksella. Katkaisua ei kuitenkaan tehtäisi, jos eläketa-pahtuma sattuu kahden vuoden kuluessa muutoksesta.

Työajan muutos voi tapahtua myös asteittain. Teknisen katkaisun tekemisestä näissä tilanteissa säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Palvelussuhteeseen tehtäisiin tekninen katkaisu, jos työajan muutos on tapahtunut asteittain ja 1 momentissa edellytetty ansioiden muutos on tapahtunut kolmen vuoden sisällä ensimmäisestä muutoksesta. Ansiovertailu tehtäisiin indeksitarkistetuilla ansioilla.

Teknisestä katkaisusta määrätään nykyisin eläkesäännön 1 §:n 8 ja 9 momentissa.

66 §. *Palvelussuhteen automaattinen katkaisu.* Pykälässä säädettäisiin yhdenjaksoisen palvelussuhteen katkaisusta eläkettä määrättäessä tietyn iän täyttämisen jälkeen. Säännöksen tarkoituksena on turvata karttuneen eläkkeen taso, jos henkilön ansiotaso laskee ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä. Jos palvelussuhde on jatkunut yhdenjaksoisesti vähintään kymmenen vuotta, se päätettäisiin sen vuoden lopussa, jona työntekijä on täyttänyt 54 vuotta. Jos kymmenen vuotta ei ole tullut vielä täyteen 54 vuoden ikään mennessä, palvelussuhde päätettäisiin sen kalenterivuoden lopussa, jolloin kymmenen vuotta tulee täyteen.

Automaattista katkaisua ei tehtäisi enää sen vuoden jälkeen, jonka päättymisestä on kaksi

täyttä kalenterivuotta vanhuuseläkeiän täyttämiseen. Automaattista katkaisua ei myöskään tehtäisi, jos eläketapahtuma sattuu tai palvelussuhde päättyy automaattisen katkaisun tekemistä seuraavan kalenterivuoden aikana. Palvelussuhteeseen ei myöskään tehtäisi automaattista katkaisua, jos työntekijän palkka on poikkeuksellisesta syystä alentunut ennen katkaisun tekemistä ja hänen eläkepalkkansa voidaan tästä palvelussuhteesta määrätä soveltaen harkinnanvaraista eläkepalkan tarkistamista. Näistä rajoituksista säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan automaattisesti katkaistua palvelussuhdetta pidettäisiin kahtena eri palvelusuhteena ja katkaisun jälkeen katsottaisiin alkaneeksi uusi palvelussuhde.

Automaattista katkaisua koskevat määräykset ovat nykyisin eläkesäännön 1 §:n 11 momentissa.

67 §. *Teknisen ja automaattisen katkaisun soveltamisen rajoituksia.* Jos palvelussuhteeseen on tehty tekninen tai automaattinen katkaisu, palvelusta pidettäisiin kuitenkin yhdenjaksoisena sovellettaessa 24 §:n 3 momentin rajoitussääntöä, eli selvitetäessä, onko työkyvyttömyys alkanut vuoden sisällä palvelussuhteen alkamisesta. Samoin palvelusta pidettäisiin yhdenjaksoisena yhteensovitusperustetta määrättäessä rinnakkaisista palvelussuhteista ja vuoden rinnakkaisuutta määriteltäessä. Automaattisesti katkaistua palvelussuhdetta pidettäisiin yhdenjaksoisena myös tutkittaessa teknisen katkaisun soveltamista ja sen ehtojen täyttymistä.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 1 §:n 12 momentissa.

68 §. *Eläkepalkassa huomioon otettavat ansiot.* Eläkepalkkaan oikeuttavista ansioista määrätään nykyisin eläkesäännön 5 d §:ssä. Eläkepalkan määräämisessä ansiot otettaisiin huomioon samoin perustein kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Poikkeuksen muodostaisivat kokouspalkkiot ja kertaluonteisista luennoista ja esitelmistä maksettavat palkkiot, joita ei otettaisi huomioon määrättäessä eläkepalkkaa. Jos palvelussuhteen päättymisvuoden ansiot otettaisiin huomioon eläkepalkassa, palvelussuhteen päättyessä maksettua vuosilomakorvausta ei laskettaisi mukaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sellais-

ten ansioiden huomioon ottamisesta, joita ei maksa jäsenyhteisö. Jos työntekijän ansio määräytyy siten, että osan hänen palkastaan muodostavat yksityisiltä tai muilta perityt maksut tai lunastukset, ne otettaisiin eläkepalkassa huomioon sen suuruisena kuin jäsenyhteisö on ne vahvistanut.

69 §. *Palkansaaajien eläkemaksun vähentäminen.* Nykyinen määräys on eläkesäännön 5 a §:ssä. Jäsenyhteisön palveluksessa olevat henkilöt olisivat velvolliset suorittamaan saamastaan ansiosta tietyn prosenttiosuuden eläkemaksuna, jonka jäsenyhteisö pidättää ja tilittää eläkelaitokselle. Eläkemaksu vähennettäisiin eläkepalkkaa laskettaessa kunkin vuoden työansioista.

Pykälän 2 momentin mukaan sovellettaisiin eläkemaksun vähentämiseen soveltuvin osin TEL:n 7 a §:ää. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa kullekin vuodelle kertoimen 1 momentissa tarkoitetun vähennyksen suorittamiseksi. Eläkemaksua vastaava vähennys tehtäisiin myös määrättäessä eläkettä luottamushenkilön ansionmenetyksen korvauksista ja määrääjältä maksetuista erillispalkkioista. Samoin menetettäisiin eläinlääkärin eläinlääkintähuoltolain (685/1990) 14 §:n 1 momentin mukaan eläkepalkassa huomioon otettavien palkkioiden sekä 68 §:ssä säädettyjen palkkioiden suhteen. Eläinlääkintähuoltolain mukaan, jos eläinlääkäri saa maksun suoraan eläimen omistajalta tai haltijalta, jäsenyhteisön on vahvistettava vuosittain se palkkion määrä, joka näistä palkkioista otetaan huomioon eläkkeeseen oikeuttavina ansioina.

70 §. *Eläkepalkan määräytyminen.* Eläkepalkan laskemisesta määrätään nykyisin eläkesäännön 5 §:n 1—3 momentissa. Eläkepalkka määrättäisiin jokaisesta eläkkeeseen oikeuttavasta palvelussuhteesta erikseen. Muutos on tehty kunnalliseen eläkejärjestelmään vuoden 1989 alusta lukien. Jos henkilöllä on tätä ennen päättäneitä palvelussuhteita, eläkepalkan määräytymiseen sovelletaan tämän lain voimaantulosäännösten perusteella aikaisempia määräyksiä niin sanotun pohjavapaakirjan muodostamiseksi. Eläkepalkka lasketaan palvelussuhteen päättämivuotta edeltäneiden enintään 10 viimeisen kalenterivuoden ansioista (valintavuodet). Säännös on tullut voimaan vuoden 1996 alusta lukien. Aikaisempien vuosien ansiot otet-

taisiin huomioon tämän lain voimaantulolain perusteella aikaisempien säännösten mukaan. Palvelussuhteen päättymisvuoden ansiot otettaisiin huomioon silloin, kun palvelussuhde on jatkunut enintään kolmen kalenterivuoden aikana. Aikaisempien vuosien ansiot korotettaisiin indeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasolle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä ansiovuosista, joita ei oteta huomioon eläkepalkassa. Jos ansio jonakin vuonna on pienempi kuin puolet kaikkien huomioon otettavien ansiovuosien työansioden keskimäärästä, tällaisen vuoden ansioita ei otettaisi huomioon eläkepalkassa. Pois jätettäviä vuosia voisi olla enintään kolmannes valintavuosista eli maksimissaan siis kolme.

Eläkepalkka olisi edellä mainituista vuosiansioista laskettu keskimääräinen kuukausiansio. Se laskettaisiin niin, että ansioden yhteismäärä jaetaan valintavuosiin sisältyvien päivien yhteismäärällä ja kerrotaan 30:llä. Eläkepalkkaa laskettaessa jakajasta vähennettäisiin niiden päivien lukumäärä, jotka 52 §:n mukaisesti vähennetään eläkejasta. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

71 §. *Eläkepalkan laskeminen eräissä erityistilanteissa.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi eläkesäännön 5 §:n 4 ja 5 momentin määräykset. Jos eläkeaikana otetaan huomioon työntekijän täysitehoisella eläkkeelläoloaika, ei tätä aikaa kuitenkaan otettaisi huomioon eläkepalkkaa määrättäessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa eläkkeeseen oikeuttava palvelussuhde alkaa tai päättyy kesken kalenterivuotta. Jos palvelussuhteeseen tehdään tekninen katkaisu tai työntekijä siirtyy osaaikaeläkkeelle kesken kalenterivuotta, vajaan kalenterivuotta ei otettaisi huomioon valintavuosissa. Samoin, jos palvelussuhde alkaa teknisen katkaisun tai osa-aikaeläkkeelle siirtymisen vuoksi kesken kalenterivuotta, tätä alkamisvuotta ei otettaisi huomioon valintavuosissa. Poikkeuksen muodostaisi tilanne, jossa palvelus on jatkunut vain tämän vajaan vuoden aikana. Silloin eläkepalkka laskettaisiin tämän vajaan vuoden ansioista.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen automaattisesta katkaisusta. Automaattisen katkaisun tarkoituksena on turvata karttunut eläke tilanteessa, jossa työntekijän ansiotaso

heikkenee ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä. Jos kuitenkin eläkkeen määrä on ilman katkaisua suurempi, ei säännöksen soveltamiseen olisi tarvetta. Kun automaattista katkaisua sovelletaan, ei valintavuosiin luettaisi katkaisun jälkeisen palvelussuhteen päättymisvuotta, vaikka palvelus olisi tämän jälkeen jatkunut vain kolmen vuoden aikana.

Henkilön siirtyessä työkyvyttömyyseläkkeelle, palvelussuhteen katsottaisiin eläkepalkkaa määrättäessä päättyneen työkyvyttömyyden alkamista edeltäneen kalenterikuukauden lopussa. Jos työkyvyttömyys alkaa tammikuussa, valintavuotena otettaisiin kuitenkin huomioon edellinen kalenterivuosi. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

72 §. *Eläkepalkan laskeminen lastenhoidon ja kuntoutusetuuksien ajalta.* Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 5 b §:ssä. Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa valintavuosiin sisältyy palkatonta aikaa, joka luetaan eläkejaksi, koska sen syynä on lastenhoito taikka kuntoutus. Eläkepalkka laskettaisiin enintään kymmenestä sellaisesta vuodesta, johon ei sisälly palkatonta lastenhoitoaika eikä kuntoutusaikaa.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos palkatonta aikaa sisältyy palvelussuhteen kaikkiin kalenterivuosiin tai jos eläkepalkan laskentaan valituksi tulleista vuosista mikään ei sisälly palvelussuhteen viimeiseen kymmeneen vuoteen, eläkepalkkana pidettäisiin työssäoloajan keskimääräistä ansiota ennen palvelussuhteen päättymistä.

Koska kysymyksessä on suojasäännös, eläkepalkka laskettaisiin normaalisti, jos se siten muodostuu suuremmaksi. Eläkepalkka voitaisiin laskea myös soveltaen harkinnanvaraista eläkepalkkaa koskevia säädöksiä, jos niiden soveltamisedellytykset täyttyvät. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

73 §. *Harkinnanvarainen eläkepalkka.* Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 5 c §:ssä. Eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen voisi tulla kysymykseen silloin, kun ansiot ovat alentuneet useampina kuin niinä vuosina, jotka 70 §:n 2 momentin mukaan voidaan jättää huomiotta valintavuosina tai, kun ansiot ovat alentuneet, mutta eivät riittävästi niin, että ne vuodet voitaisiin jättää kokonaan huomioon ottamatta valintavuosina. Ansioden alentuman täytyisi johtua

poikkeuksellisesta syystä, esimerkiksi sairaudesta, joka on vaikuttanut ansioihin enintään kymmenen vuotta ennen eläketapahtumaa. Palvelussuhteen olisi täytynyt jatkua ennen edellä mainitun syyn ilmaantumista niin pitkänä aikana, että suurempaa palkkaa voidaan pitää vakiintuneena. Ansion aleneman vaikutuksen eläketurvaan tulisi olla vähintään 20 prosenttia. Näiden edellytysten täytyessä palvelussuhteen palkkana pidettäisiin sitä keskimääräistä ansiota, joka työntekijällä olisi ollut ilman tällaisen syyn ilmaantumista. Harkinnanvaraisen palkan tarkistus tehtäisiin työntekijän tai perhe-eläkkeen edunsaajan hakemuksesta.

Pykälän 2 mukaan eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistus voitaisiin tehdä myös silloin, kun ansiotasoo on alentunut yli kymmenen vuotta ennen eläketapahtumaa sattuneesta poikkeuksellisesta syystä. Tällöin kuitenkin edellytettäisiin, että työntekijä tai edunsaaja viimekädessä itse esittäisi riittäväksi katsottavan luotettavan selvityksen poikkeuksellisesta syystä. Tämän jälkeen eläkelaitos selvittäisi, täytyvätkö muut harkinnanvaraisen palkan soveltamisen edellytykset.

Harkinnanvarainen palkan tarkistus voitaisiin tehdä myös silloin, kun ansiot ovat poikkeuksellisesta syystä vakiintunutta ansiotasoa korkeammat. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan teknisen katkaisun tekemisestä huolimatta tätä pykälää sovellettaessa palvelussuhteen katsottaisiin jatkuneen yhdenjaksoisesti.

74 §. *Lyhyistä palvelussuhteista karttuneen eläkkeen vähimmäismäärä.* Aikaisemmin eläkkeeseen oikeuttavalta kunnalliselta palvelulta edellytettiin vähintään kuukauden yhdenjaksoisuutta ja siitä saatujen ansioiden tuli täyttää tietty vähimmäisraja kuukaudessa. Vuoden 1998 alusta näistä edellytyksistä luovuttiin ja eläke karttuu nykyisin jokaiselta päivältä eikä karttumisen edellytyksenä ole enää vähimmäisansiota. Koska eläkkeen määrä tällaisista palvelussuhteista saattaa jäädä kovin pieneksi, karttuneelle eläkkeelle on asetettu vähimmäisraja. Jos näistä alle kuukauden ja alle TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitun rajamäärän jäävistä ansioista sekä luottamushenkilöille maksetuista vuodessa alle rajamäärän jäävistä ansionme-

netyksen korvauksista karttuneen eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta on pienempi kuin vuoden 2002 tasossa 1,93 euroa kuukaudessa (11,47 mk) oikeutta eläkkeeseen ei syntyisi. Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Nykyinen määräys on eläkesäännön 12 e §:n 4 momentissa.

75 §. *Eläkkeen rajaus.* Samoin kuin eläkepalkkakin myös eläke laskettaisiin jokaisesta palvelussuhteesta erikseen. Eläkkeen yhteismäärää laskettaessa eri palvelussuhteista määrättyt eläkkeet laskettaisiin yhteen. Niiden yhteismäärä saisi olla kuitenkin enintään 60 prosenttia suurimmasta tämän lain mukaisesta eläkepalkasta sellaisessa palvelussuhteessa, jossa eläkeaikaa on vähintään kaksi vuotta. Jos tällaista palvelussuhdetta ei ole, enimmäismäärä laskettaisiin suurimmasta eläkepalkasta. Jos työntekijällä on rinnakkaisia tämän lain alaisia palvelussuhteita, otettaisiin rajaukseen mukaan vain se palvelussuhde, jonka eläkepalkka on suurin. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 9 §:n 1 momentissa.

Edellisessä momentissa mainitussa rajauksessa ei otettaisi huomioon eläkettä eikä eläkepalkkaa alle kuukauden ja alle rajamäärän jäävistä palvelussuhteista. Nykyinen määräys on eläkesäännön 12 e §:n 3 momentissa.

76 §. *Yhteensovitus.* Yhteensovitusta koskevien säännösten osalta viitattaisiin, niin kuin eläkesäännön 12 §:ssä nykyisinkin, TEL:n 8 ja 8 a §:n yhteensovitusta ja uudelleen yhteensovitusta koskeviin säännöksiin. TEL:iin viitattaisiin sen vuoksi, että yhteensovitus on asianmukaista tehdä samalla tavalla kuin TEL:ssakin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi varhennettua vanhuuseläkettä koskeva erityismääräys. Kun varhennettua vanhuuseläkettä yhteensovitetaan, se otettaisiin huomioon sen määräisenä kuin se on ennen varhennusvähennyksen tekemistä. Tästä määrätään nykyisin eläkesäännön 12 §:n 6 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan uusi eläke, joka myönnetään kertasuorituksena, ei aiheuttaisi uutta yhteensovitusta. Nykyisin tämä määräys on eläkesäännön 12 §:n 9 momentissa.

77 §. *Luottamushenkilön eläkkeen yhteen-*

sovitus. Myös luottamushenkilölle karttunut eläke otettaisiin huomioon yhteensovituksessa. Tällöin palvelussuhteena pidettäisiin jokaista kalenterivuotta, jolta luottamushenkilölle on maksettu eläkkeeseen oikeuttavia ansionmenetyksen korvauksia ja erillisiä määrärajoilta maksettuja palkkioita. Eläkepalkkana pidettäisiin 1/12 osaa näistä vuosipalkkioista. Nykyinen määräys on eläkesäännön 12 d §:n 5 momentissa.

78 §. *Indeksikorotus.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi eläkesäännön 11 §:ssä oleva määräys eläkkeen ja eläkepalkan indeksikorotuksesta. Pykälässä viitattaisiin TEL:n 9 §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eläkepalkan tarkistamisesta ja 2 momentissa eläkkeen tarkistamisesta. TEL:iin viitattaisiin, koska on tarkoituksenmukaista, että kaikkien työeläkkeiden indeksitarkistus tehdään samalla tavalla.

5 luku. Perhe-eläke

79 §. *Oikeus perhe-eläkkeeseen.* Perhe-eläkettä koskevat säännökset ehdotetaan koottavaksi omaan lukuunsa. Jos työntekijällä olisi ollut kuollessaan oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen tai jos hän sai eläkettä, hänen edunsaajillaan olisi oikeus perhe-eläkkeeseen hänen jälkeensä. Luottamushenkilön jälkeen ei perhe-eläkettä myönnettäisi. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 2 b §:n 1 momentissa ja 20 §:n 1 momentissa.

80 §. *Edunsaajat.* Perhe-eläkkeen edunsaajia olisivat edunjäätäjän leski, entinen puoliso ja alle 18-vuotiaat lapset. Edunsaajille myönnettävää eläkettä kutsuttaisiin leskeneläkkeeksi tai lapseneläkkeeksi.

Edunsaajana ei voisi olla henkilö, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjäätäjän kuoleman. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 21 §:ssä ja 23 §:n 2 momentissa.

81 §. *Leski.* Lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen määrätään nykyisin eläkesäännön 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa, 22 §:n 1 momentissa ja 23 §:n 1 momentissa. Leskeneläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että edunjäätäjän ja lesken avioliitto on solmittu ennen kuin edunjäätäjä on täyttänyt 65 vuotta ja että heillä on tai on ollut yhteinen lapsi.

Jos leskellä ja edunjäätäjällä ei ole yhteistä lasta, leskellä olisi oikeus leskeneläkkeeseen edellyttäen, että lesken ja edunjäätäjän avioliitto on solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta ja edunjäätäjä 65 vuotta ja että avioliitto ennen edunjäätäjän kuolemaa on jatkunut vähintään viisi vuotta. Lisäksi edellytettäisiin, että leski on edunjäätäjän kuollessa vähintään 50-vuotias tai on saanut vähintään kolmen vuoden ajan työkyvyttömyyseläkettä. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Jos lesken ja edunjäätäjän yhteinen lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjäätäjän kuolemaa, leskellä ei olisi oikeutta leskeneläkkeeseen. Myöskään leskeneläkeoikeutta ei syntyisi, jos leski on ottanut edunjäätäjän lapsen ottolapsekseen edunjäätäjän kuoleman jälkeen. Näistä rajoituksista 1 momenttiin säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan leskellä olisi oikeus perhe-eläkkeeseen vain yhden edunjäätäjän jälkeen. Jos leski edunjäätäjän kuollessa saa jo perhe-eläkettä, hänellä ei olisi oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

82 §. *Entinen puoliso.* Edunjäätäjän entisellä puolisoilla olisi oikeus tietyin edellytyksin perhe-eläkkeeseen. Jos edunjäätäjä oli velvollinen suorittamaan entiselle puolisolleen määrääjain elatusapua, entisellä puolisoilla olisi oikeus perhe-eläkkeeseen edunjäätäjän jälkeen. Elatusvelvollisuudesta täytyy olla joko tuomioistuimen lainvoimainen päätös, sosiaalilautakunnan vahvistama sopimus tai muu luotettava avioeron yhteydessä laadittu kirjallinen sopimus. Entiseen puolisoon sovellettaisiin soveltuvien osin, mitä leskestä ja lesken oikeudesta perhe-eläkkeeseen tässä laissa säädetään. Entistä puolisoa koskeva määräys on tällä hetkellä eläkesäännön 21 §:n 1 momentin 4 kohdassa.

83 §. *Lapsi.* Alle 18-vuotiaalla lapsella olisi oikeus perhe-eläkkeeseen. Paitsi edunjäätäjän omalla lapsella myös edunjäätäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa asuneella lesken lapsella olisi oikeus perhe-eläkkeeseen. Nykyinen määräys on eläkesäännön 21 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa.

Myös lapsen oikeus useampaan perhe-eläkkeeseen olisi rajoitettu. Lapsella voisi olla perhe-eläkeoikeus korkeintaan kahden edunjäätäjän jälkeen. Lapsella olisi kuitenkin

aina oikeus perhe-eläkkeeseen oman vanhemman jälkeen. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 22 §:n 3 momentissa.

84 §. *Perhe-eläkkeen peruste.* Perhe-eläkkeen perusteesta määrätään nykyisin eläkesäännön 2 b §:n 2 momentissa ja 24 §:n 1 momentissa. Perhe-eläkkeen perusteena olisi vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläkkeen määrä, jota edunjättäjä kuollessaan sai. Jos edunjättäjä sai osatyökyvyttömyyseläkettä, perhe-eläke laskettaisiin täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrästä. Jos edunjättäjä sai kuollessaan työttömyyseläkettä tai työkyvyttömyyseläkkeeksi muuttunutta työttömyyseläkettä, eläkkeeseen lisättäisiin perhe-eläkettä määrättäessä tulevan ajan eläkkeenosa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa edunjättäjä ei kuollessaan ollut eläkkeellä. Tällöin perhe-eläkkeen perusteena olevana eläkkeenä käytettäisiin sitä eläkettä, johon edunjättäjällä olisi ollut oikeus, jos hän olisi kuolinhetkellään tullut työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi. Jos edunsaajan selvityksestä käy ilmi, että edunjättäjällä olisi ollut ennen kuolemaansa oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, työkyvyttömyystapahtumahetkenä voitaisiin käyttää muutakin ajankohtaa.

Pykälän 3 momentin mukaan perhe-eläkkeen pohjana oleva eläke otettaisiin huomioon sen määräisenä kuin se on ennen yhteensovituksen tekemistä.

85 §. *Leskeneläkkeen määrä.* Leskeneläkkeen määrä olisi ilman yhteensovituksen ja 88—90 §:ssä säädetyn leskeneläkkeen eläkesovituksen vaikutusta puolet edunjättäjän eläkkeestä, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi. Leskeneläkkeen määrä vähenisi, kun edunsaajana olevien lasten määrä lisääntyy. Se olisi 5/12, kun edunsaajana on lesken lisäksi kaksi lasta, 3/12, kun lapsia on kolme ja 2/12, kun lapsia on neljä tai enemmän. Nykyinen määräys on eläkesäännön 24 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin entisen puolison eläkkeen määrästä. Entisen puolison eläkkeen määrä olisi osuus 1 momentin mukaan määrätystä leskeneläkkeestä. Osuus olisi sama kuin, mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta elä-

tusavusta on edunjättäjän eläkkeestä. Jos edunsaajina olisivat sekä leski että entinen puoliso, entisen puolison tai, jos heitä on useita, entisten puolisojen eläkkeiden yhteismäärä voisi olla enintään puolet leskeneläkkeen määrästä. Yhteismäärä vähennettäisiin leskeneläkkeestä ja jos entisiä puolisoita on useampia, jaettaisiin se heidän kesken elatusapujen suhteessa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 24 §:n 5 momentissa.

86 §. *Lapseneläkkeen määrä.* Lapseneläkkeen määrästä määrätään nykyisin eläkesäännön 24 §:n 3 ja 4 momentissa. Lapseneläkkeen määrä riippuisi edunsaajina olevien lasten lukumäärästä. Se olisi ilman yhteensovituksen vaikutusta 4/12 edunjättäjän eläkkeen määrästä, jos edunsaajana on vain yksi lapsi. Sen määrä olisi 7/12 edunjättäjän eläkkeestä, jos lapsia on kaksi, 9/12, jos lapsia on kolme ja 10/12, jos lapsia on neljä tai useampia.

Pykälän 2 momentin mukaan lapseneläkkeen yhteismäärä jaettaisiin tasan lasten kesken.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin täysorvon lapseneläkkeen määrästä. Jos lapsen molemmat vanhemmat ovat kuolleet, lapseneläkkeiden yhteismäärään lisättäisiin 1/6 edunjättäjän eläkkeestä. Lisäyksen edellytyksenä olisi, etteivät lapseneläke ja leskeneläke yhteensä ylitä edunjättäjän oman eläkkeen määrää. Tämä niin sanottu täysorvonlaisa määrättäisiin erikseen lapsen molempien vanhempien jälkeen tulevaan eläkkeen määrään. Jos lapsella on perhe-eläkeoikeus muun edunjättäjän kuin oman vanhempansa jälkeen, lisä määrättäisiin niistä edunjättäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä. Täysorvonlaisa jaettaisiin tasan kaikkien edunsaajana olevien täysorpojen lasten kesken.

87 §. *Perhe-eläkkeen yhteensovitus.* Perhe-eläkkeen yhteensovitus olisi tarkoituksenmukaista tehdä samoin kuin TEL:n mukaisen perhe-eläkkeen yhteensovitus. Tästä syystä laissa viitattaisiin TEL:n 8 ja 8 a §:ään. Uusi yhteensovitus tehtäisiin samoin perustein kuin TEL:n mukaisen perhe-eläkkeen uusi yhteensovitus.

Pykälän mukaan yhteen sovitettu perhe-eläke jaettaisiin edunsaajien kesken edellä 85 ja 86 §:ssä säädettyjen määrien suhteesta.

Nykyinen määräys on eläkesäännön 12 §:ssä ja 12 a §:n 5 momentissa.

88 §. *Leskeneläkkeen eläkesovitus.* Leskeneläkkeen määrään vaikuttaisivat lesken omat eläkkeet tai, jos hän ei vielä ole eläkkeellä, saatujen työtulojen perusteella laskettu tuleva eläke. Tätä omien eläkkeiden vaikutuksen määrittämistä leskeneläkkeeseen kutsuttaisiin eläkesovitukseksi. Eläkesovituksessa otettaisiin huomioon lesken saamat työeläkkeet. TEL:n, maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) ja yrittäjien eläkelain (468/1969) mukaiset eläkkeet otettaisiin huomioon vähimmäisehtojen mukaisina. Jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, se otettaisiin täyden eläkkeen määräisenä huomioon eläkesovitusta tehtäessä. Eläkesovitusta tehtäessä voitaisiin ottaa huomioon myös toisesta valtiosta ja kansainvälisen järjestön palveluksesta saadut vastaavat työeläkkeet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin leskeneläkkeen eläkesovituksen tekoajankohdasta. Jos leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai sai jo 1 momentissa mainittua työeläkettä, eläkesovitus tehtäisiin heti edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta eli leskeneläkkeen alkamisajankohdasta lukien. Jos leski ei vielä saa omaa eläkettä, hänelle myönnettäisiin leskeneläke niin sanottuna alkueläkkeenä kuuden kuukauden ajalta ja eläkesovitus tehtäisiin vasta edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta lukien. Leskeneläkkeeseen ei kuitenkaan tehtäisi eläkesovitusta niin kauan kuin leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotiaita saman edunjättäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettuja lapsia. Eläkesovitus tehtäisiin vasta seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien sen jälkeen, kun nuorin lapsi on täyttänyt 18 vuotta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, minkä määräisenä lesken oma eläke otetaan eläkesovitusta tehtäessä huomioon, jos leski ei vielä saa omaa eläkettä. Tällöin hänen eläkkeenään pidettäisiin sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut edunjättäjän kuollessa täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavalla tavalla työkyvyttömäksi. Jos eläkesovitus tehdään vasta sitten, kun nuorin lapsi täyttää 18 vuotta, eläke määrättäisiin siten, että lesken eläketapah-

tuma-ajankohtana pidetään lapsen 18-vuotispäivää. Eläke laskettaisiin samoin, jos on kyse toisesta valtiosta tai kansainvälisestä järjestöstä tulevasta etuudesta. Jos toisen maan ansiotulojen perusteella laskettavan työeläkkeen määrää ei saada, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä voitaisiin käyttää myös sellaista eläkettä, joka leskelle olisi karttunut, jos hänen vieraassa valtiossa työskentelyyn tai kansainvälisen järjestön palvelukseen perustuva vakuutusajansa olisi ollut Suomessa vakuutettua työtä (teorettinen eläke).

Vieraasta valtiosta tai kansainvälisen järjestön palveluksesta karttuneen eläkkeen huomioon ottaminen eläkesovituksessa ei olisi ehdotonta. Siten ulkomailla kertynyt eläke tai teorettinen eläke otettaisiin huomioon vain silloin, kun tiedot niistä saadaan. Eläkelaitos ei olisi velvollinen tekemään laajoja tutkimuksia etuuden tai vakuutuskausien selville saamiseksi erityisesti, jos vieraassa valtiossa tai kansainvälisen järjestön palveluksessa karttunut tai niistä maksettava eläke olisi vähäinen.

Lesken laskennallista eläkettä määrättäessä ei kuitenkaan otettaisi huomioon tulevan ajan oikeuteen liittyvää jälkikarenssiaikaa pidentäviä säännöksiä.

Eläkesovitusta koskeva määräys on nykyisin eläkesäännön 26 §:ssä.

89 §. *Eläkesovitusperuste.* Leskeneläkettä vähennettäisiin, jos lesken edellisessä pykälässä säädetyin tavoin laskettu oma eläke ylittää tässä pykälässä säädetyin eläkesovitusperusteen. Eläkesovitusperuste olisi vuoden 2002 tasossa 620,39 euroa (3 688,67 mk), jos edunjättäjän omat työeläkkeet yhteensä ylittävät tämän euromäärän. Jos edunjättäjän eläkkeet yhteensä jäävät alle tämän määrän, mutta ovat enemmän kuin 310,13 euroa (1 843,95 mk), eläkesovitusperuste olisi edunjättäjän eläkkeiden yhteismäärä. Muussa tapauksessa eläkesovitusperuste olisi 310,13 euroa. Rahamäärät tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä.

Leskeneläkettä vähennettäisiin puolella siitä määrästä, jolla lesken omat eläkkeet ylittävät 1 momentin mukaan määrätyn eläkesovitusperusteen. Jos leskellä on oikeus saada useamman työeläkelain mukaista leskenelä-

ketä, vähennettäisiin tämän lain mukaisesta leskeneläkkeestä eläkesovituksessa määrä, joka on yhtä suuri osa kokonaisvähennyksestä kuin tämän lain mukainen leskeneläke on kaikista muista leskeneläkkeistä. Tästä säädetäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muiden korvausten kuin työeläkkeiden vaikutuksesta leskeneläkkeen määrään. Jos leskeneläkkeen määrään on vaikuttanut tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukainen päiväraha tai tapaturmaeläke, liikennevakuutuslain (279/1959) mukainen omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus taikka sotilasvammalain (404/1948) mukainen elinkorko, näistä aiheutuva vähennys jätettäisiin ottamatta huomioon eläkesovitusta tehtäessä.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 27 §:ssä.

90 §. *Poikkeuksellinen eläkesovitus.* Jos leski ei vielä itse saa eläkettä ja leskeneläkkeen eläkesovitus tulisi tehtäväksi 88 §:n mukaisesti laskennallisen eläkkeen perusteella taikka jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkesovitus voitaisiin tehdä eläkkeiden asemasta lesken tulojen perusteella. Tätä kutsuttaisiin poikkeukselliseksi eläkesovituksiksi. Se tehtäisiin aina lesken hakemuksesta. Tällöin laskennallisen eläkkeen asemasta otettaisiin huomioon lesken saamat keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke. Poikkeuksellisen eläkesovituksen tekemisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että 60 prosenttia näistä tuloista on vähintään neljänneksen pienempi kuin laskennallinen eläke.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myöhemmin haettavan poikkeuksellisen eläkesovituksen määräajasta. Leski voisi hakea poikkeuksellisen eläkesovituksen tekemistä, jos hänen olosuhteissaan tapahtuu viiden vuoden kuluessa muutos, jonka perusteella edellä 1 momentissa säädetyt edellytykset poikkeuksellisen eläkesovituksen tekoon täytyisivät. Olosuhteiden muutoksen täytyisi jatkua vähintään kuusi kuukautta ennen kuin uusi eläkesovitus voidaan tehdä. Jos lesken ansiotulot ovat vaihdelleet, keskiansio laskettaisiin tämän kuuden kuukauden ajalta tai, jos hakemus tehdään yli kuuden kuukauden kuluttua olosuhteiden muutoksesta, kuuden kuukauden ajalta ennen hakemusta. Tarkis-

tettua eläkettä maksettaisiin muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien, taannehtivasti kuitenkin enintään kuudelta kuukaudelta ennen hakemusta.

Poikkeuksellisella eläkesovituksella tarkistettua eläkettä maksettaisiin enintään kahden vuoden ajan. Sen jälkeen poikkeuksellista eläkesovitusta olisi haettava uudelleen. Tarkistus tehtäisiin aina enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Tästä säädetäisiin pykälän 3 momentissa.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 27 a §:ssä.

91 §. *Uusi eläkesovitus.* Edellisessä pykälässä säädetyksi lisäksi uusi eläkesovitus voitaisiin tehdä vain, jos leskelle myönnetään eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä. Eläkesovitusperusteena käytettäisiin tällöin samaa perustetta kuin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä. Uusi eläkesovitus tehtäisiin siitä alkaen, kun leskelle myönnetään uusi eläke. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 27 b §:ssä.

92 §. *Perhe-eläkkeen indeksikorotus.* Myös perhe-eläkkeen indeksikorotuksen osalta laissa viitattaisiin TEL:iin ja indeksikorotukset tehtäisiin samalla tavalla kuin muihinkin työeläkelakien mukaisiin eläkkeisiin. Nykyinen määräys on eläkesäännön 11 §:ssä.

93 §. *Perhe-eläkkeen alkaminen.* Perhe-eläke alkaisi edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien. Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneen lapsen oikeus lapseneläkkeeseen alkaisi kuitenkin vasta syntymää seuraavan kalenterikuukauden alusta. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 §:n 3 momentissa.

94 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi.* Perhe-eläke myönnettäisiin yleensä siihen saakka, kun edunsaajilla on oikeus saada perhe-eläkettä. Jos on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut, mutta selvitystä hänen kuolemastaan ei voida esittää, perhe-eläke voitaisiin myöntää määräajaksi. Nykyisin määräajaksi myönnettävästä perhe-eläkkeestä määrätään eläkesäännön 20 §:n 3 momentissa.

95 §. *Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen.* Perhe-eläkeoikeuden lakkaamisesta määrätään nykyisin eläkesäännön 27 d §:n 1 ja 2 momentissa. Lesken oikeus perhe-eläkkeeseen lakkaisi, jos hän solmii uuden

avioliiton ennen 50 vuoden iän täyttämistä. Jos uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa, ja leski ei saa uutta perhe-eläkeoikeutta sen nojalla, hän voisi hakea lakkautetun perhe-eläkkeen uudelleen maksamista. Tätä oikeutta ei olisi entisellä puolisoilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lapseneläkkeen lakkaamisesta. Lapseneläke lakkaisi 18 vuoden iässä. Jos lapsi annetaan ennen 18 vuoden iän täyttämistä ottolapseksi, perhe-eläkeoikeus päättyisi ottolapseksi antamiseen. Tämä ei koskisi tilannetta, jossa lapsi annetaan ottolapseksi leskelle tai tämän uudelle puolisoille.

96 §. *Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena.* Jos leski menee uudelleen naimisiin alle 50-vuotiaana ja hänen leskeneläkkeensä tällä perusteella lakkautetaan, hänelle maksettaisiin kertasuorituksena leskeneläke kolmen vuoden ajalta. Kertasuorituksen perusteena olisi viimeksi maksetun kuukausieläkkeen määrä. Jos uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa ja leski saa uudelleen oikeuden aikaisempaan leskeneläkkeeseen, uudesta eläkkeestä vähennettäisiin maksettu kertasuoritus. Vähennys tehtäisiin niin, että maksettavasta eläkkeestä vähennetään kuukausittain kolmannes ja vähennys tehdään enintään yhdeksän vuoden aikana. Kertasuorituksen voisi saada saman edunjättäjän jälkeen maksettavasta eläkkeestä vain kerran. Nykyinen määräys on eläkesäännön 27 d §:n 3 momentissa.

97 §. *Perhe-eläkkeen uudelleen laskeminen.* Perhe-eläkkeen määrä laskettaisiin uudelleen, kun edunsaajien lukumäärässä tapahtuu muutoksia. Se laskettaisiin uudelleen, kun leski tai lapsi lakkaa olemasta edunsaajana ja silloin, kun lapsesta tulee täysorpo. Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakaantuminen edunsaajia kohden tarkistettaisiin muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 27 c §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeen keskeyttämisen ja vähentämisen kohdentamisesta. Jos perhe-eläkkeen suorittaminen jonkin edunsaajan osalta keskeytetään tai jonkin edunsaajan osalta vähennetään eläkettä, keskeyttäminen ja vähentäminen kohdistuisi hänen osaansa perhe-eläkkeestä. Nykyinen määräys on eläkesäännön 27 e §:n 2

momentissa.

6 luku. Eläkkeen hakeminen ja ennakkopäätökset

98 §. *Eläkkeen hakeminen.* Eläkettä haettaisiin kunnalliselta eläkelaitokselta eläkkeen hakemista varten vahvistetulla lomakkeella. Hakemukseen olisi myös liitettävä tarvittavat eläkeoikeuteen liittyvät selvitykset kuten työttömyystodistus, työnantajan selvitys palvelussuhteen päättymisajankohdasta ja selvitys osa-aikatyön ansioista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, milloin hakemus katsotaan saapuneeksi eläkelaitokseen. Tällä on merkitystä taannehtivasti myönnettävissä eläkkeissä. Hakemuksen voisi kunnallisen eläkelaitoksen lisäksi toimittaa myös muille eläkelaitoksille, eläketurvakeskukselle tai kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon. Hakemus katsottaisiin tehdyksi silloin, kun se on saapunut johonkin näistä toimipisteistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, milloin jonkin muun kuin eläkkeenhakijan itsensä tekemä hakemus voidaan hyväksyä. Jos henkilö ei iän, vamman tai muun syyn takia pysty hakemaan eläkettä, sen voisi hänen puolestaan tehdä myös lähiomainen tai muu henkilö, joka on huolehtinut eläkkeenhakijasta. Tällainen henkilö voisi muutenkin käyttää puhevaltaa eläkkeen hakemista koskevassa asiassa.

Nykyisin eläkkeen hakemisesta määrätään eläkesäännön 28 §:n 1 momentissa ja hakemuksen tekoajankohdasta 29 §:n 1 ja 2 momentissa.

99 §. *Selvitys terveydentilasta.* Kun henkilö hakee työkyvyttömyyseläkettä, hänen olisi toimitettava eläkelaitokselle lääkärinlausunto terveydentilastaan. Lääkärinlausunto olisi tehtävä eläkelaitoksen hyväksymässä muodossa ja sen tulisi sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Myös tällaista lausuntoa vastaava ulkomainen lääkärinlausunto voidaan hyväksyä. Eläkelaitos voisi hyväksyä muunkinlaisen lääkärinlausunnon, jos se sisältää tarvittavat tiedot. Jos hakija on sairaalassa tai on muu erityinen syy, eläkelaitos voisi hankkia itsekin tarpeellisen lääkärinlausunnon.

Jos eläkelaitos haluaa selvittää eläkkeenha-

kijan terveydentilaa, eläkelaitos voisi määrätä hakijan jonkin tietyn lääkärin tai sairaalan taikka muun vastaavan laitoksen tutkimuksiin. Tällöin eläkelaitos korvaisi asianomaiselle tutkimuskustannukset, joihin kuuluvat myös kohtuulliset matkakustannukset. Jos henkilö joutuu matkustamaan toiselle paikkakunnalle, maksettaisiin myös matkapäiväraha. Jos henkilö ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy näistä tutkimuksista, hakemuksen käsittely voitaisiin rauettaa. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 28 §:n 2 momentissa.

100 §. *Päätöksenteko ja päätöksen tiedoksiantaminen.* Päätöksenteosta ja päätöksen lähettämisestä hakijalle määrätään nykyisin eläkesäännön 29 §:n 3 momentissa. Eläkehakemuksen ja tarvittavien selvitysten saapumisen jälkeen tulisi eläkehakemus ratkaista viivytyksettä.

Päätös lähetettäisiin hakijalle postitse hänen ilmoittamaansa osoitteeseen tai annettaisiin todisteellisesti tiedoksi. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

101 §. *Ennakkopäätös eläkeoikeudesta.* Ennakkopäätöksestä määrätään nykyisin eläkesäännön 34 §:ssä. Eläkelaitos voisi antaa valituskelpoisen päätöksen viranhaltijalle ja työntekijälle siitä, onko henkilö jäsenyhteisön virka- tai työsuhteessa tai onko hän joskus ollut tällaisessa virka- tai työsuhteessa. Päätös voitaisiin antaa myös eläkeiästä sekä siitä, onko jokin jäsenyhteisön maksama ansio eläkepalkassa huomioon otettava.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkelaitoksen olisi noudatettava antamaansa ennakkopäätöstä, jos eläke myöhemmin myönnetään niiden säännösten perusteella, joiden mukaan ennakkopäätös on annettu. Ennakkopäätöksestä voitaisiin poiketa ainoastaan eläkkeenhakijan eduksi.

Sitova ennakkopäätös voitaisiin antaa myös teknisen katkaisun tekemisestä. Jos työntekijä haluaa päätöksen siitä, soveltaako eläkelaitos hänen palvelussuhteeseensa teknistä katkaisua, eläkelaitoksen olisi annettava asiasta ennakkopäätös. Jos katkaisu tehdään, ennakkopäätöksessä vahvistettaisiin näin päätetystä palvelusuhteesta tuleva eläke. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 1 §:n 10 momen-

tissa.

102 §. *Ennakkopäätös yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja osatyökyvyttömyyseläkkeestä.* Sitovan ennakkopäätöksen voisi saada myös oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ja osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Nykyisin tästä määrätään eläkesäännön 35 §:ssä.

Toisessa momentissa säädettäisiin päätöksen sitovuusajasta. Ennakkopäätös sitoisi eläkelaitosta, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään yhdeksän kuukauden sisällä ennakkopäätöksen antamisesta. Jos jäsenyhteisö ja työntekijä keskenään sopivat pidemmästäkin sitovuusajasta, eläkelaitoksen olisi noudatettava sitä.

7 luku. Viimeinen eläkelaitos

103 §. *Viimeisen laitoksen tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin kunnallisen ja valtion sekä yksityisten alojen eläkejärjestelmien välisestä viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta. Nykyisin siitä säädetään KVTEL:iin hyväksytyssä 1 a §:n 1 ja 2 momentissa. Viimeistä eläkelaitosta koskevat säännökset tulevat voimaan tammikuun alusta 2004.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, milloin kunnallinen eläkelaitos on lainkohdassa tarkoitettu viimeinen eläkelaitos. Viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan kunnallinen eläkelaitos antaisi eläkkeenhakijalle tai -saajalle päätösyhdistelmän, joka sisältää myös yksityisen puolen eläkelakien sekä VEL:n ja valtion perhe-eläkelain (774/1968) mukaiset eläkepäätökset, sekä huolehtisi myös päätösyhdistelmän mukaisten eläkkeiden maksamisesta ja muista eläkelaitoksen tehtävistä.

Pykälän 2 momentissa olisi 1 momenttia vastaavat säännökset siitä, milloin yksityisten alojen eläkelaitos tai valtiokonttori on lainkohdassa tarkoitettu viimeinen eläkelaitos. Se sisällyttäisi kunnallisen eläkelaitoksen eläkepäätöksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaansa päätösyhdistelmään sekä huolehtisi kunnallisen eläkkeen maksamisesta ja muista eläkkeeseen liittyvistä tehtävistä.

104 §. *Tulevan ajan eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena.* Pääsääntöisesti viimeinen eläkelaitos olisi se eläkelaitos, jossa eläkkeenhakija eläketapahtumahetkellä tai vii-

meksi ennen sitä on ollut vakuutettuna. Tässä pykälässä säädettäisiin pääsääntöön poikkeus. Jos eläkejäksi luetaan aika eläketapah- tumasta eläkeikään eli tuleva aika jonkin muun kuin viimeisen palvelussuhteen perusteella, viimeinen eläkelaitos olisi se eläkelaitos, jossa tämän palvelussuhteen eläketurva on järjestetty. Pykälän 1 momentti vastaa KVTEL:iin hyväksytyin 1 a §:n 3 momenttia.

Jos eläkkeenhakijalla on oikeus tulevaan aikaan useamman rinnakkaisen palvelussuhteen perusteella, ei mikään eläkelaitos olisi viimeinen eläkelaitos. Tällöin jokainen järjestelmä tekee erillisen eläkeratkaisun, elleivät eläkelaitokset keskenään toisin sopisi. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Nykyinen säännös on KVTEL:n 1 a §:n 6 momentissa.

105 §. *Neuvotteluvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin kunnallisen eläkelaitoksen velvollisuudesta neuvotella yksityisten alojen eläkelaitoksen kanssa, jos kunnallinen eläkelaitos ratkaisee työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen ammatillisen työkyvyttömyysmäärityksen mukaisesti tai antaa päätöksen oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Neuvottelu käytäisiin vain tilanteissa, joissa yksityisten alojen eläkkeen määrä on suurempi kuin TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdan rajamäärä kolminkertaisena, eli vuoden 2002 tasossa 657 euroa (3 906,33 mk). Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Neuvottelujen tavoitteena olisi yhtenäiseen ratkaisuun pääseminen. Jos eläkelaitokset olisivat ratkaisusta eri mieltä, viimeistä laitosta koskevia säännöksiä ei sovellettaisi ja eläkelaitokset antaisivat asiasta erilliset päätökset.

Vastaavaa neuvottelua ei tarvitsisi käydä valtiokonttorin kanssa, vaikka valtion eläkkeen määrä olisi suurempi kuin edellä mainittu euromäärä. VEL:n 9 §:n 1 momentin d kohdan mukaan edunsaajalla on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hän on valtion palveluksen päätyttyä saanut myöhempään virka- tai työsuhteeseen perustuvan työkyvyttömyyseläkkeen. Kun kunnallinen palvelussuhde on päättynyt valtion palveluksen jälkeen ja oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen määräytyy kunnallisen palvelussuhteen perusteella, on kunnallinen eläkelaitos viimei-

nen eläkelaitos. Nykyinen säännös on KVTEL:n 1 a §:n 4 momentissa.

106 §. *Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena.* Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa henkilön eri järjestelmien mukaiset eläkkeet alkavat eri aikaan. Eläkkeen ensiksi myöntävä laitos eli se laitos, joka jo maksaa eläkettä, olisi viimeinen eläkelaitos myös myöhemmin alkavissa eläkkeissä. Jos uudessa eläkkeessä kuitenkin otetaan huomioon myös tuleva aika, uuteen eläkkeeseen ei sovellettaisi viimeisen eläkelaitoksen säännöksiä. Nykyinen säännös on KVTEL:n 1 a §:n 5 momentissa.

107 §. *Tarkemmat säännökset viimeisestä eläkelaitoksesta.* Pykälän mukaan tarkemmat säännökset viimeisestä eläkelaitoksesta ja sen tehtävistä annettaisiin sisäasiainministeriön asetuksella sen sijaan, että voimassa olevassa KVTEL:ssä (1 a § 7) vastaava asetuksenantovaltuus on valtioneuvostolla. Sisäasiainministeriö, jonka toimialaan kuntien eläkejärjestelmästä kuuluu, olisi johdonmukainen asetuksenantoviranomainen samoin kuin 61 §:ssä, koska viimeistä eläkelaitosta koskevat säännökset ovat teknisiä, eivätkä liity eläkkeenhakijan eläkeoikeuteen eivätkä eläkkeen määrään. Niiden tarkoituksena on vain mahdollisimman tarkasti määrittellä, mikä eläkelaitos toimii eläkkeenhakijan eläkelaitoksena. Tällaiset määräykset liittyisivät tilanteisiin, joissa henkilö on ollut samanaikaisesti useamman eri eläkejärjestelmän piirissä.

Asetuksella on tarkoitus säätää, että jos palvelussuhteet päättyvät samaan aikaan, viimeisenä laitoksena toimisi sen järjestelmän eläkelaitos, jonka mukainen palvelus on alkanut ensin. Jos henkilö kuitenkin hakee näistä samanaikaisesti jatkuneista palveluksista sekä vanhuuseläkettä että varhennettua vanhuuseläkettä, viimeisenä eläkelaitoksena toimisi sen järjestelmän eläkelaitos, joka myöntäisi vanhuuseläkkeen varhentamattomana. Osa-aikaeläkkeeltä muulle eläkkeelle siirtyvän eläkelaitoksena toimisi se eläkelaitos, joka on maksanut osa-aikaeläkettä. Jos näitä eläkelaitoksia on useampia, viimeisenä eläkelaitoksena toimisi se laitos, jonka mak- sama osa-aikaeläke muuttuu ensiksi joksikin muuksi eläkkeeksi. Jos näitä on useita, viimeisenä laitoksena toimisi ensisijaisesti julkisen järjestelmän eläkelaitos. Vastaavia

säännöksiä annettaisiin viimeisestä eläkelaitoksesta haettaessa perhe-eläkettä. Jos hakemus lähetetään muuhun kuin lain tai asetuksen säännösten mukaan viimeisenä eläkelaitoksen toimivaan eläkelaitokseen, se olisi asetuksen mukaan velvollinen siirtämään hakemuksen välittömästi asianomaiselle eläkelaitokselle.

Pykälän 2 momentin mukaan eläketurvakeskus ratkaisisi epäselvissä tilanteissa eläkelaitoksen toimivallan. Eläketurvakeskuksen antamaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n 1 a §:n 7 ja 8 momentissa.

8 luku. Eläkkeen maksaminen

108 §. *Eläkkeen maksaminen.* Eläke maksettaisiin aina eläkkeensaajalle itselleen, jollei kunnallisessa eläkelaiissa tai muussa laissa toisin säädetä. Jos eläkkeensaajalle on määrätty edunvalvoja, eläkkeen maksamisessa noudatettaisiin holhustoimesta annetun lain (442/1999) säännöksiä. Jos eläkkeensaajana on alle 15-vuotias henkilö, eläke maksettaisiin kuitenkin aina hänen edunvalvojalleen. Nykyinen määräys on eläkesäännön 28 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkkeen maksuajankohdasta. Eläke maksettaisiin kuukausittain eläkelaitoksen päättämän ajankohtana. Se maksettaisiin eläkkeensaajan ilmoittamaan rahalaitokseen. Erityisistä syistä eläkelaitos voisi määrätä, minkä rahalaitoksen välityksellä eläke maksetaan. Nykyinen määräys on eläkesäännön 31 §:n 1 momentissa.

Jos eläkepäätöksen teko jostain syystä viivästyy, eläkelaitos voisi maksaa eläkkeenhakijalle eläkkeen ennakkoa. Ennakon maksamisen ehdoksi voitaisiin määrätä, että hakijan on siirrettävä oikeutensa tulevaan eläkkeeseen ennakkoa vastaavalta osalta eläkelaitokselle. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 31 §:n 6 momentissa.

109 §. *Muun kuin työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen.* Vanhuuseläkkeen, osa-aikaeläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen maksaminen alkaisi eläkkeen saamisedellytysten täyttymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien.

Pykälän 2 momentin mukaan yksilöllistä varhaiseläkettä maksettaisiin kuitenkin aikaisintaan eläkkeen tai 102 §:ssä tarkoitetun ennakkopäätöksen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi työttömyyseläkkeen maksamiseen liittyvän säännöksen. Jos työttömyyseläkkeen hakija on saanut työvoimaviranomaisen todistuksen myöhemmin kuin kuukauden kuluessa päivärahadistuksen antamisesta, eläke alkaisi työvoimaviranomaisen todistuksen antamista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 30 §:n 1 momentissa, 2 c §:n 4 momentissa sekä 3 c §:n 3 momentissa.

110 §. *Takautuva maksaminen ja eläkesääntävän vanhentuminen.* Pykälässä säädettäisiin eläkkeen takautuvasta maksamisesta. Vanhuus- ja perhe-eläke voitaisiin maksaa takautuvasti vuoden ajalta ennen hakemuksen tekemistä. Työttömyyseläke ja osa-aikaeläke voitaisiin maksaa takautuvasti kuudelta kuukaudelta ennen hakemista. Pätevistä syistä eläke voitaisiin maksaa pitemmältäkin ajalta. Pätevänä syynä voitaisiin pitää muun muassa hakijan sairautta tai pitkäaikaista oleskeluta ulkomailla. Sen sijaan oikeuskäytännössä ei pätevänä syynä ole pidetty tietämättömyyttä eläkeoikeudesta Yksilöllinen varhaiseläke voitaisiin maksaa takautuvasti vain poikkeuksellisesta syystä ja tällöinkin vain vuoden ajalta ennen hakemista. Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 32 §:n 1 momentissa, 2 c §:n 4 momentissa sekä 3 c §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkkeensaaja menettäisi oikeutensa eläke-erään, jota hän ei ole nostonut kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana eläke-erä on erääntynyt. Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 2 momentissa.

111 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen.* Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaisi, jollei 112 §:stä muuta johdu, työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kalenterikuukauden alusta. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 §:n 2 momentissa.

112 §. *Täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen.* Täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaisi pääsään-

töisesti vasta sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen.

Jos eläkkeenhakija on tehnyt työkyvyttömyyseläkehakemuksen ennen kuin sairausvakuutuslain mukaista ensisijaista päivärahaa on maksettu 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä, työkyvyttömyyseläke alkaisi työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäedellytyksiä 2 momentin soveltamiseen. Maksamisen edellytyksenä olisi, ettei eläkehakemuksen tekemistä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu päivärahaa, sen hakemista seuraavan kuukauden loppuun mennessä, ole myönnetty vähintään kuukaudelta maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päiväraahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeiseen aikaan. Jos päivärahan maksaminen päättyy ensisijaisuusajana sen vuoksi, että eläkkeenhakija on täyttänyt vanhuuseläkeiän ja hänen vanhuuseläkkeensä alkaa, eläkkeenhakijalle maksettaisiin täyttä työkyvyttömyyseläkettä vanhuuseläkkeen alkamisesta lukien. Tällöin eläkettä maksettaisiin kuitenkin aikaisintaan työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaava ulkomaisesta etuudesta. Se otettaisiin huomioon työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha. Tällöin se otettaisiin huomioon kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajakaan saakka.

Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 30 a §:n 1, 2 ja 8 momentissa.

113 §. *Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.* Jos henkilö saa osatyökyvyttömyyseläkettä ja hänen työkykynsä muuttuu niin, että hänellä on oikeus täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen, täyden eläkkeen maksamisen alkamiseen sovellettaisiin edellisen pykälän säännöksiä. Tällöin kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkettä maksettaisiin siihen saakka, kun henkilön täyden työkyvyttömyyseläk-

keen maksaminen alkaa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 a §:n 3 momentissa.

114 §. *Takautuvasti myönnettävä työkyvyttömyyseläke.* Myöskään työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä maksettaisi takautuvasti pitemmältä kuin vuoden ajalta ennen hakemuksen tekemistä. Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin takautuvasti maksettavasta eläkkeestä ja kuntoutuksesta. Jos eläke myönnetään takautuvasti, sitä ei kuitenkaan maksettaisi siltä ajalta, jolta eläkkeenhakija on saanut jonkin työeläkelain tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetyksen korvausta tapaturmavakuutuksen taikka liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 a §:n 6 momentissa.

115 §. *Kertasuoritus.* Pykälässä säädettäisiin eläkkeen maksamisesta kertasuoritukseksi. Jos eläkkeen kuukausimäärä jää alle tietyn rajan, eläke maksettaisiin kertasuoritukseksi. Kertasuoritukseksi maksettaisiin vanhuuseläke ja sellainen täysi työkyvyttömyyseläke, joka ei sisällä tulevaa aikaa, jos eläkkeen määrä ennen yhteensovitusta on pienempi kuin vuoden 2001 tasossa 12,15 euroa kuukaudessa (72,24 mk). Kertasuoritukseksi voitaisiin maksaa myös 12,15 euroa pienempi perhe-eläke ja Suomesta lapselle maksettava eläke, joka maksetaan lapselle Neuvoston asetuksen (ETY) n:o 1408/71 perusteella niin sanottuna etuuksien erotukseksi. Kertasuoritus laskettaisiin TEL:n 19 b §:n 3 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisella indeksillä. Nykyinen määräys on eläkesäännön 31 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kertasuorituksen vaikutuksesta. Jos eläke on maksettu kertasuoritukseksi, eläkkeensaajalla ei olisi saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen niistä palvelussuhteista, joista kertasuoritukseksi maksettu eläke on määrätty. Jos kuntoutustuki on maksettu kertasuoritukseksi, eläke voitaisiin kuitenkin maksaa kuntoutustuen määrääjän jälkeen jatkuvalta työkyvyttömyysajalta. Nykyinen määräys on eläkesäännön 31 §:n 3 momentissa.

Jos työkyvyttömyyseläke maksetaan kerta-suorituksena, siihen ei sovellettaisi tämän lain 112—113 §:n, 114 §:n 2 momentin eikä 125 §:n säännöksiä sairausvakuutuslain mukaisesta ensisijaisuusajasta. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 a §:n 7 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään sisältyvien eläkkeiden yhteismäärän maksamisesta. Myös siihen sovellettaisiin kerta-suoritusta koskevia säännöksiä.

116 §. *Maksamisen muutos.* Jos eläkkeen määrässä tapahtuu muutos tai jos eläke keskeytetään, muutos tehtäisiin syyn ilmaantumista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 §:n 6 momentissa.

117 §. *Vanhuuseläkkeen maksamisen keskeyttäminen.* Vanhuuseläke myönnetään toistaiseksi eikä sen maksamiseen yleensä vaikota se, että sitä saava henkilö menee ansiotyöhön. Jos vanhuuseläke kuitenkin on myönnetty ennen 65 vuoden eläkeikää sillä perusteella, että henkilö on saanut oikeuden VEL:n mukaiseen eläkkeeseen valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (757/1986) voimaantulosäännöksen 3 momentin perusteella ja jos valtion eläkkeen maksaminen keskeytetään, keskeytettäisiin myös kunnallisen eläkkeen maksaminen. Voimaantulosäännös koskee sopimuspalkkaisen viran haltijan oikeutta vanhuuseläkkeeseen hänen palveluksensa päättyessä ennen eläkeikää. Tällaisen sopimuksen perusteella myönnetyn eläkkeen maksaminen keskeytetään, jos edunsaaja ennen eläkeikää saavuttamista tulee uuteen valtion päätoimiseen palvelussuhteeseen, sanotun palvelun ajaksi. Samoin keskeytettäisiin tämän lain mukaisen eläkkeen maksaminen, jos tällaisen eläkkeen saaja menee jäsenyhteisön päätoimiseen palvelukseen, sanotun palvelun ajaksi. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 §:n 7 momentissa.

118 §. *Eläkkeen maksamatta jättäminen.* Nykyisen eläkesäännön 10 §:n 1 ja 2 momentissa määrätään eräistä erityistilanteista, jolloin eläke voidaan jättää maksamatta. Määräys on ollut eläkesäännössä sen hyväksymisestä lähtien, mutta sen käyttö on ollut

erittäin vähäistä. Eläke voitaisiin jättää maksamatta siltä ajalta, jolta sen saaja on kärsimässä ehdottomana tuomittua vankeusrangaistusta, sakon muuntorangaistusta taikka on pakkolaitoksessa. Jos eläkettä ei vankeusajalta makseta eläkkeensaajalle itselleen, se voitaisiin maksaa hänen omaisilleen tai kunnan sosiaaliosiota hoitavalle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan ja hänen huollettavanaan olevien omaisten huoltoon. Eläkkeen maksamatta jättämisestä tai maksamisesta eläkkeensaajan omaisille päättäisi eläkelaitoksen hallituksen jaosto, jonka päätettäväksi lain 139 §:n 3 momentin ja eläkelaitoksen ohjesäännön mukaan on siirrettävä harkintaa edellyttävät asiat. TEL 8 b §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan eläketurvaa järjestettäessä voidaan määrätä, että eläke tai osa siitä voidaan jättää maksamatta siltä ajalta, jonka eläkkeensaaja on kärsimässä vapusrangaistusta taikka on pakkolaitoksessa tai pakkotyölaitoksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan samoin voitaisiin menetellä, jos eläkkeensaaja on päihdehuoltolaisissa (41/1986) tarkoitettussa hoidossa.

119 §. *Eläkkeen maksamisen päättyminen.* Eläkkeen maksaminen päättyisi sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana eläkkeensaaja on kuollut tai hänen oikeutensa eläkkeen saamiseen on päättynyt. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 §:n 5 momentissa.

120 §. *Liikaa maksetun eläkkeen takaisinperintä.* Liikaa maksetun eläkkeen takaisinperinnästä säädetään nykyisin KVTEL:n 11 §:ssä. Pääsääntöisesti liikaa maksettu eläke perittäisiin takaisin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta luopua liikaa maksetun eläkkeen takaisinperinnästä. Eläkkeen tai sen osan takaisinperinnästä voitaisiin luopua, jos luopuminen katsotaan kohtuulliseksi ja liikkamaksi ei ole johtunut eläkkeensaajan villillisestä menettelystä tai, jos takaisinperittävä määrä on vähäinen. Kuntien eläkevakuutuksen hallitus on valtuuttanut eläkelaitoksen toimitusjohtajan ja varatoimitusjohtajat luopumaan takaisin perinnästä tietyillä edellytyksillä. Liikaa maksetun eläkkeen takaisinperinnästä luopumisista tehdään raportoidaan vuosittain hallitukselle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä,

miten takaisinperintä suoritetaan. Takaisinperintä voitaisiin tehdä myös niin, että se vähennettäisiin maksettavasta eläkkeestä. Maksettavasta eläkkeestä ei kuitenkaan ilman eläkkeensaajan suostumusta saisi vähentää enempää kuin kuudennes siitä eläkkeestä, joka henkilölle maksetaan, kun siitä on pidetty vero.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa eläkelaitos maksaa liikaa eläkettä viimeisenä eläkelaitoksena. Siltä osin, kun eläkelaitos maksaa aiheettomasti jonkin muun järjestelmän mukaista eläkettä, takaisinperinnästä päättäisi tätä järjestelmää edustava laitos. Eläkelaitos antaisi kuitenkin päätöksen takaisinperinnästä ja perisi takaisin liikaa maksetun eläkkeen. Jos perintä tehdään 3 momentin mukaan kuittaamalla se vastaisista eläke-eristä, momentissa tarkoitettuna eläke-eränä pidettäisiin päätösyhdistelmän mukaista kokonaiseläkkeen määrää.

121 §. *Viivästyskorotus.* Lain 100 §:n mukaan eläkettä koskeva hakemus on ratkaistava viipymättä sen jälkeen, kun sen ratkaisemiseen tarvittavat tiedot ovat saapuneet eläkelaitokselle. Jos eläkkeen maksaminen jostain syystä viivästyy, eläkelaitos olisi velvollinen suorittamaan hakijalle viivästyskorotusta eläkkeen maksamisen alkamisen ja sen ajankohdan, jona maksamisen olisi tullut alkaa, väliseltä ajalta. Velvollisuus maksaa viivästyskorotusta koskisi vain sitä eläkkeen osaa, joka maksetaan eläkkeensaajalle. Jos eläkelaitos maksaa eläkettä toiselle vakuutus- tai eläkelaitokselle taikka kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle, viivästyskorotusta ei maksettaisi. Sen sijaan viivästyskorotus koskisi myös viimeisenä laitoksena annetun päätösyhdistelmän perusteella maksettavaa eläkettä.

Viivästyskorotuksen määrästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Sen määrä olisi vuotta kohden laskettuna korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen.

Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 3 momentissa.

122 §. *Viivästyskorotuksen laskeminen.* Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 4 momentissa. Eläkelaitoksen eläkehakemuksen käsittelyaika olisi kolme kuukautta ja tältä ajalta ei viivästyskorotusta laskettaisi. Kä-

sittelyaika alkaisi sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana eläkelaitokselle on saapunut eläkehakemus ja sellainen eläkeasian ratkaisemiseksi tarpeellinen selvitys, jonka eläkkeenhakija voidaan kohtuudella velvoittaa toimittamaan eläkelaitokselle. Tämän käsittelyajan jälkeen korotus laskettaisiin jokaiselta päivältä, jolta eläkkeen maksaminen viivästyy. Saman päätöksen perusteella myöhemmin erääntyvälle eläke-erälle korotus laskettaisiin myöhemmästä erääntymispäivästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuelimen mahdollisuudesta määrätä jokin muu ajankohta korotuksen alkamisajankohdaksi. Sen edellytyksenä olisi, että eläkelaitos pystyy esittämään muutoksenhaun aikana tapahtuneen oleellisen muutoksen eläkkeenhakijan olosuhteissa.

123 §. *Viivästyskorotuksen maksamisvelvollisuuden rajoitukset.* Jos se, että eläkettä ei voida jostain syystä maksaa, johtuu eläkkeenhakijasta, eläkelaitos ei olisi velvollinen maksamaan eläkkeeseen viivästyskorotusta. Jos eläkkeen maksaminen viivästyy ylivoimaisen esteen takia, ei viivästyskorotusta tarvitsisi myöskään maksaa. Tällainen este on esimerkiksi lain säännös, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyminen. Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 5 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korotuksen alarajasta. Nykyinen määräys on eläkesäännön 32 §:n 6 momentissa. Korotusta ei tarvitsisi maksaa, jos se on pienempi kuin vuoden 2002 tasossa 5,15 euroa (30,62 mk). Rahamäärä tarkistettaisiin vuosittain TEL:n 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti.

124 §. *Eläkkeen ja kuntoutusrahan maksaminen työnantajalle.* Nykyiset määräykset ovat eläkesäännön 10 §:n 10 momentissa ja 8 d §:n 3 momentissa. Pykälässä säädettäisiin siitä, että eläkkeensaajalla ei pääsääntöisesti olisi oikeutta sekä palkkaan että eläkkeeseen samalta ajalta. Jos työkyvyttömyyseläke tai kuntoutusraha myönnetään taannehtivasti ja työnantaja on maksanut eläkkeensaajalle samaan aikaan kohdistuvaa sairausajan palkkaa, eläke maksettaisiin palkan maksua vastaavalta ajalta työnantajalle. Tämä edellyttäisi kuitenkin, että työnantaja hakee eläkkeen

tai kuntoutusrahan maksamista itselleen. Jos eläke tai kuntoutusraha on suurempi kuin maksettu palkka, maksettaisiin vain palkan määrä työnantajalle ja erotus eläkkeensaajalle itselleen. Työnantajalla ei olisi oikeutta eläkkeeseen, jos se on maksettu sairausvakuutusrahastolle tai, jos työnantaja on saanut korvauksen sairausajalta maksetusta palkasta muun lain nojalla. Myös kuntoutuskorotukseen sovellettaisiin samoja säännöksiä.

125 §. *Eläkkeen maksaminen sairausvakuutusrahastolle.* Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista ensisijaista päivärahaa, se osa, joka eläkkeestä vastaa samalta ajalta maksettua päivärahaa, olisi maksettava sairausvakuutusrahastolle. Vastaavasti meneteltäisiin, kun on kysymyksessä yksilöllinen varhaiseläke. Nykyinen määräys on eläkesäännön 30 a §:n 4 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos eläke on myönnetty takautuvasti 112 §:n 2 momentin nojalla tai eläke on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeenä ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, eläke maksettaisiin vain siltä osin kuin sen määrä ylittää päivärahan määrän.

126 §. *Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassalle.* Jos eläke myönnetään takautuvasti ja eläkkeensaaja on saanut samalta ajalta päivärahaa tai työmarkkinatukea työttömyyden perusteella taikka koulutustukea, takautuva eläke maksettaisiin kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan vaatimuksesta näitä etuuksia maksaneille tahoille. Eläke maksettaisiin kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle siltä osin, kuin se vastaa samalta ajalta maksettuja työttömyysetuuksia tai koulutustukea tai – päivärahaa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin takautuvan eläkkeen maksamisesta kansaneläkelaitokselle silloin, kun se on maksanut väliaikaisesti kansaneläkelain (347/1956) mukaista eläkettä. Jos eläkelaitos valituksen johdosta myöntää eläkkeen samalle ajalle, se maksettaisiin kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se on maksanut liikaa eläkettä. Samoin meneteltäisiin, jos eläkelaitos tekee eläkkeen määrään

taannehtivan tarkistuksen. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 4 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin takautuvan eläkkeen maksamisesta kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin eläkkeensaajalla on ollut oikeus samalta ajalta opintotukeen. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 7 momentissa.

127 §. *Eläkkeen maksaminen sosiaalihuollon toimielimelle.* Jos eläkkeensaajalle on maksettu toimeentulotukea, eläkelaitoksen olisi maksettava takautuvasti myönnetty eläke kunnan sosiaaliasiota hoitavan toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 5 momentissa.

Jos eläkkeensaajalle on järjestetty laitoshoidoa tai –huoltoa taikka perhehoitoa, hänelle tuleva eläke olisi kunnan vaatimuksesta maksettava kyseiseltä ajalta käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 6 momentissa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen eläkelaitoksen mahdollisuudesta maksaa eläke harkinnanvaraisesti eläkkeensaajan asuinkunnan sosiaaliasiota hoitavalle toimielimelle. Jos eläkkeen maksamista eläkkeensaajalle itselleen ei voida pitää tarkoituksenmukaisena hänen elämäntapojensa, sairauden tai muun vastaavan syyn takia eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläke voitaisiin maksaa kunnan sosiaaliasiota hoitavalle toimielimelle. Maksaminen edellyttäisi aina eläkkeensaajan suostumusta ja eläke olisi käytettävä eläkkeensaajan ja hänen huollettaviensa huoltoon. Jos eläkkeensaaja on 2 momentin mukaisessa hoidossa tai huollossa, eläke käytettäisiin 2 momentin mukaisesti. Esityksen siinä, että eläkettä ei makseta eläkkeensaajalle itselleen, voisi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omainen, hänestä pääasiassa huolehtiva henkilö tai kunnan sosiaaliasiota hoitava toimielin. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 9 momentissa.

128 §. *Takautumisvaatimuksen esittämisai-ka.* Edellä 124 ja 126 §:ssä sekä 127 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaatimus takautuvan eläkkeen maksamisesta olisi tehtävä eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläk-

keen maksupäivää. Nykyinen määräys on eläkesäännön 10 §:n 8 momentissa.

129 §. *Eläkkeen siirtäminen ja panttaaminen.* Oikeutta tämän lain mukaisen eläkkeen saamiseen ei voisi ilman eläkelaitoksen suostumusta siirtää toiselle. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus olisi mitätön. Nykyinen säännös on KVTEL:n 11 §:n 4 momentissa.

130 §. *Takautuva oikeus korvaukseen vakuutuslaitokselta.* Nykyinen säännös on KVTEL:n 3 a §:ssä. Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta taannehtivalta ajalta maksettuihin tapaturmavakuutuslain mukaiseen päivärahaan tai eläkkeeseen, sotilasmallin mukaiseen elinkorkoon taikka liikennevakuutuslain mukaiseen jatkuvaan korvaukseen sekä tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaiseen ansionmenetyksen korvaukseen. Jotta eläke voitaisiin myöntää ja maksaa, vaikka eläkkeenhakijalla on vireillä edellä mainittuja etuuksia koskeva hakemus, säädettäisiin, että eläkkeensaajan oikeus näihin etuuksiin siirtyisi eläkelaitokselle siltä osin, kun eläkelaitos on maksanut samalta ajalta eläkettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastavasta menettelystä, kun on kyse perhe-eläkkeestä.

9 luku. Eläketurvan rahoitus

131 §. *Jäsenyhteisöjen maksuosuudet.* Pykälässä säädettäisiin kunnallisen eläkejärjestelmän rahoittamisesta. Kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksen lähtökohtana olisi koko kuntasektorin yhteisvastuu. Kuntien eläkevakuutuksen jäsenyhteisöt olisivat velvolliset kattamaan kaikki eläkejärjestelmän menot. Maksut perittäisiin eläkelaitoksen menojen kattamiseksi, ei yksilöityjen vastuiden katteeksi. Pääosan maksusta muodostaisi KVTEL-vakuutetuille maksetun palkkasumman perusteella määräytyvä osuus (vuonna 2002 keskimäärin 17,65 prosenttia palkkasummasta). Pykälän mukaan ennen menojen jakoa ansiot kerrottaisiin valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella. Nykyisin tämä osuus on käytännössä suhteellisesti saman

suuruinen riippumatta jäsenyhteisön yksittäisten vakuutettujen etuuksien tasosta, vaikka 1990-luvulla eläketurvaan tehtyjen muutosten johdosta eläkeikä ja eläkkeen enimmäismäärä vaihtelevat vakuutettujen kesken varsin paljon. Ainoastaan ennen vuotta 1940 syntyneiden vakuutettujen osalta maksu on suhteellisesti korkeampi kuin yleinen maksutaso. Palkkaperusteisen maksuosuuden ohella osa maksusta suhteutettaisiin pykälän mukaan jäsenyhteisön palveluksen perusteella syntyneeseen, kyseisenä vuonna toteutuneeseen eläkemenoon. Vuonna 2002 tämä osuus vastaa keskimäärin 4,4 prosenttia palkkasummasta. Eläkemenoperusteinen maksuosuus otettiin käyttöön vuonna 1995.

Pykälän 2 momentin mukaan jäsenyhteisö olisi velvollinen maksamaan valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan tiettyjen eläkelajien omavastuuosuudet. Jäsenyhteisöiltä peritään omavastuuosuuksia täysitehoisista työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisistä varhaiseläkkeistä. Vuonna 2002 näiden kokonaisuus on arviolta 0,7 prosenttia palkkasummasta. Omavastuuosuus lasketaan eläkelajin mukaan vaihtelevana prosenttiosuutena eläkkeen aiheuttamista kustannuksista, joita ovat eläke-etuuden vakuutusmatemaattisesti laskettu pääoma-arvo eläkkeen alkamispäivästä vanhuuseläkeikään asti sekä saamatta jäävät eläkemaksut. Vuonna 2002 sovellettavat osuudet ovat työkyvyttömyyseläkkeissä 20, yksilöllisissä varhaiseläkkeissä 40 ja työttömyyseläkkeissä 60 prosenttia kustannuksista. Osuuden suuruudella pyritään heijastamaan työnantajan mahdollisuutta vaikuttaa eläkkeen alkamiseen. Maksajana omavastuuosuuksissa on uusia työttömyyseläkkeitä lukuun ottamatta se jäsenyhteisö, jonka palvelussuhteeseen liittyy tuleva aika. Työttömyyseläkkeissä maksuvelvollisuus määritellään sen perusteella, otetaanko työttömyyseläkkeen jälkeen alkavaa vanhuuseläkettä laskettaessa huomioon tuleva aika.

Pykälän 3 momentin mukaan eläkelaitos voisi periä maksuosuuksista ennakkoa.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan muu viranomaisena kuin valtioneuvosto tai ministeriö voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä

syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Erillinen kunnallinen eläkejärjestelmä ja sitä hoitamaan perustettu kunnallinen eläkelaitos on perinteisesti katsottu osaksi perustuslain 121 §:n mukaista kunnallista itsehallintoa; sen hallinnosta ja taloudesta vastaavat kuntien edustajat. Tästä syystä eläkejärjestelmän maksutasosta ja maksun rakenteesta päättäminen vuosittain on annettu eläkelaitoksen ylintä päättäältä käyttävän eläkelaitoksen valtuuskunnan tehtäväksi. Ehdotetun 137 §:n 2 momentin mukaan valtuuskunnan jäsenet olisivat tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan virkavastuun alaisia. Kun maksuun liittyvät määräykset eivät vaikuta yksittäisen eläkkeensaajan etuihin tai oikeuksiin, esitetään pykälän 4 momentissa säädettäväksi, että tarkempia määräyksiä 1 ja 2 momentissa säädettyjen maksujen suorittamisen perusteista antaisi vastaisuudessaakin eläkelaitoksen valtuuskunta. Menettely säilyttäisi perustuslaissa säädetyn kuntien itsehallinnon rajauksen muuttumattomana.

Muutoksenhausta valtuuskunnan päätöksiin säädettäisiin 156 §:n 2 momentissa. Muutosta päätökseen saisi hakea valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitusoikeus olisi sillä, jota päätös koskee ja aina myös jäsenyhteisöllä. Hallinto-oikeuden päätöksestä saisi valittaa myös eläkelaitoksen hallitus.

Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n 6 §:n 1, 2 ja 6 momentissa.

132 §. *Valvontamaksu ja lisäturvan maksusuudet.* Edellisessä pykälässä tarkoitettuihin menoihin luettaisiin myös vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) 1 §:n 1 momentin perusteella määrätty valvontamaksu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 8 §:n mukaisen lisäeläkkeen kustantamisesta. Samoin kuin 131 §:ssä on todettu myöskään nämä määräykset eivät vaikuttaisi yksittäisten eläkkeensaajien etuihin ja oikeuksiin, vaan kysymyksessä olisi vapaaehtoisen lisäeläketurvan kustannuksiin liittyvistä määräyksistä. Tällaisen lisäeläketurvan kustannukset tulee luonnollisesti kohdentaa tarkasti järjestelmän käyttäjille, jolloin peruseläketurvan kaltainen yhteisvastuullinen rahoitusmekanismi ei voisi tulla kysymykseen. Lisäturvan maksun taso, johon vaikuttaisi myös sen hoi-

tamisesta aiheutuvat kustannukset, olisi tarkoituksenmukaisinta 131 §:ssä mainituin perustein päättää eläkelaitoksen valtuuskunnassa. Tästä syystä esitetään säädettäväksi, että jäsenyhteisö, joka vapaaehtoisesti haluaa järjestää lainkohdan mukaista lisäeläketurvaa henkilöstölleen, olisi velvollinen suorittamaan lisäturvasta aiheutuvat kustannukset siten kuin kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta päättää.

Nykyisin nämä säännökset ovat KVTEL:n 6 §:n 3 ja 4 momentissa.

133 §. *Palkansaajien eläkemaksu.* Palkansaajien eläkemaksusta säädetään nykyisin KVTEL:n 6 c §:ssä. Palkansaajien eläkemaksu perittäisiin lain soveltamisen piiriin kuuluvilta viranhaltijoilta, työntekijöiltä, perhe- ja omaishoitajilta sekä luottamushenkilöiltä.

Palkansaajan itsensä maksaman eläkemaksun prosenttiosuudesta säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Se olisi kunnallisessa eläkejärjestelmässä saman suuruinen kuin TEL:n piiriin kuuluvilla työntekijöillä (4,4 prosenttia palkasta vuonna 2002).

Jäsenyhteisö pidättäisi palkansaajien eläkemaksun maksamistaan palkoista, palkkioista ja muista korvauksista. Maksu tilitettäisiin eläkelaitokselle ja se olisi osa jäsenyhteisön ennakkomaksua. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentin mukaan eläkelaitoksen valtuuskunta antaisi tarkempia määräyksiä maksun suorittamistavasta. Nämä määräykset olisivat luonteeltaan teknisiä. Toisin kuin jäsenyhteisöjä koskevissa maksuissa, niissä ei annettaisi määräyksiä maksun tasosta, vaan se olisi pykälän 2 momentissa säädettyin tavoin sidottu TEL:n mukaiseen maksuprosenttiin.

134 §. *Maksun perintä.* Pykälässä säädettäisiin eläkemaksujen perinnästä. Nykyinen säännös on KVTEL:n 6 §:n 5 momentissa. Eläkemaksu ja sille mahdollisesti tuleva viivästyskorke saataisiin ulosmitata ilman erillistä tuomiota tai päätöstä samoin perustein kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään. Viivästyskoron määrään sovellettaisiin korkolain 4 §:n 3 momenttia eli se on seitsemän prosenttiyksikköä yli kulloisenkin Suomen Pankin vahvistaman viitekoron.

135 §. *Eläkevastuurahasto.* Nykyinen

säännös on KVTEL:n 6 a §:ssä. Vuoteen 1987 saakka kunnallinen eläkejärjestelmä oli puhdas jakojärjestelmä ja se kantoi jäsenyhteisöiltään maksuosuuksia ainoastaan sen verran kuin se välittömästi tarvitsi eläke- ja hallintomenojen kattamiseksi. Vuoden 1988 alusta voimaan tulleella lain muutoksella annettiin Kuntien eläkevakuutukselle mahdollisuus varautua tuleviin eläkemenoihin rahastoimalla. Rahastoon siirrettävä ja myöhemmin sieltä purettava rahamäärä on päätetty kunakin vuonna erikseen ja päätöksen on tehnyt eläkelaitoksen valtuuskunta. Pykälässä esitetään edelleen säädettäväksi, että eläkelaitoksen menoihin kuuluisivat myös siirrot eläkemenojen tasoittamiseksi perustettuun eläkevastuurahastoon sen mukaan kuin kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta erikseen päättää. Samoin kuin 131 §:ssä tässäkin valtuuskunnan tekemässä päätöksessä olisi kysymys jäsenyhteisöjen maksuihin ja eläketurvan rahoituksen hoitamiseen liittyvistä määräyksistä, jotka luonteeltaan kuuluvat kunnalliseen itsehallintoon, eivätkä vaikuta yksittäisten eläkkeensaajien etuihin tai oikeuksiin.

Pykälän 2 momentti mahdollistaisi sijoitustoiminnan sopeuttamisen muuttuviin ja kehittyviin olosuhteisiin niin, että kotimainen ja ulkomainen sijoitustoiminta palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla eläkevastuurahaston tarkoitusta. Sijoitukset olisi tehtävä niin, että huolehdittaisiin niiden varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä hajauttamisesta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että sijoitustoiminnasta päättäisi eläkelaitoksen hallitus ja että se voisi kuitenkin ohjesäännössä määrättyllä tavalla siirtää päätösvaltaansa eläkelaitoksen toimistolle.

136 §. *Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset.* Nykyinen säännös on KVTEL:n 6 d §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kunnallisen eläkelaitoksen oikeudesta periä muilta eläkelaitoksilta ne eläkekustannukset, jotka sille on aiheutunut, kun se on viimeisenä eläkelaitoksena maksanut eläkkeitä muiden eläkelaitosten puolesta. Menettelystä sovitaisiin tarkemmin eläketurvakeskuksen, valtiokonttorin ja kunnallisen eläkelaitoksen välisessä sopimuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että yksityisten alojen eläkelaitoksen tai val-

tiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena kunnallisen eläkelaitoksen puolesta maksamat eläkkeet korvataan 1 momentin säännöksiä vastaavalla tavalla mainituille eläkelaitoksille. Myös tästä menettelystä sovitaisiin tarkemmin edellä mainitussa sopimuksessa.

10 luku. Hallinto

137 §. *Kunnallinen eläkelaitos.* Nykyinen säännös on KVTEL:n 1 §:n 2 momentissa. Koska kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöinä ovat kaikki maamme kunnat ja kuntayhtymät ja se siten on yksi kuntien yhteistoimintamuoto, sitä valvoisi sisäasiainministeriö. Eläkelaitoksen rahoitustoiminnan suunnittelua ja sijoitustoimintaa valvoisi kuitenkin Vakuutusvalvontavirasto. Koska sisäasiainministeriöllä on kokonaisvastuu valvonnasta, Vakuutusvalvontavirasto olisi velvollinen antamaan suorittamastaan valvonnasta kertomuksen sisäasiainministeriölle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen luottamushenkilöiden virkavastuusta. Tätä säännöstä ei ole nykyisessä KVTEL:ssä. Momentin mukaan eläkelaitoksen valtuuskunnan, hallituksen ja tarkastuslautakunnan jäsenet olisivat tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan virkavastuun alaisia. Säännös vastaa kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain (254/1993) 8 §:n 2 momentin säännöksiä.

138 §. *Valtuuskunta.* Kunnallisen eläkelaitoksen ylintä päätösvaltaa käyttäisi valtuuskunta. Valtuuskuntaa koskevat säännökset ovat nykyisin KVTEL:n 4 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan valtuuskunnassa olisi vähintään 15 ja enintään 30 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Valtuuskunnan jäsenet määräisi sisäasiainministeriö Suomen Kuntaliitto ry:n ehdottamista henkilöistä siten, että eri kunnat ja kuntayhtymät sekä maan eri osat saavat valtuuskunnassa tasapuolisen edustuksen suhteellisuusperiaatteen vaatimuksien mukaan noudattaen. Ministeriö määräisi valtuuskunnan jäsenistä kuitenkin vähintään kolme jäsentä ja yhtä monta varajäsentä kunnallisen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettujen pääsopijajärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Valtuuskunnan toimikausi olisi neljä kalenterivuotta.

139 §. *Hallitus.* Hallitusta koskevat säännökset ovat nykyisin KVTEL:n 5 §:n 1—3 momentissa. Eläkelaitoksen hallintoa hoitaisi valtuuskunnan valitsema hallitus, joka myös valittaisiin neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hallituksen jäsenistä. Jäseniä olisi vähintään kuusi ja kaikilla on henkilökohtainen varajäsen. Eläkeasioiden käsittelyä varten olisi lisäksi kunnallisten pääsopijajärjestöjen esittämät kolme lisäjäsentä ja kolme muuta lisäjäsentä. Nämä kolme muuta lisäjäsentä edustaisivat kunnallisoikeuden sekä virkamies- ja työlainsäädännön, vakuutustoiminnan ja lääketieteen asiantuntemusta. Myös jokaisella lisäjäsenellä olisi henkilökohtainen varajäsen.

Pykälän 3 momentin mukaan eläkettä koskevat asiat ratkaisisi hallituksen jaosto, sikäli kuin niitä ei ole eläkelaitoksen ohjesäännössä pidätetty hallitukselle tai uskottu eläkelaitoksen toimihenkilön ratkaistavaksi.

140 §. *Toimisto.* Eläkelaitoksen toimistoa koskeva säännös on nykyisin KVTEL:n 5 §:n 5 momentissa. Eläkelaitoksen toiminnan valmistelusta ja täytäntöönpanosta vastaisi toimisto. Toimiston viranhaltijoihin sovellettaisiin kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annettua lakia (484/1996).

141 §. *Eläkeasiamies.* Eläkeasiamiestä koskeva säännös on nykyisin KVTEL:n 5 §:n 4 momentissa. Kunnallisessa eläkelaitoksessa olisi eläkeasiamies, jonka tehtävänä on seurata eläkkeitä koskevien asioiden käsittelyä ja toimia jäsenyhteisöjen etujen edustajana eläkelaitoksessa.

142 §. *Varhaiseläkelautakunta.* Kun kunnallisessa eläkejärjestelmässä otettiin käyttöön varhennettu vanhuuseläke, yksilöllinen varhaiseläke sekä osa-aikaeläke, perustettiin näiden eläkeuotojen ohjausta ja seurantaa varten varhaiseläkelautakunta. Varhaiseläkelautakunnasta säädettäisiin tässä pykälässä. Sen jäsenet nimittäisi sisäasiainministeriö ja siitä annettaisiin tarkempia määräyksiä eläkelaitoksen ohjesäännössä. Nykyisin varhaiseläkelautakunnasta säädetään KVTEL:n 5 a §:ssä.

143 §. *Sijoitusneuvottelukunta.* Eläkevastuurahaston perustamisen yhteydessä eläkelaitokseen perustettiin sijoitusneuvottelukunta. Sijoitusneuvottelukunnasta säädettäisiin tässä pykälässä. Sen tehtävänä olisi hyväksyä

vuosittain sijoitustoiminnan yleissuunnitelma ja seurata sen toteutumista.

Sijoitusneuvottelukunnan kutsuisi toimikaudekseen eläkelaitoksen hallitus ja siinä olisi yhteensä 10 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Jäsenet edustaisivat eri ministeriöitä niin, että kaksi edustaisi valtiovarainministeriötä, yksi sisäasiainministeriötä ja yksi kauppa- ja teollisuusministeriötä. Sen lisäksi sijoitusneuvottelukunnan jäsenistä kaksi edustaisi kunnallisia pääsopijajärjestöjä.

Nykyisin sijoitusneuvottelukunnasta säädetään KVTEL:n 6 b §:ssä.

11 luku. **Tietojen antaminen ja saaminen**

Tässä luvussa on voitu ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossaan 15/2002 esittämät näkökohdat, jotka liittyvät yksityisten alojen ja valtion sekä kunnallisen eläkejärjestelmän tietojen saamista, antamista ja salassapitoa koskeviin säännöksiin.

144 §. *Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja.* Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen ja eläkelaitoksen muutoksenhakuelimien oikeudesta saada tietoja. Pykälän 1 momentin mukaan eläkelaitoksella ja muutoksenhakuelimellä olisi oikeus saada eläketurvan järjestämiseksi ja käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot sekä lain mukaisen tehtäviensä toimeenpanoon liittyvät muut välttämättömät tiedot muun muassa eläketurvakeskukselta, muilta eläkelaitoksilta, kunnilta, kuntayhtymiltä ja muilta eläkelaitoksen jäsenyhteisöiltä.

Pykälän 2 momentissa on säännös tietojen saamisesta maksutta. Eläkelaitoksen tulisi kuitenkin maksaa kohtuullinen palkkio lääkärinlausunnosta. Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n 12 §:ssä.

145 §. *Eläkkeenhakijan ja –saajan ilmoitusvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin eläkkeenhakijan ja –saajan velvollisuudesta antaa tietoja oikeudesta eläkkeeseen tai kuntoutusetuuteen ja sen määrään liittyvässä asiassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin eläkkeenhakijan velvollisuudesta antaa kunnalliselle eläkelaitokselle eläkeasian käsittelemistä ja ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työky-

vyttömyyseläkkeen saajan velvollisuudesta ilmoittaa sellaisista olosuhteistaan tapahtuneesta muutoksesta, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada edelleen työkyvyttömyyseläkettä. Tällaisia ilmoitettavia seikkoja olisivat työkyvyn palaaminen ja kuntoutuksen keskeyttäminen. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja olisi myös velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työhön paluustaan, koska yksilöllisen varhaiseläkkeen täysimääräisenä maksamisen edellytyksenä on, etteivät ansiot ylitä tiettyä rahamäärää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työttömyyseläkettä saavan ilmoitusvelvollisuudesta. Työttömyyseläke voidaan 37 §:n mukaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja oleskellee ulkomailla tai ei muusta syystä voi ottaa vastaan hänelle tarjottua työtä, eläkkeensaaja menee ansiotyöhön, jossa hänen ansionsa ylittävät tietyn rahamäärän tai eläkkeensaaja kieltäytyy vastaanottamasta vähintään kuukauden jatkuvaa työtä. Eläkkeensaajalla olisi velvollinen ilmoittamaan näistä seikoista eläkelaitokselle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen saajan velvollisuudesta ilmoittaa niistä muutoksista hänen olosuhteistaan, joilla on vaikutusta osa-aikaeläkkeen määrään tai sen maksamiseen. Osa-aikaeläkkeen määrä saattaa muuttua, jos ansioissa tapahtuu muutoksia taikka henkilö aloittaa tai lopettaa työnteon. Eläkeoikeutta ei ole enää, jos henkilölle myönnetään työeläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä taikka osa-aikatyönteko on keskeytyneenä yli kuusi viikkoa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin perheläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuudesta. Leskellä ei ole enää oikeutta perheläkkeeseen, jos hän solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana. Lapseneläke lakkaa, jos lapsi annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai hänen puolisolleen.

Pykälän 6 momentissa olisi täydentävä säännös ilmoitusvelvollisuudesta. Eläkelaitos voisi pyytää eläkkeensaajalta selvityksen 2—5 momenteissa mainituista asioista sekä muista näihin verrattavista asioista, jos on luultavaa, että eläkkeensaajan oloissa on tapahtunut sellainen muutos, jolla on vaikutusta eläkkeen määrään tai sen edelleen maksamiseen. Jos eläkkeensaaja ei toimita pyydettyä ilmoitusta, eläkelaitoksella olisi oikeus

ratkaista asia niillä selvityksillä, joita sillä on käytettävänä.

Nykyisin tietojenantovelvollisuudesta säädetään KVTEL:n 12 a §:ssä.

146 §. *Jäsenyhteisöjen ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän 1 momentin nojalla jäsenyhteisöjen tulisi ilmoittaa eläkelaitokselle neljännesvuosittain lain piiriin kuuluvien henkilöiden eläkeoikeuteen liittyvät palvelussuhdetiedot. Jos jäsenyhteisö ei ilmoita eläkelaitoksen tarvitsemia tietoja tai ilmoittaa ne myöhemmin kuin eläkelaitos määrää, eläkelaitoksella olisi oikeus määrätä maksuosuuteen kohtuullinen korotus kuitenkin niin, että maksuosuus olisi maksettava korkeintaan kaksinkertaisena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jäsenyhteisön velvollisuudesta antaa eläkelaitokselle ja tämän lain mukaiselle muutoshakuelimelle tietoja pyydettyinä. Velvollisuus tietojen antoon koskisi tietoja, jotka ovat välttämättömiä eläketurvan järjestämiseksi ja sekä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi tai tietoja, jotka ovat välttämättömiä lain täytäntöönpanossa.

Pykälän 3 momentissa olisi rajoitussäännös siitä, mitä tietoja jäsenyhteisöille voidaan ilmoittaa ilman eläkkeenhakijan suostumusta. Jäsenyhteisöille saataisiin ilmoittaa vain ne tiedot, jotka eläkeasiaa ratkaistaessa ovat välttämättömiä. Kuntoutusta koskevista tilanteista jäsenyhteisölle saisi ilmoittaa vain ne välttämättömät tiedot, jotka ovat tarpeen henkilön kuntoutustarvetta vastaavan kuntoutuksen selvittämiseksi tai eläkelaitoksen myöntämän ammatillisen kuntoutuksen järjestämiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta tarkistaa tiedot jäsenyhteisön asiakirjoista. Asiakirjoilla tarkoitetaan perinteisten paperialusteisten asiakirjojen lisäksi myös sähköisiä asiakirjoja ja muilla apuvälineillä selville saatavissa olevia asiakirjoja.

Pykälän 5 momentissa on säännös siitä, että eläkelaitoksen tehtävänä olisi pitää rekisteriä lain piiriin kuuluvien henkilöiden palvelussuhteista ja tallentaa sinne 145 §:n ja tämän pykälän perusteella saamansa tiedot henkilöiden eläkeoikeuteen vaikuttavista asioista. Eläkelaitoksella olisi myös oikeus antaa jäsenyhteisöille määräyksiä siitä, miten ja

missä aikataulussa tiedot ilmoitetaan eläkelaitoksen rekisteriin.

Nykyinen säännös on KVTEL:n 12 b §:ssä.

147 §. *Tietojen antaminen jäsenyhteisöille.* Lain 131 §:n mukaan eläkelaitoksen menot jaetaan sen jäsenyhteisöjen maksettaviksi. Jäsenyhteisöjen maksuosuudet määräytyvät pääosin lain piiriin kuuluvien henkilöiden palkkasumman perusteella. Osa maksuosuudesta voidaan periä jäsenyhteisön palveluksen perusteella määräytyvien eläkkeiden tai niiden osien suhteessa. Lisäksi jäsenyhteisöltä voidaan periä myönnetyn eläkkeen perusteella niin sanottu omavastuuosuus. Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa jäsenyhteisölleen 131 §:n mukaisen maksuosuuden määrittämiseksi sekä kirjanpitoa varten tarpeelliset tiedot sekä oikeudesta ilmoittaa etuuden myöntämisestä sille jäsenyhteisölle, jonka palveluksessa etuuden saanut henkilö on tai jonka palvelussuhteen perusteella maksuosuus etuudesta määräytyy. Koska eläkkeelle siirtyminen aiheuttaa jäsenyhteisölle toimenpiteitä virka- tai työsuhteiden päättämiseksi tai avoimen viran täyttämiseksi, jäsenyhteisön on välttämätöntä tietää, onko henkilölle myönnetty eläke ja eläkkeen alkamis- ja päättymisajankohta. Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa nämä tiedot sille jäsenyhteisölle, jonka palveluksesta henkilö jää eläkkeelle. Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n 12 c §:ssä.

148 §. *Eläkelaitoksen oikeus antaa tietoja.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, jolloin eläkelaitos voi julkisuuslain salassapitosäännösten ja muiden tietojen antoa koskevien rajoitusten estämättä antaa lain toimeenpanon perusteella saamiaan tai hallussaan olevia tietoja eri viranomaisille, laitoksille, eläketurvakeskukselle, muille eläkelaitoksille, vakuutusyhtiöille ja muille tahoille. Nykyinen säännös on KVTEL:n 12 d §:ssä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja salassapitosäännösten estämättä asianomaisille viranomaisille ja laitoksille Suomessa ja ulkomailla Suomea sitovien sosiaaliturvaa koskevien kansainvälisen säädöksen toimeenpanoa varten.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa lain 144 ja 146 §:n nojalla saamiaan tietoja edelleen

eläketurvakeskukselle sekä muille työeläketurvan täytäntöönpanosta huolehtiville tahoille. Edellytyksenä on, että näillä on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella joko jäsenyhteisöltä itseltään taikka muulta 144 §:ssä mainitulta taholta taikka, jos kyseessä on toinen eläkelaitos, eläketurvakeskukselta. Tällaisten tietojen antamisen toteuttamiseksi eläkelaitoksen olisi pykälän 2 momentin mukaan sovittava eläketurvakeskuksen ja muiden eläkelaitosten kanssa ehdoista, joilla ne voisivat luovuttaa tietoja edelleen.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa eläketurvakeskukselta ja muilta työeläkejärjestelmästä huolehtivilta laitoksilta saamiaan salassa pidettäviä tietoja edelleen sellaisella taholla, jolla olisi muutenkin oikeus saada nämä tiedot lain nojalla. Tällainen taho on muun muassa kansaneläkelaitos. Näidenkin tietojen eteenpäin antamisesta olisi sovittava eläkelaitosten kesken.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan eläkelaitoksella olisi oikeus antaa välttämättömiä tietoja lain kohdassa mainituille tahoille tietyn yksittäisten rikosten selvittämistä ja syyteharkintaa varten sekä rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi tarvittavaa tietojen yhdistelyä varten. Terveystilaa koskevia tietoja eikä tietoja, jotka kuvaavat henkilön sosiaalihuollon tarvetta, ei kuitenkaan saisi antaa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa verohallinnolle sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä ennakkoperintälaissa (1118/1996) säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan eläkelaitoksella olisi oikeus antaa työntekijäin ryhmähenkivakuutusta hoitavalle poolille ne tiedot, joita tämä tarvitsee ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman myöntöedellytysten täyttämistä ratkaistessaan. Edellä tarkoitettuja tietoja voitaisiin antaa myös Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle sekä valtiokonttorille, jotka myös hoitavat ryhmähenkivakuutuksen mukaisia etuuksia.

Pykälän 1 momentin 7—9 kohdassa olisi tiedonanto-oikeutta koskevat säännökset lain mukaan karttuneista eläkkeistä lisäturvan hoitamista ja järjestämistä varten. Pykälän 1

momentin 7 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja vakuutusyhtiölle, jos jäsenyhteisö on järjestänyt työntekijälleen lain 9 §:ssä tarkoitettua vapaamuotoista lisäturvaa. Eläkelaitos voisi antaa tietoja lain mukaan karttuneesta eläkkeestä myös silloin, kun yksityinen työnantaja on täydentänyt työntekijänsä lakisääteistä eläketurvaa ja työntekijälle on karttunut eläkettä myös tämän lain mukaisesti. Yksityinen työnantaja on voinut järjestää lisäeläketurvan myös olemalla osakkaana vakuutuskassalain mukaisessa eläkekassassa tai käyttämällä eläkesäätiölain mukaista eläkesäätiötä.

Momentin 8 kohdassa säädettäisiin eläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja silloin, kun olemassa oleva lisäeläkejärjestely korvataan muulla vastaavalla lakisääteiseen eläketurvaan liittyvällä eläkejärjestelyllä. Tietoja annettaisiin vain edellytyksellä, että eläkelaitokselle esitetään selvitys siitä, että uusi järjestely merkitsee aikaisemman järjestelyn korvaamista tai jatkamista.

Momentin 9 kohta koskisi tilanteita, joissa ei ole voimassa edellä tarkoitettua lisäeläkejärjestelyä. Eläkelaitos voisi antaa tarpeelliset tiedot lisäeläkkeen ehtojen määrittelyä varten. Tietoja ei saisi antaa, jos työntekijä on kieltäytynyt eläkejärjestelystä tai kieltänyt antamasta tietojaan. Lisäksi edellytettäisiin, että eläkejärjestelyn piiriin kuuluville on kerrottu lisäturvan järjestäjän oikeudesta saada tarvittavia tietoja.

Pykälän 2 momentti sisältäisi rajoituksen tietojen antamiseen. Kunnallinen eläkelaitos voisi antaa 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja eläketurvakeskukselle ja muille eläkelaitoksille, jos se on sopinut näiden kanssa siitä, mitä tietoja eläketurvakeskus ja eläkelaitokset voivat luovuttaa edelleen ja kenelle tietoja voidaan edelleen luovuttaa. Kunnallisen eläkelaitoksen olisi vastaavasti sovittava eläketurvakeskuksen ja muiden eläkelaitosten kanssa millä ehdoilla se voi luovuttaa niiltä saamiaan 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja edelleen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös tietojen edelleen antamisesta. Sen mukaan ennen tietojen antamista 1 momentissa säädettyissä tilanteissa, Kuntien eläkevakuutuksen tulee tarkistaa, että tietojen saajalla on oikeus lain nojalla saada näitä tietoja eläke-

laitokselta. Kuntien eläkevakuutus olisi myös vastuussa siitä, että tiedot vastaavat alkupe räisiä tietoja.

149 §. *Tekninen käyttöyhteys.* Pykälässä säädettäisiin teknisen käyttöyhteyden avaamista ja tietojen antamista sen avulla. Julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa säädetään viranomaisen oikeudesta avata toiselle viranomaiselle tekninen käyttöyhteys henkilökisteriinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn tehtävän mukaan otettava päätöksenteossaan huomioon. Säännöksen mukaan salassa pidettävien tietojen osalta edellytetään, että tietojen luovuttamisesta säädetään erikseen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tilanteiden lisäksi kunnallisella eläkelaitoksella olisi oikeus avata tekninen käyttöyhteys lakisääteistä sosiaalivakuutusta toimeenpanevalle yhteisölle tai laitokselle henkilökisteriinsä sellaisiin tietoihin, jotka kyseisellä taholla on tämän tai muun lain nojalla oikeus saada tehtäviensä toimeenpanoa varten.

Samalla tavalla eläkelaitoksella olisi 1 momentin 2 kohdan mukaan oikeus avata tekninen käyttöyhteys edellä 148 §:n 1 momentin 1—3 ja 6 kohdassa säädetyille viranomaiselle tai toimielimelle mainituissa lainkohdissa tarkoitettujen tietojen antamista varten.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan eläkelaitoksella olisi oikeus avata tekninen käyttöyhteys tuloverolain (1535/1992) 96 §:ssä tarkoitettulle vapaaehtoista eläkevakuutusta hoitavalle vakuutusyhtiölle tietoihin, jotka ovat välttämättömiä vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun perusteella verotuksessa tehtävän vähennyksen selvittämiseksi.

Lisäksi eläkelaitoksella olisi momentin 4 kohdan mukaan oikeus avata tekninen käyttöyhteys henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle 148 §:n 1 momentin 7—9 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamiseksi.

Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöt ilmoittavat palveluksessaan olevien henkilöiden palvelussuhteisiin liittyvät tiedot eläkelaitoksen palvelusuhderekisteriin. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että jäsenyhteisöt voisivat täyttää tiedonantovelvollisuutensa teknisen käyttöyhteyden avulla. Eläkelaitos voisi myös avata teknisen käyttöyhteyden

eläketurvakeskukselle ja muille eläkelaitoksille, jotta ne voisivat antaa henkilölle itselleen tietoja tämän eläkelain mukaan karttuneesta eläkkeestä.

Pykälän 3 momentin mukaan 148 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja saisi antaa teknisen käyttöyhteyden avulla vain, jos tästä on 148 §:n 2 momentin mukaisesti sovittu eläketurvakeskuksen tai sen eläkelaitosten kanssa, joilta käyttöyhteyden avaaja on luovutettavat tiedot saanut.

Teknisen käyttöyhteyden avulla saisi hakea myös salassa pidettäviä tietoja paitsi 1 momentin 3 kohdassa mainituissa tilanteissa. Tällöin tietoja saisi hakea vain, jos henkilö itse on antanut siihen suostumuksensa. Tästä säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, että eläkelaitoksen tulee ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista varmistua siitä, että käyttöyhteyden saaja huolehtii tietojen suojaamisesta.

Nykyinen säännös on KVTEL:n 12 e §:ssä.

150 §. *Tieto vajaanvaltaiselle myönnetystä taloudellisesta tuesta.* Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa vajaanvaltaiselle myönnetystä 8 §:n 3 momentin mukaisesta taloudellisesta tuesta vajaanvaltaisen kotikunnan holhousviranomaiselle. Nykyisin tästä velvollisuudesta säädetään KVTEL:n 12 f §:ssä.

151 §. *Velvollisuus ilmoittaa eläkkeenhakijalle tietojen luovuttamisesta.* Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen velvollisuudesta antaa eläkkeenhakijalle etukäteen tiedot siitä, mihin kaikkiin tarkoituksiin tietoja voidaan käyttää. Pykälä vastaa nykyistä KVTEL:n 12 g §:ää.

152 §. *Tieto kuntoutuksesta Kansaneläkelaitokselle.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi eläkesäännön 8 §:n 3 momentin määräys eläkelaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa kansaneläkelaitokselle, kun se tekee päätöksen 17 §:n mukaisista kuntoutustoimenpiteistä tai kuntoutusrahasta.

12 luku. Muutoksenhaku

153 §. *Muutoksen hakeminen.* Pykälässä säädettäisiin muutoksen hakemisesta kunnallisen eläkelaitoksen eläkettä koskevaan päätökseen. Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n

7 §:n 1 momentissa ja 8 §:n 1 ja 5 momentissa. Kunnallisen eläkelaitoksen päätöksestä haettaisiin muutosta kuntien eläkelautakunnasta. Kuntien eläkelautakunta toimisi eläkelaitoksen yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan eläkelautakunnan päätöksestä valitettaisiin vakuutusosikeuteen. Vakuutusosikeuden päätökseen ei voisi hakea muutosta. Vakuutusosikeudesta on säädetty erikseen.

Pykälän 3 momentin mukaan sovellettaisiin tämän luvun säännöksiä, kun kunnallisen eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään haetaan muutosta ja valitusasiaa käsitellään. Päätösyhdistelmää koskeva valitus käsiteltäisiin kuntien eläkelautakunnassa myös siltä osin kuin se koskee yksityisten alojen ja valtion eläkejärjestelmän mukaisia etuuksia. Vastaavasti, kun kunnallisen eläkelaitoksen päätös sisältyy yksityisten alojen eläkelaitoksen tai valtiokonttorin viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään, siihen haettaisiin muutosta ja asia käsiteltäisiin siten kuin TEL:ssa tai muissa yksityisten alojen eläkelaeissa taikka VEL:ssa säädetään. Tällöin yksityisten alojen eläkelaitoksen tai valtiokonttorin olisi siltä osin kuin valitus koskee kunnallisen eläkelain mukaista eläketurvaa, pyydettävä valituksesta kunnallisen eläkelaitoksen lausunto, jollei valitus koske yksinomaan työkyvyn arviointia.

154 §. *Kuntien eläkelautakunta.* Kuntien eläkelautakunnasta ja sen jäsenistä säädetään nykyisin KVTEL:n 7 §:n 2 ja 5 momentissa. Kuntien eläkelautakunnassa olisi puheenjohtaja sekä varapuheenjohtaja ja jäseniä olisi yhteensä yhdeksän. Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla tulisi olla oikeustieteellinen koulutus sekä virkamies- ja työoikeuden tuntemusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lautakunnan jäsenistä. Yhdellä jäsenellä tulisi olla lääketieteellinen koulutus ja yhdellä vakuustoitominnan tuntemusta. Muista jäsenistä kolme nimettäisiin Suomen Kuntaliitto ry:n ehdotuksesta ja kolme kunnallisten pääsopijajärjestöjen ehdotuksesta. Jokaisella jäsenellä olisi henkilökohtainen varajäsen, johon sovelletaan samoja säännöksiä kuin varsinaiseen jäseneseenkin.

Pykälän 3 momentin mukaan lautakunta

voisi toimia jaostoissa.

155 §. *Kuntien eläkelautakunnan asettaminen, järjestysmuoto, esittelijät ja asian käsittely.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi nykyisten KVTEL:n 7 §:n 3, 4 ja 6 momentin ja 14 §:n 2 momentin sisältö. Kuntien eläkelautakunnan jäsenet nimeäisi sisäasiainministeriö neljäksi vuodeksi kerrallaan. Jos eläkelautakunnan jäsenen paikka vapautuu kesken toimikauden, ministeriö nimeäisi seuraajan jäljellä olevaksi kaudeksi. Lautakunnan jäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään olisi muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään. Lautakunnan palkkiot vahvistaisi ministeriö ja esityksen tekisi kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakunnalle vahvistettaisiin työjärjestys, jossa on tarkemmat määräykset lautakunnan järjestysmuodosta ja toiminnasta. Työjärjestyksen vahvistaisi sisäasiainministeriö ja esityksen tekisi kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lautakunnan esittelijöistä. Heidät ottaisi eläkelautakunta, joka myös päättäisi heidän palkkionsa. Esittelijän tulisi olla oikeustieteellisen tutkinnon suorittanut.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asioiden käsittelystä eläkelautakunnassa. Asian käsittelyyn sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Eläkelautakunnassa järjestettäisiin tarvittaessa suullinen kuuleminen. Momentin sanamuodossa on voitu ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan tuoreet suullisen käsittelyn julkisuutta koskevat kannanotot (PeVL 35/2001, 14/2002, 15/2002 ja 17/2002). Lähökohtana on, että suullisessa käsittelyssä noudatettaisiin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta annetussa laissa (945/1984) säädetään. Jos asia on säädetty salassa pidettäväksi, suullinen kuuleminen tulisi kuitenkin toimittaa suljetuin ovin. Samoin voitaisiin menetellä, jos asianosaiselle koituisi julkisesta käsittelystä erityistä haittaa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin eläkelautakunnan mahdollisuudesta saada virka-apua tehtäviensä hoitamiseen poliisilta ja muilta viranomaisilta.

156 §. *Valitusoikeus.* Pykälän 1 momentin mukaan eläkeasiassa valitusoikeus olisi sekä

eläkkeenhakijalla ja –saajalla että eläkelaitoksen eläkeasiamiehellä. Nykyinen säännös on KVTEL:n 8 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valituksesta eläkelaitoksen päätökseen muussa kuin eläkettä koskevassa asiassa. Tällaiseen päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla eläkelaitoksen kotipaikan hallinto-oikeuteen eli Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitusoikeus olisi sillä, jota eläkelaitoksen päätös koskee ja tämän lisäksi myös eläkelaitoksen jäsenyhteisöllä. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta myös eläkelaitoksen hallitus. Valitus tehdään korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nykyinen säännös on KVTEL:n 8 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valituksesta, joka koskee palkansaajien eläkemaksun perintää. Henkilö, jonka palkasta tai palkkiosta eläkemaksu on peritty, voisi vaatia oikaisua maksun perimiseen eläkelaitokselta. Jos eläkelaitos ei suostu oikaisemaan maksua, tästä annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valitukseen sovellettaisiin 2 momentin säännöksiä. Nykyinen säännös on KVTEL:n 6 c §:n 4 momentissa.

157 §. *Valitusaika.* Pykälän 1 momentin mukaan valitusaika olisi 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Päätös saataisiin antaa tiedoksi lähettämällä se asianosaiselle postin välityksellä. Tällöin hänen katsottaisiin saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä lukien, jollei valituksen yhteydessä muuta näydetä. Sen sijaan eläkeasiamiehen valitusaika alkaisi päätöksen tekemisestä. Nykyinen säännös on KVTEL:n 8 §:n 3 momentissa.

Eläkelaitoksen valtuuskunnan, hallituksen sekä hallituksen jaoston päätös olisi pidettävä yleisesti nähtävillä sen jälkeen, kun päätöksen pohjana oleva pöytäkirja on tarkistettu. Nähtävänä pidosta ilmoitettaisiin eläkelaitoksen julkisten kuulutusten ilmoitustaululla etukäteen. Jäsenyhteisöille olisi ilmoitettava päätöksistä myös virkakirjeellä. Muutoin noudatettaisiin soveltuvin osin julkisista kuulutuksista annetun lain (34/1925) säännöksiä. Nykyisin tästä säädetään KVTEL:n 8 §:n 4 momentissa.

158 §. *Valituskielto oikeudesta kuntoutukseen.* Oikeudesta kuntoutukseen ei saisi valit-

taa. Valitusoikeutta ei myöskään olisi harrinnanvaraisesta kuntoutusrahasta tai kuntoutusavustuksesta eikä korvauksesta, jota maksetaan kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista. Nykyinen säännös on KVTEL:n 8 a §:ssä.

Kuntoutuksen kokonaisuudistus on vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä. Uudistus liittyy marraskuun 12 päivänä 2001 tehtyyn työmarkkinaosapuolten sopimukseen työeläkkeiden kehittämisestä eläkkeelle siirtymisiään nostamiseksi 2—3 vuodella. Kuntoutusta koskevien muutosten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2004 alusta lukien. Tämän muutoksen yhteydessä on tarkoitus muuttaa myös kuntoutukseen liittyvää valitusoikeutta. Tarkoitus on, että kuntoutuksen hakijalle annettaisiin valitusoikeus myös kuntoutuspäätöksistä. Tämä vastaisi perustuslakivaliokunnan lausunnoissaan 32/2000 ja 14/2002 ottamia kantoja. Koska uudistus kokonaisuudessaan tulee voimaan vasta vuoden 2004 alusta ja sen yksityiskohdat kaikilta osilta eivät ole vielä selvillä, ei ole tarkoituksenmukaista, että kunnallisessa järjestelmässä valitusoikeutta laajennetaan ennen kuin kuntoutuksuuudistukseen liittyvät muut muutoksetkin toteutetaan. Nykyistä KVTEL 8 a §:ää ja ehdotettu 158 §:ää vastaavat säännökset ovat nykyisin myös TEL 4 n §:n 2 momentissa ja VEL 18 e §:n 1 momentissa.

159 §. *Eläkelaitoksen itseoikaisu.* Eläkelaitoksen itseoikaisua koskeva säännös on KVTEL:n 9 §:ssä. Eläkeasioita koskeva valituskirjelmä toimitettaisiin aina eläkelaitokselle.

Jos eläkelaitos hyväksyisi kaikki valittajan vaatimukset, sen olisi annettava uusi päätös asiasta. Tästä oikaisupäätöksestä olisi normaali valitusoikeus. Oikaisupäätöksestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa eläkelaitos ei oikaise päätöstään. Tällöin eläkelaitoksen olisi toimitettava valitus oman lausuntonsa kera joko eläkelautakunnalle tai, jos on kysymys eläkelautakunnan tekemästä päätöksestä, vakuutusosueudelle. Valitus ja lausunto olisi toimitettava muutoksenhakuelimelle 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Jos eläkelaitos hyväksyy valituksen joltain osin, sen olisi annettava asiasta väliaikainen päätös. Väliai-

kaisesta päätöksestä ei saisi valittaa. Väliaikaisesta päätöksestä olisi annettava tieto valitusviranomaiselle. Jos eläkeasiamies on valittajana, valitus toimitettaisiin aina eläkelautakunnan tai vakuutusosueuden käsiteltäväksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin pidentyneestä 30 päivän määräaikaan. Jos valituksen käsittely edellyttää lisäselvityksen hankkimista, 30 päivän määräajasta voisi poiketa. Lisäselvityksen hankkimisesta olisi aina tiedotettava valittajalle ja valituskirjelmä lausuntoineen on toimitettava muutoksenhakuelimelle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

160 §. *Muutoksenhaku päätösyhdistelmään.* Nykyiset säännökset ovat KVTEL:n 9 §:n 5—8 momentissa. Kunnallisen eläkelaitoksen antamaa päätösyhdistelmää koskeva valitus toimitettaisiin kunnalliselle eläkelaitokselle. Kunnallinen eläkelaitos pyytäisi valituksen johdosta lausunnot yksityisten alojen eläkelaitokselta sekä valtiokonttorilta siltä osin, kun valitus koskee niiden päätöstä. Jos asia koskee vain työkyvyn arviointia, lausunto pyydetäisiin vain, kun kysymyksessä on tapaus, josta on neuvoteltu yksityisten alojen eläkelaitoksen kanssa ja lausunto pyydetäisiin vain siltä laitokselta.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnallinen eläkelaitos antaisi uuden oikaistun päätösyhdistelmän, jos kaikki eläkelaitokset hyväksyvät valittajan vaatimukset omaa päätöstään koskevalta osin. Jos valittajan vaatimuksiin ei voida suostua kaikilta osin, kunnallinen eläkelaitos toimittaisi valituksen ja siitä annetut lausunnot kuntien eläkelautakunnalle tai vakuutusosueudelle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työkyvyn arviointiin liittyvistä valituksista. Jos kunnallinen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena hyväksyy valittajan esittämät vaatimukset, se voisi antaa uuden oikaistun päätösyhdistelmän pyytämättä lausuntoa valtiokonttorilta tai yksityisten alojen eläkelaitokselta, jollei kysymyksessä ole tapaus, josta eläkeoikeutta ratkaistaessa on täytynyt neuvotella. Jos eläkelaitos ei hyväksy valittajan vaatimuksia, se siirtäisi valituksen kuntien eläkelautakunnan tai vakuutusosueuden käsiteltäväksi. Jos kysymyksessä on tapaus, josta eläkelaitos on neuvotellut yksityisten alojen eläkelaitoksen kanssa, myös valitustilantees-

sa pyydetäisiin lausunto asianomaiselta eläkelaitokselta. Jos tämä eläkelaitos ei hyväksy valittajan vaatimuksia, valituksen käsittely siirtyisi tältä osin yksityisten alojen eläkelaitoksen muutoksenhakuelimelle.

Pykälän 4 momentin mukaan päätösyhdistelmää koskevaa valitusasiaa tai päätöksen poistamista tai oikaisemista koskevaa asiaa käsiteltäessä eläkelaitoksessa, eläkelautakunnassa tai vakuutus oikeudessa sovellettaisiin kunnallista eläkelakia, jollei vakuutus oikeutta koskevassa laissa toisin säädetä.

161 §. *Päätöksen täytäntöönpano.* Päätöksen täytäntöönpanosta säädetään nykyisin KVTEL:n 9 a §:ssä. Kunnallisen eläkelaitoksen sekä kuntien eläkelautakunnan antama päätös voitaisiin panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei täytäntöönpano aiheuta sitä, että muutoksen hakeminen päätökseen käy hyödyttömäksi. Valitusviranomainen voisi myös kieltää täytäntöönpanon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin takaisinperintää koskevien lainvoimaisten päätösten täytäntöönpanosta. Ne voitaisiin laittaa täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen päätös.

Vastaavia säännöksiä sovellettaisiin myös kunnallisen eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa.

162 §. *Lainvoimaisen päätöksen muuttaminen.* Nykyinen säännös on KVTEL:n 10 §:ssä. Vakuutus oikeus voisi poistaa lainvoimaisen päätöksen. Poistamisen edellytyksenä olisi, että päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai että se ei ole ilmeisesti lain mukainen. Poistaminen tehtäisiin joko eläkelaitoksen tai asianosaisen hakemuksesta. Vakuutus oikeuden olisi kuuluttava muita asianosaisia. Kun päätös poistetaan, se olisi käsiteltävä uudelleen eläkelaitoksessa. Jos eläkelaitos hakee päätöksen poistamista, se voisi väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräjän jälkeen saapuneiden valitusten käsittelemisestä. Jos valittaja esittää painavan syyn siitä, ettei ole voinut tehdä valitusta määräjän kuluessa, valitus voitaisiin käsitellä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen mahdollisuudesta oikaista lainvoi-

maista päätöstään valitusajan päättymisen jälkeenkin Eläkelaitoksella olisi lainvoimaisen päätöksen estämättä oikeus myöntää eväty etuus tai myöntää eläke aikaisempaa suurempana. Tällainen tilanne voisi tulla esille joko eläkelaitoksen aloitteesta tai eläkkeenhakijan tai –saajan hakemuksesta. Myös eläkelautakunta ja vakuutus oikeus voisivat menetellä vastaavasti valitusasiaa käsitellessään.

163 §. *Virheen korjaaminen.* Pykälässä säädettäisiin asiavirheen korjaamisesta. Nykyinen säännös on KVTEL:n 10 b §:ssä. Jos eläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen, eläkelaitos voisi poistaa virheellisen päätöksen ja tehdä uuden päätöksen. Tämä edellyttäisi kuitenkin aina asianosaisen suostumusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirjoitusvirheen korjaamisesta. Jos eläkelaitoksen päätöksessä on kirjoitus- tai laskuvirhe, päätös pitäisi korjata. Jos virheen korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen, ei virhettä saisi kuitenkaan korjata.

Pykälän 3 momentin mukaan korjaamisesta olisi tehtävä merkintä eläkelaitoksessa olevaan tallekappaleeseen. Eläkkeenhakijalle itselleen olisi toimitettava korjattu tai uusi päätös. Jos korjatusta päätöksestä on valitettu ja asian käsittely on vielä kesken muutoksenhakuelimessä, korjauksesta olisi ilmoitettava eläkelautakunnalle tai vakuutus oikeudelle ja toimitettava sille uusi päätös.

Pykälän 4 momentin mukaan, jos eläkkeenhakija pyytää virheen korjaamista ja eläkelaitos kieltäytyy siitä, tästä annettavaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla.

13 luku. Erinäiset säännökset

164 §. *Hallintomenettelylain periaatteiden noudattaminen.* Pykälässä säädettäisiin eläkkeenhakijan tai –saajan oikeudesta tulla kuuluksi häntä koskevan asian käsittelyssä. Kun kunnallinen eläkelaitos käsittelee tämän lain taikka tämän lain perusteella annetun lisäeläkesäännön mukaista eläkehakemusta, oikeutta eläkkeeseen, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnas-

tettavia asioita, asianosaiselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se hänen etunsa vuoksi on ilmeisen tarpeellista. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa käyttäisi hänen edunvalvojansa muuta kuin henkilöä koskevassa asiassa. Muutoin noudatettaisiin niissä hallintomenettelylain säännöksissä ilmaistuja periaatteita, jotka koskevat neuvontaa, asiamiestä ja avustajaa, asiakirjassa olevan puutteen poistamista, esteellisyyssperusteita, esteellisyyden vaikutusta, vajaavaltaisen puhevaltaa, edunvalvojan oikeutta käyttää puhevaltaa, edunvalvojan ja päämiehen kuulemista, määräämää, päätöksen sisältöä sekä päätöksen perustelemista. Tätä pykälää ei enää olisi tarpeellinen, jos oikeusministeriössä valmisteltavana oleva hallintolaki, joka ottaisi huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa 17/2002 ilmaistun kannan eräiden lakien nykyisin puutteellisista viittauksista hallintomenettelylakiin ja myös asianosaisten kuulemisesta, tulee voimaan. Voimaantuloa suunnitellaan kuitenkin vasta vuoden 2004 alusta, joten tämän vuoksi ehdotetaan säännöksen siirtämistä nykyisessä muodossaan KVTEL:sta uuteen lakiin vielä tässä vaiheessa. Vastaava säännös on tällä hetkellä myös TEL 10 c §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta esteellisyyteen. Sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, eläkelaitoksen viranhaltija, työntekijä sekä luottamushenkilö voisi kuitenkin käsitellä asiaa, joka koskee eläkelaitoksen jäsenyhteisöä tai sen palveluksessa olevaa henkilöä tai muuta tämän lain eläketurvan alaisuuteen kuuluvaa henkilöä.

Nykyinen säännös on KVTEL:n 5 b §:ssä.

165 §. *Neuvotteluoikeus.* Nykyisessä KVTEL:n 19 b §:ssä säädetään kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden oikeudesta neuvotella eläketurvaa koskevista asioista eläkelaitoksen kanssa. Neuvottelut käytäisiin kunnallisten pääsopijajärjestöjen välityksellä ja niihin sovellettaisiin kunnan viranhaltijain ja työntekijäin neuvotteluoikeudesta annettua lakia (389/1944).

166 §. *Yhteistoiminta.* Pykälässä säädettäisiin yhteistoiminnasta eläketurvakeskuksen ja muiden eläkelaitosten kanssa. Eläkelaitos voisi sopia yhteistoiminnasta näiden laitosten kanssa. Nykyinen säännös on KVTEL:n

13 §:ssä.

167 §. *Oikeus siirtää eläke.* Pykälässä säädettäisiin Euroopan yhteisöjen palveluksessa olevan henkilön oikeudesta siirtää tämän lain perusteella karttunut eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään. Siirtoon ja palautukseen sovellettaisiin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmien välillä annettua lakia (165/1999).

168 §. *Säännöt.* Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta hyväksyisi eläkelaitokselle lisäeläkesäännön, ohjesäännön, tilisäännön sekä toimiston johtosäännön. Ohjesäännössä annettaisiin tarvittavat yleiset määräykset eläkelaitoksen järjestysmuodosta ja toiminnasta, ja se olisi alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi. Nykyinen säännös on KVTEL:n 14 §:n 1 momentissa.

169 §. *Voimaantulo.* Tämän lain voimaantulosta esitetään säädettäväksi erillisellä voimaantuloilalla.

1.3. Kunnallisen eläkelain voimaantuloilaki

1 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kunnallisen eläkelain voimaantulosta.

Kunnallinen eläkelaki tulee voimaan ennen vuoden 2004 alkua. Siihen on jo sisällytetty julkisen ja yksityisen sektorin väliseen viimeisen eläkelaitoksen määräytymiseen ja viimeisenä eläkelaitoksena toimimiseen liittyvät säännökset. Ne tulevat kuitenkin voimaan vasta vuoden 2004 alusta. Tästä syystä pykälässä olisi erillinen voimaantulosäännös viimeistä eläkelaitosta koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

2 §. Kunnallinen eläkelaki korvaisi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain kokonaisuudessaan. Tästä syystä ehdotetaan, että kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki kumottaisiin. Samalla kumoutuisi sen nojalla annettu kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntö.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain ja sen nojalla annetun kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön perusteella myönnettyjä eläkkeitä ja etuuksia saatetaan joutua myöhemmin tarkistamaan esimerkiksi uuden yhteensovituksen vuoksi. Aikaisem-

min voimassa olleiden säännösten perusteella myönnettyä, mutta jostain syystä aiheettomasti maksettua eläkettä joudutaan ehkä perimään takaisin. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi, että kunnallisen eläkelain säännöksiä sovelletaan myös niihin eläkkeisiin, jotka on myönnetty aikaisemmin voimassa olleiden säännösten ja määräysten mukaisesti.

3 §. Kunnallisessa eläketurvassa oli ennen vuotta 1995 voimassa lisäeläkejärjestelmä, jossa eläkkeen määräytymiseen liittyvät määräykset olivat erilaiset kuin peruseläketurvassa. Vuoden 1995 alusta lukien kunnalliseen eläkejärjestelmään tehtiin muutokset, joiden perusteella eläketurva määräytyy vain perusturvan mukaisesti. Perusturva koskevat säännökset siirretään kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännöstä kunnalliseen eläkelakiin. Aikaisemmin voimassa olleet perus- ja lisäeläketurva jäivät kuitenkin koskemaan sellaisinaan viranhaltijoita ja työntekijöitä, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1940. Lisäeläketurva mukainen yleinen eläkeikä on 63 vuotta. Viimeinen ikäluokka, jota lisäeläketurva sellaisenaan koskee täyttää eläkeikänsä jo vuonna 2002. Koska henkilöitä, jotka vielä ovat kuntien palveluksessa ja kuuluvat lisäturvan piiriin on erittäin vähän, lisäturva koskevia säännöksiä ei ehdoteta otattavaksi kunnalliseen eläkelakiin. Ennen vuotta 1940 syntyneet täyttävät peruseläketurvan mukaisen 65 vuoden eläkeikänsäkin viimeistään vuonna 2004. Tästä syystä ehdotetaan, ettei uusi laki koske lainkaan ennen vuotta 1940 syntyneitä viranhaltijoita ja työntekijöitä eläkeoikeuden ja eläkkeen määräytymisen osalta. Kunnallista eläkelakia sovellettaisiin heihin sen sijaan muilta osin, kuten viimeisen laitoksen periaatteen, eläkkeen maksamisen ja muutoksenhaun osalta.

Perhe- ja omaishoitajat eivät kuuluneet lainkaan lisäturvan piiriin. Ennen vuotta 1995 heitä koskevan perusturvankin määräykset poikkesivat jonkin verran nykyisin voimassa olevasta perusturvasta lähinnä eläkkeen karttumisprosentin osalta. Jotta niitä ei tarvitsisi siirtää uuteen lakiin, ehdotetaan, että laki ei koske eläkeoikeuden ja eläkkeen määräytymisen osalta myöskään ennen vuotta 1940 syntyneitä perhe- ja omaishoitajia.

Lisäturvaan sisältyi myös perhe-eläketurva. Jos edunjättäjä sai tai hänellä olisi ollut oikeus lisäturvaan, perhe-eläke lasketaan edunjättäjän lisäturvan mukaisesta eläkkeestä. Koska lisäturva koskevia säännöksiä ei oteta uuteen lakiin, ehdotetaan, että myös ennen vuotta 1940 syntyneiden edunjättäjien jälkeen myönnettävään perhe-eläkkeeseen sovellettaisiin aikaisempia, eläkeoikeutta ja eläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä sekä perus- että lisäeläketurvan osalta.

4 §. Kun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki säädettiin vuonna 1964, annettiin silloin kunnallisessa palveluksessa oleville oikeus valita edelleen oma kuntakohtainen eläkejärjestelmänsä. Useimmissa kunnissa ja joissakin kuntainliitoissa oli tuolloin voimassa oma eläkesääntönsä, jonka mukaan eläketurva määräytyi. Jos viranhaltija tai työntekijä halusi edelleen säilyttää tämän eläketurvan, hänellä oli siihen oikeus, jos hän tietyn ajan kuluessa ilmoitti työnantajalleen näin haluavansa. Eläketurva määräytyy jäsenyhteisön oman eläkesäännön mukaan, jos valinnan tehnyt henkilö on edelleen saman jäsenyhteisön palveluksessa. Uuden lain piiriin ei ole tarkoituksenmukaista siirtää näitä henkilöitä, jotka eivät kuuluneet myöskään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että aikaisempi eläkejärjestelmän valinta on edelleen voimassa ja että uusi laki ei koske näitä henkilöitä.

Kun palkansaajien eläkemaksu tuli voimaan vuonna 1993, se koski kaikkia palkansaajia. Työnantaja on velvollinen perimään kaikkien palveluksessaan olevien henkilöiden palkasta tietyn prosentin mukaisen eläkemaksun. Koska viranhaltijat ja työntekijät, jotka ovat valinneet kunnan oman eläkesäännön mukaisen eläketurvan, eivät kuuluneet kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin, on siinä ollut erillinen säännös heidän eläkemaksuvelvollisuudestaan. Kun ehdotetun 1 momentin mukaan nämä henkilöt eivät kuuluisi myöskään kunnallisen eläkelain alaisuuteen, pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että myös he ovat velvolliset suorittamaan kunnallisen eläkelain 133 §:ssä tarkoitettua palkansaajien eläkemaksun omalle työnantajalleen.

5 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, mistä

ajankohdasta kunnallista eläkelakia sovelletaan niihin palvelussuhteisiin, jotka ovat olleet voimassa ennen lain voimaantuloa ja palvelussuhteisiin, jotka ovat voimassa lain voimaantulohetkellä. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että uutta lakia sovellettaisiin palvelussuhteisiin lain voimaantulosta lukien.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen kunnallisen eläkelain voimaantuloa palveltuun aikaan sovellettaisiin edelleen aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä. Niitä sovellettaisiin lain voimaantulohetkellä jatkuviin palvelussuhteisiin jo palvelun ajan osalta sekä ennen lain voimaantuloa päättyneisiin palvelussuhteisiin. Niitä sovellettaisiin myös palvelussuhteisiin, jotka on aikaisemmin voimassa olleen eläkesäännön perusteella päätetty palvelussuhteen teknistä katkaisua tai automaattista katkaisua koskevien määräysten perusteella ennen lain voimaantuloa taikka jotka on päätetty vuoden 1994 lopussa eläkesäännön 1 b §:n 1 momentin määräysten nojalla. Vuoden 1995 alusta kunnalliseen eläkejärjestelmään tehtiin huomattavia muutoksia, jotka koskivat muun muassa eläkkeen karttumista. Tästä syystä aikaisemmin voimassa ollut eläketurva niin sanotusti vapaakirjautettiin vuoden 1994 loppuun siten, että tuolloin voimassa olleet palvelussuhteet katkaistiin ja niille laskettiin ansaittu eläke aivan kuin palvelussuhde olisi tuolloin päättynyt. Vuoden 1995 alusta lukien henkilöiden katsottiin olevan uudessa palvelussuhteessa. Vuoden 1994 loppuun lasketut eläkkeet laskettiin niiden määräysten mukaan, jotka olivat silloin voimassa, koska tämän vapaakirjauttamisen tarkoituksena oli nimenomaan säilyttää siihen hetkeen karttunut eläketurva sellaisenaan.

Momentissa säädettäisiin niistä eläkkeen määrääntymiseen liittyvistä seikoista, joihin sovelletaan aikaisemmin voimassa olleita määräyksiä. Sovellettavat määräykset koskivat eläketurvan piiriin kuulumista, eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa, eläkettä, eläkkeen karttumaa sekä eläkepalkan määrääntymistä.

Päättyneiden palvelussuhteiden osalta esimerkiksi eläkepalkka määräytyy niiden säännösten ja määräysten mukaan, jotka olivat voimassa silloin, kun palvelussuhde päättyi. Nykyisten määräysten mukaan eläkepalkka määräytyy 10 viimeisen vuoden ansioista.

Jos palvelussuhde kuitenkin on päättynyt ennen vuotta 1996, lasketaan eläkepalkka tuolloin voimassa olleiden määräysten mukaan neljän viimeisen kalenterivuoden ansioista.

Uusia säännöksiä ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa myöskään kaikilta osiltaan niihin palvelussuhteisiin, jotka ovat voimassa lain voimaantullessa. Eläkepalkka näistä palvelussuhteista luonnollisesti määräytyy palvelussuhteen päättymishetkellä voimassa olevien säännösten mukaan, mutta eläkepalkkavuosiksi joudutaan mahdollisesti hakemaan myös ennen kunnallisen eläkelain voimaantuloa palvelulta ajalta olleita ansioita. Eläketurvan sisältöön liittyy kuitenkin myös eräitä sellaisia säännöksiä, joita on sovellettu palvelussuhteeseen sen voimassaoloajankohdan mukaan. Tällainen määräys on ollut muun muassa eläkeoikeuden syntymiseen liittynyt vähimmäisansiovaatimus. Ennen vuotta 1998 voimassa olleilta, eläkkeeseen oikeuttavilta palvelussuhteilta edellytettiin, että kuukausiansio täytti tietyn rajamäärän, ja rajamäärän täyttymistä tarkasteltiin kalenterivuositain. Vuoden 1998 alusta tämä edellytys on poistettu, joten tätä säännöstä ei enää sisällytetä uuteen kunnalliseen eläkelakiin. Jos kuitenkin lain voimaantulohetkellä voimassa ollut palvelussuhde ei ole ennen vuotta 1998 kaikkina vuosina täyttänyt silloin eläkeoikeuden edellytyksenä ollutta ansiorajaa, ei palvelussuhteen tule oikeuttaa eläkkeeseen niiltä ajoilta, vaikka palvelussuhde päättyisi uuden lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että automaattisesti tai teknisesti päätetty palvelussuhde sekä vuoden 1994 loppuun vapaakirjauttamisen vuoksi päätetty palvelussuhde katsotaan kunnallista eläkelakia sovellettaessa alkaneen uudelleen päättämistä seuraavana päivänä.

6 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, että aikaisempia säännöksiä sovellettaessa pidetään kunnallisen eläkelain alaista palvelussuhdetta aikaisempien säännösten mukaisena kunnallisena palvelussuhteena. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi tutkittaessa oikeutta 65 vuotta alempaan eläkeikään pidetään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvana palveluna myös kunnallisen eläkelain soveltamisen piiriin kuuluvaa palvelua.

Samoin pidettäisiin aikaisempien säännösten mukaan karttunutta eläkettä ja palveltua aikaa kunnallisen eläkelain mukaan karttuneena eläkkeenä tai palveltuna aikana. Näin esimerkiksi yhteensovitusta tehtäessä aikaisempien säännösten mukaan karttunut eläke otettaisiin yhteensovituksessa huomioon samalla tavalla kuin kunnallisen eläkelain perusteella karttunut eläke. Samoin esimerkiksi aikaisempien säännösten mukaan palveltu aika luettaisiin kunnallista eläkelakia sovellettaessa esimerkiksi osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä oleviin loppukarensseihin.

7 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi aikaisemmin kunnalliseen eläketurvaan tehtyjen suojausten säilymisestä. Vuoden 1995 alusta lukien kunnallista eläkejärjestelmää muutettiin siten, että eläkkeen karttuma samoin kuin eläkeikä ja eläkkeen enimmäismäärä muutettiin vastaamaan työntekijäin eläkelakia. Eläkeikä muutettiin 65 vuodeksi myös niillä henkilöillä, joilla se oli aikaisemmin ollut 63 vuotta tai sitä alhaisempi. Aikaisempi eläkeikä suojattiin kuitenkin siten, että sitä sovelletaan aikaan ennen vuotta 1995 tietyillä edellytyksillä. Jos henkilön kunnallinen palvelussuhde jatkuu yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka, hänen eläkeikänsä määräytyy painotettuna keskiarvona aikaisemmasta 63 vuoden tai sitä alhaisemmasta eläkeiästä ja 65 vuodesta. Painotus tehdään palvelusaikojen suhteessa ennen ja jälkeen vuoden 1995. Eläkeiän laskemisesta määrätään eläkesäännössä ja palvelussuhteen yhdenjaksoisuudesta eläkesäännön voimaantulomääräyksissä. Kunnallisen eläkelain mukaan eläkeikä on 65 vuotta. Koska aikaisempi suojaus kuitenkin halutaan säilyttää niillä, joilla eläkesäännön määräysten ja voimaantulomääräysten mukaan on siihen oikeus, ehdotetaan pykälän 1 momentissa, että näiden henkilöiden eläkeikä määräytyisi edelleen eläkesäännön mukaisesti, jos kunnallinen palvelus jatkuu eläkesäännön voimaantulomääräysten mukaisesti yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

Vuoden 1995 muutoksessa suojattiin myös vuotta 1995 edeltävä parempi karttuma. Lisäeläkekarttuman säilyttäminen edellyttää eläkesäännön mukaan myöskin palvelussuhteen jatkumista eläketapahtumaan saakka. Lisäeläkeosuutta ei oteta huomioon tehtäessä

perusturvan mukaisen eläkkeen yhteensovitusta. Koska sitä ei jatkossakaan otettaisi huomioon, pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva säännös.

Karttuman ja eläkeiän lisäksi suojattiin myös eläkkeiden tavoitetaso. Lisäeläkekarttuman mukaista eläkettä yhteensovitettaessa eläkkeen tavoitetaso lasketaan myös ennen ja jälkeen vuoden 1995 voimassa olleiden palvelusaikojen suhteessa painotettuna keskiarvona luvuista 66 ja 60. Tämä niin sanottu yhteensovitusraja voi olla jokin luku 60 ja 66 väliltä ja se lasketaan jokaiselle suojatulle henkilölle erikseen. Tämänkin suojauksen säilyttämisestä ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentissa. Koska eläkkeen rajaus tehdään vain perusturvan mukaan karttuneelle eläkkeelle, momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei lisäeläkeosuutta oteta huomioon kunnallisen eläkelain mukaan tehtävässä eläkkeen rajauksessa.

8 §. Kun kunnallisessa eläkejärjestelmässä tulivat voimaan joustavat eläkejärjestelmät, luovuttiin aikaisemmin voimassa olleista ammattinimikkeisiin liittyvistä yleistä eläkeikää alhaisemmista eläkeistä. Tällöin niiden piirissä olleille henkilöille annettiin kuitenkin oikeus valita joko ammatillinen eläkeikä tai mahdollisuus siirtyä joustaville eläkemuodoille. Ammatillisen eläkeikäjärjestelmän valinneella ei ole oikeutta siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle, varhennetulle vanhuuseläkkeelle eikä osa-aikaeläkkeelle. Valinta-aika päättyi vuoden 1996 lopussa ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 a §:n mukaan tätä valintaa ei saa peruuttaa. Näitä valinnan tehneitä on edelleen kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöjen palveluksessa. Kunnallisessa eläkelaiassa ei ehdoteta rajattavaksi mitään ryhmiä joustavien eläkemuotojen ulkopuolelle. Koska ammatillisen eläkeiän valinneidenkaan aseman ei tule muuttua säädöstason muutoksen johdosta, ehdotetaan pykälään otettavaksi säännös siitä, että ammatillisen eläkeikäjärjestelmän valinneilla ei ole edelleenkaan oikeutta joustaviin eläkemuotoihin.

9 §. Perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä vuonna 1990 otettiin käyttöön niin sanottu leskeneläkkeen eläkesovitus, jossa lesken saama tai ansaitsema eläke saattaa pienentää hänen perhe-eläkettään. Eläkesovitusta tehtä-

essä käytetään tiettyjä rajoja, jotka on sidottu indeksiin. Uudistuksen voimaantullessa säädettiin kuitenkin, että ylärajana käytettävään markkamäärään 255 ei siirrytä heti vuonna 1990, vaan asteittain vuoteen 2004 mennessä. Tähän siirtymävaiheeseen liittyvä määräys ehdotetaan otettavaksi tähän pykälään.

10 §. Pykälässä säädetään lain voimaantuloa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Esityksessä ehdotetaan sisäasianministeriön asetuksella annettavaksi tarkempia säännöksiä eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen alkamispäivästä ja palvelussuhteen keston laskemisesta päivinä (61 §) sekä viimeisestä eläkelaitoksesta ja sen tehtävistä tilanteissa, joissa useampi eläkelaitos voisi toimia viimeisenä eläkelaitoksena (107 §). Sisäasiainministeriö myös vahvistaisi kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunnan jäsenten palkkiot ja eläkelautakunnan työjärjestyksen (155 §) sekä ohjesäännön, jossa on yleiset määräykset kunnallisen eläkelaitoksen järjestysmuodosta ja toiminnasta.

Kunnallinen eläkelaitos vahvistaisi kaavan, jonka mukaan eläkettä haetaan sekä määräisi eläkehakemukseen liitettävästä selvityksestä (98 §). Kunnallinen eläkelaitos vahvistaisi kaavan hakijan terveydentilaa koskevasta lääkärinlausunnosta haettaessa työkyvyttömyyseläkettä. Kunnallinen eläkelaitos myös antaisi määräykset siitä, miten eläkelaitoksen jäsenyhteisö on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle tiedot kunnallisen eläkejärjestelmän piiriin kuuluvista henkilöistä ja palvelussuhteista (146 §).

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

4. Säättämisedjärjestys

Kunnallisen eläkelain ja sen voimaantulon säättämisen myötä kaikki yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin vaikuttavat keskeiset seikat siirtyisivät alemmanasteisesta kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännöstä ja nykyisestä kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain eläkelaista uuteen kunnalliseen eläkelakiin ja sen voimaantulolakiin. Esityksessä ehdotetaan lisäksi annettavaksi sisäasiainministeriölle asetuksenantovaltuus asioissa, jotka sisältävät teknisiä yksityiskohtia. Ne eivät siten koskisi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita tai hallitusmuodon mukaan muuten lain alaan kuuluvia asioita. Esitetyillä säännöksillä säilytettäisiin kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunnalla oikeus päättää laissa mainituin rajoituksin omasta hallinnostaan ja taloudestaan sekä perustuslain 80 §:n nojalla jäsenyhteisöille määrättävistä taloudellisista velvoitteista. Näin ollen kunnallinen eläkelaitos luettaisiin edelleen perustuslain 121 §:n mukaisten kuntien itsehallinnollisesti hoidettavien tehtävien piiriin.

Ehdotetut lait voidaan siten käsitellä tavallisena lakina perustuslain 72 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

*Lakiehdotukset***1.****Kunnallinen eläkelaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään työansioiden perusteella määräytyvästä kunnallisesta eläketurvasta.

Eläketurvasta huolehtii julkisoikeudellinen kunnallinen eläkelaitos.

2 §

Jäsenyhteisöt

Kunnallisia työnantajia, joita tässä laissa kutsutaan jäsenyhteisöiksi, ovat kunnat ja kuntayhtymät sekä kunnallinen eläkelaitos ja Kuntien takauskeskus.

Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi voi liittyä:

1) sellainen yhdistys, jossa on jäsenenä vain 1 momentissa mainittuja jäsenyhteisöjä tai niiden muodostamia yhdistyksiä;

2) sellainen osakeyhtiö, jonka kaikki osakkeet ovat 1 momentissa mainittujen jäsenyhteisöjen taikka eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyneiden yhdistysten tai tässä kohdassa mainittujen osakeyhtiöiden omistuksessa ja jonka osakkeita yhtiöjärjestyksen mukaan saadaan luovuttaa vain 1 momentissa sekä tässä ja 1 kohdassa tarkoitetuille jäsenyhteisöille; sekä

3) sellainen ammatillista oppilaitosta tai ammattikorkeakoulua ylläpitävä osakeyhtiö, jonka osakkeista vähintään 90 prosenttia on 1

momentissa tarkoitettujen jäsenyhteisöjen ja eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyneiden yhdistysten omistuksessa ja jonka kaikista osakkeista osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan saadaan luovuttaa enintään 10 prosenttia muille kuin 1 momentissa mainituille jäsenyhteisöille ja eläkelaitoksen jäsenyhteisöksi liittyneille yhdistyksille.

Mitä tässä laissa säädetään jäsenyhteisöstä, sovelletaan myös jäsenyhteisöksi liittyneeseen yhdistykseen ja osakeyhtiöön.

3 §

Lain soveltamisala

Tämän lain mukaisen eläketurvan piiriin kuuluu jäsenyhteisöön virka- tai työsuhteessa oleva henkilö, jollei hänen virka- tai työsuhteeseensa perustuvasta eläketurvasta säädetään erikseen.

Eläketurvan piiriin kuuluu myös:

1) perhehoitaja, joka on tehnyt jäsenyhteisön kanssa perhehoitajalain (312/1992) 1 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen (perhehoitaja);

2) hoitaja, joka on tehnyt jäsenyhteisön kanssa sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 b §:ssä tarkoitetun sopimuksen omaishoidon tuesta (omaishoitaja); sekä

3) jäsenyhteisön luottamushenkilö.

4 §

Yleiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *palvelussuhteella* tämän lain piiriin kuuluvaa virka- tai työsuhdetta sekä perhe- ja

omaishoitajan sopimussuhdetta jäsenyhteisöön;

2) *työntekijällä* kaikkia lain soveltamisen piiriin kuuluvia henkilöitä lukuun ottamatta luottamushenkilöä;

3) *työeläkelaillla* työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainittuja lakeja ja eläkesääntöjä sekä muita niihin verrattavia säädöksiä, joissa määritellään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva eläke;

4) *työeläkkeellä* työeläkelain mukaisia eläkkeitä;

5) *täysitehoisella eläkkeellä* eläkettä, jota määrättäessä on otettu huomioon vanhuuseläkeiän täyttämiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio;

6) *tulevalla ajalla* eläketapahtuman ja vanhuuseläkeiän täyttämisen välistä aikaa;

7) *eläkepalkalla* jokaisesta palvelussuhteesta määrättävää eläkkeen perusteena olevaa palkkaa;

8) *indeksilukua vastaavilla rahamäärillä* summia, jotka tarkistetaan vuosittain tammi-kuun alusta työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten vahvistettavan indeksiluvun mukaan;

9) *edunjättäjällä* henkilöä, jonka jälkeen suoritetaan tämän lain mukaista perhe-eläkettä; sekä

10) *edunsaajalla* henkilöä, jolla on oikeus saada tämän lain mukaista perhe-eläkettä.

5 §

Soveltamisen rajoitukset

Jäsenyhteisön palvelussuhteesta sekä luottamustoimesta karttuu eläkettä tämän lain mukaisesti. Laki ei kuitenkaan koske palvelussuhdetta eikä luottamustointia:

1) siltä osin kuin palvelussuhde on ollut voimassa ennen sitä vuotta, jona työntekijä täyttää 14 vuotta;

2) joka on alkanut työntekijän tai luottamushenkilön täytettyä 65 vuotta; tai

3) työeläkelain mukaisen täysitehoisen eläkkeen eläketapahtuman ja eläkkeen päättymisen välisenä aikana.

2 luku

Eläketurva

6 §

Eläketurvan lajit

Eläketurvaan kuuluvat peruseläketurva ja kuntoutusetuudet. Eläketurvaan voi kuulua myös lisäeläketurva.

7 §

Peruseläketurva ja kuntoutusetuudet

Peruseläketurvasta ja kuntoutusetuuksista säädetään tässä laissa. Jäsenyhteisö ei voi järjestää eikä pitää voimassa palvelussuhteeseen perustuvaa peruseläketurvaa työntekijöilleen tai luottamustoimeen perustuvaa peruseläketurvaa luottamushenkilöilleen muutoin kuin tässä laissa säädetyllä tavalla.

8 §

Lisäeläketurva

Kunnallinen eläkelaitos voi järjestää työntekijöille ja luottamushenkilöille peruseläketurvan lisäksi myös lisäeläketurvaa. Lisäeläketurvan järjestäminen on jäsenyhteisölle vapaaehtoista.

Lisäeläketurvasta määrätään kunnallisen eläkelaitoksen lisäeläkesäännössä. Lisäeläketurvan perusteet ja ehdot saadaan määrätä kahden tai useamman vaihtoehtoisen järjestelmän mukaan.

Lisäeläketurvana voi olla myös työntekijän kuoltua suoritettava taloudellinen tuki. Lisäeläkesäännössä voidaan määrätä, että taloudellista tukea suoritetaan myös jäsenyhteisön palveluksessa olevan muun työeläkelain piiriin kuuluvan työntekijän jälkeen.

9 §

Muualta järjestettävä lisäeläketurva

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, jäsenyhteisö voi ottaa työntekijälleen ja luottamushenkilölleen tämän lain mukaisen elä-

keturvan lisäksi vapaamuotoisen eläkevakuutuksen tai myöntää hänelle yksittäistapauksessa ylimääräisen eläkkeen.

3 luku

Eläkeoikeus

10 §

Eläke ja muut etuudet

Työntekijällä on oikeus eläkkeeseen ja kuntoutukseen tämän lain mukaisesti. Eläkkeitä ovat vanhuuseläke, varhennettu vanhuuseläke, osa-aikaeläke, työkyvyttömyyseläke, kuntoutustuki, yksilöllinen varhaiseläke ja työttömyyseläke. Työntekijän edunsaajilla on oikeus tämän lain mukaiseen perhe-eläkkeeseen siten kuin 5 luvussa säädetään. Kuntoutukseen liittyvien etuuksien osalta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään eläkkeestä ja eläkkeensaajasta.

Luottamushenkilöllä on oikeus vanhuuseläkkeeseen, työkyvyttömyyseläkkeeseen ja kuntoutustukeen jäsenyhteisön hänelle maksamista ansionmenetyksen korvauksista ja määrääjältä maksetuista erillisistä palkkiosta. Eläkkeeseen oikeuttavilta määrääjältä maksetuilta palkkioilta edellytetään, että nämä palkkiot ovat yhteensä vähintään 12 kertaa 15,14 euroa kalenterivuodessa. Rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142. Mainittuun rajamäärän täyttymistä tarkasteltaessa otetaan huomioon kunkin jäsenyhteisön maksamat palkkiot erikseen. Luottamushenkilön jälkeen ei ole oikeutta perhe-eläkkeeseen.

11 §

Vanhuuseläke

Työntekijällä ja luottamushenkilöllä on oikeus saada vanhuuseläkettä täytettyään 65 vuoden vanhuuseläkeiän. Työntekijällä, jonka kunnallinen palvelussuhde jatkuu keskeytymättömänä hänen täytettyään vanhuuseläkeiän, ei kuitenkaan palvelussuhteen kestäessä ole oikeutta saada vanhuuseläkettä.

Jos työntekijä on vanhuuseläkeiän täyttäessään kahdessa tai useammassa palvelussuhteessa ja jokin niistä jatkuu keskeytymättä

vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen, hänellä on 1 momentin estämättä oikeus vanhuuseläkkeeseen päättyvästä ja aikaisemmin päättyneistä palvelussuhteista. Jatkovaa palvelussuhdetta ei oteta huomioon määrättäessä eläkettä päättyneistä palvelussuhteista.

12 §

Erityinen vanhuuseläkeikä

Työntekijällä on oikeus tämän lain mukaiseen vanhuuseläkkeeseen, jos hän ennen 65 vuoden iän täyttämistä on saanut vanhuuseläkkeen, joka ajalta ennen 1 päivää tammiukuuta 1995 on määrätty valtion eläkelain (280/1966) 10 §:n 2 momenttia tai sitä vastaavia säännöksiä soveltaen:

- 1) tämän lain voimaanpanolain () nojalla;
- 2) valtion eläkelain tai siihen liittyvän lain-säädännön nojalla;
- 3) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 7 §:n 1 momentin 8 kohdan tai 9 kohdassa tarkoitetun eläkesäännön nojalla;
- 4) Suomen Pankin eläkesäännön nojalla;
- 5) evankelisluterilaisen kirkon eläkelain (298/1966) nojalla;
- 6) ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain (521/1969) nojalla; tai
- 7) Ahvenanmaan maakunnan varoista soveltuvin osin valtion eläkesäännösten mukaisesti suoritettavaa eläketurvaa koskevan lain-säädännön nojalla.

Vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä 1 momentin perusteella on, että hänen kunnallinen palvelussuhteensa on päättynyt. Tällöin vanhuuseläkeikä pidetään 1 momentissa mainittujen säännösten mukaista eläkeikää.

13 §

Varhennettu vanhuuseläke

Työntekijällä on oikeus saada vanhuuseläkkeensä varhennettuna vanhuuseläkkeenä aikaisintaan viisi vuotta ennen vanhuuseläkeiän täyttämistä. Varhennuksen vuoksi eläkettä vähennetään varhennusvähennyksellä. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä vanhuuseläkkeestä tässä laissa säädetään.

14 §

Osa-aikaeläke

Työntekijällä, joka on täyttänyt 58 vuotta, on oikeus saada osa-aikaeläkettä edellyttäen, että:

1) hän ei saa työeläkettä;
2) hänellä on ennen osa-aikaeläkkeen alkamista tämän lain piiriin kuuluvaa palvelua yhdenjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta ja hän on ollut ennen osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden viiden vuoden aikana yhdessä tai useammassa eläkkeeseen oikeuttavassa palvelussuhteessa yhteensä vähintään kolme vuotta ja on ollut tänä aikana sellaisessa kokoaikaisessa palvelussuhteessa, jossa hänen tässä laissa tarkoitettu työansionsa tai työansio tässä laissa tarkoitetussa palvelussuhteessa ja jonkin muun työeläkelain piiriin kuuluvassa palvelussuhteessa tai yritystoiminnassa yhteensä on vähintään 4 kertaa 15,14 euroa kuukaudessa;

3) hänen palvelussuhteensa perusteella otettaisiin huomioon eläkeaikana tuleva aika, jos hän osa-aikaeläkkeen alkamishetkellä olisi tullut työkyvyttömäksi;

4) hänen palvelussuhteensa työaika ja ansiotulo on vähentynyt osa-aikatyössä niin, että ansiotulo työeläkelakien piiriin kuuluvassa työssä on yhteensä vähintään 35 prosenttia ja enintään 70 prosenttia 43 §:ssä tarkoitetusta vakiintuneesta ansiotulosta, kuitenkin vähintään 15,14 euroa kuukaudessa; työajan vähentäminen ei saa merkittävästi poiketa ansiotulojen vähentämisestä; ja

5) hän ei ole yhdenjaksoisesti poissa työstä kuutta viikkoa pitempää aikaa; tähän kuuden viikon jaksoon ei lueta vuosilomaa tai muuta siihen verrattavaa aikaa eikä aikaa, jolta hän saa sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista päivärahaa.

Perhepäivähoitajan katsotaan kuitenkin olevan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa kokoaikaisessa palvelussuhteessa, jos hänen keskimääräinen työansionsa työeläkelakien piiriin kuuluvassa toiminnassa on yhteensä vähintään 3,5 kertaa 15,14 euroa kuukaudessa. Työajan vähentymistä ei edellytetä.

Jos työntekijä on siirtynyt toiminnan kunnallistamisen yhteydessä valtion palveluksesta jäsenyhteisön palvelukseen, otetaan 1

momentin 2 kohdassa mainittua kuuden kuukauden ja kolmen vuoden määräaika laskettaessa huomioon kunnallistamista edeltänyt valtion palvelus.

Tässä pykälässä mainitut rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksilukua 142.

15 §

Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen

Osa-aikaeläke lakkautetaan, jos työntekijä ei täytä enää osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä. Jos työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke myönnetään samalta ajalta, jolta on maksettu osa-aikaeläkettä, katsotaan osa-aikaeläke työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen osasuoritukseksi.

Jos osa-aikaeläke on 1 momentin mukaisesti lakkautettu, työntekijällä on oikeus saada uudelleen osa-aikaeläkettä hänen täyttäessään sen saamisen edellytykset. Jos osa-aikaeläke alkaa uudelleen kuuden kuukauden kuluessa aikaisemman osa-aikaeläkkeen päättymisestä, eläke myönnetään entisin perustein, jollei 44 §:stä muuta johdu.

16 §

Siirtyminen osa-aikaeläkkeeltä vanhuuseläkkeelle

Osa-aikaeläkettä saavan työntekijän vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että osa-aikatyö on päättynyt ja että hän ennen osa-aikaeläkkeen lakkaamista ja osa-aikatyön päättymistä on saavuttanut vanhuuseläkeikänsä.

17 §

Ammatillinen kuntoutus

Työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi voidaan työntekijälle antaa ammatillista kuntoutusta.

Ammatillisena kuntoutuksena voidaan:

- 1) antaa neuvontaa;
- 2) tehdä kuntoutustutkimuksia;
- 3) antaa työhön ja ammattiin johtavaa koulutusta;

- 4) järjestää työhön valmennusta;
- 5) myöntää elinkeinotukea; sekä
- 6) järjestää ammatillista kuntoutusta tukevaa lääkinällistä kuntoutusta.

Ammatillista kuntoutusta voidaan antaa työntekijälle, jonka eläkettä tämän lain mukaan määrättäessä olisi eläkkeeseen oikeuttavana aikana otettu huomioon myös tuleva aika, jos työkyvyttömyys olisi alkanut ajankohdanaan, jona kuntoutuspäätös tehtiin. Ammatillista kuntoutusta voidaan antaa myös työntekijälle, joka päätöstä tehtäessä saa tämän lain mukaista täysitehoista eläkettä.

18 §

Kuntoutusraha

Työntekijällä, joka ei saa eläkettä, on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on estynyt tekemästä ansioyötään ammatillisen kuntoutuksen johdosta.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta, kuitenkin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuodessa. Sama koskee kuntoutusjaksojen välistä aikaa.

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa 2 momentissa mainittua aikaa pitemmältäkin ajalta, jos sen maksaminen on kuntoutuksen etenemisen turvaamiseksi perusteltua.

19 §

Kuntoutusavustus

Kuntoutusrahaa saaneelle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on hänen työllistymisensä kannalta erityisen tarpeellista.

20 §

Kuntoutuskorotus

Jos työntekijälle kunnallisen eläkelaitoksen päätöksellä annetaan 17 §:n 2 momentin 2—4 tai 6 kohdassa tarkoitettua kuntoutusta, työkyvyttömyyseläkkeeseen ja 25 §:ssä tarkoitettuun kuntoutustukeen maksetaan kun-

toutuskorotus. Kuntoutuskorotus maksetaan myös, jos vastaavan päätöksen on antanut jokin muu työeläkettä maksava eläkelaitos.

21 §

Erityiskustannukset

Työntekijälle voidaan maksaa korvausta kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista.

22 §

Kuntoutusmahdollisuuksien varmistaminen

Ennen kuin kunnallinen eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on tarvittaessa varmistettava, että hakijan mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Jos eläkehakemus hylätään, hakija ohjataan tarpeen mukaan hänen kuntoutustarvettaan vastaavan kuntoutuksen tai muiden palvelujen piiriin. Eläkelaitoksen on lisäksi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (604/1991) säädetään.

23 §

Työkyvyttömyysetuudet

Työntekijällä ja luottamushenkilöllä on oikeus alentuneen työkyvyn perusteella työkyvyttömyyseläkkeeseen tai 25 §:ssä tarkoitettuun kuntoutustukeen ja työntekijällä yksilölliseen varhaiseläkkeeseen siten kuin tässä laissa säädetään. Työkyvyttömyyseläke ja yksilöllinen varhaiseläke myönnetään toistaiseksi ja kuntoutustuki määrääjäksi.

24 §

Työkyvyttömyyseläke

Työntekijällä ja luottamushenkilöllä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä:

- 1) jos hän tämän lain alaisen palvelussuhteensa jatkuessa on tullut sairauden, vian tai vamman takia kykenemättömäksi virkaansa

tai työhönsä; jos hän jatkaa työntekoa, oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen arvioidaan kuitenkin 2 kohdan mukaisesti; tai

2) jos hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida alentuneen vähintään kahdella viidesosalla ja työkyvyn alentumisen tai 1 kohdan mukaisen työkyvyttömyyden, sen alkamisesta kulunut aika mukaan luettuna, voidaan arvioida jatkuvan yhdenjaksoisesti vähintään vuoden ajan; taikka

3) jos hänelle on tämän lain alaisen palvelussuhteen päätyttyä myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva työeläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

Edellä 1 momentin 2 kohdan mukaista työkyvyn alentumista arvioidessa otetaan huomioon työntekijän tai luottamushenkilön jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asu-olosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja. Työkyvyn vaihdellessa otetaan huomioon vuotuinen ansio.

Jos työkyvyttömyys aiheutuu sellaisesta sairaudesta, viasta tai vammasta, joka työntekijällä oli tämän lain alaisen palvelussuhteen alkaessa, hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen tämän palvelussuhteen perusteella vain, jos hän on tullut työkyvyttömäksi aikaisintaan vuoden kuluttua palvelussuhteen alkamisesta.

Luottamushenkilön oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen edellyttää luottamustoimiin perustuvan eläkkeen osalta lisäksi luottamustoimien päättymistä.

25 §

Kuntoutustuki

Kuntoutustuki myönnetään työntekijälle tai luottamushenkilölle hänen kuntoutumisensa edistämiseksi niin pitkäksi määräajaksi kuin hänen arvioidaan olevan 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla työkyvyttö. Kuntoutustukea myönnettäessä kunnallisen eläkelaitoksen on varmistettava, että työntekijälle tai luottamushenkilölle on laadittu hoito- tai kuntou-

tussuunnitelma.

Kuntoutustuki voidaan myöntää työkyvyttömälle työntekijälle tai luottamushenkilölle myös siksi ajaksi, jonka hoito- tai kuntoutussuunnitelman valmistelu kestää.

Mitä muualla tässä tai muussa työeläkelais- sa säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta, sovelletaan kuntoutustukeen ja sen saajaan.

26 §

Täysi- ja osatyökyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle ja luottamushenkilölle, joka on tullut kykenemättömäksi virkaansa tai työhönsä tai jonka työkyky on alentunut 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla vähintään kolmella viidesosalla. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä.

27 §

Työkyvyttömyyseläkkeen eväätminen tai vähentäminen

Työkyvyttömyyseläkettä ei myönnetä tai sen määrää vähennetään, jos työntekijä tai luottamushenkilö on aiheuttanut työkyvyttömyyden tahallaan.

Työkyvyttömyyseläkettä voidaan vähentää myös, jos työntekijä tai luottamushenkilö on aiheuttanut työkyvyttömyyden törkeällä tuotuksella tai saanut sairautensa, vikansa tai vammansa rikollisella teolla taikka jos hän ei ole ilman hyväksyttävää syytä suostunut kunnallisen eläkelaitoksen määräämään ja kustantamaan tutkimukseen tai lääkärin määräämään hoitoon, hengenvaaralliseksi katsottavaa tutkimusta ja hoitotoimenpidettä lukuun ottamatta. Samoin voidaan eläkettä vähentää, jos työkyvyttömyys aiheutuu alkoholin tai muiden päihdyttävien aineiden väärinkäytöstä ja työntekijä tai luottamushenkilö kieltäytyy hakeutumasta hoitoon, jonka eläkelaitos kustantaa.

28 §

Työkyvyn muutoksen vaikutus

Eläkkeen määrä tarkistetaan hakemuksesta tai kunnallisen eläkelaitoksen aloitteesta, jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky muuttuu siten, että muutoksella 26 §:n mukaan on vaikutusta eläkkeen suuruuteen ja jos muutoksen, kun otetaan huomioon myös jo kulunut aika, arvioidaan kestävän vähintään vuoden. Tarkistus tehdään muutosta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jollei 112 §:n säännöksistä muuta johdu. Eläkettä ei kuitenkaan alenneta ajalta, jolta sitä on jo maksettu, eikä koroteta pitemmältä ajalta kuin tarkistushakemusta tai eläkelaitoksen tarkistustoimenpiteisiin ryhtymistä lähinnä seuraavaa kuukautta edeltäneeltä kuudelta kuukaudelta.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, se voidaan maksaa osatyökyvyttömyyseläkkeenä vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Osatyökyvyttömyyseläke voidaan maksaa täytenä eläkkeenä 20 §:ssä tarkoitetun kuntoutuksen ajalta.

29 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen tai keskeyttäminen

Työkyvyttömyyseläke lakkautetaan tai sen maksaminen keskeytetään:

1) jos eläkkeensaaja todetaan ansiotyöhön kykeneväksi ja jos hänelle on tarjolla sellaista työtä, jota ikä, ammattitaito ja muut seikat huomioon ottaen voidaan pitää hänelle sopivana ja kohtuullisen toimeentulon turvaavana; tai

2) jos hän ilman pätevää syytä kieltäytyy kuntoutuksesta tai koulutuksesta.

30 §

Työhönsijoittumisraha

Työntekijälle, jolle myönnetty täysitehoinen kuntoutustuki on lakannut, voidaan myöntää työhönsijoittumista varten eläkkeen

määräistä työhönsijoittumisrahaa enintään kolmen kuukauden ajaksi. Jos hänelle myönnetään myöhemmin eläkettä samalta ajalta, työhönsijoittumisraha vähennetään eläkkeestä.

31 §

Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi tai työttömyyseläkkeeksi

Osatyökyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset. Muutosta ei kuitenkaan tehdä takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen yksilöllisen varhaiseläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta.

Jos osatyökyvyttömyyseläkettä saava työntekijä täyttää työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset, eläke muutetaan hakemuksesta työttömyyseläkkeeksi. Tällöin eläkkeen määrä on yhtä suuri kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka hän olisi saanut, jos osatyökyvyttömyyseläke olisi muutettu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Työttömyyseläkkeeseen ei kuitenkaan lisätä 49 §:n 1 momentissa tarkoitettua tulevan ajan eläkkeenosaa, mutta työttömyyseläke määrätään vähintään mainitun osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi. Jos työttömyyseläke myönnetään samalta ajalta, jolta on maksettu osatyökyvyttömyyseläkettä, katsotaan osatyökyvyttömyyseläke työttömyyseläkkeen osasuorituksi. Muutoin sanotusta työttömyyseläkkeestä on voimassa, mitä 109 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään.

32 §

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläkkeen saajan täyttäessä vanhuuseläkeiän työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

33 §

Yksilöllinen varhaiseläke

Työntekijällä, joka on täyttänyt 60 vuotta, on oikeus saada yksilöllistä varhaiseläkettä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissa olon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja työolosuhteita arvioitaessa on myös otettava huomioon julkisen hallinnon erityisluonteesta johtuvat tietyille tehtäville asetettavat erityiset vaatimukset, jotka liittyvät yleiseen turvallisuuteen, työntekijän omaan turvallisuuteen taikka työn vastuullisuuteen yleisen edun kannalta.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen edellytyksenä on, että työntekijä on lopettanut työeläkelaisa tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa pienemmiksi kuin 15,14 euroa. Rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142. Lisäksi edellytetään, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan ottaa huomioon tuleva aika.

Jos työntekijä saa vanhuuseläkettä jonkin muun työeläkelain perusteella, tulevan ajan huomioon ottamista ei edellytetä.

Työntekijällä on oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen myös, jos hänelle palvelusuhteen päätyttyä on myönnetty myöhemmän virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuva työeläkelain mukainen yksilöllinen varhaiseläke.

Yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja sen saajasta on jäljempänä mainituin poikkeuksin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta säädetään.

34 §

Ansiotyön vaikutus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen

Kun yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja menee ansiotyöhön, jonka vuoksi 48 §:n 2 mo-

mentin mukaan eläke olisi maksettava osaeläkkeenä tai sitä ei tulisi maksaa lainkaan, kunnallinen eläkelaitos muuttaa eläkkeen määrän tai keskeyttää eläkkeen maksamisen seuraavasta mahdollisesta maksujaksosta alkaen. Näissä tapauksissa eläkelaitos voi periä aiheettomasti maksetut eläke-erät takaisin eläkkeensaajalta ansiotyöhön ryhtymisestä alkaen.

Työnteon lakatessa tai vähentyessä siten, että työntekijällä on oikeus saada yksilöllistä varhaiseläkettä täytenä tai osaeläkkeenä, lepäävänä olevaa yksilöllistä varhaiseläkettä ryhdytään maksamaan hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta. Poikkeuksellisesti syystä eläke voidaan maksaa takautuvasti enintään vuoden ajalta ennen hakemista seuraavaa kuukautta.

Lepäävänä oleva yksilöllinen varhaiseläke voidaan eläkkeensaajan hakemuksesta lakkauttaa hakemista seuraavan kuukauden alusta. Jollei lepäävänä olevaa yksilöllistä varhaiseläkettä ole vaadittu maksettavaksi uudelleen viiden vuoden kuluessa keskeyttämisestä, se katsotaan ilman eri päätöstä lakanneeksi sanotun ajan kuluttua.

35 §

Yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttaminen

Yksilöllinen varhaiseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksiä. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke lakkautetaan, jos se on myönnetty 33 §:n 5 momentin mukaan ja jos sen myöntämisen perusteena oleva eläke lakkautetaan.

36 §

Työttömyyseläke

Pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus saada työttömyyseläkettä 60 vuotta täytettyään edellyttäen, että:

1)hän on ennen eläketapahtumapäivää välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ansainnut työeläkelain mukaista elä-

kettä yhteensä vähintään viisi vuotta; lyhytaikaisissa työsuhhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) alaisissa työsuhhteissa saatujen ansioiden perusteella ansainta-aika otetaan tällöin huomioon niin kuin mainitun lain 4 §:n 6 momentissa säädetään;

2) hän esittää työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen todistuksen siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain (602/1984) 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan enää ole oikeutta työttömyyspäivärahaan; ja

3) hän esittää työvoimaviranomaisen todistuksen siitä, että hän on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ja ettei hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.

Eläketapahtuman katsotaan sattuneen sinä päivänä, jona työntekijä täyttää kaikki 1 momentissa tarkoitetut työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset.

Työttömyyseläke myönnetään toistaiseksi. Työttömyyseläkkeen saajan täyttäessä vanhuuseläkeiän työttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi.

Työttömyyseläkkeestä ja sen saajasta on jäljempänä mainituin poikkeuksin soveltuvin osin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta säädetään.

37 §

Työttömyyseläkkeen maksamisen keskeytys

Työttömyyseläkettä ei makseta:

1) kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja ei voi vastaanottaa työtä ulkomailta oleskelun tai muun vastaavan syyn vuoksi;

2) kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja ansaitsee ansiotyössä vähintään kaksi kertaa 15,14 euroa kuukaudessa; rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142; eikä

3) sitä seuraavalta kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja on kieltäytynyt vastaanottamasta työvoimaviranomaisen hänelle osoittamaa työeläkelain alaista, vähintään kuukauden jatkuvaa työtä.

38 §

Työttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttämisajankohta ja uudelleen maksamisen aloittaminen

Saatuun tietää seikasta, jonka perusteella työttömyyseläkettä ei 37 §:n mukaan saisi maksaa, kunnallinen eläkelaitos keskeyttää eläkkeen maksamisen seuraavasta mahdollisesta maksujaksosta alkaen, jos syy eläkkeen keskeyttämiseen on edelleen olemassa.

Keskeytettyä työttömyyseläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen hakemuksesta siitä lukien, kun työntekijällä on oikeus saada eläkettä. Eläkettä ei kuitenkaan makseta takautuvasti pitemmältä kuin hakemiskuukautta edeltävältä kuudelta kuukaudelta eikä 37 §:n 3 kohdassa tarkoitettua kieltäytymistä seuranneelta kalenterikuukaudelta. Hakemukseen on liitettävä 36 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu työvoimaviranomaisen todistus. Jos kuitenkin keskeytetyn eläkkeen uudelleen maksamista ei ole haettu vuoden kuluessa keskeyttämisestä, eläke katsotaan ilman eri päätöstä lakanneeksi keskeyttämisajankohdasta lukien.

39 §

Työttömyyseläkkeen muuttuminen työkyvyttömyyseläkkeeksi tai vanhuuseläkkeeksi

Jos työttömyyseläkkeen saaja täyttää työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset, eläke muutetaan hakemuksesta työkyvyttömyyseläkkeeksi lähinnä seuraavan mahdollisen erääntymiskuukauden alusta lukien. Täysi työkyvyttömyyseläke määrätään tällöin maksetun työttömyyseläkkeen suuruiseksi.

Jos vanhuuseläkkeeksi muuttuva työttömyyseläke oli 49 §:n 2 momentin mukainen täysitehoinen eläke, vanhuuseläkkeeseen lisätään tulevan ajan eläkkeenosaa. Samoin menetellään, kun työttömyyseläke on 1 momentin nojalla muutettu työkyvyttömyyseläkkeeksi, joka myöhemmin muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

4 luku

Eläkkeiden määräytyminen

40 §

Karttumisprosentit

Eläkkeen määrä on 1/8 prosenttia eläkepal-kasta kuukautta kohti:

- 1) eläkkeeseen oikeuttavalta palvelusajalta;
- 2) siltä osin kuin eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan tuleva aika; sekä
- 3) siltä osin kuin eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan aika, jolta työntekijä on saanut täysi-tehoista eläkettä.

Edellä 1 momentin 1 kohdan mukaan las-kettavan eläkkeen määrä on kuitenkin 1/6 prosenttia kuukautta kohti sitä seuraavan ka-lenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyt-tää 55 vuotta.

Edellä 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan laskettavan eläkkeen määrä on kuitenkin:

- 1) 1/10 prosenttia kuukautta kohti siltä osin kuin tuleva aika koskee 50 vuoden täyttämi-sen jälkeistä aikaa 60 vuoden täyttämiseen asti tai eläkettä on saatu 50 vuoden täyttämi-sen jälkeiseltä ajalta 60 vuoden täyttämiseen asti; ja
- 2) 1/15 prosenttia kuukautta kohti siltä osin kuin tuleva aika koskee 60 vuoden täyttämi-sen jälkeistä aikaa tai eläkettä on saatu 60 vuoden täyttämisen jälkeiseltä ajalta.

41 §

Eläkkeen karttuminen luottamustoimista

Luottamushenkilölle karttuu eläkettä 1,5 prosenttia jokaiselta kalenterivuodelta ansi-onmenetyksen korvauksista ja määräajalta maksetuista erillisistä palkkioista, joita jä-senyhteisö on hänelle kunakin kalenteri-vuonna maksanut. Eläke määrätään kultakin täydeltä kalenterivuodelta, jolta ansionmene-tyksen korvauksia ja erillispalkkioita on maksettu.

Luottamushenkilön työkyvyttömyyseläket-tä määrättäessä ei oteta huomioon tulevaa ai-kaa.

42 §

Varhennusvähennys

Jos eläke myönnetään varhennettuna van-huuseläkkeenä, eläkettä vähennetään 0,4 pro-senttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen vanhuuseläkeiän täyttämis-kuukautta seuraavan kuukauden alkua. Vä-hennys lasketaan työntekijälle eläkkeen al-kamisajankohtaan mennessä karttuneesta 76 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkees-tä.

43 §

Osa-aikaeläkkeen määrä

Osa-aikaeläkkeen määrä on, jollei 3 tai 4 momentista muuta johdu, 50 prosenttia va-kiintuneen ansiotulon ja osa-aikatyöstä saa-dun ansiotulon erotuksesta.

Osa-aikaeläkettä määrättäessä vakiintune-na ansiotulona pidetään eläkepalkkaa palve-lussuhteessa, jonka perusteella eläkettä mää-rättäessä otettaisiin huomioon tuleva aika, jos työntekijä osa-aikaeläkkeen alkamishetkellä olisi tullut työkyvyttömäksi. Jos palvelus-suhde on päätetty 66 §:n nojalla, katsotaan sen kuitenkin tätä pykälää sovellettaessa jat-kuneen yhdenjaksoisesti.

Jos työntekijä on ennen osa-aikatyötä ollut samanaikaisesti kahdessa tai useammassa 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa työeläkelain alaisessa ansiotyössä, osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan erotuksesta, joka saadaan vähentämällä näistä töistä saa-tujen 1 momentin mukaisten ansiotulojen yh-teismäärästä osa-aikatyön aikaisten ansiotu-lojen yhteismäärä. Erotus jaetaan ansion alenemien suhteessa niiden työeläkelakien mukaisiin osiin, joiden perusteella työnteki-jällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen, kuiten-kin enintään siihen määrään asti, joka vastaa kunkin työeläkelain piirissä tapahtunutta an-sion alenemaa.

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on 75 prosenttia työntekijälle osa-aikaeläkkeen al-kamisajankohtaan mennessä karttuneista ja yhteensovitetuista työeläkkeistä. Jos työnte-kijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös

muun työeläkelain perusteella ja mainittu rajaus vähentää osa-aikaeläkettä, tehdään vähennys näiden lakien kesken niiden mukaan ansaittujen eläkeoikeuksien suhteessa. Tällaiseen eläkkeeseen voidaan rinnastaa vieraassa valtiossa tai kansainvälisen järjestön palveluksessa karttunut vastaava etuus. Jollei mainitusta etuudesta saada tietoa, enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavana eläkkeenä voidaan käyttää sellaista teoreettista eläkettä, joka viranhaltijalle tai työntekijälle olisi karttunut, jos hänen vieraassa valtiossa työskentelyyn perustuva vakuutusaikansa olisi ollut tämän lain alaista palvelusta.

44 §

Osa-aikaeläkkeen uudelleen laskeminen

Osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan uudelleen, jos osa-aikaeläkkeen saajan osaikatyön aikaisissa ansiotuloissa on tapahtunut muutos, joka merkittävästi poikkeaa yleisestä palkkakehityksestä.

45 §

Kuntoutusrahan määrä

Kuntoutusrahan suuruus määrätään niiden työeläkelakien mukaisten eläkkeiden perusteella, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi kuntoutuspäätöksen tekohetkellä. Kuntoutusraha on edellä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla.

46 §

Kuntoutuskorotuksen määrä

Kuntoutuskorotus on 33 prosenttia 76 §:n mukaisesti yhteensovitetun kuntoutustuen tai työkyvyttömyyseläkkeen määrästä. Se maksetaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden ajan kuntoutus kestää.

47 §

Harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen määrä

Edellä 19 §:ssä tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suurinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus määritellään kertasuorituksena ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Sitä ei makseta ajalta, jolta työntekijällä on oikeus saada työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) mukaista työmarkkinatukea.

48 §

Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen määrä

Osatyökyvyttömyyseläke on puolet 40 §:n mukaan karttuneesta eläkkeestä.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena. Jos yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja menee ansiotyöhön ja ansaitsee vähintään 15,14 euroa kuukaudessa, yksilöllinen varhaiseläke voidaan maksaa osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena osaeläkkeenä. Rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142. Jos eläkkeensaajan ansiotulot ylittävät 3/5 eläkepalkasta, eläkettä ei makseta ja se jätetään lepäämään.

49 §

Työttömyyseläkkeen määrä

Työttömyyseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hänellä eläketapahtumahetkellä olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työttömyyseläkkeeseen ei kuitenkaan lisätä sitä eläkkeenosaa, joka perustuu tulevaan aikaan eikä eläkkeeseen tältä osin laskettavaa 50 §:ssä tarkoitettua työeläkelisää (tulevan ajan eläkkeenosaa).

Jos työntekijällä 1 momentin mukaisella

eläketapahtumahetkellä olisi oikeus 53—56 §:n mukaisesti tulevaan aikaan, hänelle myönnettyä työttömyyseläkettä pidetään täysitehoisena eläkkeenä. Jos edellä tarkoitettu työttömyyseläke muuttuu 39 §:n nojalla työkyvyttömyyseläkkeeksi, myös tällainen työkyvyttömyyseläke katsotaan täysitehoiseksi eläkkeeksi.

50 §

Työeläkelisä

Muuta eläkettä kuin osa-aikaeläkettä korotetaan työeläkelisillä, jos työntekijä on saanut:

1) työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa joko laissa tarkoitettuna palkansaajana tai lain 1 a §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettuna yritystoimintaa harjoittavana henkilönä, ei kuitenkaan lain 16 b §:ssä tarkoitettua lisävakuutukseen perustuvaa päivärahaa;

2) työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaista ansiotukea;

3) koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/1990) tai valtion virkamieslain (750/1994) mukaista omaehtoista ammatillista aikuiskoulutusta varten myönnettävää henkilökohtaista tukea;

4) aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea; tai

5) työeläkelain tai kuntoutusrahalain (611/1991) mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, ei kuitenkaan, jos kuntoutusrahaa on maksettu eläkkeen lisänä.

Edellä 1 momentissa mainittu etuus ei oikeuta työeläkelisään, jos etuus on maksettu:

1) ajalta ennen sen kalenterivuoden alkua, jona työntekijä on täyttänyt 23 vuotta;

2) ajalta ennen sitä kalenterivuotta, jona työntekijällä on ollut ensimmäinen työeläkelain mukainen virka- tai työsuhde taikka yrittäjätoiminta, tai sanotulta kalenterivuodelta;

3) kalenterivuodelta, jonka ajan työntekijä on ollut työeläkelain alaisessa virka- tai työsuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa, jollei työntekijä ole samana kalenterivuonna ansainnut lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaista palkkaa vähintään lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua rajamäärää; eikä

4) eläketapahtuman sattumisvuodelta.

Työeläkelisä lasketaan kertomalla 80 prosenttia eläkkeen määrästä niiden kuukausien lukumäärällä, joilta 1 momentissa mainittua etuutta on maksettu (etuuskuukaudet) ja jakamalla tulo luvulla, joka saadaan vähentämällä etuuskuukausien lukumäärä niiden täysien kuukausien lukumäärästä, jotka sisältyvät aikaan työntekijän 23 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan 1 päivästä heinäkuuta 1962, 65 vuoden iän saavuttamiseen. Etuuskuukaudet määrätään etuuslajeittain täysinä kuukausina niiden päivien yhteenlasketun lukumäärän perusteella, joilta työntekijä on saanut 1 momentin mukaan työeläkelisään oikeuttavaa etuutta. Etuuskuukausia määrättäessä päivien jakajana käytetään kunkin etuuslajin osalta niiden päivien lukumäärää, joilta etuutta voidaan keskimäärin kuukaudessa enintään maksaa.

Työttömyysturvalain 17 §:ssä tarkoitettua sovittelua työttömyyspäivärahaa saaneen työntekijän työttömyyspäivien lukumääränä käytetään saatuja päivärahoja vastaavien täysien päivien lukumäärää. Samoin menetellään, jos muuta 1 momentissa mainittua etuutta on maksettu muutoin kuin täyttä päivärahaa vastaavana.

51 §

Eläkkeeseen oikeuttava palvelus ja eläkkeen kartuminen osa-aikaeläkkeellä oloajalta

Eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi luetaan palvelusaika 23 vuoden iästä lukien.

Eläke lasketaan myös siltä ajalta, jonka työntekijä on ollut tämän lain mukaisella osa-aikaeläkkeellä. Eläkkeen määrä lasketaan niin kuin se olisi laskettu, jos hän olisi ollut tämän ajan palvelussuhteessa ja eläkepalkkana pidetään sitä ansiotulojen erotusta, jonka perusteella osa-aikaeläke on määrätty.

52 §

Palvelussuhteen keskeytykset

Eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi ei lueta:

1) aikaa, jolloin työntekijä on ollut vakinaisessa palveluksessa asevelvollisuuttaan suorittamassa;

2) koko keskeytysaikaa, jos palvelussuhde ja palkanmaksu ovat keskeytyneinä yhdenjaksoisesti yli vuoden ajan;

3) koko keskeytysaikaa, jos palvelussuhde ja palkanmaksu ovat keskeytyneenä vähintään kuukauden ja työntekijä on keskeytysaikana ollut jonkin työeläkelain tai vastaavan ulkomaisen eläketurvan piiriin kuuluvassa työssä; ja

4) aikaa, jonka työntekijä välittömästi ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä on vanhuuseläke-iän täyttämisen jälkeen ollut muun syy kuin vuosiloman tai sairausloman vuoksi poissa palvelussuhteesta.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädetään, eläkeajaksi luetaan aika, jona palvelussuhde on ollut palkattomasti keskeytyneenä, jos keskeytysaikaan kohdistuu erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainloma ja työntekijälle on maksettu tai hänellä olisi ollut oikeus keskeytysajalta sairausvakuutuslain mukaiseen erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaan. Samoin oikeuttaa eläkkeeseen aika, jona palvelussuhde on ollut palkattomasti keskeytyneenä ja jolta työntekijä on saanut työeläkelain, valtiokonttorin ohjeisiin perustuvan varhaiskuntoutuksen tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, ei kuitenkaan, jos kuntoutusrahaa on maksettu eläkkeen lisänä.

Sovellettaessa 1 ja 2 momenttia katsotaan palkaksi myös päiväraha, jonka jäsenyhteisön sairauskassa on maksanut sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien lisäksi.

53 §

Tuleva aika

Eläkeajaksi työkyvyttömyyseläkettä varten luetaan myös tuleva aika edellyttäen, että:

1) työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin palvelussuhteen tai tämän lain mukaisen osaaikaeläkkeen päättymisestä on kulunut 360 päivää (jälkikarenssiaika);

2) työntekijä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuoden ja sitä välittömästi edeltäneiden kymmenen kalenterivuoden aikana vähintään 12 kuukautta työeläkelaiassa tarkoitettua Suomessa järjestetyn työeläketurvan piiriin kuuluvassa ansiotyössä; ja

3) työntekijä on ennen työkyvyttömyyden alkamista asunut Suomessa vähintään viisi vuotta.

Kunnallinen eläkelaitos voi erityisestä syystä päättää, että 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua asumista koskevaa edellytystä ei sovelleta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua 12 kuukauden aikaa laskettaessa katsotaan eläkkeeseen oikeuttavaksi myös sellainen kalenterikuukausi, jolta työntekijä on saanut lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaiassa tarkoitettuja ansioita edellyttäen kuitenkin, että ansiot koko kalenterivuodelta ovat vähintään yhtä suuret kuin mainitun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu rahamäärä. Kalenterikuukausi, jolta työntekijä on saanut taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaiassa (662/1985) tarkoitettuja ansioita, otetaan vastaavasti huomioon, jos ansiot koko kalenterivuodelta ovat vähintään mainitun lain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua rahamäärän suuruiset.

54 §

Jälkikarenssiajan pidennys

Edellä 53 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua jälkikarenssiaikaa laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta työntekijä on saanut:

1) opintovapaalaissa (273/1979) tarkoitettua opintovapaata;

2) koulutus- ja erorahastosta annetun lain tai valtion virkamieslain mukaista omaehtoista ammatillista aikuiskoulutusta varten myönnettävää henkilökohtaista tukea;

3) työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea;

4) työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai enintään 180 päivältä maksettua työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea, yhteensä kuitenkin enintään työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä enimmäismäärää vastaavilta päiviltä;

5) työeläkelain tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella; tai

6) sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa kolmen viimeisen vuoden aikana välittömästi ennen tämän lain mukaisen työkyvyttömyyden alkamista; näihin päiviin rinnastetaan päivät, joilta päivärahaa olisi suoritettu, jolle työntekijä olisi saanut sairausvakuutuslain 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua sairaudesta, viasta tai vammasta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi maksettavaa vastaavaa korvausta jonkin muun lain nojalla.

55 §

Työttömyysturvalain mukaiset lisäpäivät

Jos työntekijä on saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 2 momentin perusteella ennen kuin palvelussuhteen päättymisestä on kulunut 53 ja 54 §:ssä tarkoitettu jälkikarenssiaika, luetaan tämän palvelussuhteen perusteella myönnettävää työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi.

56 §

Lastenhoitoaika

Tuleva aika luetaan työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi myös sellaisen palvelussuhteen perusteella, jonka päätyttyä työntekijällä on 53—55 §:ssä tarkoitettua jälkikarenssiajan täyttymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välisen ajan ollut 83 §:ssä tarkoitettu kolmea vuotta nuorempi lapsi. Edellä mainittu aikaväli ei kuitenkaan saa olla yhdeksää vuotta pidempi. Työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi lukeamisen edellytyksenä on kuitenkin, että:

1) työntekijä on saanut tämän lapsen perusteella sairausvakuutuslain mukaista äitiys-

isyys- tai vanhempainrahaa taikka lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea; ja

2) tulevaa aikaa ei lueta eläkkeeseen oikeuttavaksi 53—55 §:n perusteella.

57 §

Tulevan ajan liittäminen palvelussuhteeseen

Tuleva aika luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi vähintään kuusi kuukautta jatkuneen palvelussuhteen perusteella.

Tuleva aika luetaan kuitenkin eläkkeeseen oikeuttavaksi kuusi kuukautta lyhyemmän palvelussuhteen perusteella silloin, kun työntekijällä ei ole ennen tätä palvelussuhdetta alkaneen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella oikeutta täysitehoiseen eläkkeeseen.

Jos työntekijä tulevaan aikaan oikeuttavan palvelussuhteen päätyttyä on myöhemmin toisen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella saavuttanut oikeuden täysitehoiseen eläkkeeseen, ei 53—56 §:n säännöksiä sovelleta aikaisempaan palvelussuhteeseen. Työntekijän katsotaan tällöin saavuttaneen edellä tarkoitettua oikeuden lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijän eläkelain mukaiseen eläketurvaan sinä ajankohtana, jona hänen mainitussa laissa tarkoitetuissa työsuhteissa saamansa ansio yhteensä on ennen työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden, vian tai vamman saamista noussut lain 7 §:n 1 momentissa edellytetyyn vähintään 134,55 euron rajamäärään. Rahamäärä vastaa vuoden 1962 indeksilukua 100.

58 §

Tuleva aika ja toimeksiantosopimus sekä lyhyet palvelussuhteet

Tulevaa aikaa ei liitetä 3 §:ssä mainittuihin sopimussuhteisiin, jos perhehoitajalla tai omaishoitajalla on oikeus täysitehoiseen eläkkeeseen jonkin virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella ja josta laskettava eläkepalkka on suurempi kuin 3 §:n mukaisen sopimussuhteen eläkepalkka.

Tulevaa aikaa ei liitetä myöskään palvelussuhteisiin, jotka ovat jatkuneet alle kuukauden tai joista tuleva keskimääräinen kuukausiansio on pienempi kuin 15,14 euroa. Jos työntekijällä ei kuitenkaan ole oikeutta tulevaan aikaan minkään työeläkelain mukaan ja hänen tässä momentissa tarkoitetuista palvelussuhteista saamansa ansiot ovat yhteensä vähintään 12 kertaa 15,14 euroa eläketapahtumaa edeltävältä 360 päivältä, tuleva aika otetaan huomioon tämän lain mukaisessa eläkkeessä. Tulevan ajan eläkepalkka on 360 päivän ajalta edellä mainituista palvelussuhteista saadut työansiot vähennettynä palkan saajan eläkemaksulla ja jaettuna 12:lla. Rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksilukua 142.

59 §

Eläkkeelläoloajan lukeminen eläkeajaksi

Kun täysitehoisen eläkkeen päättymisen jälkeen työntekijälle myöhemmin myönnetään eläke uuden eläketapahtuman perusteella, lasketaan siihen palvelussuhteeseen, johon tuleva aika liittyy, eläkkeeseen oikeuttavaksi myös aika, jolta hänellä oli oikeus aikaisempaan eläkkeeseen 23 vuotta täytettyään.

60 §

Eläke entisin perustein

Eläke määrätään samoin perustein kuin aikaisempi eläke, jos täysitehoista eläkettä saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään eläke sellaisen uuden työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Samoin menetellään, jos eläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi eläke.

Jos työeläkelain mukainen täysitehoinen eläke myönnetään uuden työkyvyttömyyden perusteella samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi eläke, ei aikaisemman eläkkeen päättymisen jälkeen jatkunutta palvelussuhdetta oteta eläkkeeseen oikeuttavana huomioon.

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, eläke määrätään niillä perusteilla, joiden mukaan se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutuspäätöstä tehtäessä.

61 §

Palvelussuhteen alkaminen ja päättymisen

Tätä lakia sovellettaessa katsotaan palvelussuhde alkaneeksi silloin, kun työntekijä on ryhtynyt tekemään työtään.

Palvelussuhteen katsotaan päättyneen sen päivän lopussa, jolta sen perusteella viimeksi maksettiin palkkaa ennen palvelussuhteen katkeamista tai työkyvyttömyyden, osaaikaeläkkeen taikka yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamista.

Eläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen alkamispäivästä ja palvelussuhteen keston laskemisesta päivinä säädetään tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

62 §

Palvelussuhteen jatkuvuus

Palvelussuhteen ei katsota keskeytyvän työntekijän siirtyessä saman jäsenyhteisön toiseen palvelussuhteeseen, jos siirtyminen on välitöntä.

Palvelussuhteen ei katsota keskeytyvän myöskään kunnallisen jaotuksen muuttumisen, jäsenyhteisön laitoksen, liikkeen tai kiinteistön toisen jäsenyhteisön omistukseen siirtymisen taikka jäsenyhteisön tietyn toiminnan toisen jäsenyhteisön toiminnaksi siirtymisen johdosta.

Tämän lain 3 §:n mukaiseen sopimussuhteeseen tai luottamustoimeen perustuvaa aikaa ei kuitenkaan liitetä sitä välittömästi edeltävään tai välittömästi sen jälkeen alkavaan saman jäsenyhteisön virka- tai työsuhteeseen.

63 §

Rinnakkaiset palvelussuhteet

Jos työntekijä on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa virka- tai työsuhteessa samaan jäsenyhteisöön, katsotaan hänen kuitenkin eläkettä määrättäessä olevan yhdessä palvelussuhteessa lukuun ottamatta 11 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilannetta.

Jos työntekijä on samanaikaisesti jäsenyhteisöön sekä virka- tai työsuhteessa että 3 §:ssä tarkoitettussa toimeksiantosopimus-suhteessa, sopimussuhteessa tai luottamus-toimessa, eläke määräytyy erikseen virka- tai työsuhteista ja erikseen toimeksiantosopi-mussuhteista, sopimussuhteista ja luottamus-toimista.

64 §

Jäsenyhteisöjen yhteinen virka- tai työsuhde

Kahden tai useamman jäsenyhteisön yhteinen virka- tai työsuhde on tässä laissa tarkoi-tettu palvelussuhde.

65 §

Palvelussuhteen tekninen katkaisu

Jos työntekijän säännöllisenä pidettävä työaika tai työaikajärjestely palvelussuhteen jatkuttua vähintään kolme vuotta muuttuu ja hänen työansionsa samalla alenee vähintään yhdellä neljänneksellä tai nousee vähintään yhdellä kolmanneksella, eikä työajan tai työ-aikajärjestelyn muutosta ole tarkoitettu tila-päiseksi, palvelussuhdetta pidetään eri palve-lussuhteena työajan tai työaikajärjestelyn muutosta seuraavan kuukauden alusta (tekni-nen katkaisu). Palvelussuhdetta ei kuitenkaan päätetä, jos edellä tarkoitettun uuden palve-lussuhteen alkamisesta ei eläketapahtuman sattuessa ole kulunut kahta vuotta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös, jos työajan muutos on tapahtunut as-teittain ja työansiot ovat sen takia muuttuneet 1 momentissa tarkoitettulla tavalla enintään kolmen vuoden kuluessa ensimmäisestä muutoksesta lukien. Verrattaessa toisiinsa eri ajankohtien työansioita ne tarkistetaan 78 §:n

mukaisesti.

66 §

Palvelussuhteen automaattinen katkaisu

Vähintään kymmenen vuotta jatkunut pal-velussuhde päätetään sen vuoden lopussa, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 54 vuo-den iän (automaattinen katkaisu). Jos palve-lussuhde ei ole edellä mainittuna ajankohtana jatkunut kymmentä vuotta, se päätetään sen vuoden lopussa, jona kymmenen vuotta täyt-tyy.

Palvelussuhdetta ei kuitenkaan päätetä enää sen vuoden jälkeen, jonka päättymisestä on kaksi täyttä kalenterivuotta työntekijän van-huuselageikään, eikä myöskään, jos palvelus-suhde päättyy tai eläketapahtuma sattuu päät-tämistä seuraavan kalenterivuoden aikana. Palvelussuhdetta ei myöskään päätetä, jos työntekijän palkka on katkaisun jälkeisessä palvelussuhteessa alentunut sellaisen poikke-uksellisen syyn johdosta, joka on ilmaantunut ennen palvelussuhteen päättämistä, jos har-kinnanvaraisen eläkepalkan soveltamisen edellytykset täyttyvät.

Edellä 1 momentissa mainitun palvelussuh-teen päättämisen jälkeen työntekijän jatkaes-sa palvelussuhdettaan hänen katsotaan olevan uudessa palvelussuhteessa.

67 §

Teknisen ja automaattisen katkaisun sovel-tamisen rajoituksia

Sen estämättä, mitä 65 ja 66 §:ssä sääde-tään palvelussuhteen päättämisestä, katsotaan sanotun palvelussuhteen jatkuneen yhdenjak-soisesti sovellettaessa 24 §:n 3 momenttia sekä työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 moment-tia. Sovellettaessa 65 §:ää katsotaan palve-lussuhteen jatkuneen yhdenjaksoisesti sen es-tämättä, mitä 66 §:ssä säädetään palvelussuh-teen päättämisestä.

68 §

Eläkepalkassa huomioon otettavat ansiot

Eläkepalkkaa laskettaessa työansio määräy-

tyy samojen perusteiden mukaan kuin veron ennakkoa pidätettäessä. Kokouspalkkioita, kertaluontoisista luennoista ja esitelmistä suoritettavia palkkioita ja palvelussuhteen päättyessä maksettavaa vuosiloman korvausta ei kuitenkaan oteta huomioon.

Jos työntekijä saa korvauksen työstään joko kokonaan tai osaksi yksityisiltä ja muilta maksuvelvollisilta periminään maksuina ja lunastuksina ja hänen jäsenyhteisöltä saamansa palkkaus on sen johdosta pienempi kuin se tehtävän laadun perusteella tai muutoin olisi, eläkepalkkaa määrättäessä nämä maksut ja lunastukset otetaan huomioon jäsenyhteisön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

69 §

Palkansaaajien eläkemaksun vähentäminen

Eläkepalkkaa laskettaessa kunkin vuoden työansioista vähennetään määrä, joka vastaa sanotulle kalenterivuodelle vahvistettua 133 §:ssä tarkoitettua palkansaaajien eläkemaksuprosenttia.

Palkansaaajien eläkemaksua vähennettäessä sovelletaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 7 a §:ssä säädetään. Vastaava vähennys tehdään myös luottamushenkilöiden ansionmenetyksen korvauksista ja palkkioista, eläinlääkärin muilta kuin jäsenyhteisöiltä saamista eläinlääkintähuoltolain (685/1990) 14 §:n 1 momentin mukaan eläkepalkassa huomioon otettavista palkkioista ja edellä 68 §:n 2 momentissa tarkoitetuista maksuista ja lunastuksista.

70 §

Eläkepalkan määräytyminen

Eläkepalkka määrätään jokaisesta palvelussuhteesta erikseen. Eläkepalkka lasketaan palvelussuhteen päättymisvuotta edeltäneiden enintään 10 viimeisen kalenterivuoden työansioista (valintavuodet). Jos palvelussuhde on jatkunut enintään kolmen kalenterivuoden aikana, palvelussuhteen päättymisvuosi otetaan yhtenä valintavuotena huomioon. Eläkepalkkaa laskettaessa valintavuosien työansiot tarkistetaan 78 §:n mukaisesti.

Eläkepalkkaa laskettaessa jätetään huomioon ottamatta sellaiset valintavuodet ja vastaavat ansiot, joina vuosina ansioiden keskimäärä on vähemmän kuin 50 prosenttia kaikkien valintavuosien työansioiden keskimäärästä. Vuosia, jotka näin jätetään huomioon ottamatta, voi kuitenkin olla enintään kolmannes valintavuosista.

Eläkepalkka on huomioon otettavien valintavuosien työansioiden keskimäärä kuukautta kohden. Keskimäärää kuukautta kohden laskettaessa jaetaan ansioiden yhteismäärä valintavuosiin sisältyvien päivien lukumäärällä ja osamäärä kerrotaan kolmellakymmenellä. Keskimäärää laskettaessa palvelussuhteesta vähennetään ne keskeytykset, jotka eivät oikeuta eläkkeeseen.

71 §

Eläkepalkan laskeminen eräissä erityistilanteissa

Eläkepalkkaa laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jona työntekijä on saanut täysitehoista eläkettä.

Jos palvelussuhde päättyy kesken kalenterivuotta teknisen katkaisun tai osa-aikaeläkkeelle siirtymisen vuoksi, palvelussuhteen päättymisvuotta ei lueta valintavuosiin. Jos palvelussuhde alkaa teknisen katkaisun tai osa-aikaeläkkeelle siirtymisen vuoksi kesken kalenterivuoden, ei palvelussuhteen alkamisvuotta lueta valintavuosiin. Jos palvelussuhde kuitenkin on edellä mainituissa tilanteissa jatkunut vain alkamis- tai päättymisvuonna, eläkepalkka määrätään sen ansiosta.

Jos palvelussuhde on katkaistu automaattisesti, katsotaan sen kuitenkin 70 §:ää sovellettaessa jatkuneen yhdenjaksoisesti, jos eläkkeen määrä on siten laskettuna suurempi. Jos palvelussuhde on katkaistu automaattisesti, eläkepalkan valintavuosiin ei lueta katkaisun jälkeisen palvelussuhteen päättymisvuotta.

Muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa työkyvyttömyyseläkkeelle siirryttäessä palvelussuhteen katsotaan eläkepalkkaa määrättäessä päättyneen työkyvyttömyyden alkamista edeltäneen kalenterikuukauden lopussa. Tällöin kuitenkin työkyvyttömyyden al-

kamista edeltänyt kalenterivuosi otetaan valintavuotena huomioon.

72 §

Eläkepalkan laskeminen lastenhoidon ja kuntoutusetuuksien ajalta

Jos 70 §:ssä tarkoitettuihin kalenterivuosiin sisältyy työ sopimuslain (55/2001) 4 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitettua palkatonta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainlomaa tai hoitovuorokautta taikka edellä 52 §:n 2 momentissa mainittua yhdenjaksoisesti vähintään kuukauden jatkunutta kuntoutusetuusaikaa, eläkepalkka lasketaan 70 §:stä poiketen siten, että valintavuosina otetaan huomioon enintään kymmenen sellaista viimeistä kalenterivuotta, joihin ei sisälly mainittua palkatonta aikaa.

Jos 1 momentissa tarkoitettua palkatonta aikaa sisältyy palvelussuhteen kaikkiin kalenterivuosiin tai valintavuosiin mikään ei sisälly palvelussuhteen kymmeneen viimeiseen kalenterivuoteen, eläkepalkkana pidetään sitä palveluksessaoloaikaista keskimääräistä ansioita, joka vastaa vakiintunutta ansiotasoa ennen palvelussuhteen päättymistä.

Eläkepalkka määrätään 70 ja 73 §:n mukaisesti, jos se niin laskien on suurempi.

73 §

Harkinnanvarainen eläkepalkka

Jos työntekijän taikka edunsaajan ilmoituksen johdosta tulee selvitettyksi, että eläkepalkka on työntekijän tai edunjähtäjän palvelussuhteessa jonkin enintään kymmenen vuotta ennen eläketapahtumaa ilmaantuneen poikkeuksellisen syyn vuoksi alempi kuin hänen 70 §:n mukaisesti tarkistettu eläkepalkkansa samassa palvelussuhteessa ennen tällaisen syyn ilmaantumista niin pitkänä aikana, että suurempaa palkkaa voidaan pitää vakiintuneena, pidetään palvelussuhteen eläkepalkkana sitä keskimääräistä ansiota, joka hänellä olisi ollut, jollei mainittua syytä olisi esiintynyt. Edellytyksenä on, että mainitulla seikalla on vähintään 20 prosentin vaikutus eläketurvaan.

Jos työntekijä tai edunsaaja esittää riittäväksi katsottavan selvityksen, noudatetaan 1

momenttia, vaikka poikkeuksellinen syy olisi ilmaantunut aikaisemmin kuin kymmenen vuotta ennen eläketapahtumaa.

Jos tulee selvitettyksi, että eläkepalkka on poikkeuksellisesta syystä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla korkeampi kuin vakiintunut työansio, voidaan eläkepalkkaa samalla tavoin alentaa.

Sen estämättä, mitä 65 §:ssä säädetään palvelussuhteen päättymisestä, katsotaan mainitun palvelussuhteen jatkuneen yhdenjaksoisesti tätä pykälää sovellettaessa.

74 §

Lyhyistä palvelussuhteista karttuneen eläkkeen vähimmäismäärä

Jos työntekijän 58 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin palvelussuhteista sekä luottamushenkilön 10 §:n 2 momentin mukaisista ansionmenetyksen korvauksista, jotka jäävät vuodessa alle 12 kertaa 15,14 euroa, karttunut eläke on yhteismäärältään ennen 76 §:n mukaista yhteensovittua pienempi kuin 1,68 euroa kuukaudessa, näistä palvelussuhteista ja ansionmenetyksen korvauksista ei ole oikeutta eläkkeeseen. Rahamäärä 15,14 euroa vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142 ja rahamäärä 1,68 euroa vuoden 1997 indeksilukua 1791.

75 §

Eläkkeen rajaus

Eläke lasketaan jokaisesta palvelussuhteesta erikseen. Eri palvelussuhteista määrätyt eläkkeet lasketaan yhteen. Eläkkeiden enimmäismäärä saa olla enintään 60 prosenttia suurimmasta eläkepalkasta sellaisessa palvelussuhteessa, jossa on eläkeaikaa vähintään kaksi vuotta. Jos sellaista palvelussuhdetta ei ole, yhteismäärä saa olla enintään 60 prosenttia suurimmasta tämän lain mukaisesta eläkepalkasta. Jos työntekijällä on tämän lain mukaan eläkkeeseen oikeuttavia rinnakkaisia palvelussuhteita, otetaan eläkkeiden enimmäismäärää määrättäessä huomioon rinnakkaisuusajalta karttunut eläke vain siitä palvelussuhteesta, jonka eläkepalkka on suurin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua yhteis-

määrää laskettaessa ja eläkepalkkaa valittaessa ei oteta huomioon työntekijän 58 §:n 2 momentissa tarkoitettuja palvelussuhteita.

76 §

Yhteensovitus

Eläkkeiden yhteensovituksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 8 ja 8 a §:ssä säädetään. Uusi yhteensovitus tehdään samoin edellytyksin kuin työntekijäin eläkelain mukainen uusi yhteensovitus.

Työeläkelain mukainen varhennettu vanhuuseläke otetaan yhteensovituksessa huomioon sellaisena kuin se on ennen varhennusvähennyksen tekemistä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, ei kertasuorituksena maksettu suoritus, josta eläkelaitos on saanut tiedon eläkepäättöksen antamisen jälkeen, aiheuta eläkkeen uutta yhteensovitusta eikä sitä oteta huomioon muusta syystä tapahtuvassa uudessa yhteensovituksessa.

77 §

Luottamushenkilön eläkkeen yhteensovitus

Yhteensovitettaessa luottamushenkilölle karttunutta eläkettä pidetään palvelussuhteen kutakin kalenterivuotta, jolta ansionmenetyksen korvauksia ja erillisiä palkkioita on maksettu ja eläkepalkkana 1/12 vuotuisista ansionmenetyksen korvauksista ja erillis-palkkioista.

78 §

Indeksikorotus

Eläkepalkka tarkistetaan eläkettä myönnettäessä ja 76 §:ää sovellettaessa niiden indeksilukujen mukaan, jotka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

Eläkkeen määrä tarkistetaan samalla tavoin kuin työntekijäin eläkelain mukaisten eläkkeiden tarkistuksesta säädetään.

5 luku

Perhe-eläke

79 §

Oikeus perhe-eläkkeeseen

Jos työntekijällä kuollessaan oli oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen tai jos hän sai tällaista eläkettä, hänen edunsaajillaan on oikeus saada perhe-eläkettä hänen jälkeensä siten kuin tässä luvussa säädetään.

80 §

Edunsaajat

Edunsaajia ovat leski, entinen puoliso ja lapset. Perhe-eläkkeenä maksetaan leskeneläkettä ja lapseneläkettä.

Perhe-eläkkeeseen ei ole oikeutta henkilöllä, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjättäjän kuoleman.

81 §

Leski

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos:

1) hän oli solminut avioliiton edunjättäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta; ja

2) jos hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Leskeneläkkeeseen on oikeus myös sellaisella leskellä, jonka avioliitto oli solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta, ja jos avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta edellyttäen, että:

1) leski oli edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta; tai

2) leski sai työeläkelain tai kansaneläkelain (347/1956) mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan.

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen, jos 1 momentissa tarkoitettu lapsi on annettu ottolapseksi ennen edunjättäjän kuolemaa tai jos siinä tarkoitettu lapsi on edunjättäjän lapsi, jonka leski on edunjättäjän kuoltua ottanut ottolapsekseen.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton nojalla oikeus saada työeläkelain mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, ei hänellä ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

82 §

Entinen puoliso

Edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus perhe-eläkkeeseen, jos edunjättäjä kuolinhetkellään oli tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella tai muutoin luotettavasti avioeron yhteydessä laaditulla kirjallisella sopimuksella velvollinen määrärajojen suorittamaan hänelle elatusapua. Entisestä puolisoista ja hänen oikeudestaan perhe-eläkkeeseen on soveltuvin osin voimassa, mitä leskestä ja lesken oikeudesta perhe-eläkkeeseen säädetään.

83 §

Lapsi

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

- 1) edunjättäjän lapsella; ja
- 2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Lapseneläkettä maksetaan aina lapsen oman vanhemman jälkeen.

84 §

Perhe-eläkkeen peruste

Perhe-eläkkeen perusteena on se edunjättäjän vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, jota hän sai kuollessaan. Jos edunjättäjä sai työttömyyseläkettä tai 39 §:n 1 momentissa tarkoitettua työkyvyttömyyseläkettä, johon ei oltu lisätty tulevan ajan eläkkeenosaa, tämä eläkkeenosaa lisätään perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän eläkkeeseen.

Jollei edunjättäjä saanut 1 momentissa mainittua eläkettä, edunjättäjän eläkkeen

määrä lasketaan siten kuin se olisi laskettu, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi, jollei edunsaaja muuta selvitä.

Perhe-eläkkeen perusteessa ei oteta huomioon 76 §:n mukaista edunjättäjän eläkkeen yhteensovituksesta johtuvaa vähennystä.

85 §

Leskeneläkkeen määrä

Leskeneläkkeen määrä perhe-eläkkeen perusteesta on, jollei 2 momentista tai 87—90 §:stä muuta johdu:

- a) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- b) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- c) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä
- d) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkkeen suuruus määrätään siten, että sen osuus 1 momentin mukaisesti lasketusta leskeneläkkeen määrästä on sama kuin mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta elatusavusta on 84 §:ssä tarkoitettu edunjättäjän eläkkeestä. Jos edunsaajana on myös leski, on entisten puolisoitten perhe-eläkkeiden yhteismäärä enintään puolet leskeneläkkeestä. Yhteismäärä vähennetään leskeneläkkeestä ja jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa.

86 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeiden yhteismäärä perhe-eläkkeen perusteesta on, jollei 87 §:stä muuta johdu:

- a) 4/12, jos lapsia on yksi;
- b) 7/12, jos lapsia on kaksi;
- c) 9/12, jos lapsia on kolme; sekä
- d) 10/12, jos lapsia on neljä tai useampia.

Lapseneläkkeiden yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

Jos edunsaajina on lapsia, joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa, lapseneläkkeiden

yhteismäärään lisätään 2/12 erikseen kummankin edunjäätäjän eläkkeistä edellyttäen, että lesken- ja lapseneläkkeet eivät yhteensä ylitä edunjäätäjän eläkkeen määrää. Jos lapsi saa lapseneläkettä muun edunjäätäjän kuin vanhempansa jälkeen, määrätään lisä niistä edunjäätäjien eläkkeistä, joiden perusteella täysorpo lapsi saa lapseneläkkeensä. Lisä jaetaan edellä mainittujen täysorpojen lasten kesken tasan.

87 §

Perhe-eläkkeen yhteensovitus

Perhe-eläkkeen yhteensovituksessa noudetaan soveltuvin osin, mitä työntekijäin eläkelain 8 ja 8 a §:ssä säädetään. Uusi yhteensovitus tehdään samoin edellytyksin kuin työntekijäin eläkelain mukainen uusi yhteensovitus.

Yhteensovitettu perhe-eläke jaetaan edunsaajien kesken 85 ja 86 §:ssä mainittujen määrien suhteessa.

88 §

Leskeneläkkeen eläkesovitus

Leskeneläkettä määrättäessä otetaan huomioon lesken työeläkkeet (eläkesovitus). Työntekijäin eläkelain, maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) ja yrittäjien eläkelain (468/1969) mukainen eläke otetaan eläkesovituksessa huomioon vähimmäisehtojen mukaisena ja lesken saama osatyökyvyttömyyseläke täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräisenä. Eläkesovituksessa voidaan ottaa huomioon myös mainittua eläkettä vastaava vieraasta valtiosta tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella leskelle maksettava edellä tarkoitettua eläkettä vastaava etuus.

Jos leski on edunjäätäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, eläkesovitus tehdään edunjäätäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Muussa tapauksessa eläkesovitus tehdään edunjäätäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Jos kuitenkin edunjäätäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi, jolla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjäätä-

jän jälkeen, eläkesovitusta ei tehdä ennen kuin lapsi tai, jos lapseneläkkeeseen oikeuttavia lapsia on useampia, nuorin lapsista täyttää 18 vuotta.

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön ja kunnallisiin luottamustoimiin perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjäätäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. Näin menetellään myös vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön palveluksessa ansaitun vastaavan etuuden osalta. Jollei mainitusta etuudesta saada tietoa, mainittuna lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä voidaan pitää sellaista teoreettista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hänen vieraassa valtiossa työskentelyyn tai kansainvälisen järjestön palvelukseen perustuva vakuutusajansa olisi tämän lain alaista palvelusta. Eläkettä määrättäessä ei kuitenkaan sovelleta tulevan ajan jälkikarrensiaikaa pidentäviä 54—56 §:n säännöksiä.

89 §

Eläkesovitusperuste

Eläkesovituksessa vähennetään leskeneläkettä, jos lesken 88 §:ssä tarkoitettuja eläkkeet ylittävät eläkesovitusperusteen. Eläkesovitusperuste on 42,89 euroa kuukaudessa, jos edunjäätäjän 84 §:n mukaisesti laskettu eläke ja työeläkelakiin perustuvat eläkkeet yhteensä ylittävät sanotun rahamäärän. Eläkesovitusperuste on sanottujen eläkkeiden yhteismäärän suuruinen, jos yhteismäärä ylittää 21,44 euroa ja on enintään 42,89 euroa. Muussa tapauksessa eläkesovitusperuste on 21,44 euroa. Rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksilukua 142.

Eläkesovituksesta johtuva vähennys on 50 prosenttia lesken 88 §:ssä tarkoitettujen eläkkeiden ja eläkesovitusperusteen erotuksesta. Jos leskellä on oikeus saada myös muuta kuin tämän lain mukaista työeläkelain mukaista eläkettä vastaavaa perhe-eläkettä, vähennetään tämän lain mukaisesta leskeneläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa edellä

tarkoitetusta vähennyksestä kuin tämän lain mukainen leskeneläke on kaikista sanotuista perhe-eläkkeistä.

Jos lesken 88 §:ssä tarkoitettua eläkettä on vähennetty tapaturmavakuutuslain (608/1948) säännöksiin perustuvan päivärahan tai tapaturmaeläkkeen, liikennevakuutuslain (279/1959) nojalla myönnetyn omaan vammaan perustuvan jatkuvan korvauksen tai sotilasvammalain (404/1948) nojalla myönnetyn elinkoron vuoksi, jätetään tämä vähennys huomioon ottamatta eläkesovitusta tehtäessä.

90 §

Poikkeuksellinen eläkesovitus

Jos leskellä ei ole oikeutta saada työeläkettä tai jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä, otetaan eläkesovituksessa lesken hakemuksesta eläkkeiden asemesta huomioon hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke. Edellytyksenä on kuitenkin, että sanotut ansiotulot ja etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke, kun ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, ovat yhteensä vähintään neljänneksen pienemmät kuin lesken 88 §:n mukaisesti määrätty eläke.

Leskeneläkkeen määrä voidaan myös hakemuksesta tarkistaa, jos lesken olosuhteissa tapahtuu viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta muutos, jonka vuoksi 1 momentissa mainittu edellytys täyttyy. Eläkesovitusta ei kuitenkaan tehdä todellisten tulojen perusteella ennen kuin olosuhteiden muutos on kestänyt vähintään kuusi kuukautta. Jos lesken ansiotaso on vaihdellut, keskiansio lasketaan sanotun kuuden kuukauden ajalta tai kuuden kuukauden ajalta ennen hakemusta, jos se on tehty yli kuuden kuukauden kuluessa olosuhteiden muutoksesta ja muutoksen katsotaan tapahtuneen tämän takautuvan jakson alussa. Näin tarkistettua leskeneläkettä maksetaan muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien, kuitenkin takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta ennen hakemusta.

Edellä 1 ja 2 momentin mukaan määrättyä leskeneläkettä maksetaan kahden vuoden ajan. Sen jälkeen leskeneläke määrätään hakemuksesta uudelleen tämän pykälän mukai-

sesti kahden vuoden ajaksi kerrallaan, jos edellytykset tähän ovat edelleen olemassa.

91 §

Uusi eläkesovitus

Sen lisäksi mitä 90 §:ssä säädetään, eläkesovitus tehdään uudelleen vain, jos leskelle myönnetään 88 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläke muuna kuin osa-aikaeläkkeenä. Tällöin käytetään samaa eläkesovitusperustetta kuin eläkesovitusta ensimmäistä kertaa tehtäessä.

92 §

Perhe-eläkkeen indeksikorotus

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan samalla tavoin kuin työntekijäin eläkelain mukaisten eläkkeiden tarkistuksesta säädetään.

93 §

Perhe-eläkkeen alkaminen

Perhe-eläke maksetaan edunjättäjän kuolinuudatusta seuraavan kalenterikuukauden alusta, kuitenkin edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneelle lapselle syntymää seuraavan kuukauden alusta.

94 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

Perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi, vaikka selvitystä edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää, mutta on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut.

95 §

Perhe-eläkeoikeuden lakkaaminen

Oikeus leskeneläkkeen saamiseen lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Jos uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa eikä leskellä ole oikeutta leskeneläkkeeseen tämän

avioliiton perusteella, lakkautettua leskeneläkettä aletaan hakemuksesta maksaa uudelleen. Eläkkeen uudelleen maksaminen ei koske edunjättäjän entistä puolisoa.

Oikeus lapseneläkkeeseen lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai jos hänet annetaan otolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolle.

96 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Leskelle, jonka leskeneläke 95 §:n 1 momentin mukaan lakkautetaan, maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut. Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai; jos eläkelaitos toimii 7 luvun mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa. Jos lakkautettua leskeneläkettä aletaan maksaa uudelleen, eläkkeestä vähennetään maksetun kertasuorituksen määrä siten, että kulloinkin maksettavasta eläke-erästä vähennetään kolmannes enintään yhdeksän vuoden ajan. Saman edunjättäjän jälkeen kertasuoritus maksetaan vain kerran.

97 §

Perhe-eläkkeen uudelleen laskeminen

Perhe-eläkkeen määrä lasketaan uudelleen, kun leski tai lapsi lakkaa olemasta edunsaajana, edunsaajien lukumäärä muuttuu tai jos edunsaajana olevasta lapsesta tulee 86 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla täysorpo. Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos perhe-eläkkeen suorittaminen on joltakin edunsaajalta keskeytettävä tai perhe-eläkettä on joltakin edunsaajalta vähennettävä, keskeyttäminen tai vähentäminen kohdistuu hänen osaansa perhe-eläkkeestä.

6 luku

Eläkkeen hakeminen ja ennakkopäätökset

98 §

Eläkkeen hakeminen

Eläkettä on haettava kunnalliselta eläkelaitokselta vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella. Hakemukseen on liitettävä eläkelaitoksen määräämä selvitys.

Eläkehakemus katsotaan tehdyksi sinä päivänä, jona se on saapunut kunnalliselle eläkelaitokselle, jollekin työeläkelaiissa mainitulle eläketurvasta huolehtivalle viranomaiselle tai eläkelaitokselle, eläketurvakeskukseen tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoitumistolle.

Jos eläkkeensaaja iän, vamman tai muun syyn takia ei pysty hakemaan eläkettä tai muuten hoitamaan eläkettä koskevia asioitaan eikä hänellä ole edunvalvojaa, voi eläkelaitoksen hyväksymä asianosaisen lähimainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut hänestä, asianosaisen puolesta käyttää puhevaltaa tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa.

99 §

Selvitys terveydentilasta

Haattaessa työkyvyttömyyseläkettä kunnalliselle eläkelaitokselle on toimitettava sen vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella hakijan terveydentilasta laadittu lääkärinlausunto, joka sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Eläkelaitos voi hyväksyä muunkinlaisen lääkärinlausunnon tai sitä vastaavan selvityksen. Jos hakija on hoidettavana sairaalassa tai jos siihen on muu erityinen syy, eläkelaitos voi myös omalla kustannuksellaan hankkia lääkärinlausunnon.

Työkyvyttömyyseläkkeen hakija tai saaja on velvollinen eläkelaitoksen määräyksestä käymään työkyvyttömyyden selvittämiseksi eläkelaitoksen nimeämän lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetun ammattihenkilön luona tai eläkelaitoksen osoittamassa potilaan asemasta ja oikeudesta annetun

lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua terveydenhuollon toimintayksikössä. Eläkelaitoksen on tällöin korvattava tutkimuksesta aiheutuvat kustannukset, joihin luetaan myös kohtuulliset matkakustannukset ja kohtuullinen matkapäiväraha toiselle paikkakunnalle määräyksen mukaan tehdystä matkasta. Jos hakija tai saaja ilman hyväksyttävää syytä jättää edellä tarkoitetun määräyksen noudattamatta, hakemuksen käsittely voidaan määrätä raukeamaan.

100 §

Päätöksenteko ja päätöksen tiedoksiantaminen

Eläkehakemus on ratkaistava viivytyksettä sen jälkeen, kun tarpeelliset selvitykset on saatu.

Päätös on lähetettävä hakijalle postitse hänen ilmoittamallaan osoitteella tai annettava hänelle todisteellisesti tiedoksi.

101 §

Ennakkopäätös eläkeoikeudesta

Kunnallinen eläkelaitos voi antaa ennakkopäätöksen siitä:

1) onko hakija tämän lain alaisessa virkatauksuudessa tai onko hän tietynä ajanjaksona ollut sellaisessa virka- tai työsuhteessa;

2) mikä on työntekijän vanhuuseläkeikä; sekä

3) onko jokin virasta tai työstä maksettava palkkalaji eläkkeeseen oikeuttavaa palkkaa.

Ennakkopäätöstä on noudatettava annettaessa eläkepäättös ennakkopäätöstä hakeneelle henkilölle edellyttäen, että eläke myönnetään niiden säännösten nojalla, joihin ennakkopäätös perustuu. Ennakkopäätöksestä saadaan poiketa eläkkeenhakijan eduksi.

Työntekijän hakemuksesta eläkelaitoksen on annettava päätös siitä, onko palvelussuhteeseen sovellettava 65 §:ää ja myönteisessä tapauksessa vahvistettava näin päättyneestä palvelussuhteesta muodostuva vastainen eläkeoikeus.

102 §

Ennakkopäätös yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja osatyökyvyttömyyseläkkeestä

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän:

1) yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset; tai

2) osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset.

Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään yhdeksän kuukauden tai jäsenyhteisön ja työntekijän sopiman sitä pitemmän ajan kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

7 luku

Viimeinen eläkelaitos

103 §

Viimeisen eläkelaitoksen tehtävät

Jos työntekijä on ollut sekä tämän lain että valtion eläkelain tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 1, 2, tai 10—13 kohdassa mainitun lain (yksityisten alojen eläkelait) mukaisen eläketurvan piirissä ja jos hän eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa oli tämän lain piiriin kuuluvassa palvelussuhteessa, kunnallinen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena:

1) antaa omasta päätöksestään sekä valtion eläkelain ja yksityisten alojen eläkelakien mukaisesta eläketurvasta ja vastaavasta perhe-eläketurvasta huolehtivien eläkelaitosten päätöksistä päätösyhdistelmän; ja

2) hoitaa päätösyhdistelmän mukaisten eläkkeiden maksamisen ja eläkkeisiin liittyvät eläkelaitoksen muut tehtävät.

Jos työntekijän eläketurva oli eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa järjestetty valtion eläkelain mukaisesta eläketurvasta huolehtivassa valtiokonttorissa tai yksityisten alojen eläkelakien mukaisesta eläketurvasta huolehtivassa eläkelaitoksessa, tämä eläkelaitos hoitaa viimeisenä eläkelaitoksena 1 momentissa tarkoitetut tehtävät myös tämän lain mukaisen eläketurvan osalta.

104 §

Tulevan ajan eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena

Jos kuitenkin eläkkeen määrää laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi luettava tuleva aika tai sitä vastaava ansio otetaan huomioon muun kuin viimeisen virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, viimeinen eläkelaitos on sen estämättä, mitä 103 §:ssä säädetään, se eläkelaitos, missä tulevaa aikaa koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

Jos eläkkeen määrää laskettaessa on tai olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio sekä tämän lain että valtion eläkelain tai yksityisten alojen eläkelakien mukaisissa eläkkeissä, ei sovelleta, mitä 103 §:ssä säädetään viimeisestä eläkelaitoksesta, elleivät eläkelaitokset toisin sovi.

105 §

Neuvotteluvollisuus

Jos kunnallinen eläkelaitos tässä luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena ratkaisee oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen 24 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla tai kysymys on oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ja jos työntekijäin eläkelain 10 d §:n 1 momentissa tarkoitetun yksityisten alojen eläkelaitoksen eläkkeen määrä kuukaudessa ylittää työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun rahamäärän kolminkertaisena, kunnallisen eläkelaitoksen on ennen päätöstään pyydettävä yksityisten alojen eläkelaitokselta arvio eläkkeenhakijan työkyvystä. Jos kunnallinen eläkelaitos ja yksityisten alojen eläkelaitos ovat tällöin eläkkeenhakijan työkyvyn arvioinnista eri mieltä, ei sovelleta mitä 103 §:n 1 momentissa säädetään.

106 §

Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena

Vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä taikka sukupolvenvaihdoselä-

kettä, luopumiskorvausta tai luopumistukea maksavaa eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena silloinkin, kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi eläke. Jos eläkkeensaaja kuitenkin hakee työkyvyttömyyseläkettä, jonka määrää laskettaessa on tai olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio, työkyvyttömyyseläkkeeseen ei sovelleta, mitä 103—105 §:ssä säädetään viimeisestä eläkelaitoksesta.

107 §

Tarkemmat säännökset viimeisestä eläkelaitoksesta

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin viimeisestä eläkelaitoksesta ja sen tehtävistä tilanteissa, joissa 103, 104 ja 106 §:n mukaan useampi eläkelaitos voisi toimia viimeisenä eläkelaitoksena.

Jos syntyy epäselvyyttä siitä, mikä eläkelaitos on tämän luvun ja 1 momentin nojalla annetun sisäasiainministeriön asetuksen mukaan toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, asian ratkaisee eläkelaitoksen pyynnöstä eläketurvakeskus. Eläketurvakeskuksen tässä asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea erikseen muutosta.

8 luku

Eläkkeen maksaminen

108 §

Eläkkeen maksaminen

Tämän lain mukainen eläke maksetaan eläkkeensaajalle, jolle se on myönnetty, jollei laissa säädetä toisin. Eläkkeen maksamisesta sille, jolla on edunvalvoja, on soveltuvin osin voimassa, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) säädetään. Alle 15-vuotiaan eläke maksetaan kuitenkin hänen edunvalvojalleen.

Eläke maksetaan kuukausittain kunnallisen eläkelaitoksen päättämänä aikana eläkkeensaajan ilmoittaman tai erityisestä syystä eläkelaitoksen määräämän rahalaitoksen välityksellä.

Eläkkeen hakijalle, jonka asian ratkaisu

viivästyy hänestä riippumattomista syistä, voidaan pyynnöstä maksaa ennakkoa. Ennakkon maksamisen ehdoksi voidaan määrätä, että hakijan on siirrettävä oikeutensa hänelle mahdollisesti tuleviin suorituksiin ennakkoa vastaavalta osalta eläkelaitokselle.

109 §

Muun kuin työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen

Vanhuuseläkkeen, osa-aikaeläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen maksaminen alkaa seuraavan kalenterikuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt.

Yksilöllistä varhaiseläkettä maksetaan kuitenkin aikaisintaan eläkkeen tai 102 §:ssä tarkoitetun ennakkopäätöksen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos työntekijä on saanut 36 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun työvoimaviranomaisen todistuksen myöhemmin kuin kuukauden kuluessa 36 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun päivärahatodistuksen antamisesta, työttömyyseläke alkaa työvoimaviranomaisen todistuksen antamista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

110 §

Takautuva maksaminen ja eläkesaatavan vanhentuminen

Vanhuus- tai perhe-eläkettä ei ilman pätevää syytä makseta takautuvasti pitemmältä kuin vuoden ajalta ennen hakemuksen tekemistä eikä työttömyyseläkettä tai osa-aikaeläkettä pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen hakemuksen tekemistä. Yksilöllinen varhaiseläke voidaan poikkeuksellisesta syystä maksaa takautuvasti, kuitenkin enintään vuoden ajalta ennen hakemista seuraavaa kuukautta.

Eläkkeensaaja menettää oikeutensa eläkerään, jota ei ole nostettu kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana se on erääntynyt maksettavaksi.

111 §

Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen

Työkyvyttömyyseläkettä maksetaan, jollei 112 §:ssä toisin säädetä, työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien.

112 §

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkaminen

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä maksetaan, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, aikaisintaan sen kalenterikuukauden alusta, joka ensiksi seuraa sairausvakuutuslain 27 §:ssä tarkoitetun päivärahan ensisijaisuusajan eli 150 ensimmäisen suorituspäivän ja tämän jälkeisten, sanotussa pykälässä tarkemmin säädettyjen viiden tai neljän täyden kalenterikuukauden jälkeen.

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä maksetaan työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kalenterikuukauden alusta, jos eläkehakemus on tehty ennen kuin 1 momentin mukaista päivärahaa on maksettu 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä.

Edellä 2 momentissa mainitussa tilanteessa täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen edellytyksenä on, ettei eläkehakemuksen tekemistä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sen hakemista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä ole myönnetty vähintään kuukauden ajalta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päivärahahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeiseen aikaan. Jos päivärahan maksaminen lakkaa ensisijaisuusaikana sairausvakuutuslain 15 a §:n perusteella sen vuoksi, että työntekijälle myönnetty työeläkelain mukainen vanhuuseläke alkaa, työntekijälle maksetaan täyttä työkyvyttömyyseläkettä sanotun eläkkeen alkamisesta lukien, kuitenkin aikaisintaan työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaava ulkomainen etuus otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaa määrittäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusajkaan saakka.

113 §

Osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttuminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi

Jos osatyökyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky muuttuu niin, että hänellä on oikeus täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen, täyden eläkkeen maksamiseen sovelletaan 112 §:n säännöksiä. Työkyvyttömyyden jatkuessa työkyvyttömyyseläkettä maksetaan tällöin osatyökyvyttömyyseläkkeenä täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen saakka.

114 §

Takautuvasti myönnetty työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä makseta takautuvasti pitemmältä kuin vuoden ajalta ennen hakemuksen tekemistä

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti, sitä ei makseta siltä ajalta, jolta eläkkeensaaja on saanut työeläkelain tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

115 §

Kertasuoritus

Kunnallinen eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena vanhuuseläkkeen ja sellaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen, johon ei ole liitetty tulevaa aikaa, jos eläkkeen määrä ennen 76 §:n mukaista yhteensovitystä on pienempi kuin 0,84 euroa kuukaudessa. Rahamäärä vastaa vuoden 1966 indeksilukua 142. Niin ikään eläkelaitos voi maksaa kertasuorituksena 0,84 euroa pienemmän perhe-eläkkeen ja Suomesta lapselle maksettavan eläkkeen, joka maksetaan lapselle sosiaali-

turvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) n:o 1408/71 perusteella niiden etuuksien, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta, ja lapsen asuinmaan myöntämien etuuksien erotuksena. Kertasuoritus lasketaan työntekijän eläkelain 19 b §:n 5 momentissa tarkoitettujen sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Kertasuorituksen saaneella ei sen jälkeen ole saman eläketapahtuman johdosta oikeutta eläkkeeseen niiden palvelussuhteiden perusteella, joihin kertasuoritus perustui. Jos kuntoutustuki on maksettu kertasuorituksena, voidaan eläkkeensaajalle kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määrääjän jälkeen jatkuu.

Jos työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, siihen ei sovelleta, mitä 112 ja 113 §:ssä, 114 §:n 2 momentissa sekä 125 §:ssä säädetään.

Mitä 1—3 momentissa säädetään eläkkeen kertasuorituksesta, sovelletaan 7 luvussa tarkoitettuun viimeisen eläkelaitoksen päätösyhdistelmään sisältyvien eläkkeiden yhteismäärään kuukaudessa.

116 §

Maksamisen muutos

Eläkkeen maksaminen keskeytetään tai maksettavaa määrää alennetaan tai korotetaan sen kalenterikuukauden alusta, joka lähinnä seuraa sitä kuukautta, jonka aikana keskeyttämisen tai alentamisen tai korottamisen peruste on ilmaantunut.

117 §

Vanhuuseläkkeen maksamisen keskeyttäminen

Jos eläkkeensaajalle on myönnetty 12 §:n nojalla vanhuuseläke valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (757/1986) voimaantulosäännöksen 3 momentin nojalla ja jos tämän valtion eläkkeen maksaminen keskeytetään lailla 1345/1990 annetun muutoksen mukaisesti, keskeytetään samaksi ajaksi myös tämän lain nojalla myönnetyn eläkkeen

maksaminen. Samoin keskeytetään tällaisen eläkkeen maksaminen, jos työntekijä ennen tämän lain mukaisen vanhuuseläkeiän saattamista tulee eläkelaitoksen jäsenyhteisön päätoimiseen palvelussuhteeseen, sanotun palvelun ajaksi.

118 §

Eläkkeen maksamatta jättäminen

Eläke voidaan kokonaan tai osaksi jättää maksamatta ajalta, jona eläkkeensaaja on suorittamassa vankeusrangaistusta tai sikon muutorangaistusta taikka on vaarallisten rikostenusijain eristämistä annetun lain (317/1953) 1 §:ssä tarkoitetussa pakkolaitoksessa. Jos eläkettä siltä ajalta maksetaan, se voidaan kunnan sosiaalihuoltoon kuuluvia tehtäviä hoitavan toimielimen esityksestä maksaa eläkkeensaajan omaisille tai kunnan sosiaalihuoltoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan ja hänen huollettavinaan olevien niiden omaisten huoltoon, joista hän lain mukaan on velvollinen pitämään huolta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti myös maksettavaan eläkkeeseen sellaiselta ajalta, jona eläkkeensaaja on päihdehuoltolaissa (41/1986) tarkoitetussa hoidossa.

119 §

Eläkkeen maksamisen päättyminen

Eläkettä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana eläkkeensaaja on kuollut tai hänen oikeutensa eläkkeen saamiseen on lakannut.

120 §

Liikaa maksetun eläkkeen takaisinperintä

Jos eläkkeensaaja taikka edunsaaja on saanut tämän lain mukaista eläkettä enemmän kuin mihin hänellä on ollut oikeus, aiheettomasti maksettu eläke on perittävä takaisin.

Aiheettomasti maksettu eläke voidaan jättää osittain tai kokonaan takaisin perimättä, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja eläkkeen maksamisen ei ole katsottava johtuneen eläkkeensaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisinperittävä määrä on vähäinen.

Aiheettomasti maksettu eläke saadaan perii takaisin myös kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin maksettavasta eläke-erästä ei saa eläkkeensaajan suostumuksetta kuitenkaan vähentää enempää kuin kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää sen jälkeen, kun eläke-erästä on ennakkoperintälain (1118/1996) nojalla pidetty ennako tai rajoitetusti verovelvollisen tulo ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) nojalla lähdevero.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun kunnallinen eläkelaitos on 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksanut tämän lain mukaisia eläkkeitä aiheettomasti. Siltä osin kuin kunnallinen eläkelaitos on maksanut aiheettomasti valtion eläkelain tai yksityisten alojen eläkelakien mukaista eläkettä tai etuutta, takaisinperinnästä päättää asianomainen eläkelaitos siten kuin sitä koskevassa laissa säädetään. Kunnallinen eläkelaitos antaa kuitenkin takaisinperittävästä eläkkeistä tai etuuksista päätösyhdistelmän ja perii takaisinperittävä määrän. Jos kunnallinen eläkelaitos perii takaisinperittävä määrän 3 momentin mukaisesti kuittaamalla, siinä tarkoitettuna eläke-eränä pidetään kunnallisen eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena maksettavana olevien eläke-erien yhteismäärää.

121 §

Viivästyskorotus

Jos tämän lain mukaisen eläkkeen maksaminen viivästyy, kunnallisen eläkelaitoksen on maksettava eläke viivästysajalta korotettuna. Velvollisuus maksaa eläke korotettuna ei koske sitä osaa eläkkeestä, joka maksetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle taikka Kansaeläkelaitokselle tai työttömyyskassalle. Vel-

vollisuus maksaa eläke korotettuna koskee myös niitä eläkkeitä, jotka kunnallinen eläkelaitos 7 luvun nojalla viimeisenä eläkelaitoksena maksaa.

Eläkkeen korotus vuotta kohden laskettuna on korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukainen.

122 §

Viivästyskorotuksen laskeminen

Eläkehakemuksen käsittelyä varten on kolmen kuukauden käsittelyaika, jolta ei lasketa korotusta. Tämä käsittelyaika lasketaan sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana eläkkeensaaja on esittänyt kunnalliselle eläkelaitokselle vaatimuksensa sekä eläkkeen perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen, joka häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuus hankkia selvitys. Mainitun käsittelyajan jälkeen korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä. Saman päätöksen perusteella myöhemmin maksettavalle eläkeerälle korotus lasketaan eräpäivästä.

Jos eläkelaitoksen antamaan päätökseen on haettu muutosta, voi muutoksenhakuelin määrätä, että korotus lasketaan myöhemmästä ajankohdasta. Edellytyksenä on, että eläkelaitos osoittaa muutoksenhaun aikana tapahtuneen oleellisen muutoksen eläkkeensaajan olosuhteissa.

123 §

Viivästyskorotuksen maksamisvelvollisuuden rajoitukset

Jos eläkettä ei voida maksaa oikeassa ajassa eläkkeensaajasta johtuvasta syystä, kunnallinen eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona esteen lakkaaminen on tullut eläkelaitoksen tietoon. Jos eläkkeen maksaminen viivästyy lain säännöksen, yleisen liikenteen, maksuliikenteen keskeytymisen tai muun sen kaltaisen ylivoimaisen esteen johdosta, eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna tällaiselta viivästysajalta.

Eläkkeen korotusta ei makseta, jos se on pienempi kuin 2,52 euroa. Rahamäärä vastaa vuoden 1984 indeksilukua 1006.

124 §

Eläkkeen ja kuntoutusrahan maksaminen työnantajalle

Jos kunnallinen eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutusrahan ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke tai kuntoutusraha maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 125 §:n 1 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä eläkettä tai kuntoutusrahaa makseta työnantajalle myöskään silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta muun lain nojalla. Jos työntekijälle on myönnetty työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus ja työnantaja on maksanut tai maksaa työntekijälle samalta ajalta palkkaa, menetellään työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisessa samoin kuin edellä työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta säädetään.

125 §

Eläkkeen maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 112 §:n 1 momentin mukaisesti samalta ajalta, jolta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, eläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Samoin menetellään, jos yksilöllinen varhaiseläke myönnetään takautuvasti.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 112 §:n 2 momentin mukaisesti tai osatyökyvyttömyyseläkkeenä ja samalta ajalta on maksettu päivärahaa sairausvakuutuslain mukaan, maksetaan eläkettä vain siltä

osin kuin sen määrä ylittää samalta ajalta maksetun päivärahan määrän.

126 §

Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassalle

Jos eläkkeensaaja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea, työvoimapoliittisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea tai työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaista koulutuspäivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, kunnallisen eläk-

elaitoksen on Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen, koulutustuen tai koulutuspäivärahan määrää.

Jos eläkkeensaaja on väliaikaisesti saanut Kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään 153 §:ssä tarkoitetun valituksen johdosta eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on maksettava takautuva eläke Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos eläkkeensaaja on saanut kansaneläkelain mukaisista eläkettä samalta ajalta, jolta kunnallinen eläkelaitos 162 §:n mukaisesti oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän.

Jos eläkkeensaaja on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkelaitoksen on Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta suoritettava takautuvasti maksettava eläke Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun opintotuen määrää.

127 §

Eläkkeen maksaminen sosiaalihuollon toimielimelle

Jos eläkkeensaaja on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitettua ennakkoa, takautuvasti myönnettävä eläke tai osa siitä maksetaan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen hakemuksesta sille jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi.

Jos kunta on järjestänyt eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoidon tai -huoltoa taikka perhehoitoa, kunnallisen eläkelaitoksen on kunnan vaatimuksesta maksettava hänelle tuleva eläke laitoshoidon tai -huollon taikka perhehoidon ajalta käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain (734/1992) 14 §:n mukaisesti.

Jos tämän lain mukaisen eläkkeen maksamista eläkkeensaajalle itselleen ei voida pitää tarkoitustaan vastaavana hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, eläkelaitos voi eläkkeensaajan suostumuksella päättää, että eläke maksetaan saajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle käytettäväksi eläkkeensaajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka elatuksesta eläkkeensaaja on toimeentulotuesta annetun lain 2 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan. Näin maksettua eläkettä ei saa vastoin eläkkeensaajan nimenomaista suostumusta käyttää muuhun kuin annettavaan huoltoon sen kuukauden aikana, jolta eläke on suoritettu. Jos eläkkeensaaja on 2 momentissa tarkoitetussa hoidossa tai huollossa, tulee eläke käyttää 2 momentin mukaisesti. Esityksen eläkkeen maksamisesta voi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omaisensa, henkilö, joka hänestä pääasiallisesti huolehtii, tai kunnan asianomainen monijäseninen toimielin.

128 §

Takautumisvaatimuksen esittämisaika

Eläke maksetaan 124 ja 126 §:ssä tarkoite-

tulla tavalla työnantajalle, työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle, 127 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tai kunnalle kuitenkin vain sillä edellytyksellä, että ilmoitus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää.

129 §

Eläkkeen siirtäminen tai panttaaminen

Tämän lain mukaista eläkettä ei saa siirtää ilman eläkelaitoksen suostumusta toiselle. Sopimus, joka tarkoittaa eläkkeen panttaamista, on mitätön.

130 §

Takautuva oikeus korvaukseen vakuutuslaitokselta

Jos eläkkeensaajalla on oikeus saada tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, sotilasvammalain säännöksiin perustuvaa elinkorkea tai liikennevakuutuslain nojalla omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta taikka tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla ansionmenetykskorvausta ja jos kunnallinen eläkelaitos maksaa myöntämänsä eläkkeen täysimääräisenä ennen kuin päivärahan, tapaturmaeläkkeen, elinkoron, korvauksen tai ansionmenetykskorvauksen määrä on lopullisesti ratkaistu, eläkkeensaajan oikeus mainittuihin etuuksiin siirtyy eläkelaitokselle sen maksamasta eläkkeestä päivärahan, tapaturmaeläkkeen, elinkoron, korvauksen tai ansionmenetykskorvauksen johdosta vähennettävää määrää vastaavalta osalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan vastaavasti työntekijän jälkeen hänen edunsaajilleen maksettavaan tapaturmavakuutuslain mukaiseen perhe-eläkkeeseen tai sotilasvammalain mukaiseen huoltoeläkkeeseen tai liikennevakuutuslain nojalla maksettavaan jatkuvaan korvaukseen, jos eläkelaitos on maksanut myöntämänsä perhe-eläkkeen täysimääräisenä.

9 luku

Eläketurvan rahoitus

131 §

Jäsenyhteisöjen maksuosuudet

Kunnallisen eläkelaitoksen menot jaetaan jokaiselta varainhoitovuodelta jäsenyhteisöjen vastattaviksi. Eläkelaitoksen valtuuskunnan päättämä osuus kustannuksista jaetaan jäsenyhteisöjen tämän lain soveltamisalaan kuuluville henkilöille maksamien palkkojen, palkkioiden ja ansionmenetyksen korvausten sekä muiden valtuuskunnan edellä lueteltuihin rinnastamien ansioiden yhteismäärien suhteessa. Ennen jakoa edellä tarkoitettut ansiot kerrotaan valtuuskunnan vahvistamalla kertoimella, jonka suuruus riippuu tämän lain soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden eläketurvan sisällöstä sekä valtuuskunnan harkinnan mukaan muistakin eläkevastuisiin vaikuttavista tekijöistä. Valtuuskunta voi myös päättää jakaa osan kustannuksista jäsenyhteisöjen palveluksen perusteella varainhoitovuonna maksettujen tämän lain mukaisten eläkkeiden tai eläkkeen osien yhteismäärien suhteessa.

Jäsenyhteisö on lisäksi velvollinen maksamaan eläkelaitokselle valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan määrätyt eri eläkelajien omavastuosuudet.

Jäsenyhteisöltä voidaan varainhoitovuonna periä ennakkoja niiden maksuosuuksista.

Eläkelaitoksen valtuuskunta antaa tarkempia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksujen suorittamisen perusteista.

132 §

Valvontamaksu ja lisäturvan maksuosuudet

Edellä 131 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin menoihin kuuluviksi luetaan myös vakuustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) 1 §:n 1 momentin nojalla määrätty valvontamaksu.

Niiden työntekijöiden palkkasummista, joille on järjestetty 8 §:ssä tarkoitettu lisäeläketurva, jäsenyhteisö on velvollinen maksamaan maksuosuudet niiden perusteiden mu-

kaan, jotka kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta vahvistaa.

133 §

Palkansaajien eläkemaksu

Tämän lain soveltamisalan piiriin kuuluvat työntekijät ja luottamushenkilöt ovat velvollisia suorittamaan eläkemaksun.

Eläkemaksu on työntekijäin eläkelain 12 b §:n 1 momentissa säädetyn eläkemaksuprosentin suuruinen osuus 131 §:n 1 momentissa tarkoitetuista ansioista.

Jäsenyhteisö on velvollinen pidättämään 1 ja 2 momentissa tarkoitetun maksun ja tilittämään sen kunnalliselle eläkelaitokselle. Maksu on osa jäsenyhteisön ennakkomaksua.

Eläkelaitoksen valtuuskunta antaa tarkemmat määräykset 1—3 momentissa tarkoitetun maksun suorittamistavasta.

134 §

Maksun perintä

Kunnallisen eläkelaitoksen tämän lain perusteella määräämä maksu sekä sille maksun viivästymisen ajalta laskettu korkolain 4 §:ssä tarkoitettun korkokannan mukainen viivästyskorko saadaan ulosottaa ilman eri tuomiota tai päätöstä niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

135 §

Eläkevastuurahasto

Edellä 131 §:ssä tarkoitettuihin menoihin kuuluviksi luetaan myös siirrot eläkemenojen tasoittamiseksi perustettuun eläkevastuura-hastoon sen mukaan kuin kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta erikseen päättää.

Eläkevastuurahaston varoja sijoitettaessa on huolehdittava sijoitusten varmuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä hajauttamisesta. Varojen sijoittamisesta päättää kunnallisen eläkelaitoksen hallitus, joka voi eläkelaitoksen ohjesäännössä määrättyllä tavalla siirtää päätösvaltaansa eläkelaitoksen toimistolle.

136 §

Viimeisen eläkelaitoksen kustannukset

Jos kunnallinen eläkelaitos on 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksanut yksityisten alojen eläkelakien tai valtion eläkelain taikka valtion perhe-eläkelain (774/1968) mukaista eläkettä, se perii nämä eläkekustannukset korkoineen viimeistään maksuvuotta seuraavan kalenterivuoden aikana. Tätä varten voidaan periä myös ennakkoa. Eläkekustannukset peritään siten kuin eläketurvakeskus, valtiokonttori ja kunnallinen eläkelaitos asiasta erikseen tarkemmin sopivat.

Jos 103 §:n 2 momentissa tarkoitettu eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena maksanut tämän lain mukaista eläkettä, nämä eläkekustannukset korkoineen korvataan sille siten kuin 1 momentissa säädetään.

10 luku

Hallinto

137 §

Kunnallinen eläkelaitos

Kunnallinen eläkelaitos on sisäasiainministeriön valvonnan alainen. Eläkelaitoksen rahoitustoiminnan suunnittelua ja sijoitustoimintaa valvoo kuitenkin Vakuutusvalvontavirasto, joka on velvollinen antamaan suorittamastaan valvonnasta kertomuksen sisäasiainministeriölle.

Eläkelaitoksen luottamushenkilöt toimivat tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissään virkavastuulla..

138 §

Valtuuskunta

Kunnallisen eläkelaitoksen päätösvaltaa käyttää eläkelaitoksen valtuuskunta, jollei se tämän lain mukaan kuulu tai sitä ei ole eläkelaitoksen ohjesäännön nojalla siinä määrättyissä asioissa siirretty eläkelaitoksen muulle toimielimelle.

Valtuuskunnassa on vähintään 15 ja enin-

tään 30 jäsentä sekä jokaisella heistä henkilökohtainen varajäsen, jotka kaikki sisäasiainministeriö määrää neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Vähintään kolme jäsentä ja yhtä monta varajäsentä määrätään kunnallisen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettujen pääsopijajärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Muut jäsenet ja varajäsenet määrätään Suomen Kuntaliitto ry:n ehdottamista henkilöistä siten, että kunnat ja kuntayhtymät ja maan eri osat saavat valtuuskunnassa tasapuolisen edustuksen. Näitä jäseniä ja varajäseniä määrättäessä noudatetaan muutenkin suhteellisuusperiaatetta mahdollisuuksien mukaan.

139 §

Hallitus

Kunnallisen eläkelaitoksen hallintoa hoitaa eläkelaitoksen hallitus, jonka valtuuskunta valitsee neljäksi vuodeksi, kuitenkin siten, että toimikausi kestää seuraavaan vaaliin.

Hallituksessa on vähintään kuusi varsinaista jäsentä ja heille valittavat varajäsenet sekä kuusi lisäjäsentä, jotka ottavat osaa eläkettä koskevien asioiden käsittelemiseen siten kuin eläkelaitoksen ohjesäännössä määrätään. Lisäjäsenistä kolme valitaan kunnallisen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettujen pääsopijajärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Muista lisäjäsenistä yhden tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon tai vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut ja perehtynyt virkamies- ja työoikeuteen, yhden perehtynyt vakuutustoimintaan ja yhden lääkäri. Jokaiselle lisäjäsenelle valitaan henkilökohtainen varajäsen, josta on voimassa, mitä edellä säädetään lisäjäsenistä.

Hallituksessa on yksi tai useampi jaosto, joka ratkaisee eläkettä koskevat asiat, sikäli kuin niitä ei ole eläkelaitoksen ohjesäännössä pidätetty hallitukselle tai uskottu eläkelaitoksen toimihenkilön ratkaistavaksi.

140 §

Toimisto

Hallituksen apuna on kunnallisen eläkelaitoksen toimisto. Toimiston viranhaltijoihin sovelletaan kunnallisen viranhaltijan palvelus-

lussuhdeturvasta annettua lakia (484/1996).

141 §

Eläkeasiamies

Kunnallisessa eläkelaitoksessa on eläkeasiamies, jolla on oikeus seurata eläkettä koskevien asioiden käsittelyä laitoksessa.

142 §

Varhaiseläkelautakunta

Kunnallisessa eläkelaitoksessa on varhaiseläkejärjestelmän ohjausta ja seurantaa varten varhaiseläkelautakunta, jonka nimittää sisäasiainministeriö. Varhaiseläkelautakunnasta annetaan tarkemmat määräykset eläkelaitoksen ohjesäännössä.

143 §

Sijoitusneuvottelukunta

Kunnallisessa eläkelaitoksessa on sijoitusneuvottelukunta, jonka tehtävänä on vuosittain hyväksyä sijoitustoiminnan yleissuunnitelma ja seurata sen toteutumista.

Eläkelaitoksen hallitus kutsuu toimikaudeseen sijoitusneuvottelukuntaan kymmenen jäsentä ja jokaiselle henkilökohtaisen varajäsenen. Jäsenistä kahden tulee edustaa valtiovarainministeriötä, yhden sisäasiainministeriötä, yhden kauppa- ja teollisuusministeriötä sekä kahden kunnallisen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettuja pääsopijajärjestöjä.

11 luku

Tietojen antaminen ja saaminen

144 §

Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja

Kunnallisella eläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada:

1) lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomai-

selta ja muulta taholta, johon viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sovelletaan, sekä yksityiseltä työnantajalta tiedot, jotka ovat välttämättömiä eläketurvan järjestämistä ja käsiteltävänä olevan eläkeasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa taikka Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien toimeenpanossa;

2) lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettua ammattihenkilöltä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua terveydenhuollon toimintayksiköltä sekä kuntoutusta toimeenpanevalta taholta ja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä sekä sosiaalipalvelujen tuottajalta ja hoitolaitokselta pyynnöstä lausunto ja muut välttämättömät tiedot eläkkeenhakijan potilasasiakirjoista, kuntoutuksesta, terveydentilasta, hoidosta sekä työkyvystä, jollei hakija itse toimita edellä mainittuja tietoja.

Eläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada 1 momentissa mainitut tiedot maksutta. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettua ammattihenkilöllä on kuitenkin oikeus saada 1 momentin 2 kohdassa säädetyn tietojenantovelvollisuuden perusteella antamastaan lausunnosta kohtuullinen palkkio.

145 §

Eläkkeenhakijan ja -saajan ilmoitusvelvollisuus

Eläkkeenhakijan on annettava kunnalliselle eläkelaitokselle eläkeasian käsittelemistä ja ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työkykynsä palautumisesta ja kuntoutuksen keskeyttämisestä sekä yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja ryhtymisestä ansiotyöhön.

Työttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle:

1) oleskelustaan ulkomailla tai muusta vastaavasta syystä, jonka johdosta hän ei voi ottaa vastaan työtä;

2) ryhtymisestä ansiotyöhön, josta saava ansio on vähintään 37 §:n 2 kohdassa mainitun rahamäärän suuruinen; sekä

3) kieltäytymisestä vastaanottamasta työvoimaviranomaisen hänelle osoittamaa työeläkelain alaista vähintään kuukauden jatkuvaa työtä.

Osa-aikaeläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle:

1) työaikajärjestelyjen muutoksesta, jos sillä on vaikutusta hänen ansioihinsa;

2) muista kuin yleisistä palkankorotuksista;

3) virka- tai työsuhteen taikka yrittäjätoiminnan päättymisestä tai uuden alkamisesta;

4) yli kuuden viikon yhdenjaksoisesta työsä poissaolosta;

5) muutoksista yrittäjätoiminnassa; sekä

6) uuden työeläkkeen alkamisesta.

Leskeneläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle solmimastaan avioliitosta. Jos lapseneläkettä saava lapsi annetaan otolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolle, lapsen ottovanhemmat ovat velvolliset ilmoittamaan otolapseksi ottamisesta eläkelaitokselle.

Eläkkeensaajan 2—5 momentissa tarkoitettua ilmoittamisvelvollisuudesta riippumatta eläkelaitos voi vaatia eläkkeensaajalta selvityksen 2—5 momentissa mainituista sekä muista vastaavista eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen vaikuttavista seikoista, jos on aihetta epäillä, että näissä seikoissa on tapahtunut muutoksia. Jollei eläkkeensaaja ole toimitannut edellä tarkoitettuja eläkelaitoksen vaatimia selvityksiä eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, asia voidaan ratkaista käytettävissä olevilla tiedoilla.

146 §

Jäsenyhteisöjen ilmoitusvelvollisuus

Kunnallisen eläkelaitoksen jäsenyhteisö on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle sen määräämällä tavalla vähintään neljännesvuosittain tämän lain piiriin kuuluvien henkilöiden nimet, henkilötunnukset, virka- ja työsuhteiden ja 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimeksiantosopimusten ja sopimusten sekä luottamustoimien alkamis- ja päättämispäivät, palkka- ja palkkiotiedot sekä palvelusaikoja ja keskeytyksiä koskevat tiedot.

Lisäksi jäsenyhteisö on velvollinen antamaan eläkelaitokselle palkka- ja palkkiotiedot kalenterivuoden päättyessä jatkuvista edellä mainituista palvelussuhteista sekä muut henkilöiden eläkeoikeuteen ja jäsenyhteisöjen maksuvelvollisuuteen liittyvät tiedot. Jos jäsenyhteisö jättää ilmoittamatta eläkelaitokselle edellä tarkoitettut tiedot tai ilmoittaa ne myöhemmin kuin eläkelaitoksen 5 momentin perusteella antamissa määräyksissä edellytetään, voidaan 131 §:n mukainen maksuosuus määrätä suoritettavaksi kohtuullisesti korotettuna, kuitenkin enintään kaksinkertaisena.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, jäsenyhteisö on velvollinen pyydettyessä antamaan eläkelaitokselle ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle kaikki sellaiset työntekijän ja luottamushenkilön työskentelyä ja työolosuhteita koskevat ja muut vastaavat jäsenyhteisöltä saatavissa olevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä eläketurvan järjestämiseksi ja käsiteltävänä olevan eläkeasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat välttämättömiä tässä laissa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa.

Pyydettyessä jäsenyhteisöltä eläkkeenhakijan eläke- tai kuntoutusasian käsittelyä varten tarvittavia tietoja jäsenyhteisölle saadaan ilman henkilön suostumusta ilmoittaa vain ne häntä koskevat salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä mainittujen asioiden päätöksenteossa tarvittavien tietojen yksilöimiseksi.

Eläkelaitoksella on oikeus tarkastaa jäsenyhteisön asiakirjoista 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen oikeellisuus.

Eläkelaitos pitää rekisteriä tämän lain piiriin kuuluvien henkilöiden eläkeoikeuteen vaikuttavista tämän pykälän ja 144 §:n perusteella saamistaan tiedoista. Eläkelaitokselle on oikeus antaa määräyksiä jäsenyhteisölle siitä, milloin ja missä muodossa tiedot ilmoitetaan eläkelaitoksella.

147 §

Tietojen antaminen jäsenyhteisöille

Kunnallisella eläkelaitoksella on oikeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden ja muiden tiedon saantia koskevien rajoit-

tusten estämättä antaa jäsenyhteisön kirjanpitoa ja tämän lain nojalla myönnettyistä etuuksista aiheutuvien 131 §:n mukaisten maksuosuuksien määrittämistä varten tiedot eläkkeensaajalle myönnetystä tämän lain mukaisesta etuudesta ja sen määrästä sekä edellä mainittua tarkoitusta varten myös muut välttämättömät tiedot sille jäsenyhteisölle, jonka palveluksessa etuuden saanut on tai jonka palvelussuhteen perusteella jäsenyhteisön maksosuudet määräytyvät. Eläkelaitoksella on myös oikeus ilmoittaa sille jäsenyhteisölle, jonka palveluksesta henkilö siirtyy eläkkeelle, myönnetyn eläkkeen laji ja alkamis- ja päättymisajankohta jäsenyhteisön virka- tai työsuhteiden päättämistä varten.

148 §

Eläkelaitoksen oikeus antaa tietoja

Kunnallisella eläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja:

1) asianomaiselle viranomaiselle ja toimielimelle ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä Suomea sitovan sosiaaliturvasopimuksen taikka sosiaaliturvaa koskevan kansainvälisen säädöksen mukaisten tehtävien toimeenpanossa;

2) tämän lain 144 ja 146 §:n nojalla saamansa tiedot eläketurvakeskukselle ja työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 1, 2, 4, 5 ja 7—13 kohdassa mainittujen lakien ja eläkesääntöjen toimeenpanosta huolehtiville eläkelaitoksille, joilla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella työnantajalta, 144 §:ssä mainitulta taholta tai eläketurvakeskukselta;

3) eläketurvakeskukselta ja työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentin 1, 2, 4, 5 ja 7—13 kohdassa mainittujen lakien ja eläkesääntöjen toimeenpanosta huolehtivalta eläkelaitokselta saadut eläkettä, eläkeoikeutta tai vakuuttamista koskevat tiedot Kansaneläkelaitokselle tai muulle sellaiselle tietojen vastaanottajalle, jolla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella;

4) ministeriöille, verohallinnolle ja lakisäänteistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle lai-

tokselle ja yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvaetuuteen tämän lain mukainen etuus vaikuttaa, tämän lain mukaisista etuutta saaneen henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot, tiedot maksetuista etuuksista, tiedot työnantajasta ja muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikkosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten, sekä poliisi- ja syyttäjäviranomaiselle edellä mainitut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rikkosten selvittämistä ja syytteenpanoa varten; tässä kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa terveydentilaa koskevia tietoja tai tietoja, jotka on tarkoitettu kuvaamaan henkilön sosiaalihuollon tarpeen perusteita, ei kuitenkaan saa luovuttaa;

5) verohallinnolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä ennakkoperintälaissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi silloin, kun on aihetta epäillä, että jäsenyhteisö ei ole täyttänyt ennakonpidätysvelvollisuuttaan;

6) työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustoimintaa henkivakuutus- ja tapaturmavakuutusyhtiöiden valtuuttamana hoitavalle työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolille ja maatalousyrittäjien eläkelaitokselle tämän lain mukaisessa virka- tai työsuhteessa olleiden, alle 65-vuotiaina kuolleiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden nimet, henkilötunnukset, kuolinpäivät ja virka- ja työsuhteisiin liittyvät tiedot, heidän edunsaajiensa nimet ja henkilötunnukset sekä muut vastaavanlaiset tiedot, joita tarvitaan ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman myöntämisedellytysten täyttymistä ratkaistaessa sekä vastaavat tiedot valtiokonttorille ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen käsittelyä varten;

7) jäsenyhteisön järjestämän 9 §:n tarkoitetun vapaamuotoisen eläkevakuutuksen taikka yksityisen työnantajan järjestämän muun kuin työntekijäin eläkelain 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan jatkuvaa hoitamista varten työntekijöiden ja luottamushenkilöiden nimi- ja osoitetiedot, henkilötunnukset, tiedot eläkkeiden määristä ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä sekä muut tässä kohdassa mainittua tarkoitusta varten välttämättömät tiedot lisä-

eläketurvaa hoitavalle henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle;

8) henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle uuden vapaamuotoisen eläkevakuutuksen tai ryhmälisäeläketurvan ehtojen sopimista varten työntekijöiden ja luottamushenkilöiden nimi- ja osoitetiedot, henkilötunnukset, tiedot eläkkeiden määristä ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä sekä muut tässä kohdassa mainittua tarkoitusta varten välttämättömät tiedot, jos lisäeläketurva jäsenyhteisön tai yksityisen työnantajan aloitteesta lopetetaan ja korvataan vastaavanlaisella uudella lisäeläketurvalla; uuden lisäeläketurvavakuutuksen antajan on tällöin esitettävä eläkelaitokselle selvitys siitä, että uusi lisäeläketurva merkitsee aikaisemman lisäeläketurvan korvaamista uudella; sekä

9) henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle lisäeläketurvan ja sen kustannusten määrittämistä varten tiedot työntekijöiden ja luottamushenkilöiden virka- ja työsuhteista, luottamustoimista, 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista toimeksiantosopimuksista ja sopimuksista, eläkeoikeuksista, ikä- ja sukupuolijakaumasta ja eläkkeen määriin vaikuttavista tekijöistä sekä lisäeläketurvan lopullisen sisällön määrittämistä varten työntekijöiden ja luottamushenkilöiden nimi- ja osoitetiedot, henkilötunnukset, tiedot eläkkeiden määristä ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä sekä muut tässä kohdassa mainittua tarkoitusta varten välttämättömät tiedot; yksilöityjen henkilötietojen luovuttamisen edellytyksenä on kuitenkin, että henkivakuutusyhtiö, eläkekassa tai eläkesäätiö on huolehtinut siitä, että lisäeläkejärjestelyn piiriin kuuluville henkilöille on vakuutusopimuksen tai eläkejärjestelyn tultua hyväksytyksi asianmukaisesti selvitetty henkivakuutusyhtiön, eläkekassan tai eläkesäätiön mahdollisuus saada tarvittavat tiedot ja ettei henkilö nimenomaisesti ole kieltänyt lisäeläkejärjestelystä tai kieltänyt antamasta tietojaan.

Kunnallisen eläkelaitoksen on 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamisen toteuttamiseksi sovitettava eläketurvakeskuksen ja asianomaisten eläkelaitosten kanssa siitä, mitä edellä tarkoitetuista tiedoista voidaan luovuttaa edelleen ja kenelle niitä voidaan edelleen luovuttaa.

Kunnallisen eläkelaitoksen on ennen tietojen luovuttamista tämän pykälän nojalla eteenpäin varmistettava, että tietojen saajalla on lain mukaan oikeus saada luovutettavat tiedot niiden alkuperäiseltä luovuttajalta. Kunnallinen eläkelaitos on vastuussa siitä, että luovutettavien tietojen sisältö vastaa niitä tietoja, jotka se sai alkuperäiseltä luovuttajalta..

149 §

Tekninen käyttöyhteys

Kunnallisella eläkelaitoksella on sen lisäksi, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:n 3 momentissa säädetään, oikeus avata tekninen käyttöyhteys:

1) lakisääteistä sosiaalivakuutusta toimeenpaneelle yhteisölle tai laitokselle henkilökisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka sillä on tämän tai muun lain perusteella oikeus saada tehtäviensä toimeenpanoa varten;

2) 148 §:n 1 momentin 1—3 ja 6 kohdassa säädetylle viranomaiselle tai toimielimelle mainituissa kohdissa tarkoitettujen tietojen antamista varten;

3) tuloverolain (1535/1992) 96 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista eläkevakuutusta harjoittavalle vakuutusyhtiölle rekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun perusteella verotuksessa tehtävän vähennyksen selvittämiseksi;

4) henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle 148 §:n 1 momentin 7—9 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamista varten.

Eläkelaitoksella on lisäksi oikeus avata tekninen käyttöyhteys jäsenyhteisölleen 146 §:ssä tarkoitettun tiedonantovelvollisuuden toteuttamiseksi. Eläkelaitoksella on oikeus avata tekninen käyttöyhteys myös eläketurvakeskukselle ja muille eläkelaitoksille tietojen antamista varten henkilölle itselleen hänen tämän lain mukaisesta eläketurvasta.

Tekninen käyttöyhteys on kuitenkin oikeus avata 148 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamista varten vain, jos tästä on 148 §:n 2 momentin mukaisesti sovittu.

Tämän pykälän perusteella avatun teknisen

käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassa pidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Jos kuitenkin on kysymys 1 momentin 3 kohdan nojalla avatusta teknisestä käyttöyhteydestä, sen avulla saa hakea salassa pidettäviä henkilötietoja vain asianomaisen henkilön suostumuksella.

Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen pyytäjän on esitettävä käyttöyhteyden avaajalle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

150 §

Tieto vajaavaltaiselle myönnetystä taloudellisesta tuesta

Jos kunnallinen eläkelaitos suorittaa vajaavaltaiselle 8 §:n 3 momentissa tarkoitettua taloudellista tukea, eläkelaitoksen tulee viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä ilmoittaa siitä sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella vajaavaltaisella on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta.

151 §

Velvollisuus ilmoittaa eläkkeenhakijalle tietojen luovuttamisesta

Kunnallisen eläkelaitoksen on annettava eläkkeenhakijalle etukäteen sopivin tavoin tiedot siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännömukaisesti luovuttaa.

152 §

Tieto kuntoutuksesta Kansaneläkelaitokselle

Kunnallisen eläkelaitoksen on välittömästi ilmoitettava 17 §:ssä tarkoitettu kuntoutustoimenpiteestään ja kuntoutusrahopäätöksestä Kansaneläkelaitokselle.

12 luku

Muutoksenhaku

153 §

Muutoksen hakeminen

Kunnallisen eläkelaitoksen päätökseen eläkettä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla kuntien eläkelautakuntaan. Eläkelautakunta toimii eläkelaitoksen yhteydessä.

Eläkelautakunnan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen. Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kunnallisen eläkelaitoksen 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään haetaan muutosta ja valitusasia käsitellään siten kuin tässä luvussa säädetään. Silloin kun kunnallisen eläkelaitoksen päätös sisältyy muun eläkelaitoksen 103 §:n 2 momentissa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään, siihen haetaan muutosta ja valitusasia käsitellään siten kuin valtion eläkelaisissa tai yksityisten alojen eläkelaisissa säädetään. Tällöin valtiokonttorin tai yksityisten alojen eläkelaitoksen on siltä osin kuin valitus koskee tämän lain mukaista eläketurvaa pyydyttävä valituksesta kunnallisen eläkelaitoksen lausunto. Lausuntoa ei pyydetä, jos valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia.

154 §

Kuntien eläkelautakunta

Kuntien eläkelautakunnassa on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ja yhdeksän muuta jäsentä. Puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajalla on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja perehtyneisyys virkamies- ja työoikeuteen.

Eläkelautakunnan jäsenistä yhden tulee olla lääkäri ja yhden perehtynyt vakuutustoimintaan. Muista jäsenistä kolme on määrättävä Suomen Kuntaliitto ry:n ja kolme kunnalli-

sen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettujen pääsopijajärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen, josta on voimassa, mitä jäsenestä säädetään.

Eläkelautakunta voi toimia jaostoihin ja kaantuneena.

155 §

Kuntien eläkelautakunnan asettaminen, järjestysmuoto, esittelijät sekä asian käsittely

Sisäasiainministeriö määrää kuntien eläkelautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Heidän paikkansa vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Heidän oikeudestaan pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarinviran haltijoista säädetään. Ministeriö vahvistaa myös eläkelaitoksen valtuuskunnan esityksestä heidän palkkionsa.

Sisäasiainministeriö vahvistaa eläkelaitoksen valtuuskunnan esityksestä eläkelautakunnan työjärjestyksen, jossa annetaan tarkemmat määräykset eläkelautakunnan järjestysmuodosta ja toiminnasta.

Eläkelautakunnalla on esittelijät, joiden tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita. Heidät ottaa eläkelautakunta, joka myös päättää heidän palkkioistaan.

Asian käsittelyssä kuntien eläkelautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Eläkelautakunnassa toimitetaan tarvittaessa asian selvittämiseksi suullinen käsittely siten kuin hallintolainkäyttölain 37 §:ssä säädetään. Suulliseen käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäynnin julkisuudesta annettua lakia (945/1984). Suullinen käsittely on toimitettava suljetuin ovin asioissa, joissa on säädetty salassapitovelvollisuus tai jotka eläkelautakunta määrää käsiteltäväksi suljetuin ovin sillä perusteella, että julkisesta käsittelystä koituisi asianosaiselle erityistä haittaa.

Eläkelautakunnalla on oikeus saada tämän lain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi virka-apua poliisi- ja muilta viranomaisilta.

156 §

Valitusoikeus

Eläkepäätöstä koskevassa asiassa valitusoikeus on eläkkeenhakijalla tai -saajalla ja eläkeasiamiehellä.

Kunnallisen eläkelaitoksen päätökseen muussa kuin eläkettä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä eläkelaitoksen kotipaikka on. Valitusoikeus on asianosaisella ja jäsenyhteisöllä. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta myös eläkelaitoksen hallitus.

Tämän lain soveltamispiiriin kuuluva henkilö voi vaatia oikaisua jäsenyhteisön häneltä 133 §:n nojalla perimään eläkemaksuun. Kunnallisen eläkelaitoksen oikaisuvaatimuksesta antamaan päätökseen haetaan muutosta noudattaen soveltuvin osin, mitä 2 momentissa säädetään.

157 §

Valitusaika

Valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaanannista. Kunnallisen eläkelaitoksen ja kuntien eläkelautakunnan päätös saadaan antaa tiedoksi asianosaiselle lähettämällä se hänelle postitse. Jollei valituksen yhteydessä muuta näytetä, katsotaan valittajan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on hänen ilmoittamallaan osoitteella varustettuna annettu postin kuljettavaksi. Eläkeasiamiehen valitusaika luetaan päätöksen tekemisestä.

Kun eläkelaitoksen valtuuskunnan taikka hallituksen tai sen jaoston pöytäkirja on tarkistettu, on 156 §:n 2 momentissa tarkoitetut päätökset pidettävä eläkelaitoksessa yleisesti nähtävinä. Tästä on ilmoitettava etukäteen eläkelaitoksen julkisten kuulutusten ilmoitus-taululla. Muutoin noudatetaan soveltuvin osin julkisista kuulutuksista annetun lain (34/1925) säännöksiä. Edellä tarkoitetuista päätöksistä on lisäksi ilmoitettava jäsenyhteisöille virkakirjeellä.

158 §

Valituskielto oikeudesta kuntoutukseen

Päätökseen, joka koskee oikeutta kuntoutukseen, harkinnanvaraiseen kuntoutusraahan tai kuntoutusavustukseen taikka korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista välttämättömistä ja tarpeellisista kustannuksista, ei saa hakea muutosta valittamalla.

159 §

Eläkelaitoksen itseoikaisu

Eläkkeenhakijan tai -saajan ja eläkeasiamiehen on toimitettava 156 §:n 1 momentissa tarkoitettu valituskirjelmä valitusajassa kunnalliselle eläkelaitokselle.

Jos eläkelaitos hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin 156 ja 157 §:ssä säädetään.

Jos eläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 2 momentissa mainitun tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa kuntien eläkelautakunnan käsiteltäväksi. Jos valitus koskee eläkelautakunnan päätöstä, valituskirjelmä ja lausunto on samassa ajassa toimitettava vakuutus-oikeuden käsiteltäväksi. Eläkelaitos voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos asia oli jo toimitettu valitusviranomaiselle, eläkelaitoksen on ilmoitettava sille heti väliaikaisesta päätöksestä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta. Eläkeasiamiehen tekemä valitus on aina toimitettava valitusviranomaisen käsiteltäväksi.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava asianomaiselle valitusviranomaiselle viimeistään 60 päivän kuluttua valitusajan

päättymisestä.

160 §

Muutoksenhaku päätösyhdistelmään

Kunnallisen eläkelaitoksen 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antama päätösyhdistelmää koskeva valituskirjelmä on toimitettava kunnalliselle eläkelaitokselle 157 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa. Sen on pyydettävä valituksesta lausunto yksityisten alojen eläkelaitokselta tai valtiokonttorilta siltä osin kuin valitus koskee näiden eläkelaitosten hoitamaa eläketurvaa. Jos päätösyhdistelmästä tehty valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia, lausunto pyydetään vain, jos kysymyksessä on 105 §:ssä tarkoitettu tilanne.

Jos kaikki ne eläkelaitokset, joiden päätöksiä valitus koskee, hyväksyvät muutoksenhakijan vaatimukset omaa päätöstään koskevalta osin, kunnallinen eläkelaitos antaa viimeisenä eläkelaitoksena uuden, oikaistun päätösyhdistelmän. Näin oikaistuun päätösyhdistelmään saa hakea muutosta siten kuin tässä laissa säädetään. Jos jokin edellä tarkoitetuista eläkelaitoksista ei oikaise päätöstään muutoksenhakijan vaatimalla tavalla, kunnallisen eläkelaitoksen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja sen johdosta annetut lausunnot 159 §:n 3 momentissa tarkoitettulle muutoksenhakuelimelle. Tällöin päätösyhdistelmää koskeva valitusasia käsitellään muutenkin siten kuin 159 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään.

Jos päätösyhdistelmästä tehty valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia ja jos kunnallinen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena hyväksyy sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta uusi, oikaistu päätösyhdistelmä. Jos se ei oikaise päätösyhdistelmää, menetellään siten kuin 159 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään. Jos kysymyksessä on 105 §:ssä tarkoitettu tilanne ja yksityisten alojen eläkelaitos ei hyväksy valittajan vaatimuksia, kunnallisen eläkelaitoksen on siirrettävä valitus yksityisten alojen eläkelaitoksen päätöstä koskevalta osin työntekijäin eläkelain 20 §:ssä tarkoitettuun eläkelautakuntaan ja valituksen osalta menetellään siten kuin työntekijäin

eläkelain 21 ja 21 a §:ssä säädetään.

Kun päätösyhdistelmää koskeva valitusasia käsitellään kuntien eläkelautakunnassa tai vakuutusosoikeudessa tai kun on kysymys lainvoimaisen päätösyhdistelmän poistamisesta tai oikaisemisesta eläkkeensaajan eduksi taikka kun päätösyhdistelmässä on 163 §:ssä tarkoitettu virhe, sovelletaan tämän lain säännöksiä, jollei vakuutusosoikeudesta annetussa laissa (14/1958) toisin säädetä.

161 §

Päätöksen täytäntöönpano

Kunnallisen eläkelaitoksen ja kuntien eläkelautakunnan päätös saadaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin, jollei muutoksen hakeminen täytäntöönpanon vuoksi käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen kiellä täytäntöönpanoa.

Eläkelaitoksen ja eläkelautakunnan lainvoimainen eläkkeen takaisinperintää koskeva päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoiman saanut tuomio.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös kunnallisen eläkelaitoksen 7 luvussa tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antamaa päätösyhdistelmää.

162 §

Lainvoimaisen päätöksen muuttaminen

Jos eläkettä koskeva lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisesti ei ole lain mukainen, vakuutusosoikeus voi kunnallisen eläkelaitoksen esityksestä tai sen hakemuksesta, jota asia koskee, kuultuaan muita asianosaisia, poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen eläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Kuntien eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat tutkia valitusajan jälkeen saapuneen valituksen, jos muutosta ei ole painavan syyn vuoksi haettu määräajassa.

Eläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen

päätöksen estämättä myöntää evätyn edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös eläkelautakunta ja vakuutusosoikeus voivat menetellä vastaavasti valitusasiaa käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 156 ja 157 §:ssä säädetään.

163 §

Virheen korjaaminen

Jos kunnallisen eläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen vääriin lain soveltamiseen, eläkelaitos voi asianosaisten suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen (asiavirheen korjaaminen).

Jos eläkelaitoksen päätöksessä on ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe, sen on korjattava päätöksensä. Virhettä ei saa kuitenkaan korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen (kirjoitusvirheen korjaaminen).

Korjaamisesta on tehtävä merkintä eläkelaitoksen tallekappaleeseen. Asianosaiselle on toimitettava korjattu tai uusi päätös. Jos päätöksestä on vireillä muutoksenhaku, eläkelaitoksen on ilmoitettava korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta ja toimitettava siitä tehty päätös myös valitusviranomaiselle.

Päätökseen, jolla eläkelaitos on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla.

13 luku

Erinäiset säännökset

164 §

Hallintomenettelylain periaatteiden noudattaminen

Käsiteltäessä kunnallisessa eläkelaitoksessa tämän lain ja tämän lain 8 §:ssä mainitun lisäeläkesäännön mukaiseen eläketurvaan liittyvää eläkehakemusta, oikeutta eläkkeeseen, eläkkeen määrää ja maksamista sekä takaisinperintää ja näihin rinnastettavia asioita asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos se hänen etunsa vuoksi on il-

meisen tarpeellista. Alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Muutoin käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 4, 6, 9—11, 16, 16 a, 16 b, 21, 23 ja 24 §:ssä ilmaistuja periaatteita.

Eläkelaitoksen luottamushenkilö sekä laitoksen viranhaltija ja työntekijä voi kuitenkin sen estämättä, mitä hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, käsitellä asiaa, joka koskee eläkelaitoksen jäsenyhteisöä tai jäsenyhteisön palveluksessa olevaa henkilöä tai muuta tämän lain mukaisen eläketurvan alaisuuteen kuuluvaa henkilöä.

165 §

Neuvotteluoikeus

Kunnallisilla viranhaltijoilla ja työntekijöillä on oikeus kunnallisen pääsopimuksen 3 §:ssä tarkoitettujen pääsopijajärjestöjen välityksellä neuvotella eläketurvaa koskevista asioista kunnallisen eläkelaitoksen kanssa. Neuvottelumenettelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä säädetään kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetussa laissa (389/1944).

166 §

Yhteistoiminta

Kunnallinen eläkelaitos voi sopia yhteistoiminnasta ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion eläkeasioita hoitavien viranomaisten sekä eläketurvakeskuksen ja muiden eläke- ja vakuutuslaitosten kanssa.

167 §

Oikeus siirtää eläke

Työntekijällä ja luottamushenkilöllä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (165/1999) säädetään. Siltä osin kuin eläkeoikeuden siir-

tämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä, Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan ensin mainitun lain säännöksiä.

ohjesäännön, jossa on tämän lain säännösten lisäksi tarvittavat yleiset määräykset eläkelaitoksen järjestysmuodosta ja toiminnasta, sekä tilisäännön ja toimiston johtosäännön. Ohjesääntö on alistettava sisäasianministeriön vahvistettavaksi.

168 §

Säännöt

Kunnallisen eläkelaitoksen valtuuskunta hyväksyy eläkelaitoksen lisäeläkesäännön,

169 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Kunnallisen eläkelain voimaantulo

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kunnallinen eläkelaki tulee voimaan päivänä kuuta 2004.

Kunnallisen eläkelain 7 luku, 96 §:n toisen virkkeen toista ja kolmatta lausetta, 115 §:n 4 momenttia, 120 §:n 4 momenttia, 121 §:n 1 momentin viimeistä virkettä, 136 §:ää, 153 §:n 3 momenttia, 160 §:ää ja 161 §:n 3 momenttia sovelletaan eläkehakemuksiin, jotka tulevat vireille 1 päivänä tammikuuta 2004 tai sen jälkeen. Säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun eläkkeenhakija saa ennen niiden voimaantuloa myönnettyä ja 1 päivänä tammikuuta 2004 maksussa olevaa omaan virka- tai työsuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentin 1—4 tai 10—13 kohdassa mainitun lain mukaista eläkettä niin kauan kuin eläkettä maksetaan yhdenjaksoisesti tai keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen.

2 §

Tällä lailla kumotaan 30 päivänä huhtikuuta 1964 annettu kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki (202/1964) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Kunnallista eläkelakia sovelletaan kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain ja sen 3 §:n 1 momentin nojalla annetun kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön nojalla myönnettyihin eläkkeisiin ja etuuksiin.

3 §

Kunnallisen eläkelain eläkkeen määräytymistä ja eläkeoikeutta koskevia säännöksiä ei sovelleta viranhaltijaan, työntekijään eikä perhe- tai omaishoitajaan, joka on syntynyt vuonna 1939 tai sitä ennen, eikä hänen jälkeensä myönnettävään perhe-eläkkeeseen. Hänen eläketurvansa ja perhe-eläketurva hänen jälkeensä määräytyvät edelleen kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain sekä 2 §:n 2 momentissa mainitun eläkesäännön perusteella, sellaisina kuin ne olivat voimassa ennen kunnallisen eläkelain voimaantuloa.

4 §

Kunnallista eläkelakia ei sovelleta viranhaltijan tai työntekijän jatkuvaan virka- tai työsuhteeseen, joka on jatkunut yhdenjaksoisesti 30 päivästä kesäkuuta 1964 lukien, jos viranhaltija tai työntekijä on tehnyt kunnal-

listen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Viranhaltija tai työntekijä, joka on säilyttänyt oikeutensa eläkkeen saamiseen jäsenyhteisöltä sen oman eläkesäännön mukaan, on velvollinen suorittamaan kunnallisen eläkelain 133 §:ssä säädetyn eläkemaksun hänen eläketurvastaan huolehtivalle jäsenyhteisölle.

5 §

Kunnallista eläkelakia sovelletaan lain soveltamisen piiriin kuuluviin jäsenyhteisön virka- ja työsuhteisiin, perhehoitajien ja omaishoitajien toimeksiantosopimusten perusteella syntyneisiin palvelussuhteisiin sekä luottamustoimiin lain voimaantulosta lukien.

Ennen kunnallisen eläkelain voimaantuloa päätyneisiin, 2 §:n 2 momentissa mainitun kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 1 §:n 8, 9 tai 11 momentin taikka 1 b §:n 1 momentin mukaan päätettyihin ja lain voimaan tullessa jatkuviin palvelussuhteisiin sovelletaan ajalta ennen lain voimaantuloa eläketurvan piiriin kuulumisen, eläkkeeseen oikeuttavan ajan, eläkkeen, eläkkeen karttuman ja eläkepalkan määrätymisen osalta kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakia ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöä sekä niiden voimaantulosäännöksiä ja –määräyksiä, sellaisina kuin ne ovat olleet voimassa ennen kunnallisen eläkelain voimaantuloa.

Jos palvelussuhde on kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 1 §:n 8, 9 tai 11 momentin taikka 1 b §:n 1 momentin mukaisesti päätetty, katsotaan kunnallista eläkelakia sovellettaessa uuden palvelussuhteen alkaneen sanottua päättämistä seuraavana päivänä.

6 §

Kunnallisen eläkelain alaista palvelussuhdetta pidetään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakia sekä kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöä ja niiden voimaantulosäännöksiä ja –määräyksiä sovellettaessa kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain alaisena palvelussuhteena. Kunnallisessa eläkelaisessa tarkoitettulla kunnallisen eläkelain mukaisella eläkkeellä ja sen alaisella palvelussuhteella tarkoitetaan myös ennen lain voimaantuloa kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain perusteella karttu-

nutta eläkettä sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuulunutta palvelussuhdetta.

7 §

Jos kunnallisen eläkelain soveltamisen piiriin kuuluvalla henkilöllä on oikeus eläkkeeseen kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön mukaan alemmassa iässä kuin kunnallisessa eläkelaisessa säädetään, sovelletaan häneen tältä osin kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakia sekä kunnallisen eläkelaitoksen eläkesääntöä ja niiden voimaantulosäännöksiä ja –määräyksiä, jos niissä mainitut edellytykset eläkkeen saamiseen kunnallisessa eläkelaisessa säädettyä ikää alemmassa iässä täyttyvät.

Jos kunnallisen eläkelain soveltamisen piiriin kuuluvalla henkilöllä on oikeus kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön mukaiseen lisäeläkeosuuteen, eläkkeiden yhteensovitus tehdään eläkesäännön määräysten mukaan. Yhteensovitusraja määrätään tällöin käyttäen eläkesäännön määräysten mukaan laskettua prosenttilukua, jos eläkesäännössä mainitut edellytykset sen käyttämiseen täyttyvät eläketapahtumahetkellä. Eläkkeen rajausta kunnallisen eläkelain 75 §:n mukaan tehtäessä ei oteta huomioon ennen vuotta 1995 karttunutta lisäeläkeosuutta.

8 §

Viranhaltija ja työntekijä, joka on valinnut kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 16 a §:n mukaisen ammatillisen eläkeiän ja jonka eläkkeeseen oikeuttava kunnallinen palvelussuhde jatkuu kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisessa ja sen voimaantulosäännöksissä säädetyn mukaisesti yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka, ei ole oikeutettu varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, yksilölliseen varhaiseläkkeeseen eikä osa-aikaeläkkeeseen.

9 §

Jos kunnallisen eläkelain 89 §:ssä tarkoitettu eläkesovitus tulee tehtäväksi ensimmäisen kerran ennen vuotta 2004, käytetään eläkesovitusperusteena summaa, joka saadaan, kun 89 §:ssä mainitun 42,89 euron asemasta vuonna 1990 käytetystä 58,53 eurosta on vä-

hennetty 1,12 euroa kunakin seuraavana vuonna. Rahamäärät vastaavat vuoden 1966 indeksilukua 142 ja niitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen soveltamista varten vahvistettavan indeksiluvun mukaan.

10 §
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Naantalissa 28 päivänä kesäkuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Maija Rask*